

THESAURUS LINGVAE LATINAE

This file contains a part of the *Thesaurus Linguae Latinae* (ThLL), published in print in Leipzig *et al.* 1900—. Please check on our website (www.thesaurus.badw.de) whether you have the latest version of the file (the version is indicated in the last line on this page).

The **abbreviations** used in the ThLL are explained in the *Index librorum*, which has basic information on all Latin texts from Antiquity (incl. chronology and editions). It is regularly updated and can be consulted on our website: www.thesaurus.badw.de.

Navigating in this file

This file has a **bookmark for every headword**, including those in the *Addenda et Corrigenda* (in vols. VII/2, IX/2, X/1, X/2, *Onomasticon* C & D). You can use the list of bookmarks for fast navigation and to get an overview over the entries. Please note that the list of bookmarks=headwords may not (yet) be complete.

Searching in this file

You can search through the bookmarks/headwords in many pdf-readers after activating the option ‘include bookmarks’ (or similar) in the search menu.

The file includes an uncorrected OCR text, which may be useful for copying short phrases. **You can search through the text, but may not find what you are looking for – even if the information is contained in the printed volume.** Due to the complexity of the typeface and the age of the print the searchable text (*behind* the page on the screen) is only partially correct and thus may differ from the digital reproduction (= what you see on the screen). **The text of the print** (and its digital reproduction) **is the only authentic version of our dictionary.**

For full-text searches you can use the ThLL-database published by *De Gruyter*TM (available in research libraries).

License and limitations of use

This work is offered to you under a *Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs* CC BY-NC-ND license (explanation [here](#)). In addition, you are not allowed to print or modify (parts of) this file or to upload it to a public website (**no file-sharing**). We kindly ask you to respect these restrictions. Instead, please refer fellow researchers to our website. Continued access to this version of the ThLL depends on your acceptance of these conditions. Please also leave this page and the watermark in the file.

Further information

We are enthusiastic about cooperation with academic researchers anywhere in the world. Please include references to the ThLL in your publications where relevant. If you have a lexicographical question about the Latin of Antiquity which cannot be answered from the published volumes of the ThLL, please contact us; contact information is on our website: www.thesaurus.badw.de.

Enjoy working with the Thesaurus Linguae Latinae!

Josine Schrickx, General Editor and Project
Leader Munich, June 2025

cerunt aqua). HIER. in Am. 3, 12 l. 314 qui fessus est, -atur in lectulo (*postea: ut vires ... roborarent*). epist. 108, 7, 2 -to paululum corpusculo. in Matth. 12, 7 quod *Achimelech* fame perclitantes David -ret (*spectat ad I reg. 21, 1 sqq.*). VVLG. iud. 15, 19 quibus *aquis* haustis -vit spiritum et vires recepit (I reg. 30, 12 cum *aliquid* comedisset, reversus est s. eius et -tus est). Iudith 7, 7 *sitientes* videbantur haurire aquam ad -andum potius quam ad potandum. thren. 1, 11 ad -andam animam *esurientium* (GILD. Brit. 20 chron. III p. 36, 6 ut pauxillum ad -andam a. cibi caperent. *al.*, e. g. l. 16). CASSIAN. inst. 3, 9, 3 *corpus* ieiunans, nisi ... *diebus* interpositis -tum fuerit, ... deficit. GREG. TVR. glor. mart. 103 p. 557, 28 paululum senior -tus. PASS. Prim. Felician. (BHL 6922) 3 *martyres in carcere* quotidie ... ab angelo domini -bantur. *al.* 2 *ab anxietate, povere sim.*: HIER. in Dan. 11, 44 l. 420 ad -andam spem suorum. Didym. spir. 42, 195 Paulus rursum -ans eos et consolans ... ait: '...' (*Rom. 8, 15*). hom. Orig. in Luc. 4 p. 23, 13 trepidantem -at novoque laetificat nuntio inferens: '...' (*gr. ἀνακτᾶται*). in Is. 16, 58, 10 l. 77 G. ut animam esurientem sive afflictam non -emus ex parte, sed saturemus. tract. p. 509 l. 76 sq. ut Abraham illum Lazarum in paradiso palparet, ut illum -ret, ut illum quasi ... pater teneret in sinu suo et -ret. vita Hilar. 31, 5. VVLG. I reg. 16, 23 David *citharam percutiente* -batur Saul et levius habebat, recedebat enim ab eo spiritus malus. Schrickx.

refodio, -fōdī, -fossus, -ere. *a re- et fodere*. GLOSS. II 239, 35 ἀπορύσσω: -o. [a p. p. p. refossus: *venet. (Venetiae) refoso, langob. arfos, refos; subst.: mediol. refōs 'propago', raet. or. rifues 'palmes'. cf. M.-L. 7157 et Faré, Postille. Battisti-Alessio V 3221. Schd.-Cr.] [confunditur in codd. c. fodere l. 32. 55. 60, effodere l. 55, refusus l. 30.]*

I vi praeverbii minus perspicua (*fort. spectat praeverbium abundanter ad notionem contrarii, sc. terram ab imo in summum vertendi*):

A i. q. fodiendo sollicitare (*accedit adv. alte l. 32. 34. 35*): **1 strictius**: -itur terra: MORET. 86 leviter digitis tellure -ssa (*refusa var. l.*). LVCAN. 4, 292). COLVM. arb. 9, 2 cum coles agere coeperit, saepe et alte -ito, *sc. terram* (altero fodito *ferre trad.*). PLIN. nat. 17, 141 salices, quas serunt loco madido, tamen -sso[s] pedes II et semipedem. 19, 88 solo quam altissime -sso. SIL. 13, 427 ferro ... cavare -ssam ... humum. QVINT. inst. 10, 3, 2 terra alte -ssa generandis alendisque seminibus fecundior (GALEN. alfab. 238 [saliunca] [a t.] -ssa ... stringitur [] *sic codd.*, haec *edd. vet.*). 281 [thapsia] radicem -ssa t. nudant. IORD. Rom. 133 pontifices ... quidquid religiosissimi in templis erat ... in doleis -ssā t. recondunt [*e Flor. epit. 1, 13, 11, ubi defossa*]). -itur bustum: FACVND. defens. 9, 5, 42 in pace quiescentium busta -ere. **2 laxius**: TERT. patient. 14, 5 *Iob revocavit vermes in ... specus et pastus refo[rma]ssae carnis*.

B i. q. effodere: COLVM. 2, 2, 28 summas ... radices, quibus ager arbusto consitus implicatur, omnis -at ac persequatur (*nisi ad IIA2, ut fort. 3, 11, 4 debent diligentissime -ssae omnes r. in summum regeri atque comburi*). PLIN. nat. 16, 129 apud auctores certe invenitur, abietis planta cum transferretur, octo cubitorum in altitudinem nec totam r. -ssam, sed abruptam). PLIN. nat. 2, 158 si ulli essent inferi, iam profecto illos avaritiae ... cuniculi -issent. 7, 74 Orestis corpus oraculi iussu -ssum (*ad IIA2 trahere possis, ut loc. sim.* CARM. adv. Marc. 3, 146 *Iosias* ossa prophetarum falsorum cuncta -ōdit). TERT. cult. fem. 1, 5, 3 materiae ... de metallis -endae.

C i. q. fodiendo efficere (*scrobem sim.*): COLVM. 3, 15, 2 fossor ... scrobem ... non minus altum quam duos pedes et semissem planis locis -it. VET. LAT. psalm. 7, 16 (Rufin. hist. 9, 9, 6) *iniustus* lacum aperuit et -ōdit eum et incidit in foveam, quam operatus est (effodit, fodit *var. ll.*; *gr. ἀνέσκαψεν, cod. 300. al., sim. Vulg. effodiit, cod. 303. al. fodit*).

II vi praeverbii valente: **A spectat ad iterationem vel restitutionem**: **1 i. q. rursus sollicitare**: **a strictius**: COLVM. 3, 18, 1 repastinari dictae sunt vineae veteres, quae -bantur (*inde ISID. orig. 20, 14, 8 [fod- var. l.]*). 4, 32, 4 (3 cum *harundinetum* ... exaruit situ) illud de integro -i debet. 11, 3, 13 (*antea*: solum ... post autumnum patiemur effossus iacere) circa Idus Ianuarias humus -ssa in areas dividitur.

b laxius: PETR. CHRYS. serm. 84, 8 cur latus, quod impii militis lancea patefecit, -ere manus nititur obsequentis Thomae?

2 i. q. rursus effodere: **a proprie**: PLIN. nat. 9, 166 mus marinus in terra scrobe effosso parit ova et rursus obruit terra, tricensimo die -ssa aperit fetumque in aquam ducit. 15, 73 *arbores* post autumnum fimo contegunt ... *et grossos*, quae mitiore caelo -ssae cum arbore atque in lucem remissae *eqs.* IVVENC. 4, 239 tertius ille *famulus* -ōdit et domino reddit ... talentum. **b translate**: AVG. soliloq. 2, 20, 35 *disciplinis eruditi* illas *disciplinas* ... in se oblivione obrutas erunt discendo et quodam modo -unt (*sententiam improbat retract.* 1, 4, 4).

B spectat ad notionem recedendi a fronte sim.: **1 i. q. fodiendo introrsum curvare**: FLOR. epit. 4, 8, 6 -ssis ... litoribus Lucrinus lacus mutatus in portum. **2 i. q. fodiendo (recessum) efficere**: OPTAT.

serm. 11 scorpius adustus ... ceteros ex occultis rimulis et -ssis angulis ... odoribus provocat. Meusel.

[**refonto** v. refronto.]

(**refor**), -ārī. *a re- et fari.* v. p. 531, 35 sqq.

reformābilis, -e. *a reformare.* *i. qui reformari, restitui potest*: HIER. in psalm. 2 p. 8, 13 vas figuli, ante quam in testam fuerit obduratum, si dissipetur, -e est, (*syn. in integrum conpingi potest*). PROSP. c. coll. 13, 2 *post Adae lapsum virtutum semina non haberi* queunt nisi eo restituente, qui dederat; -is enim est natura humana formatori suo (a formatore suo *edd. vet.*). Viredaz.

reformatio, -ōnis *f.* *a reformare.* GLOSS. II 369, 17 μεταμόρφωσις: transfiguratio, -o. *legitur inde a SEN. philos., APVL., postea maxime apud Christ.; plur. non nisi l. 39 (cf. p. 659, 19).* [confunditur in codd. c. formatio l. 32. 53, reformare p. 659, 26 (*in var. l. falsa p. 664, 31*); *vix recte trad. pro praeformatio* CONC.^s IV 2 p. 121, 22 (*v. vol. X 2, 652, 70*).]

i. q. actio reformandi (*res reformando effecta l. 55; syn. renovatio l. 32 [cf. l. 36]; disting. formatio l. 35. 75, informatio l. 38; gr. resp. e. g. ἀλλαγὴ p. 659, 11, ἀνάπλασις l. 75 sqq., μεταποίησις p. 659, 21, παλγγενεσία p. 659, 23*): **I -e efficitur status novus**: **A mutata indole, natura sim.** (*sc. in melius, quae verba accedunt l. 28 et AVG. enchir. 8, 27*): **1 reformantur homines eorumque animi, vitae, mores sim.** (*apud Christ. saepe interventu dei, Christi. vix recte vertitur gr. ἀναπώσις* CONC.^s I 5 p. 161, 43 -em ... vitae beatae [*melius altera vers. inform-, v. vol. VII 1, 1474, 44*]): SEN. epist. 58, 26 quid istis, quae modo tractavimus, remoti(u)s a -e morum? (*postea: meliorem me facere*). PS. HIL. libell. 13 p. 86, 25 dabit ... documentum renuntiassse se vere vitae praeteritae, si ... in melius vitae [sit, -o (sit facta *unus cod.*)]. MAR. VICTORIN. hymn. 3, 119 tu, *deus pater*, esse cunctis praestas, tu, fili, formam, tu, spiritus, -em. AMBROSIAS. in Rom. 9, 29, 1 (*recc. a, β, sim. γ*) ad -em generis humani. RVFIN. Greg. Naz. orat. 4, 14, 2 primae nativitatis maculae purgantur ... -e ac renovatione caelesti (*form- var. l., cf. Migne gr. 36, 448^b διαπλάσει*). AVG. c. Faust. 12, 8 (*respic. Col. 3, 10*) manifestatur -o nostra in novitate mentis secundum imaginem *dei* (HESYCH. in lev. 25, 21 p. 1118^c [*bis disting. formatio*]). PS. PROSP. vocat. gent. 1, 8, 12 l. 24). gen. ad litt. 3, 22 p. 89, 12 ab hac gratia renovationis et -e imaginis dei. vera relig. 281 ex vita veteris hominis in novum hominem -o. EPIST. pontif. 311 Cabiē l. 29 ad informationem ecclesiae tuae vel -em. LEO M. serm. 22, 6 -is humanae sacrum ... mysterium (39, 6 l. 210 rec. β). PROSP. c. coll. 6, 1 qui his -bus se non putant indigere. GREG. M. moral. 9, 80 (*respic. Iob 10, 10; in imag., quae vergit ad B*) *mens nostra* sicut caseus coagulatur, quia in constipatione pinguescentis cogitationis astringitur, ut ... in uno amore *dei* se colligens ad solidam -em surgat. *al.*

2 reformantur res: **a corporeae vel cuiuslibet generis**: TERT. adv. Hermog. 43, 2 *materia* malā fuit naturā ante compositionem et desinere potuit a natura post -em (*antea p. 663, 22; cf. resurr. 11, 7 ex -e materiae*). GAVDENT. serm. 3, 6 quoniam reparatus est hodie (*i. die paschali*) mundus, agamus exsultantes natalem -is mundi (*nisi ad l. 71 sqq.*). **b incorporeae**: TERT. adv. Marc. 4, 11, 11 concedimus separationem istam (*sc. euangelii a lege*) per -em *eqs.* AMBROSIAS. in Rom. 13, 9 ad -em legis naturalis. IVLIAN. epit. novell. 60, 1 de -e Falcidiae legis.

B mutata specie, forma externa (*huc vergit imago l. 43*): APVL. met. 3, 24, 6 *nullum* [miseriae -is, video solacium ([] miserere *form- cod. F*)]. *mutatur arte magica homo in asinum ut*: 3, 25, 3 -is huius medela. 11, 27, 7 -is meae. *cf. l. 59*). -o est *res reformando effecta*: TERT. resurr. 7, 2 ipsae *pelliciae tunicae* (*gen. 3, 21*) non erunt carnis ex limo -o.

II -e restituitur status prior: **A quolibet contextu**: **1 reformantur, qui (quae) adhuc exstant**: **a sec. speciem, formam externam**: *animantes*: APVL. met. 11, 13, 6 facilitatem -is (*sc. qua asinus in formam humanam redit; cf. l. 53 sqq.*). *aedificia, urbes, possessiones* (*hucine p. 659, 25?*): TERT. pudic. 20, 11 (*respic. lev. 14, 43*) post recuperationem et -em *domus lepra affectae* (*postea in interpr. allegorica 20, 12 homo ... post baptisma ... reformatus*). IVL. VAL. 3, 59 l. 1410 Milesiis ... ad -em oppidi sui dari praecipio auri *tantum*. HIL. in psalm. 146, 1 (*antea: restauratione, ... renovatio*) hanc *aedificationem* ..., quae sine spe -is acciderit.

b sec. naturam, mores sim. (-o fit vel rerum vel hominum):

a varia exempla: PS. APVL. Ascl. 26 (*antea: deus ad antiquam faciem mundum corruptum revocabit*) cunctarum -o rerum bonarum et naturae ... restitutio. AVELL. 103, 16 p. 479, 26 in -em catholicorum ... sacerdotum (*sc. in haeresim lapsorum*). **β respicitur status hominum, qui ante peccatum protoplastorum fuit (*cf. p. 659, 16 sq.; addasne l. 48?*): FIRM. err. 25, 2 (*antea: reformari et corrigi*) -o originis debuit reformare primordia. RVFIN. Greg. Naz. orat. 2, 4, 3 diem festum (*sc. nativitatem Christi*) ... non formationis nostrae, sed -is (*resp. ἀναπλάσεως* [Migne gr. 36, 316^b, opp.**

[Ranieri]

πλάσσεως] ut: 2, 16, 3 perfectio et -o mea et status illius ... reparatio [gr. *ibid.* 336^B]. *al. apud eundem*). PS. AVG. quaest. test. 95, 2 mundus ... post lapsum rursus dominico die reformatus est, cuius -is figura eqs.

2 reformatur, qui (quae) iam perierunt, esse vel valere desierunt sim.: **a homines eorumve corpora, natura:** post diluvium Noe: TERT. ieiun. 4, 3 in -e generis humani (monog. 4, 4 -o secundi g. h. cf. l. 9. p. 658, 30). *per resurrectionem mortuorum:* AMBR. exc. Sat. 2, 70 -em ... naturae (sacr. 2, 6, 17 resurrectio n. est -o). in psalm. 118 serm. 14, 42, 2 totius corporis et humani generis -o (AVG. mor. eccl. 22, 40 resurrectionem -emque eius c. in Rom. 28, 5. EVSTATH. Basil. hex. 8, 8, 6 de [-e c.], [gr. p. 185^A τῇ ἀλλαγῇ]). AVG. civ. 1, 12 p. 23, 10 (*inde* cur. mort. 2, 4) carnis membrorumque omnium. PS. AVG. quaest. test. 41, 1 hominum. **b res incorp.:** TERT. resurr. 30, 6 Iudaicarum rerum -o (*ad rem* cf. p. 315, 25sq.). PS. PACIAN. sim. carn. p. 108, 19 ad -em disciplinae iam pridem labentis obsolescentisque iustitiae. AMBR. fid. 5, 7, 93 (*respic. Luc.* 23, 43) *Iesus* latroni -em pollicens veteris claritatis (*antea:* quae ante peccatum in paradiso homini ... *sunt* collata). EPIST. pontif. 292 Migne 20, 489^A de unitatis -e (sc. ecclesiae). 591 Schwartz p. 65, 3 (*ad Zenonem imp.*) eorum *decretorum synodi* -e (-em, -es var. ll.) ad pristinum ... *remeavit* tua reverentia principatum. **c mundus:** EVSTATH. Basil. hex. 1, 3, 4 de consummatione saeculi ... et de -e mundi (gr. p. 9^B μεταποίησεως). 1, 4, 4 mundi huius consummationem et -em saeculi (gr. p. 12^C παλιγγενεσίας).

B in iure respicitur possessio alicui restituta: SYMM. epist. 6, 11, 2 Samniticae possessionis -o et vindicta vobis mandata est (*nisi ad p.* 658, 60sq.). rel. 28, 1 quibus *causis* momenti -o postulat (reformatur postulatio var. l.). PAVL. NOL. epist. 14, 4 per exigui domicili iustam -em. COD. Theod. 2, 4, 5 iuris suffragium, quod in celeri -e consistit (4, 23 [24], 1). 11, 37, 1 ita ... possessionis -em fieri oportet, ut integra omnis proprietatis causa servetur. NOVELL. Maior. 4, 2 ablatum rerum. SIDON. epist. 4, 6, 4. CONC. Paris. a. 556/573 p. 207 l. 76 domino proprietatis possessionem ... integra -e restituit.

appendicula syntactica: **1 per gen. obi. (vel pron. poss., adi. similiter adhibita) indicatur, quid -e:** *afficiatur:* gen. l. 25. p. 658, 26sq. 47. 69 et *saepius, pron. poss. e. g. l. 1. p. 658, 33sq. 55, adi. humana p. 658, 38sq. efficiatur:* gen. p. 658, 36. 56. 73. et *saepius sub IIA2 supra. 2 per praepos. indicatur: ex qua re, quo statu -o fiat, p. 658, 36. 56, in quem statum, p. 658, 37.*

reformatōr, -ōris m. a reformare. i. qui reformat (sc. fere in melius; iuxta pos. recreator l. 49. 52, reductor l. 43, refactor l. 50, disting. conditor l. 54, creator l. 58, formator l. 49 [cf. l. 44], informator l. 45):

1 de hominibus: PLIN. epist. 8, 12, 1 (*de Titinio Capitone*) litterarum iam senescentium reductor ac -r. TERT. anim. 46, 7 -em imperii (sc. *Augustum, qui dicitur apol.* 34, 1 imperii formator). adv. Marc. 4, 22, 3 alter (sc. *Moses*) populi informator aliquando, alter (sc. *Helia*) -r quandoque, alter initiator veteris testamenti, alter [consummator novi] (cf. *Mal.* 4, 5).

2 de deo, Christo: AVG. corrept. 5, 7 l. 6 (*in imag.*) non vis tibi tu ipse ostendi, ut, cum deformem te vides, -em desideres. in euang. Ioh. 38, 8 l. 11 conditor mundi ..., hominis formator et -r, creator et recreator, factor et refactor (*item disting.:* in psalm. 32, enarr. 2, serm. 2, 16 l. 18. 103, serm. 1, 4 -r tuus, qui fuit f. tuus. PASS. Bonos. [BHL 1425] 9 creator et recreator, f. et -r cunctorum omnium). LEO M. serm. 64, 2 reparationem humani generis ... suscepit, ut ... naturam nostram ... amissae restitueret dignitati et, cuius erat conditor, esset etiam -r (*item disting.:* SACR. Leon. 1134 sicut humani generis es c., ita benignissimus -r. Gelas. 287. 358 humani generis benignissime c. et misericordissime (re)formator [*ita restituas coll.* 359 reformavit et Wilson, ed. 1894, 65]. cf. *supra* l. 49). SACR. Gelas. 28 creator humanae -rque (-rqui cod.) naturae (*addere possis l.* 49. 51).

reformatūs, acc. -um m. a reformare. i. q. reformatio (pro qua voce poni vid. homoeoteleuti causa, cf. Wellstein, Nova verba in Tert., 1999, 316sq.): TERT. adv. Val. 13, 1 Enthymeseos ... expiatum, Christi ... paedagogatum, aeonum tutelarem -um eqs. (cf. *l.* 2 *aeones* reflecti sunt et constabiliti sunt).

reformidatio, -ōnis f. a reformidare. i. q. actio reformidandi: CIC. part. 11 in iudicio aut saevitiam aut clementiam iudicis, in suasionem aut spem aut -em deliberantis orator sibi proponit.

reformido, -āvi, -āturus, -āre. a re- et formidare. NOT. Tir. 43, 13 -at. formae pass. raro leguntur, sc. p. 660, 21. 35. 60. 661, 4. 16. GLOSS.¹ I Ansil. RE 621 -at, qui post timorem accipit valitudinem (v. p. 660, 3sq.). legitur in orat. soluta inde a RHET. Her., CIC. (*saepius apud COLVM.*), in versibus apud VERG., HOR., OV., SIL., CLAUD., PRVD. [confunditur in codd. *saepius* c. formidare, e. g. CIC. Phil. 2, 64 orat. 235 Tusc. 5, 85. VERG. georg. 2, 369 (ne form-). COLVM. 4, 9, 1. *al. (restit. p. 661, 18).]*

fere i. q. formidare, sc. ita ut qui formidat, recedat vel recedere velit (indicatur fere recessus vel aversio animi, quamquam notionem motus localis e. g. l. 25sq. p. 661, 34 intellegere possis. plane aliter definitur p. 659, 70, ita ut sit i. q. formidinem deponere, sc. re- praeverbio notionem verbi simplicis invertente). *fere trans.; refl. p. 661, 3 (cf. l. 56. 60), intrans. vel absol. p. 661, 50sq. et sub IB. pro syn. est e. g. fugere l. 48. 67. al. (refugere p. 661, 18. 60. al., sed disting. l. 68), (ab)horrere l. 22. 39. 47, (per)horrescere l. 23. 52. p. 661, 13, metuere l. 23. 53. al., revereri p. 661, 4 (disting. l. 65), timere l. 23. 29. 35; opp. amare hic illic sub IIA, laetari p. 661, 46, probare l. 38. accedit adv. gradum formidinis indicans e. g. l. 40. 60. 64. p. 661, 2. 61.*

I -ant animantes vel animi, qualitates, actiones sim. eorum (animalia e. g. l. 25sq. 32. 49. p. 661, 34, manus l. 55 [aliter partes corporis sub IIC], lacus per prosopop. l. 60): **A indicatur, quid vel quem quis -et (maxime praesentia vel futura, sed praeterita l. 50sq.):** **1 per obi.**

acc.: **a mera notione metuendi, timendi (ad ba trahere possis e. g. l. 20. 30. 34):** **α -antur res, sc. maxime incorp.:** RHET. Her. 4, 17, 24 sapienter cogitant, qui temporibus secundis casus adversos -ant. CIC. S. Rosc. 85 (*antea:* fugiebant atque horrebant) quorum iudicium severiorum ... nomen ipsum -ant rei (SEN. nat. 6, 32, 12 mortis n.). fin. 1, 7 *Lucilius poeta Scipionis* iudicium -ans Tarentinis ait se ... scribere (SEN. epist. 26, 6. AVG. civ. 1, 9 p. 16, 13 -atur vulgi i. al.). Tusc. 5, 85 *quidam philosophi* imbecillius horrent dolore et -ant (SEN. epist. 75, 14. LACT. epit. 65, 3 virtus ... nec egestatem timet nec exilium metuunt nec carcerem perhorrescit nec d. -at [*resp. inst.* 7, 9, 18 timet]). fam. 7, 26, 1 omnis morbos -o (*postea:* pertimueram). *al.* BELL. Afr. 72, 4 ut iumenta ... odorem, stridorem, speciem elephantorum ... non -rent. ALF. dig. 9, 2, 52, 2 si mulae, quia aliquid -assent, [recessissent] et muliones ... plostrium reliquissent eqs. ((r.) *Mommsen; an potius quia delendum?*). LIV. 6, 28, 6 si diem *Aliensem* ... timeant Romani, quanto magis ... Alliam ipsam ... -turos? VELL. 2, 31, 4 in iis homines extraordinaria (sc. *imperia sim.*) -ant, qui ea suo arbitrio aut deposituri aut retenturi videntur. SEN. epist. 102, 26 quem diem tamquam extremum -as. 121, 18 umbram ... transvolantium avium -ant animalia. PLIN. epist. 5, 8, 2 posteritatis memoriam. PALLAD. 1, 30, 3 *urticae aculeos* -ant *anserini pulli*. HEGES. 1, 32, 6 p. 63, 12 inviolabiles legati habentur, dum vindicta caelestis -atur et ... deus timetur. COD. Theod. 9, 34, 10 *calumniatores* ultorem suis cervicibus gladium -ent.

al. β -antur homines vel dei: TAC. hist. 4, 7, 3 hoc senatus iudicio velut admoneri principem, quos probet, quos -et. MIN. FEL. 12, 5 *vos Christiani* sacra certamina ... abhorretis; sic -atis deos, quos negatis. HIST. AVG. trig. tyr. 19, 2 quem *virum* Macrianus vehementer -ans ... interfici praecepit. *al.*

b accedit notio: **α evitandi, fugiendi (exempla probabiliora; v. ad a):** **① -antur res:** *quaelibet:* CIC. S. Rosc. 88 is, qui ... non modo subsellia, verum etiam urbem ipsam -et (QVINT. inst. 10, 1, 55 [*in imag. ad l. 66sq. vergente*] *musa illa rustica Theocriti* ... non forum modo, verum ipsam etiam u. -at). Cluent. 27 *uxor* non ... domum viri sui sanguine redundantem -at, sed eqs. (*postea:* abhorre). Phil. 2, 64 unus inventus est, qui id auderet, quod omnium fugisset et -asset audacia. fin. 2, 47 temeritatem. Tusc. 5, 79 ut ... nullos impetus, nullos ictus -ent *bestiae*. Att. 9, 13, 7 *Lentulus diatrophēn* Corfiniensem -at (*agitur de recordatione ut:* OV. trist. 3, 6, 29 mens ... -at, veluti sua vulnera, tempus illud. AMBR. apol. Dav. I 9, 47 p. 331, 3 [*antea:* perhorrescit ... erubescit] *iustus* omnem eius *erroris* memoriam pavet, metuit, -at. *aliter l.* 33). OV. epist. 11, 126 neve -a corpus amantis *mortuae*. SEN. benef. 2, 18, 8 rem (sc. *tuber corporis*), quam medicorum manus -verant. dial. 1, 2, 4 dura et difficilia. 1, 5, 1 (*opp. adpetit*). nat. 1, 16, 4 scelera conspectum sui -ant. epist. 3, 4 etiam carissimorum conscientiam. COLVM. 3, 3, 1 ut multi *agricolae* refugiant et -ent talem positionem ruris. *al.* PLIN. nat. 17, 34 (*allato Catone agr.* 5, 6 terram cariosam cave eqs.) quid putamus hac appellatione ab eo tantopere -ari, ut eqs.? SIL. 1, 49 dum ... sua largo stagna -et Thrasymenus turbida tabo. QVINT. inst. 1, 1, 20 ne *discipulus* studia ... oderit et amaritudinem ... -et (VINCENT. LER. comm. 25, 5). 8 prooem. 2 conatum omnem. 10, 5, 17 vera discrimina. TAC. dial. 32, 3 ut *oratores* ... sapientiae ... studium et praecepta prudentium penitus -ent. PLIN. epist. 1, 10, 7 *cuiusdam philosophi* reverearis occursum, non -es. APVL. met. 11, 6, 3. *al. argumenta, verba sim. (cf. l. 45):* CIC. Caecin. 84 hunc locum, *i. argumentum*, fugis et -as. orat. 235 illos existimabo non desperatione -asse genus hoc *dicendi*, sed iudicio refugisse. Tusc. 1, 108 ita taetra sunt quaedam, ut ea fugiat et -et oratio. CVRT. 6, 9, 3 *auctorum* mentionem adhuc -o. QVINT. inst. 8, 2, 2 omnia *verba*, quae sunt in usu (*antea:* vitabimus ... humilia). 8, 5, 32 qui fugiunt ac -ant omnem hanc in dicendo voluptatem. *al.* **② -antur animantes (cadaver v. l. 54; simul huc pertinet p. 661, 14; huc vergunt l. 57. 65):** CIC. div. in Caec. 51 fides mea custodem repudiat, diligentia speculatorem -at. Verr. II 5, 69 homines maritimos non plane -at *Verres* (QVINT. inst. 1, 2, 18). QVINT.

inst. 10, 7, 16 cum stilus secreto gaudeat atque omnis arbitros -et. HIER. in Is. 3, 7, 17 (ad Is. 7, 16 detestaris) *reges* vehementissime -as. CLAVD. 18, 94 (nisi ad aß) se ... -at speculo damnannte senectus, i. meretrix anus.

β *reverendi*: GELL. 4, 9, 9 *templa* reverenda, et -anda sunt magis quam involganda. TERT. fug. 10, 5 sive *quis* deum -at, quanto magis sub oculis eius astitit (AVG. serm. 161, 9. *aliter* p. 660, 39). AMBR. epist. 6, 29, 17 *equus* portat ... *hominem* nec despicit, sed -at.

2 *per struct. verbales*: α *enunt. secund.*: CIC. Lig. 6 (ad *Caesarem*) Cicero nec tuas tacitas cogitationes extimescit nec, quid tibi ... de se occurrat, -at. AVG. gen. ad litt. 10, 24 p. 327, 22 ut *quidam* ..., tamquam per inane pereundum sit, -ent. ne (*iuxta obi. acc. l. 14sq.*): Ov. trist. 3, 1, 3 (*liber lectori*) neve -a, ne sim tibi forte pudori. PS. CYPR. singul. cler. 11 p. 187, 2. AMM. 29, 3, 9 (*antea*: horrescit) animus ... -at, ne ... quae sisse videatur in vitia principis. HIST. AVG. Alex. 3, 4 eos *homines litteratos* ... -ans, ne quid de se asperum scriberent. AVG. serm. 340, 1 quid ... isto -atur in munere *episcopali*, nisi ne *eqs.*? SALV. epist. 1, 4 illud ..., ne *eqs.* b *inf.*, qui *indicat*: *quid quis facere abhorreat*: CIC. Phil. 14, 9 refugit animus ... eaque dicere (re)formidat, quae *eqs.* (LIV. 9, 34, 19 ominari. 28, 41, 13 dicere. cf. l. 13). AMBR. off. 1, 28, 135 Moyses ... bella suscipere gravia non -vit (*postea*: trepidavit ... expavit). COD. Iust. 12, 50, 17 (a. 397). al. *quid quis pati timeat*: PLIN. paneg. 44, 4 quis comparari tibi, *imperator*, non -et? TERT. mart. 5, 2 pati. AMBR. Abr. 2, 4, 18 AVG. conf. 8, 7, 18. c *acc. c. inf.*: CAES. civ. 1, 32, 8 *Caesar dixit* legatos ad Pompeium ... mitti oportere neque se -are, quod in senatu Pompeius ... dixisset, ad quos legati mitterentur, his auctoritatem tribui *eqs.* HEGES. 5, 38, 1 cum *urbis defensores* ... periculum introrsum pergere -rent. SALV. ecl. 2, 34 (*respic. Matth. 25, 8*) cum *virgines* ... extinguendas fore lampadas suas -arint (*postea*: verebantur).

B *non indicatur vel e contextu supplendum est, quid quis -et*: CIC. Lig. 6 vide, *Caesar*, quam non -em (*antea* l. 9). CAEL. Cic. fam. 8, 11, 3 si ... prement Curionem ...; si, quod videtur, -arint (*sc. id facere*) *eqs.* HOR. sat. 2, 7, 2 cupiens tibi, *domine*, dicere servus pauca -o. VAL. MAX. 1, 7, 3 neutro *consule* -ante (*sc. dis manibus se devovere*). AMBR. hex. 5, 14, 49 aliae aves ad manum se subiciunt ..., aliae -ant (*inde* ISID. orig. 12, 7, 1; cf. *Eustath. Basil. hex. 8, 3, 7* contractionem manus nequeunt tolerare [gr. p. 172^B οὐχ ὑφίσταται]). in psalm. 38, 5, 1 (*antea*: metuis). HEGES. 5, 6, 1 Iudaeorum ... multitudinem specie volentium se Romanis tradere, sed quasi -antium (cf. gr. 5, 110 ὥς ... δεδουκότες τὴν τῶν Ῥωμαίων ἔρῳδον). HIER. in Ezech. 7, 15 l. 895 columbae ... trepidant et ad singula -ant. in Ier. 3, 59, 3.

II -ant res: A *vites, arbores sim. earumve partes*: *transitive*: VERG. georg. 2, 369 tum *denique* brachia tonde (*sc. vitibus*); ante -ant ferrum (COLVM. 11, 2, 6 pruinis ... rigentes materiae f. -ant. QVINT. inst. 2, 4, 11 *frondes tenerae*. cf. COLVM. 5, 6, 9 *ulmus ferri* -at ictum). COLVM. 2, 9, 17 *frumenta* siccum cretosumque -ant *solum* (4, 33, 1 *castanea* septentrionali clivo laetatur, spissum [s. et rubricosum] -at [l. om. codd. nonnulli]. cf. 2, 10, 4 *lupinum* cretam -at [opp. amat]. PALLAD. 9, 5, 1 tofum et glaream [opp. amat]). 3, 4, 1 mutam caeli locique positionem. al. PALLAD. 13, 4, 2 statum frigidum [opp. amat]. al. *apud eundem*. *intrans.* -ant, quae cessant *germinare sim.*: COLVM. 4, 9, 1 putatio vitis non debet secundum articulum fieri, ne -et oculus. 4, 11, 1 *malleoli*. 4, 24, 15 illa *resectio vitis* celerius et latius emoritur, haec tardius et angustius -at. 4, 33, 4 *castanea*, quae radicitus exempta et deposita est, biennio -at [opp. vehementer germinat]. B *solum, terra*: Ov. fast. 1, 666 (*hieme non est arandum*) omne -at frigore (*frigida var. l.*) volnus humus. C *partes corporis* (*sc. sine voluntate*; *aliter* p. 660, 55): Ov. Pont. 2, 7, 13 membra -ant mollem quoque saucia tactum. 3, 4, 49 ut ... -ant insuetum lumina solem, sic *eqs.* (cf. SEN. benef. 3, 1, 5 oculi ..., qui lucem -ant). PLIN. epist. 5, 16, 11 ut ... crudum adhuc vulnus medentium manūs -at, ... sic (*postea*: refugit). HIER. nom. hebr. p. 10, 8 sade *littera hebr.*, quam aures nostrae penitus -ant.

deriv.: reformidatio.

Gitner.

* *reformatio*, -āvi, -ātum, -āre. a re- et formare. GLOSS. -ans: restituens. II 369, 18 μεταμορφῶ: deformat, -o, transformo. 369, 48 μετατύπω: deformat, -o. GLOSS. I Ansil. RE 618 -ans: reddens. 620 in pristinam formam redigens. *legitur inde* ab Ov. met. (bis), VAL. MAX. (semel, ut PS. QVINT., PLIN. paneg.), SEN. philos. (ter), CE p. 662, 34, APVL. met. (14tes), saepe apud TERT. [confunditur in codd. e. g. cum formare LACT. epit. 68, 4 HEGES. 1, 26, 1. al. (restit. SEN. dial. 9, 2, 6 DARES prol. p. 1, 6), performare AMBROSIAS. in Rom. 3, 5, 1 rec. α (cf. p. 663, 73), transformare VET. LAT. Rom. 12, 2 (cod. 77); vix recte trad. SCHOL. Ter. Bemb. Eun. 322. *contextu manco*: CIL VIII 22913 INSCR. christ. Karth. I 86^B.]

I *trans. fere i. q. (formando) restituere, reparare sim. (refl. p. 663, 57. 75. 664, 23. 27. al., mediopass. p. 662, 18. 664, 5. 7sq. al.; vi praeverbii*

deflexa vel evanida imprimis sub A1aß et B2; in contextu occurrunt verba notionis affinis e. g. (con)vertere l. 17. p. 663, 23. 50. 74. al., (de)mutare p. 663, 36. 664, 6. 666, 11, reddere p. 664, 67, renovare p. 663, 35. 664, 32, reparare l. 33. 62, restituere l. 19. 55. p. 663, 31. 66. 665, 2. 666, 10 et saepius, revocare p. 665, 38. 47. 666, 18. al.): A c. obi. eius, quod (qui) -ando afficitur: 1 vi originaria formandi magis minusve vigente: a vario usu -atur ad formam condicionemve: a pristinam, priorem, integram (nondum existentem p. 663, 1; in contextu occurrunt e. g. adv. rursus l. 13. 18. al., adi. primus l. 12, pristinus l. 42. 51. 54. al.): ① -antur animantes eorumve partes: ② qui (quae) specie transformantur, sc. arte magica vel vi divina sim. (cf. p. 663, 52 sqq. 665, 54): Ov. met. 9, 399 orā -tus primos Iolaus in annos, i. in iuventutem. APVL. met. 3, 23, 6 certa remedia possunt rursus in facies hominum tales figuras avium -are (cf. p. 663, 32sq. 62). 11, 16, 3 hunc Lucium ... deae numen ... -vit ad homines (*breviter pro 'retro ad hominem transformavit et inter homines collocavit'*). AVG. civ. 18, 17 p. 277, 6 (e Varrone; *antea*: Arcades quidam convertebantur in lupos) si ... carne non vescerentur humana, rursus ... -bantur in homines (*syn. postea*: in figuram propriam restitutum. cf. in eadem re Plin. nat. 8, 81 effigiem recipere). ③ qui (quae) sanantur (in imag. l. 25. 30; *aliter* p. 664, 70, -atur ipsa aegritudo p. 663, 1): TERT. orat. 25, 4 (*respic. act. 3, 1sq.*) paralyticum sanitati -vit Petrus (*item locus pendens* ISID. orig. 6, 19, 62; ceterum: ZENO 1, 36, 9. GAUDENT. serm. 8, 3 Christus paralyticos ... -at potius quam curat. AMBR. Ioseph 3, 17). VICTORIN. POETOV. fabr. mund. 9 aegros curat et clodos -at Christus. HIL. in Matth. 12, 7 (*in imag. refertur ad Phariseos*) cum ipsis ad officii eiusdem (*sc. dandae salutis*) ministerium manus sit -anda, si credant (*proprie*: in psalm. 139, 4 Christus paralyticum sanat ...; aridum m. -at). GAUDENT. serm. 11, 4 (*respic. Ioh. 5, 5sq.*) Christus paralytici membra ... emortua unius vocis praecepto curaverat vel potius -verat (-arat var. l.; *sim. l. 23*). AVG. conf. 7, 8, 12 (*in imag.*) tibi, domine, placuit in conspectu tuo -are deformia mea (*postea*: residebat tumor meus). CAEL. AVR. chron. 3, 6, 85 reincorporativis utendum curationibus, quo -ta corpora vel ... reparata ad memoriam redeant sanitatis. al. ④ cetera exempla: CE 400, 5 (*Romae; saec. I²*) te, fili, noster amor memori pietate -at (*sc. recordatione*; cf. VEN. FORT. carm. 2, 11, 15 [*regi mortuo*] filia digna patri te ... -ans, i. in memoriam nostram redigens). AMBR. in psalm. 40, 27, 1 (*respic. II Macc. 3, 25sq.*) deus Heliodorum ... stravit, perculit et postea exoratus ... vitali usui -vit. CLAVD. carm. min. 27, 25 emeritos artus fecunda morte -at Phoenix. PAVL. NOL. epist. 23, 20 p. 177, 17 Nabuchodonosor rex et sensui -tus et regno (cf. Dan. 4, 33). COD. Theod. 3, 3, 1 omnes, quos parentum miserranda fortuna in servitium ... addidit, ingenuitati pristinae -entur (cf. *Interpr.* ad ingenuitatem suam ... revertatur). 12, 1, 62 municipalis, qui ad fabrorum collegium ... inrepsit, statui pristino -etur. MAX. TAVR. 21, 2 l. 40 quamvis noxius fueris, dum innocentem virum hospitio suscipis, innocentiae meritis -aris (*affertur psalm. 17, 26*). GREG. M. epist. 12, 10 l. 43 Nemesion ex episcopio proiectus in loco suo et episcopatus officio ... -etur (*sim. 14, 6 l. 17; cf. mera vi locali p. 665, 12*). al.

⑤ -antur res tam corp. quam incorp.: ⑥ aedificia destructa, urbes vastatae sim. (paulo aliter p. 663, 30sq.): VAL. MAX. 6, 5 ext. 2 cum Themistocles Persis pristinae ruinas patriae in pristinum habitum -ret. SOL. 48, 3 Alexandriam mox a barbaris excisam Antiochus ... -vit (cf. Plin. nat. 6, 47 restituit, Mart. Cap. 6, 691 reparata). PANEG. 9, 14, 4 quam civitatem non ignoras nos ad pristinam gloriam -are. RVF. FEST. 14 Diocletiani temporibus ... Mesopotamia est restituta et supra ripas Tigridis limes est -tus (conf- var. l., refirmatus cod. unus et ed. Foerster; *antea*: sub Traiano principe ... limes orientalis supra ripas T. est institutus). HIST. AVG. trig. tyr. 5, 4 Lollianus plerasque Galliae civitates, nonnulla etiam castra ... in statum veterem -vit ([l. om. cod. P, sed cf. Löfstedt, Beiträge, 1907, 94 adn. 1]). HEGES. 1, 25, 4 p. 41, 2 Antipater ... murum destructum in v. s. -vit [gr. l. 201 ἀνεδείματο]). HEGES. 5, 2, 1 p. 301, 9 sancta Hierosolymitana exusta a Babyloniis, reparata postea; destructa a Pompeio, -ta iterum. LEO M. serm. 84, 1 quis hanc urbem Romam -vit saluti? al. ⑦ cetera exempla: PLIN. paneg. 53, 1 ut ostendam, quam longa consuetudine corruptos ... mores principatus parens noster Traianus -et et corrigat. TERT. apol. 48, 8 omnia pereundo servantur, omnia de interitu -antur (*nisi ad p. 663, 16sq., sed demonstratur resurrectio mortuorum*). cult. fem. 1, 3, 2 Noe potuit abolefactam eam scripturam Enoch ... in spiritu rursus -are (*syn. restauratum. item -atur liber*: adv. Marc. 2, 1, 1 occasio -andi opusculi huius amissi [accedit respectus emendandi, ut vergat ad p. 663, 25; item 3, 1, 1 secundum vestigia pristini operis, quod amissum -are perseveramus]). adv. Marc. 5, 7, 7 Christus matrimonium confirmavit, quod primo vetuit disiungi et, si forte disiunctum, voluit -ari (*antea*: reconciliari). PANEG. 6, 2, 2 Claudius Gothicus Romani imperii solutam et perditam disciplinam primus -vit. DIOSC. 4, 22 p. 18, 18 xyris bibitur, ut conqas(s)atio-

[Viredaz]

nes -et (cf. gr. 4, 22, 2 *πίνεται ... πρὸς σπάσματα*). GREG. M. epist. 6, 6 l. 30 ut ... iuri pristino, quae ablata sunt, -entur. al.

β *quamlibet* (saepius meliorem, sed deteriore e. g. l. 14. 73):

① -antur res tam corporeae quam incorporeae: ② *mores, opiniones sim.*: SEN. dial. 9, 2, 6 *quidam* [statum] vitae suae -ando (Koch, form-trad.) subinde in eo novissime manent, in quo illos ... senectus ad novandam pigra deprendit (l. aliter p. 665, 75). epist. 25, 1 respice aetatem eius *quadragearii* iam duram et intractabilem: non potest -ari; tenera finguntur. PS. QUINT. decl. 3, 6 concipe animo temporis illius habitum, [-a] cogitationes tuas (l. nisi corruptum; reformido Schulting, refrica Watt, *Eranos* 89, 1991, 46). TERT. apol. 47, 8 (de philosophis) ut quis sensit, ita aut intulit quid, aut -vit (l. rec. Φ, et i. vulg.). MIN. FEL. 11, 9 omnia ista figmenta male sanae opinionis et inepta solacia ... a vobis, *Christiani*, nimirum credulis in deum vestrum turpiter -ta sunt. CYPR. GALL. lev. 158 (respic. 19, 17) ne oderis fratrem, sed castiga magis ..., ut vitet commissa prius mentemque -et. al. ③ *cetera exempla* (cf. p. 662, 66): SEN. epist. 94, 51 *discipuli* imitari iubentur proposita et ad illa -are chirographum. APVL. met. 9, 1, 5 nullo modo divinae providentiae fatalis dispositio subverti vel -ari potest. TERT. adv. Hermog. 37, 4 (respic. verba *Hermogenis* 'in melius translationem') si bona fuisset materia semper, quare non desiderasset in melius -ari? (sim. 40, 1 dicis in melius -tam materiam [sc. in creatione], utique [de] deterioribus [add. *Rhenanus*]). 43, 2 si in bonum -ta est materia, utique de malo -ta est [syn. converti]. adv. Marc. 4, 5, 7 *Marcionitae* cotidie -ant illud euangelium suum (cf. antea: ut illa euangelia convertant ... ad formam sui. item -antur scripta: DIG. de conc. dig. 1, 7 ut, si aliquid in veteribus legibus ... non recte scriptum inveniatis, et hoc -etis et ordini moderato tradatis. cf. p. 662, 69). scorp. 1, 13 martyriis refragantur, ... tam dulce in amarum quam lucem in tenebras -ant. INSCR. Année Épigr. 1979 n. 520 (e *Moesia sup.*; a. 123/211) cryptam vetustate dilapsam pecunia sua -vit et exaltavit *quidam* (item -atur aedificium: CIL VIII 20215 [a. 290/3] centenarium ... restituit a(t)qu[e] ad meliorem faciem reforma(vit) praeses provinciae [sim. 12145]). IVL. VAL. 1, 27 l. 916 id sepulcrum collapsum ... -ari ad faciem novitatis ... mandat *Alexander* [cf. gr. p. 31, 18 ἀνορθῶσαι]. paulo aliter p. 662, 49 sqq.). VLP. dig. 2, 14, 7, 6 si potest tota res tolli, cur non et -ari, ut quodammodo quasi renovatus contractus videatur? (antea: mutari). SOL. 1, 47 aliquamdiu dies duodecim sunt intercalati; quod deprehensum Augustus -vit (form-cod. unus). HERMOG. dig. 39, 4, 10 pr. vectigalia ... praecedentia -are et his vel addere vel deminuere. CHAR. gramm. p. 17, 28 sq. 'hic Oronta', cum latine [-atur], et 'hunc Orontam' dicimus; nam si non [-etur], 'Oronten' poterimus dicere, ut Vergilius, sc. Aen. 1, 113 (l. pass. impers., nisi Ὁρόντης subaudias). item spectat ad declinationem: DIOM. gramm. I 493, 14 si nomina graeca non -entur in latinam declinationem). CHALC. transl. p. 50^A si quis ... cunctas formas figurasque ex una eademque auri materia fictas iugiter et sine intermissione in alias atque alias -et (cf. gr. μεταπλάττων). DARES prol. p. 1, 6 cui *Daretis historiae* nihil adiendum vel diminuendum rei [-re]formandae, causa putavi (si recte conii. *Dederich*). PELAG. in I Cor. 15, 38 p. 222, 11 *deus* ab initio disposuit, ut omnia semina, cum putruerint, in amplius -entur. MACR. Sat. 7, 4, 19 postquam in sucum cibus -atur, hic iam iecoris cura succedit (syn. verti). al.

④ -antur animantes (eorum habitus l. 62): ⑤ *in novam speciem transformandi*: arte magica vel vi divina (cf. p. 662, 11 sqq.): APVL. met. 2, 5, 7 *Pamphile* minus morigeros ... in saxa et in pecua et quodvis animal ... -at (cf. gr. 4, 7 πολλοὺς μετεμύρφωσεν εἰς ζῷα). 6, 22, 4 in aves et gregalia pecua serenos vultus *Iovis*. 11, 30, 3 per somnum apparuit Osiris non [in] alienam (-num trad.) quampiam personam -tus. al. IVL. VAL. 1, 4 l. 232 se reficit Nectabanus et -at in illum draconis ... tractum (cf. gr. p. 10, 10 ἀλλάξας ἑαυτὸν ... εἰς δράκοντα). CLAUD. carm. min. 53, 95 ostensa Gorgone in faciem saxi Pallanta -at *Minerva*. quovis modo (in imag. l. 70): APVL. met. 2, 17, 1 *Photis* laciniis ... renudata ... in speciem Veneris ... pulchre -ta (item mutato habitu: 4, 22, 5 latrones ... in lemures -t(i). 7, 6, 4 tonso capillo in masculinam faciem -to habitu mulieris. 7, 9, 1 sic -tus *quidam*). 5, 16, 2 quis ille, quem temporis modici spatium repentinā senectā -vit? TERT. apol. 48, 3 quaerere, quis in quam bestiam -ari videretur (sc. per metempsychosin; cf. ibid. restauratur, 2 restitui et redeant). NOVATIAN. cib. Iud. 3, 16 *deus* accusat -tos in feminam viros (sc. cum leporem edere vetat [lev. 11, 6], ut *Isid. expos. in lev.* 9, 7 deformatos ... in feminas viros. cf. PS. ORIG. tract. 10, 34 cum *deus* talem hostiam castratam reprobat [lev. 22, 24], [-tos] in feminis viros damnat [l. def- Vega]). OP. imperf. in Matth. 18 p. 732^{med}. (in imag. sec. Matth. 7, 6) peccatores, gentiles, haeretici ex canibus et porcis immundis -ti efficiuntur homines sancti. al. ⑥ *cetera exempla*: TERT. apol. 1, 10 (rec. Φ) quanti ... ad malum -antur! quanti transfugae in perversum! (vulg. perf.; syn. convertit). VLP. dig. 21, 1, 37 trita ... mancipia et veterana difficile est -are et ad suos mores formare. LACT. epit. 68, 4 erudiat se quisque ad

iustitiam, -et (formet var. l.) ad continentiam, praeparet ad agonem, instruat ad virtutem eqs. al.

β usu christ. respicitur: **α** emendatio, refectio spiritalis, quae fit fide adepta, peccatis remissis sim.: TERT. nat. 1, 4, 12 *maritus* mulieri non permisit in melius -ari, sc. ad fidem christ. converti (opp. in perversum demutare naturam). VET. LAT. Rom. 12, 2 (cod. 75, sim. 77. al. et VVLG.) nolite confortari huic saeculo, sed -amini in novitate sensus vestri (gr. μεταμορφωθῆτε, *Ambrosiast.* al. renovamini, cod. 77 in var. l. transformamini. pendet e. g. AVG. serm. 216, 4 confortamini [conform- var. l.] saeculo, -amini deo. trin. 14, 16, 22 -antur ex illo saeculo). II Cor. 3, 18 (Rufin. Orig. in Rom. 4, 8 l. 122 [var. l.] al.) nos ... omnes revelata facie gloriam domini speculantes ad eandem imaginem -amur, a gloria in gloriam (l. eadem imagine -emur cod. saec. V; Tycon. reg. 3 p. 19, 10 commutatur, cod. 64. al. et Vulg. transformamur, ceterum v. p. 666, 57 sq.). CYPR. zel. 17 omnem illam zeli et livoris malitiam ... abice, ad viam vitae aeternae vestigiis salutaribus -are. GAVDENT. serm. 18, 34 prudentes nos esse Christus praecipit, non venenatos ..., sed qui veterem peccati tunicam ut coluber deponentes in novum hominem -emur (AVG. epist. 140, 15 ecclesiae ... a vetere homine in n. h. -andae. SACR. Gelas. 316 ex vetere homine in n. -amini. al.; cf. l. 43). ANON. in Hebr. 012 (ad 6, 6) utrum sit possibile lapsos post baptismum per paenitentiam in fidem pristinum -ari (AMBROSIAST. in Rom. 3, 5, 2. Ps. AVG. quaest. test. 102, 3 p. 201, 8 ut, si qui peccarent, p. p. se -rent. 102, 4 p. 202, 3 conversis ignosci et -ari eos p. p. CHRYSOST. repar. laps. 9 l. 3 ne forte ... lapsum suum p. p. -ret *Iudas* [cf. gr. ἐπανεῖλη]. al.; cf. l. 34. p. 666, 44). RVFIN. Clement. 5, 13, 1 ad ipsius domini [vos] imaginem ac similitudinem -ate (l. om. pars codd.). sim. Orig. in gen. 1, 13 p. 17, 21 apostoli se ad eius s. -arunt in tantum, ut ipse de iis diceret: '... [Ioh. 20, 17]. p. 18, 14 *Paulus* in tantum ad eius s. -tus est, ut eqs. [syn. l. 8 transformatus est]. PAVL. NOL. epist. 24, 21 ad primordiale dignitatem, hoc est dei s. al.). AVG. in Gal. 61, 8 -to corpore, sc. animal in corpus spiritale (cf. I Cor. 15, 44; reformatio corporis var. l. et ed. *Dijjak*). trin. 14, 14, 18 mens deum diligens ex vetustate renovatur, ex deformitate -atur, ex infelicitate beatificatur. PS. AVG. quaest. test. 102, 7 p. 206, 2 peccatores si paeniteant, poterunt ad statum suum pristinum -ari. LEO M. serm. 30, 5 misericordia dei nos et innocentiae -at et vitae. CONC.^S I 2 p. 56, 30 (sim. al.) ut in toto homine eodem et deo (i. Christo) totus homo -etur, qui sub peccato ceciderat (gr. I 1, 2 p. 43, 17 ἀναπλασθῆναι). I 5 p. 184, 24 ut in ipso Christo ... natura hominis ... [-retur ad deum] per sanctificationem (gr. ibid. p. 220, 1 ἀναμορφωθῆναι ... πρὸς θεόν). al. -atur per baptismum (exempla quaedam, e. g. TERT. anim., vergunt ad Bla): TERT. anim. 41, 4 cum anima ad fidem pervenit -ta per secundam nativitatem ex aqua. bapt. 3, 1 aquā -ari. CYPR. epist. 74, 5, 2 qui ... peccatis in baptismo expositis sanctificatus est et in novum hominem spiritaliter -tus (DIONYS. EXIG. Conc.^S IV 2 p. 204, 16 [subest Eph. 2, 15] Iudaeum ... et gentilem per baptismum in unum n. h. -vit [gr. ibid. p. 193, 32 ἐκτίσεν, cf. IV 1 p. 85, 19 creavit]. cf. l. 18). sent. episc. 26 ut mens haeretica ... sanctificatione lavacri purgata in melius -etur (inde sim. AVG. bapt. 6, 33, 64). AMBR. in Luc. 1, 37 salutaris lavacri ... mysteria, per quae in primordia naturae suae, qui baptizati fuerint, parvuli a malitia -antur. al. **β** renovatio legis veteris (sc. de lege Mosis -ta a Christo praeter l. 60 sq.): TERT. apol. 21, 7 *Christus* ad -andam et illuminandam eam disciplinam venturus a deo praenuntiabatur. adv. Iud. 2, 9 dei legem ... Iudaeis certis temporibus datam ... et certis temporibus -tam (ibid. quam l. certo tempore *deus* ... in melius -vit [sim. orat. 7, 3]. AMBROSIAST. in Rom. 7, 9, 2 [recc. βγ] cum ... data esset lex vel -ta, revixit peccatum. CHROMAT. in Matth. 40, 3 per gratiam domini haec ipsa lex in melius -ta in euangelica fide convaluit). 2, 10 hanc dei potestatem pro temporum condicione legis praecepta -antem in hominis salutem (CHROMAT. in Matth. 21, 1 p. ... l. in melius -are). AMBROSIAST. in Rom. 3, 20, 4 (recc. βγ) lex naturalis per Moysen partim -ta, partim auctoritate eius firmata (sim. 7, 23, 2 [ibid.]). al. **γ** resurrectio mortuorum (cf. p. 662, 67 et B1b): AMBR. exc. Sat. 2, 74 iubente deo ossa in suam compaginem -antur. EVSEB. GALLIC. hom. 20, 2 (cf. I Cor. 15, 53) quod 'corruptibile' terra susceperat, incorruptibile -vit *deus*; quod ... 'mortale' in sinu suo tenuerat, immortale ... restituit.

2 vi deflexa potius -atur res vel persona: **α** quae ei, cui adempta est, redditur (iuxta ponitur reddere l. 69. p. 665, 5. 13): **α** strictius -atur id ipsum, quod ablatum est (exempla nonnulla vergunt ad B): HIL. in Matth. 15, 5 quibus infidelibus aegrotisque ... salus redditur atque ... omnia et mentis et corporis ministeria -antur (item sanando: LEO M. serm. 37, 2 infantem *Iesus* non ... caecis visum aut claudis gressum aut mutis eloquium -antem. SEDVL. op. pasch. 4, 4 *Christus* caecis dedit aspectum, claudis -vit incessum. al.; aliter p. 662, 20 sqq.). AMBR. Aug. c. Iulian. 2, 5, 14 beata ... mors, quae nos peccato eripit, ut -et deo (affertur Rom. 6, 7). epist. 4, 16, 3 non solum in paradisum reditum nobis -tum esse per

[Viredaz]

Christum, sed etiam caelestis solii honorem ... carni huic esse inperitum. HEGES. 1, 14, 1 p. 21, 10 si *Aretas* arbiter fieret imperii restituendi, ... si circumscripto *Hyrcano*, cui primitiva regni competere, dolo sublata -ari iuberet. COD. Theod. 7, 18, 9, 3 quos *servos* dominis suis ... iudicum -vit auctoritas (*syn. reddit*). 15, 1, 47 quicumque locus in palatio ... privatis aedificiis incommode occupatus est, is ... palatio -etur. MAR. VICTOR. aleth. 3, 463 praedam ... et praemia belli direptis passim populis regique -at *Abram* (*cf. gen. 14, 23*). SIDON. epist. 4, 24, 2 *cum* publica auctoritas ... patremfamilias violentius ad -andum debitum artaret. CONC. Aurel. a. 538 p. 123 l. 244 *si quis* non statim ecclesiae vel sacerdoti -verit *res iis debitas occupatasve* (l. 242 restituat). LEX Burg. lib. const. 105 ut *is, qui alicuius boves pigneraverit*, boves ipsos in loco -et (-etur, -tos *var. ll.*). Sal. Merov. 90, 2 *si servus profugus* invenitur, ... domino -etur (*syn. reddatur*). GREG. M. epist. 9, 153 l. 27 quem *episcopum* vobis in vestra -ari petiveratis ecclesia (*simul spectat ad l. 46*). *al.* **β** *laxius -atur id, quo damnum compensatur* (*sc. in sermone iuris*): PAVL. sent. 1, 12, 2 *is, qui ancillam corruperit alienam, aliam -are cogendus est* (*interp.*; *quae ... aut fluxerunt ex interpretatione aut barbari iuris sunt* Krueger ad l.; *cf. e. g. Interpr. Paul. sent. 1, 13, 6 alia similia mancipia ... exsolvant. Lex Burg. Rom. 19, 2 alterius mancipii restitutione teneatur obnoxius*). COD. Iust. 1, 2, 14, 5 (a. 470) de ... bonis eius *oeconomii improbi*, quodcumque exinde incommo- dum ecclesiae contigerit, -etur. INTERPR. Paul. sent. 1, 7, 4 id, quod *indebite* sublatus est, in quadruplum -are ..., post annum vero in simplum (*cf. INTERPR. cod. Theod. 2, 33, 2 ea ... in duplum volumus -ari [syn. restituat]. sim. al.*). 5, 8, 4 pretium eius rei, quae perierit, -are. LEX Visig. 5, 4, 17 *venditor servi fraudulens* alium parisi meriti servum domino ... -are cogatur. 8, 4, 15 alium sanum caballum domino -are non moretur, *qui eius caballo terrorem mortemque attulerit. al.*

b *quae alicubi reponitur, aliquo reducitur* (*cf. p. 662, 15*): AMBR. in psalm. 1, 1, 1 qua *spe salutis homines* in praereptam humano sedem generi (*i. in paradisum*) contenderent -ari. EPIST. Maxim. Aug. in psalm. 36, serm. 2, 20 l. 173 non posse quemquam nisi per paenitentiam ... ecclesiae -ari (EPIST. pontif. 1055 Conc.^s IV 2 p. 112, 3 sanctae vos citius -ari ... e. *cf. l. 46*). IULIAN. in psalm. 68, 7^b *'non confundantur super me'*, cuius hortatu in tuam legem, *domine*, -ti sunt (*cf. 68, 8* ad quam legem me auctore redierant). PROSP. in psalm. 125, 3 *dominus* nos per magnificen- tiam gratiae suae caelesti patriae -vit (CASSIOD. var. 3, 46, 4 *exul* p. rebusque omnibus -tus). DRAC. laud. dei 2, 714 *domine misericors*, revo- cans a morte truci, quos culpa premebat, faucibus inferni raptos in *vitae* luce -as, (Kapp, vol. VI 1, 1066, 16; inducere formas *trad.*). CONSTANTIVS vita Germ. 39 adulescens *exorcizatus* ... palatio -atur. GREG. TVR. Iul. 18 fur caballum in loco, unde digressus fuerat, -vit (*cf. p. 662, 47*). PS. GREG. TVR. Thom. 78 claudantur ianuae istae *carceris*, sicut clausae erant, et signacula, isdem foribus -entur (l. 79 quae *rex* imposuerat ianuis; *gr. p. 84, 27 ἐπιτιθῶσιν*). GREG. M. epist. 3, 7 l. 76 in sua eum *episcopum depositum* -ari ecclesia atque in propriae dignitatis ordine decrevimus revocari ([*cf. 3, 6 l. 55 episcopum* in suo loco atque ordine reverti]. *addas l. 14*). *al.*

B *c. obi. eius, quod -ando efficitur, i. q. -ando (iterum) creare sim. (accedit dat. comm. l. 56. 65. al., ut vergat ad A2)*: **1** *quod iam prius fuit, aliquid vetus. a* *vario respectu* (*cf. p. 664, 40*): OV. met. 11, 254 nec te, *Pelev*, decipiat *Thetis* centum mentita figuras, sed preme, quidquid erit, dum, quod fuit ante, -et. LACT. Phoen. 105 inde (*sc. ex ovo quodam*) -atur, qualis, fuit ante figura, et Phoenix ruptis pullulat exuviis (quali *Heinsius*, ut locus *spectat ad p. 662, 11*). EVTR. 9, 20, 3 *Maximianus* pacem Galliae -vit (AMBR. epist. 7, 52, 3 p. populi in psalm. 118 serm. 21, 17, 3 virtutis totius hic finis est ..., ut confecto bello p. -et. HEGES. 1, 26, 1 *Herodes* celebrabatur quasi qui p. et quietem publicam ... -visset, [form-, formaret *var. ll.*; *gr. l. 205 ὡς εἰρήνην αὐτοῖς ... ἀνασσεύωζ*]. CASSIAN. conl. 16, 26, 2). GAVDENT. serm. 8, 34 *fuit post protoplastorum peccatum* usque ad diluvium ... dei erga paucos sanctos -ta coniunctio. DICT. 1, 22 (21 dies foedari et caelum nubilo tegi coepit) -to ... iam die. AMBR. hex. 3, 8, 36 *si quis lilium* sua solvat in folia, quae tanti est artificis manus, quae possit lilii speciem -are? (*postea*: florem ... redintegrare). in Luc. 10, 70 caeco illi visus ... -atur (*respic. Ioh. 9, 6 ut*: PS. AVG. quaest. test. 91, 4 Lazarum ... resuscitatum, caeco ... oculos -tos). HEGES. 2, 11, 3 concor- diam publicam -are pacificis ... sermonibus. PRVD. perist. 10, 503 non est amarum, quo -atur salus (*paulo aliter p. 666, 26*). AVG. serm. 43, 4 ima- ginem in nobis dei deformare potuimus, -are non possumus (trin. 14, 16, 22. CHROMAT. in Matth. 17, 2, 5 i. Caesaris in nummo, quam daret, non habuit *Petrus* [*cf. act. 3, 6*], sed Christi i. in homine -vit [form- *cod. unus*]. PETR. CHRYS. serm. 140bis, 1 [*respic. Luc. 2, 1sq.*] profitetur ... orbis, ut similitudo regis formetur in nummo et imago dei -etur in homine. GREG. M. in Ezech. 1, 2, 19 l. 425 i. novi hominis. *al.*) IULIAN. in psalm. 79, 16^a statum pristinum (COD. Theod. 4, 22, 1 -to statu, qui per iniuriam sub-

latus est. *aliter p. 663, 5*). CARM. adv. Marc. 2, 235 germina ... mortua ... rursus viva resurgunt: haec homini deus ante oculos revocata -at (*opp. fecit*). CYPR. GALL. iud. 155 *Othonihel rege mortuo* ritus veteres plebs laeta -at (*cf. iud. 3, 12*). PETR. CHRYS. serm. 178, 4 *dominus* hinc (*sc. e luto*) ... -at oculos, unde fecerat hominem totum (*cf. in eadem re vol. X 2, 1583, 49sqq.*). GREG. TVR. Franc. 10, 13 p. 496, 24 qui *dominus* morte (*dat.*) mortem intulit et de sepulchro vitam mortuis -vit. *al.* **b** *respicitur resurrectio carnis, sc. usu christ. (cf. Alby)*: TERT. carn. 4, 4 *deus* nativitatem -at a morte, regeneratione caelesti, carnem ab omni vexatio- ne restituit (l. n. -ta m. *cod. A*, nativitate -ta *fere cett.*). resurr. 55, 12 in resurrectionis eventu mutari converti -ari licebit cum salute substantiae (*antea*: transfiguratur). MIN. FEL. 34, 9 *quis neget* hominem a deo, ut primum potuisse fingi, ita posse denuo -ari? (GREG. TVR. Franc. 10, 13 p. 496, 20 -tum h., *sc. sec. Ezech. 37, 4sqq.*). VET. LAT. Iob 14, 14 (*cod. 91. al.*) sustinebo te, *domine*, usque dum iterum -er (*gr. ἔως ἂν πάλιν γένομαι, Ambr. Iob 1, 8, 26 et obit. Valent. 45 donec iterum fiam, Hier. interpr. Iob usque quo denuo faciam, Vulg. v. vol. VII 1, 512, 15*). PRVD. cath. 10, 150 resolvable corpus revocas, deus, atque -as. AVG. in psalm. 101, serm. 1, 16 ut formaretur vel potius -etur homo vivus ex pulvere. PETR. CHRYS. serm. 143, 9 quod ex limo formasse dignum creditur, quare ex carne -asse iudi- catur indignum? (form- *al. var. ll.*; *syn. refecit*). EVSEB. GALLIC. hom. app. 2, 12 carnem de propriis cineribus -andam (*cf. hom. 23, 4 te ... de tuo pulvere ... esse reparandum*). *al.*

2 *quod nondum fuit, aliquid novum (sed fere prioribus simile)*:

TERT. bapt. 5, 6 qui (*sc. angelus et aqua*) vitia corporis remediabant, nunc spiritum medentur; qui temporale operabantur salutem, nunc aeternam -ant (*paulo aliter p. 665, 68*). TER. MAVR. 1625 saepe alterni gemini (*sc. spondei dactylique*), nunc saepius alter, species -ante plurimas in versibus *heroicis*. GAVDENT. serm. 9, 6 *filius dei* nascitur de spiritu sancto ex virgine, ut hominem, quem de limo terrae plasmaverat, sancto spiritu ex massa eadem -ret. FILASTR. 80, 2 hoc (*sc. Matth. 24, 35*) ... dictum fuisse a domino, ut his *elementis* mutatis nova creatura -etur. AVSON. 18 epist. (350 S.) l. 23 aut Thyonianum ... aut Virbium, illum de Dionysio, hunc de Hippolyto -tum. CYPR. GALL. exod. 1284 (*respic. 34, 4*) cautē dolatā con- similes tabulas divina ad iura -at *Moses*. EVSEB. GALLIC. hom. 72, 9 quos *catulos* rursum lambendo -are ... asseruntur *bestiae* (*ad rem cf. e. g. p. 579, 7 et Hübner, Mus. Helv. 26, 1969, 44sqq.*). *al.*

II *intrans. (quem usum coll. corrigere et emendare def. Souter, Study of Ambrosiast., 1905, 96. 104sq., v. etiam vol. IV 1035, 1sqq. V 2, 459, 83sqq.; in var. l. e. g. TERT. monog. 10, 8 [6]. RVFIN. p. 664, 26)*: DIOM. gramm. I 491, 29 (= SVET. frg. p. 41, 16) in choris *comodiardum* ... iunctim omnes loqui debent, quasi ... concentu in unam personam -antes (se form- *coni. Reifferscheid, quem secuti sumus vol. VI 1, 1103, 63*). PS. AVG. quaest. test. 126, 12 ut, qui ... peccaverit, per paenitentiam -et (-etur, se -et *var. ll.*).

appendicula syntactica: **1** *indicatur, in quam formam, condi- tionem sim. quid (quis) mutetur*: **a** *per praepos.*: in (*fere c. acc. [abl. l. 49]*; *potius indicat directionem p. 663, 14. 665, 35*): p. 662, 12sq. 51. 663, 53sqq. 60sqq. 69 (*c. abl. ut*: TERT. adv. Marc. 3, 9, 3 in hac *humana* ... qualitate. *al.*; *aliter, sc. alicubi, e. g. p. 665, 14. 39*). 664, 18sqq. *al.* ad (*potius indicat normam, exemplum sim. l. 35. p. 663, 17, fort. etiam p. 664, 38, nisi mera vi directionis*): p. 662, 15. 54. 663, 31sq. 664, 1. 25sq. 34. *al.* **b** *per dat. fin.* (*aliter, sc. dat. comm., saepe sub IA2, ceterum e. g. p. 662, 26. 665, 50*): p. 662, 22. 42sq. 63. 664, 35. *al.*

c *per acc.*: nudum (*sec. struct. exemplaris gr.*; p. 662, 59. 663, 56 *vix recte acc. direct. agnovit W. A. Baehrens, Beitr. z. lat. Synt., 1912, 339*): VET. LAT. II Cor. 3, 18 (*cod. 75. 77*) eandem imaginem *domini* -amur (*refor- marum cod. 75; gr. τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα*). *praedicati- ve positum*: p. 664, 49. 64, fort. etiam PAVL. NOL. carm. 8, 15 *Christe, fran- gis* corda, ut meliora -es. **d** *per abl.*: p. 663, 64. 664, 13. **e** *per adv.*: p. 663, 39. 63.

2 *indicatur unde (vix per abl. separ. p. 663, 22)*: **a** *per prae- pos.*: ab: l. 9. p. 664, 12. 19. 49. *al.*, e. g. ISID. sent. 2, 34, 7. de: l. 22. 33. p. 662, 66. 663, 22sq. *al.* ex: l. 19. 30. p. 663, 71. 664, 19. 32. 42. *al.* **b** *per adv.*: l. 4. p. 665, 53.

deriv.: reformabilis, reformatio, reformatior, reformatus.

refossus v. refodio.

Viredaz.

refoveo, -fōvī, -fōtum, -ēre. *a* *re- et fovere. scribitur -fob-* CARM. Année Épigr. 1999 n. 342^b (*Romae; non ante saec. IV*) refoben(...). inscr. christ. Diehl 1901, 18 (*codice trad.*) et hic illic in *codd. rec.* NOT. Tir. 82, 37 -et. *de notione*: SCHOL. Hor. gloss. Γ carm. 3, 11, 24 mulces: -es. GLOSS. -enti: refoculanti (*cf. p. 656, 64*). IV 426, 43 volvit: -et (*fov- var. l.; obscurum*). *legitur inde ab OV., CVLICE, MANIL., SEN. utroque, VELL.; frequentatur in SACR. et apud GREG. M. [confunditur in* *codc. c. fovere e. g. p. 667, 57sq. 65. 669, 16. 28.]*

[Clementi]

i. q. *rursus fovere, fovendo recreare* (vi praeverbii fort. mere iterativa l. 19): **I** pro obi. est id, quod (is, qui) fovendo redigitur in statum priorem vel quolibet meliorem (sc. ita ut vix a verbo simpliciter distinguatur): **A** calorem, lucem reddendo (-etur ipse calor l. 26, lumen l. 12sq.): **1** igni, cineri sim. (cf. p. 669, 54): Ov. am. 2, 19, 15 (in imag.) ubi vexarat me tepidosque -verat ignes amoris Corinna (SEN. contr. 2, 5, 6 extincti sanguine -bantur i. GREG. M. moral. 15, 35). MANIL. 1, 511 Troianos cineres in quantum ... fortuna -vit imperium! (in imag. ut: SYMM. epist. 5, 66, 3 petitor denuo c. negotii ... supplicatione -et in flammam. PROSP. c. coll. 6, 1 c. extincti dogmatis). PANEG. 6, 7, 2 ignea caeli astra -entem ... oceanum. RVFIN. Orig. in gen. 15, 3 p. 131, 2 (in imag.) ut lumen, quod ... obscuraverat fraus mendacii, reaccenderet et -ret veritatis auditus (GREG. M. dial. 3, 24, 1 lampadis -bat l.).

2 homini (animali l. 22) eiusve parti corporis: **a** amplexu, pal-pando sim.: Ov. epist. 11, 58 (loq. Canace moribunda) super incumbens ... pressa -visti pectora nostra tuis (STAT. Theb. 7, 361 -et frigentis amicum pectus alumna senis. CORIPP. Ioh. 7, 161 [dominam anima defecit] famulae ... -ent ... p. palmis [cf. 162 recalcere]). met. 8, 537 Meleagri mortui corpus -entque foveantque sorores. 10, 187 Apollo conlapsos ... excipit artus et ... te, Hyacinthe, -et. LVCAN. 8, 67 coniugem mortuam pectore Magni ambit et astrictos -et complexibus artus. CASSIOD. var. 2, 14, 3 ciconiae plumis suis genitorum frigida membra -entes (postea: in pristinum vigorem). **b** varie: CVRT. 8, 4, 15 rex admoto igne -bat artus frigidos. ARNOB. nat. 7, 34 p. 387, 10 illis se volup est lavacrorum -ere caldoribus. PAVL. NOL. carm. 16, 292 nudum veste ... -vit. MACR. Sat. 7, 6, 10 nonne cubare sub multis operimentis ebrii iubentur, ut extinctus calor -atur? ENNOD. carm. 1, 4, 128 (in imag.) quod nunc ingenium premunt pruinae, distendat -ens tepore vernum. DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 31, 6 p. 401^B quarum potentiarum una ... universorum corpus calore proprio -et (gr. διαθάλπει). 31, 24 p. 405^B calor et amor cerebrum nutriunt ac -ent per vapores (gr. συνίστησι).

B vario modo (ita ut efficiatur status prior, e. g. l. 45. 53. p. 668, 11. 25sq. 669, 19 et sub 2a, vel quilibet melior, e. g. l. 43. p. 668, 1. 73. 669, 10. 12 et sub 2b; quo e statu, non indicatur nisi l. 53 [cf. l. 45]): **1** -etur animans (indicatus per neutr. p. 668, 43. 669, 13, audacius p. 668, 48. 71; animal e. g. l. 61. 66, deus p. 669, 12) et quod ad eum pertinet (animantium coetus, multitudo l. 45. 59. p. 669, 22 et saepius sub ba; -et fere homo [deus], sed pro subi. est res e. g. l. 42. 61. p. 668, 58): **a** potius c. respectu corporis, sc. lassus, aegri, laesi, esurientis sim. (-etur spiritus l. 61. p. 668, 10, vires l. 45sq. p. 668, 5sq. [cf. p. 668, 26], valetudo, sanitas l. 63sq. p. 668, 11 [cf. p. 668, 37]; -et res minus calida, gelida l. 43sq. 46. 74. p. 668, 12. 20, cf. p. 668, 21): **a** animans -etur ab alio: CVLEX 122 loci natura ... dulci fessas, sc. nymphas, -bat in umbra. MANIL. 5, 565 levi flatu -ens pendentia membra Andromedae supplicio vexatae aura. VELL. 2, 113, 2 ad -endas ex itinere eius exercitus vires (STAT. Theb. 6, 521 dat v. -etque deus. PANEG. 6, 18, 3 militum). SEN. Ag. 788 -ete gelido latice Cassandram animo relictam (cf. p. 669, 60). VAL. FL. 4, 281 illi respirant ..., reponunt brachia ceu ... Paeonas aequore in ipso, sc. in ipsa pugna, ... -et Mars. 5, 18 hoc nobis -e caput Tiphys morientis, Apollo. SIL. 6, 551 miles maestâ -bat vulnera curâ (PS. ORIG. tract. 16, 30 [respic. Luc. 10, 34] cum Samaritanus ... v. eius in vino et oleo -vissent eqs.). TAC. hist. 1, 31, 3 milites rursus longa navigatione aegros impensiore cura Galba -bat. APVL. met. 1, 7, 3 fatigatum ... lectulo -o, cibo satio eqs. 5, 15, 1 eas sorores, lassitudine, viae sedilibus -tas (l. abl. separ. sec. Zimmerman, comm. 2004, ad l.; <a> l. Pricaeus; <x> l. Helm; lassitudinem Castigloni; l. ... -ta Oudendorp, ut locus ad p. 669, 61sq. pertineat). LACT. epit. 60, 7 aegros ... (et) pauperes visere atque -ere ([fov- var. l.; subest inst. 6, 12, 24 fovendos]. HIL. in psalm. 51, 21 aegrum sumptu suo [fov- var. l.]. cf. p. 668, 63 et pro adi. l. 52). ITIN. Alex. 45, 102 cum exercitum ... labore ... et indigentia fatigatum ... largis opibus -visset (HIER. in Is. 4, 10, 28 l. 28 G. IORD. Get. 102 equos e. que lassum). DIOM. gramm. I 438, 18 ut mora legenti spiritum brevissima respiratione -at et nutriat (sim. DOSITH. gramm. 70, 4). SYMM. epist. 6, 15 valetudo eius filiae otio et quiete -enda est (7, 71 infirmam v. meam scriptorum tuorum adsiduitate -eri. cf. 6, 7, 2 [antea: fractam v.] me ... scriptorum adsiduitate -ete [fov- var. l.]. v. etiam l. 67). VEG. mulom. 1, 37 si lassum animal ... non studiose -etur eqs. AMBR. epist. 1, 5, 1 quasi quodam tui adloquii, sc. litterae, poleio -tus (antea: habitu corporis minus valebam). RVFIN. Basil. hom. 1, 3 l. 108 eos, qui iter agunt ..., opportuna spes -et mansionis (Migne gr. 29, 216^A κοιφίξει τὸν μόχθον). CE 1414, 6 (Romae; saec. V in.) -et tenues dextera ... medici viros. LEO M. serm. 18, 3 esurientem (egenum var. l.). PLIN. vires. Bamb. 21, 1 quiddam decoques ex aqua et ex ea aqua oculos -at et sanabit. SACR. Leon. 589 diurno labore fatigatos soporis quiete nos, domine, -e. GREG. M. moral. 8, 53 corpus nostrum calore deficiens aurarum flatu -etur. al. -entur mortuorum corpora, sc. illinuntur (cf. l. 51. 72. p. 668, 8): STAT. Theb. 12, 137

functa ducum -endi corpora curam Iris habet putresque arcanis roribus artus ... rigat, sc. ut eos rogo conservet.

β animans -etur a se ipso, sponte: **① usu vario:** CVLEX 213 -es iucundâ membra quiete (SIL. 3, 637 -ere ... torpentia m. quiete). 5 PLIN. nat. 8, 98 testudo cunilae ... pastu vires contra serpentes -et (SIL. 11, 538 v. -ete tot haustas casibus. TAC. ann. 12, 66, 1 -endis ... v. mollitia caeli et salubritate aquarum Sinuessam pergit Narcissus. CYPR. GALL. exod. 224). 8, 99 anguis maratho herbae se adfricans oculos inunguit ac -et (antea: visu obscurato). APVL. met. 1, 18, 7 spiritu deficior ... et aliquid cibatus -endo spiritu desidero. 10, 35, 4 lassum corpus porrectus -o. SYMM. epist. 4, 54, 1 diis ... auctoribus sanitatem -vi. PALLAD. hist. mon. I 55, 2 p. 328^C pedes proprios frigidissimae aquae infusione -ere (gr. p. 148, 21 νύσασθαι). al. **② refl.** (cf. l. 54sq. p. 667, 24.): PLIN. nat. 8, 97 qua herba se lacerti ... a serpentibus vulnerati -ent. DRAC. Romul. 8, 434 Paris se cum sociis tacta tellure -vit. CASSIOD. in psalm. 40, 4 l. 102 in quo lecto se hominum fessa membra -ant. **③ mediopass.** (nisi pass., ut sub a trahas): TAC. ann. 14, 8, 4 Agrippina imperat Aniceto, si ad visendum venisset, -tam nuntiaret Neroni (cf. 14, 6, 2 sibi ... quiete opus esse). SVET. Nero 27, 2 inter epulas -tus ... calidis piscinis ac tempore aestivo nivatis. APVL. met. 4, 8, 3 lavacro -ti (cf. 4, 7, 5 flammae ... vapore recreati calidaeque perfusi). AVSON. Mos. 343 defessos ... amne -tos ... gelidum flumen pepulisse natatu. al.

b quolibet respectu (hic illic in imagine, quae pendet ex usu sub a illustrato): **a** -etur res publica eiusve partes, civium coetus, populus: **① exercitus post cladem restituitur, victi confirmantur sim.** (cf. sub 2aa): VELL. 1, 15, 1 post bellum vires militares -endae magis quam spargendae erant. SEN. dial. 10, 5, 2 iam victo patre Pompeio, adhuc filio in Hispania fracta arma (i. exercitum) -ente. 12, 9, 8 quae Hispania fractas et adflictas partes -et (cf. SVET. Iul. 35, 2 Scipionem ac Iubam reliquias partium in Africa -entis devicit). LVCAN. 9, 25 (in imag.) populi trepidantia membra -vit Cato. SIL. 17, 421 Philippus rex Macedonum ... quassam -bat Agenoris urbem, i. Carthaginem (vergit ad 2aa). VEG. mil. 3, 25, 10 colligendi sunt superstites bello ... et armorum instauratione -endi. **② salus publica restituitur, cives, collegia pecunia vel lenitate sublevantur sim.** (cf. p. 669, 49sq.): TAC. ann. 2, 54, 1 provincias internis certaminibus aut magistratum iniuriis fessas -bat Germanicus. S. C. de sumpt. lud. glad. (CIL II 6278) 2 quantolibet morbo salutem publicam ... enectam -ere et integrae valetudini reddere. CIL VI 31338a, 15 (a. 214) curatores viarum divina providentia eius Caracallae -ti. NOVELL. Maior. 2, 3 possessorem tributorum gratia solvendorum fruges suas sub opportunitate vendentem volumus per temporis intervalla -eri (antea: pro remedio). CASSIOD. var. 3, 44, 1 laesos incolas (postea: largitatis remedio). 4, 19, 1 decet principem ... fessa -ere, ut asperitatem casuum mitiget lenitas iusionum. **③ populus Israel -etur a deo, sc. post peccatum:** TERT. adv. Marc. 2, 17, 2 misericordia dei Israel totiens restituit, quotiens iudicavit, totiens -vit, quotiens et increpuit.

β -etur quilibet homo eiusve animus sim.: **① a se ipso (mediopass. l. 53 [vicissim infra l. 68]):** SIL. 12, 349 crudos sine viribus annos (i. mentem senilem) ... -bat in armis dux senior. APVL. met. 2, 27, 1 in ... platea -ens animum (GELL. 15, 2, 8 calefacto simul -toque a., si quid in eo vel frigidae tristitiae vel torpentis verecundiae fuerit, deluamus). DICT. 3, 22 rex -vit spiritum. CONSVLT. Zacch. 2, 19, 9 die vergente attentos crebra interpretatione sensus et -eri convenit et resolvi. MVTIAN. Chrysost. hom. 6, 3 p. 281ⁱⁿ nemo desperet, sed -at se ipsum ([gr. p. 57^{extr} ἀναλαβάνετο ἑαυτὸν]. GREG. M. moral. 10, 31 ut mentes in vita activa ... [se] exercendo -ant et ... contemplando convalescant [l. ἀπὸ κοινοῦ]. 16, 51 consolatione).

② ab alio (fere homine vel deo, sed pro subi. ponitur res p. 669, 9. 15): **③ a** verbis, sc. consolando, confirmando sim. (cf. p. 669, 48; de scriptis cf. p. 667, 64sq. 67. 669, 9): STAT. Theb. 10, 731 i, -e fratrem dubium (sc. inter vitam et mortem) ...; ego ... medicum petam. TAC. hist. 3, 58, 1 Vitellius aeger animi [studiis militum], (ad p. 669, 3) et clamoribus populi arma poscentis -batur. HIST. AVG. Hadr. 9, 7 aegros ... visitavit, solaciis -vit, consiliis sublevavit. RVSTIC. Conc.^S I 4 p. 126, 3 ipsum episcopum nos culpantem tamquam proditores -at sanctitas tua, sc. placando. BOETH. cons. 3, 1, 2 summum lassorum solamen animorum, quam tu me vel sententiarum pondere vel canendi etiam iucunditate -visti! GREG. M. epist. 7, 28 l. 31 (vicissim) si nosmetipsos voce -emus et rebus pungimus. moral. 24, 40 afflictos auditores ... magis districte corripere ... quam blande -ere (postea: ut ... bona laudando confirmet). ISID. sent. 2, 8, 5 primordia conversorum (i. nuper conversi) blandis -enda sunt modis (opp. exterriti). al. seq. ipsa verba: CLAVD. 28, 426 Romam deam orantem medio princeps sermone -vit: '...'. VITAE patr. 5, 4, 55 presbyter ... -vit illos haesitantes dicens: '...'. GREG. M. moral. 6, 48 iustus blanda tunc iudicis voce -etur, cum dicitur: '...' (Matth. 25, 35sq.). 20, 13

[Clementi]

1.31 *ecclesia* formidantes -et dicens: '...' (*Luc. 12, 32*). *al. apud eundem.*

② *beneficio, levamine, adiumento, cura sim. vel malo sublato:*

① *contextu vario:* TAC. hist. 3, 58, 1 studiis militum (v. p. 668, 62). ann. 15, 36, 3 *cives* sueti adversum fortuita adspectu principis -eri. VET. LAT. Philem. 20 (Ambrosiast. *ad l.*) *recipiendo servum* -e viscera mea, *i. me*, in Christo (-ens, refice *var. ll.*; *gr. ἀνάπαυσον*, *Vulg.* refice). RVFIN. Orig. in num. 27, 11 p. 271, 9 deus in ipso itinere interserit ... quaedam refrigeria, quibus -ta anima et reparata promptior redeat ad reliquos labores. PS. PAVL. NOL. epist. app. 2, 14 divinae legis campus ... velut caelestibus ... floribus vernans ... legentis animum pascit ac -et. COMM. instr. 2, 30, 5 -atur homo pauper (*cf. p. 667, 56*). MAX. TAVR. 24, 2 per fidem ... spiritale caput nostrum, quod est Christus ..., saepius -etur. ENNOD. carm. 2, 13, 5 crimina corripuit vultu, compuncta -vit *iudex*. CASSIOD. var. 4, 49 ut et audaces metus comprimat et laceratos *iniuriis* spes futura -at. 5, 42, 10 machina *quaedam* ... istos spe -et, illos timore discruciat. 7, 36, 2 *festinas* provinciali oblectatione -eri (*fov- var. l.*). *al.* ② -entur *Christiani, sc. in caelo, a deo, ecclesia sim. (cf. p. 668, 71):* TERT. adv. Marc. 3, 24, 5 excipiendis resurrectione sanctis et -endis omnium bonorum, utique spiritualium, copiā. CYPR. epist. 68, 4, 2 colligendis et -endis Christi ovibus ..., curandis lapsorum vulneribus (*[opp. negliguntur et pereunt; postea: colligere et fovere]*. *cf. CE 1374, 6 [a. 532] Bonifatius papa* vexatos -ens hoste cadente greges). PS. ORIG. in psalm. 91, 13 *senex baptizatus* larga ... misericordia -etur, ut de veteri novus fiat. SACR. Leon. 465 nos castigando sanas et -endo ... erudis, *domine*, dum *vis* ... salvos esse correptos. 746 interventione *sancti* nos -e. SALV. gub. 6, 91 (*antea: si quando nos plagis austerioribus coerces*) *deus* quando ... rebus prosperis *nos* -et, quasi oleo ... consolatur, *sc. ut medicus*. MAX. TAVR. 34, 2 illa *ecclesia* suscepto -et ut infantes. GREG. M. in euang. 13, 4 in aeterna quiete -eri (-ere, *fov- var. ll.*). *al. (plerumque in SACR.).*

2 -entur *res (ad hominis corpus et animum pertinentes v. sub 1):*

a in statum priorem, sc. salvum sim., redigendo, renovando sim.:
a oppida sim. (huc vergit p. 668, 32): CVRT. 4, 4, 21 longa pace cuncta -ente (*antea: post excidium renata Tyros est*). TAC. ann. 2, 47, 3 *terrae motu facto* mitti ... ex senatu placuit, qui praesentia spectaret -retque. PANEG. 3, 9, 4 in ... ruinam conciderat Eleusina; sed universas urbes ope[re] imperatoris -tas *eqs.* β *terra, arbores sim. (cf. l. 45):* COLVM. 2, 1, 7 si frequenti ... stercoratione terra -atur ([6 ut ... macrescat humus]. *cf. 2, 13, 3 ut ... absumptas vires terrae ... stercore -as [antea: fatiscit]*). PALLAD. 4, 7, 4 aegras vites (*ibid.* laetamine -eto v.). 4, 10, 19 *mespilum* amat ... parco umore inter siccitates saepe -eri. γ *varia:* PLIN. epist. 3, 18, 5 quae *studia* prope exstincta -entur (SYMM. epist. 5, 47, 2 cum -erit s. meum rei frumentariae instaurata securitas). paneg. 18, 1 disciplinam castrorum lap-sam, exstinctam -visti. 69, 5 si quid ... stirpis antiquae, si quid residuae claritatis *est*, hoc ... -et. PALLAD. 3, 25, 2 *semen* nasci ... necesse *est* originem suam -ente natura. INSCR. suppl. Ital. n. s. 9 p. 90 n. 35, 14 (*Ami-terni; a. 335*) cuius *virī* -amus benignum honorem adque r(eno)vandam dignitatem. AVSON. 19 (325 S.), 44 aliae *heroides* veterum recolentes vuln-dera amorum dulcibus et maestis -ent tormenta querellis. SYMM. epist. 9, 10, 1 -endi patrimonii mei gratia (*possessio taxatione sim. liberatur ut: 9, 40 agri quidam ... fessi onere munerum publicorum ... -endi sunt*). CIL X 520, 12 (*ca. a. 400?*) si universa gestorum -amus, dies non sufficit. *al.*
b *in statum quemlibet meliorem redigendo: illuminando:* PLIN. nat. 36, 98 translucent ... iuncturae *murorum templi* ... lenique adflatu, *sc. lucis*, simulacra *deorum* -ent. ornando *sim. floribus:* CE 465, 10 (*saec. II?*) qui, *sc. coronarii*, novo tempore veris floribus intextis -ent simulacra *deorum*. 492, 25 (*saec. III in.*) precor, ut ... foveas aevi monu-mentum tempore grato ... si rosula seu ... flore amaranthi ..., ut possit toto -eri temporis anno.

II *pro obi. est id, quod fovendo minuitur, tollitur:* PLIN. nat. 20, 12 cucumis odore defectum animi -et. APVL. met. 2, 17, 5 poculis ... lassitudinem -entes (5, 2, 3 lectulo l. -e. 9, 3, 1 *cubiculo* -tā l. *cf. p. 667, 55*). CYPR. patient. 20 *patientia* coerces potentiam divitum, inopiam pau-perum -et (*subest Tert. patient. 15, 3 pauperem consolatur, divitem tem-perat*). VICTORIN. POETOV. fabr. mund. 2 *ut labor* quiet(e noct)is -retur, quies exercitatione rursus diei temperaretur. GREG. M. moral. 23, 49 l. 40 *per doctrinam divinam* modo tumorem terrore comprimere, modo pavorem exhortatione -ere. 24, 26 praecedentem tristitiam subsequens laetitia -et (*antea: consolando*). Clementi.

refractariolus, -a, -um. *a refractarius deminutive. fere i. q. refractarius:* CIC. Att. 2, 1, 3 quod in eis orationibus *Philippicis* ... eni-tuerat ... Demosthenes et quod se ab hoc -o (-tor- *var. l.*) iudiciali dicendi genere abiunxerat, ut *συννότηρός τις* ... videretur (*Shackleton Bailey, comm. 1965, 345 confert Brut. 287 hoc forense concertatorium iudiciale ... genus*).

refractarius, -a, -um. [a refringere, -fractum; sunt qui vocem mi-

nus probabiliter referant ad refrāgārī, e. g. Walde-Hofmann II 426. 625. Mei.] *fere i. q. contentiosus:* SEN. epist. 73, 1 errare mihi videntur, qui existimant philosophiae fideliter deditos contumaces esse ac -os, con-temptores magistratum *eqs.*

deriv.: refractariolus.

refracticius, -a, -um. *a refringere (refractum). legitur neutr. plur. -a bis apud PRISC.; var. l. paucorum codd. refractiva utroque loco prae-tulerunt edd., sed -a in archetypo exstistisse nos docuit Rosellini.*

t. t. artis gramm., i. qui in se refringitur, reciprocus, reflexivus q. d. (cf. Schad, Lex. of Latin Gramm. Terminol., 2007, 344 sq. s. v. refracti-vus): PRISC. gramm. III 176, 17 *Graeci composita pronomina (sc. ἐμμαντόν sim.) ἰδιοπαθῆ* vel *ἀντανάκλαστα* vocant, id est 'sui passa' vel 'a se pati-entia' sive '-a' translativae a corporibus, quae in se refringuntur (*cf. Apoll. Dysc. synt. 2, 141 ἀντανάκλωμενον*). 183, 7 cum ... transitiva sunt vel -a, licet diversis uti numeris, ut 'docemus discipulum' ... et 'prosum nobis'.

refractio, -ōnis *f.* *a refringere.* GLOSS. II 253, 4 ἀφρίλωσις: -o. [falso trad. CAEL. AVR. acut. 3, 6, 65 (*ed. princ.:* retractio Amman); in *var. l. pro refragium p. 671, 33.*]

i. q. actio refringendi: 1 *respicitur actio abrumpendi:* HE-SYCH. in lev. 1, 14 p. 802^c (*agitur de ave immolanda*) 'abrupto vulneris loco' (*lev. 1, 15*), vel, sicut LXX edunt, -e capitis (*gr. ἀποκνίσει τὴν κεφαλὴν [sc. ὁ θεός]*). an *versum est ā. [subst. dat. sing.] τῆς κεφαλῆς?* 2 *in arte dialectica i. q. reflexio, conversio (respicitur ordo terminorum in con-clusionem syllogismi inversus):* BOETH. syll. categ. 2 p. 815^b κατὰ ἀνάκλασιν vocantur *syllogismi quidam*, id est per -em quamdam *conversionem*que propositionis (p. 815^c *forma quaedam syllogismi* per c. -emque dicitur, quoniam *eqs.*).

refractivus v. refracticius.

refractus, *abl. sing. -ū m.* *a refringere.* PROB. app. gramm. IV 193, 9 (*inter subst. masc.*) contractu, -u, infractu.

refraga, -ae *m.* [*vocem considerata eius notione potius derives a refringere quam a refragari (quod reddidisset -frāg-), quamquam haud im-probabile est glossatori et illud verbum obversatum fuisse; cf. etiam calci-fragra, ossi-fragus nec non (ad in-cola, con-viva sim.) Leumann, Gramm. 1977, 280; aliter explicare conati sunt alii. Mei.]*

i. qui refringit (c. gen. obi.): GLOSS.¹ III Abol. FI 11 (= GLOSS. V 456, 57) fid(e)i/fragus: -a fidei. GLOSS. V 501, 5 fid(e)i/fragi: -e fidei. refraga(tor) *coni. Heraeus; ceterum v. sub fidei/fragus.* Schrickx.

**refrāgatio*, -ōnis *f.* *a refragari. plur. non nisi l. 52.*

GLOSS. II 229, 26 ἀντιδίκησις: -o. 229, 57 ἀντιλογία: contradictio, -o, reclamatio. 230, 4 ἀντιμάχησις: repugnatio, -o. 230, 32 ἀντίρροησις: alter-catio, -o, controversia. 230, 48 ἀντίταξις: -o. 297, 30 ἐναντιότης: contra-rietas, -o.

fere i. q. actio refragandi (c. gen. subi. vel ident. l. 49. 52. 62. 64, obi. l. 67. p. 671, 1); spectat potius ad resistendi: 1 *conamen, sc. fere i. q. repugnantia:* a *in re legibus constituta sim.:* COD. Iust. 11, 11, 1 (*a. 364/7*) *hos solidos* ... ita tradi ac suscipi ab ementibus et distra-hentibus iubemus, ut nihil omnino -is oriatur. SYMM. rel. 30, 2 (*l. pars debiti ... feminas quasdam* suggerebatur urgere) harum orta -o est, quas ... solutionis cura mordebat. NOVELL. Valent. 32, 2 si venditor nihil horum sustineat, quae ponimus, et callida -e causetur. PAP. Tjäder 34, 65 (*a. 551*) universis ... -bus cauti et non numerati quaestionibusque sublatis.

b *cetera exempla:* CLAVD. DON. Aen. 7, 240 p. 38, 24 *Apollo* denun-tiavit ... sacrilegium ... incursum, si *deorum iudicium* -e violaret. AMBR. in psalm. 118 serm. 1, 11, 2 tu ... averteris inveniunt magis dissimulatione quam -e praeupta. TRACT. Pelag. 6, 13, 5 p. 153 *Abraham* idcirco dei amicus effectus est, quod simpliciter et sine -e aliqua eius per omnia obtemperavit voluntati. AVG. epist. 241, 1 si a placito ... ego recessissem et in re facillima ... curvam -em et nodos difficultatis posuissem. epist. Divj. 3, 1, 2 certa -e atque fraude non homini facta, sed deo. PS. AVG. serm. 195, 4 'cogitavit ... Ioseph ... dimittere Mariam ...' (*Matth. 1, 19*); cogitavit, ut esset alterius, cum iam esset alterius non mentis -e, sed fidei conceptione. CASSIAN. conl. 19, 2, 4 cuius responsionis humilitatem cum -o nostrae deprecationis excluderet *eqs.* EPIST. imp. Theod. Conc.^s II 3, 1 p. 16, 24 haec sunt, quae non ad -em, sed ad concordiam ... a reverentissimis pa-tribus sunt decreta.

2 *exsecutionem:* a *fere i. q. violatio (c. gen. obi. praeter POS-SID.): sponsionis, promissionis sim.:* POSSID. vita Aug. 24, 6 (*5*) donator ... rogavit, ut illae donationum tabulae suo redderentur filio) *Augustinus* quanta potuit ... cum dolore animi ex eadem -e dixit, in illius scilicet increpationem. CASSIAN. conl. 17, 14, 3 nihil praeiudicat -o spon-sionis incautae. *iustitiae:* EPIST. pontif. 653 Thiel 21 p. 388 si revera obiectam sibi maculam iustitiae -is non potuerit ratione diluere. b *fere i. q. ademptio, abolitio sim. (c. gen. obi. p. 671, 1):* GREG. M. epist. 3, 8 1.6 (*agitur de deiectione sacerdotalium graduum*) non tam de humilibus

[Meusel]

constitutis quam de divinae quodammodo benedictionis -e tractatur. 6, 12 l. 35 haec ..., quae per huius manumissionis cartulam constituimus ..., nos successoresque nostros sine aliqua scitote -e servare (8, 16 l. 23 decreta ... s. a. constituimus -e servari. 11, 15 l. 95. *al. apud eundem* [deest aliqua: 9, 157 l. 21]. *cf.* s. a. -e persistere: 9, 67 l. 30, 9, 83 l. 31). 9, 23 l. 15 ut, quae ordinata fuerint vel decisa, nulla in posterum debeant -e turbari.

Meusel.

refrāgātor, -ōris m. a refragari. [e con. dub. p. 670, 38.]
i. qui refragatur, adversatur (opp. fautor l. 21): **1** indicatur, cui (rei) quis refragetur: **a** per gen.: hominis, sc. candidati: ASCON. tog. cand. p. 65, 6 *Caesar et Crassus* acerrimi ac potentissimi fuerunt Ciceronis -es, cum petiit consulatum. rei: TERT. scorp. 1, 5 tunc (in tempore persecutionis) Valentiniani proserpunt, tunc omnes martyriorum -es ebulliunt. AVELL. 84, 23 (= COD. Iust. 1, 1, 8, 28; *Iohannes II papa Iustiniano*) *Christianus nullus* est, ... qui ... tam verae confessionis vestrae fidei -r existat. PS. PRIMAS. in Gal. p. 589^B ipse meae sententiae -r invenior (*ad Gal. 2, 18; v. vol. X 2, 1091, 73*). **b** per dat., sc. in locut. -r existit: CONST. Sirmond. 11 ut ... eam nostri formam sanciamus arbitrii, cui deinceps nullus inpune -r existat.

2 cetera exempla: AMBR. hex. 5, 11, 34 ubi, sc. in navigatione, nemo (-r), sed omnes fautores sunt (-r, sc. ut fit in ludis circensibus; refragatur var. l.). CONC. Carth. a. 411, 3, 89 v. p. 672, 17.

[**refrāgātus**, -ūs m. vocem perperam con. Barth pro refragantur SCHOL. Stat. Theb. 4, 468.]

refrāgium, -ī n. a refragari (cf. suffragium a suffragari).

1 i. q. causa vel instrumentum refragandi, resistendi, impedimentum: AMBR. epist. 2, 7, 30 si quis ... ipsa introspectat rerum negotia, cognoscet quanta sapienti adiumenta et quanta in ipsis insipienti -a sint (postea syn. impedimento; locus pendet e Philone ed. Cohn-Reiter VI p. 6, 6 sq. πολλὰ ... τῷ φαύλῳ τὰ ἐμποδόν). HEGES. 4, 26, 3 *Vespasianus* sciebat subsidium sibi quaerendum, si vinceret, aut -um Vitellio, si trahendum diutius bellum putaret (suffrag-, refug- var. ll.). 5, 27, 1 p. 362, 15 gubernator ... obliquat velorum sinus et sine -o fretum scinditur (refractione var. l.). **2** i. q. actio refragandi, resistendi sim.: AMBR. in psalm. 35, 17, 4 luctando corona quaeritur, non reluctando; studio, non -o comparatur.

Schrickx.

refrāgōr, -ātus sum, -ārī et **refrāgō**, -āvī, -ātum, -āre. [ab adi. *refrāgus 'resistens, repudiens', cui subest frangere (< *b^hreg- 'frangere', v. Rix et al., *Lex. der indogerm. Verben*, 2001, 91); e quo verbo orta sunt tam l. frāgōr 'strepitus, tumultus' quam (c. respectu sententiae ferendae et vocali -ā- sec. frāctum producta) *re-frāgus et *sub-frāgus de iis, qui inclinationem animi strepitu (armorum) significant; inde suf-, re-frāgārī et suffrāgi-um. cf. Walde-Hofmann II 625 sq.; Pokorny, *Indogerm. etym. Wb.*, 1959, 165; de Vaan, *Etym. Dict. of Latin*, 2008, 597 sq. Mei.] de origine: PRISC. gramm. II 435, 7 nunc in usu simplex non est, quomodo ... nec 'fragor', ex quo compositum est ... '-or'. NOT. Tir. 80, 47 -atur. de genere: deponens vel commune testatur CHAR. gramm. p. 465, 30. 479, 33 (inter verba quae media appellantur). apud auctores depon. passim, sed formae act. l. 66. p. 672, 29. 673, 47. 63 et fortasse p. 673, 44. 71. 73, pass. p. 673, 61. 69. de mensura: refrāg- per corrept. iambicam fort. POMPON. l. 66. de notione: SYNON. Cic. p. 413, 8 adversatur. repugnat. controversat. -atur. reluctatur. p. 441, 29 repugnat. reclamation. resistit. renititur. reluctatur. -atur. GLOSS. -atur: ἐναντιοῦται. adversatur. dissentit aut demutat. dissentit, remutat. contradicit. II 229, 44 ἀντίκειται: -atur, obstat. 230, 49 ἀντιτάσσομαι: -or, reluctor. GLOSS.^L I Ansil. RE 628 (cod. Paris.) -atur: rebellat. al.; v. etiam p. 672, 42 sq. 673, 70 sqq. legi-tur in poesi non nisi POMPON. l. 66, in prosa orat. inde a Cic., VITR., LIV., saepe in sermone iuris. [confunditur in codd. maxime c. refringere (-frang-), e. g. p. 672, 58. 673, 19. 29 sq. 36, refrigerare p. 673, 6. 67; e con. dub. LIV. 45, 40, 5.]

fere i. q. adversari, resistere sim. et usu inde derivando: **I** usu sollemni; cui aliquis (aliquid) opponatur: **A** non indicatur, sc. absolute vel obiecto supplendo: **1** pro subi. sunt animantes: **a** qui candidato sim. -atur (cf. p. 672, 40 sqq. 673, 5; opp. suffragari l. 66. 74): POMPON. Atell. 105 populis voluntas haec est et vulgo datas(t): -bunt (-ant Roth) pr(im)o, suffragabunt post, scio (ad candidatum respicere vid. tit. †Mappus praeteritus). VELL. 2, 40, 5 pars optimatum -batur, sc. Pompeio, ne ... promissa civitatibus ... praemia ad arbitrium eius persolverentur. SCHOL. Cic. Bob. p. 135, 26 utrumque hominem honorem, quem petere instituerat, nullo modo consecutum populo -ante. AMM. 26, 4, 3 Valentem ... universorum sententiis concinentibus - nec enim audebat quisquam -ari - Augustum pronuntiavit. laxius agitur de favore populi comoediam spectantis: DON. Ter. Hec. 35, 3 ('clamor mulierum') bene 'mulierum': non enim timet eas, quibus suffragari vel -ari non licet in theatro. **b** cetera exempla: APVL. apol. 45, 7 cuius testis pueritia

etsi nihil ad re(li)gionem -retur (i. quod ad religionem pertinet). TERT. resurr. 39, 2 apostoli resurrectionem adnuntiabant nota iam fide receptam sine ulla qualitatis quaestione, solis -antibus Saducaeis (item opponitur opinioni sim.: PS. MAR. VICTORIN. gramm. VI 83, 28 trochaicum metrum iambos non recipit, quamquam Terentianus ... sedulo -etur. RVFIN. Orig. in gen. 2, 2 p. 41, 14 H. MART. CAP. 3, 276 licet Vergilius -etur. cf. p. 673, 16). COD. Iust. 7, 4, 8 (a. 225) non -ante ... uxore testatoris potes petere libertatem (item in contextu legali: CONST. Sirmond. 1 etiamsi alia pars -atur, ad episcopum personae litigantium dirigantur. al.; cf. l. 49). PANEG. 4, 13, 5 illa divinitas obsecundare coeptis tuis solita in hoc non -ta est. SYMM. epist. 2, 87 (antea: partem pretii emptor abiurat) ut ... pudorem -antis privata obiurgatione confundas. AMM. 16, 12, 5 rex Caesarem superavit ... et civitates erutas multas vastavit ... licentiusque diu nullo -ante Gallias persultavit. 17, 1, 2 Iulianus petiturus ... Mogontiacum ... -ante vetabatur exercitu. 23, 5, 11 haruspices ... ostendebant signum hoc esse prohibitorium ...; sed calcabantur philosophis -antibus (item in disputatione: CONC. Carth. a. 411, 3, 89 quid mihi prodest refragatori ac -turo reddere rationem?). 29, 6, 4 Marcellianus opus paulo ante inchoatum aggre-ditur admissa copia (re)fragandi suspensum. al.

2 pro subi. sunt res: **a** exempla varia: PLIN. epist. 2, 5, 5 sunt ... quaedam adolescentium auribus danda, praesertim si materia orationis non -etur. 3, 19, 9 si cetera non -antur, sc. praediorum emptio. TERT. pudic. 8, 8 aptius Christianum maiori ... filio adaequassent ..., nisi quod et parabola clausula -retur (item opponitur opinioni sim. e. g. FACVND. defens. 7, 4, 9 ut omittamus alia, quibus -antibus haec calumnia ... facillime confutatur. cf. p. 673, 16). HESYCH. in lev. 19, 12 p. 1025^B deus ... in tantum bona vult, quia, etsi permiserit de quibusdam terribilia, illi autem poenituerunt, non tardat, sc. eum, mutari sententiam suumque sermonem (-non) -are, ut quiddam nobis pietatis impendat (- abundanter, ut vid.; locum ad B2 trahere possis aut, si ut pendet a -are, ad C). al. **b** in contextu legali (pro subi. est lex aut voluntas; cf. p. 673, 31 sqq.): PAPIN. dig. 3, 3, 68 quod procurator ex re domini mandato non -ante stipulatur, invito procuratore dominus petere non potest. 7, 4, 2, 2 si ea voluntas non -bitur. 7, 5, 8 placebat utile esse cautionis quoque legatum nec -ari senatus consultum. 28, 3, 17 licet subtilitas iuris -ari videtur. 34, 1, 10 pr. intentionem quidem defuncti prima facie -ari, sed aliud probari non oportere. 40, 5, 21 non -bitur, quod eqs. VLP. dig. 28, 5, 2 pr. si voluntas defuncti non -atur. al.

B indicatur per casum: **1** dat.: **a** pro subi. sunt animantes, qui -antur: **a** animantibus: **①** in petitionibus honorum sim. (cf. Ala nec non DOSITH. gramm. 68, 2 ψηφίζεται μοι: suffragari mihi; ἀντικτυπεῖ ἀντιλογίζεται μοι: -atur mihi. GLOSS. II 231, 1 ἀντι-ψηφίζομαι: -o. GLOSS.^L II Philox. RE 95 refrag[r]antes: ἀποψηφίζοντες): CIC. Phil. 11, 20 (19 L. Caesar clarissimo viro ... decrevit imperium) ne -ari homini amicissimo ac de me optime merito videar (agitur de eodem proposito ibid. quis potest -ari non modo non petenti, verum etiam recusanti?). LIV. 39, 41, 3 Cato minitabundus censuram petebat, -ari sibi, qui ... fortem censuram timerent, criminando. **②** cetera exempla: PAPIN. dig. 24, 3, 61 si ... uxor manumittenti -atur (cf. l. 7 sqq.). AVG. civ. 13, 17 p. 578, 9 ut et sibi apertissime -entur, sc. non congruentia adserendo. c. Iulian. op. imperf. 3, 35, 2 cum in eo vos non nobis, sed deo -ari ... non sentiatis. PS. AVG. serm. 99, 7 natura cognoscit, qui iusserit (sc. Christus), obsequiturque suo domino -aturque contrario. al.

β rebus: **①** variis: VITR. 6, 1, 10 qui ... refrigeratis nascentur regionibus, ... sine considerantia inruentes sine solertia suis consiliis -antur. CVRT. 9, 5, 21 Ptolemaeus gloriae suae non -tus afuisse se a pugna ... memoriae tradidit. TERT. scorp. 1, 13 qui martyriis -antur salutem perditionem interpretantes (refrang- var. l.). IVL. VAL. 1, 2 l. 53 (ad mathematicum) quisque te consuluerit, veridicentiae tuae non -atur. ITIN. Alex. 51, 114 non agnitu difficile id erat, deos voto -ari. CHAR. gramm. p. 201, 10 nos non, dum -amur rationi, vocativum pronominum adiecimus, sed quoniam contextum declinationis habere volumus (fere eadem verba DIOM. gramm. I 330, 4 Exc. Bob. gramm. I 557, 25 DOSITH. gramm. 30, 4). AMM. 14, 11, 2 huic sententiae ... adulatorum -antibus globis (HIER. quaest. hebr. in gen. p. 63, 30 si quis ... nostrae s. -atur, scripturam inter se contrariam faciet. BOETH. cons. 5, 1, 9 nihil ex nihilo exsistere vera s. est, cui nemo umquam veterum -atus est. cf. e. g. SERV. auct. georg. 1, 14 huic opinioni Pindarus -atur. v. etiam p. 673, 16 sqq.). al. **②** legi, praecepto sim.: PAPIN. dig. 35, 2, 15, 1 privatorum cautione legibus non esse -andum constitit (VET. LAT. Hebr. 10, 28 [cod. 64 et Capreol. epist. 2, 11] -ans legi Moysi [gr. ἀθετήσας, cod. 65. al. et Vulg. irritam ... faciens legem]). IVL. VAL. 1, 37 l. 1214 si hisce monitis ac praeceptis ulterius -are (gr. p. 41, 8 μὴ πεισθῆς). SCHOL. Cic. Bob. p. 116, 27 nihil eius causae obfuit illud decretum, ut ei non sim etiam ipse -tus. TRACT. Pelag. 6, 9, 1 p. 137 dum quidam per incontinentiae calorem pudicitiae viderentur -ari

[Meusel]

doctrinae (PELAG. in I Cor. 7, 3 p. 159, 10. RVFIN. Greg. Naz. orat. praef. 6 quicumque ausus fuerit d. eius in aliquo -ari. AVG. c. Iulian. 1, 4, 13 d. apostolicae et sui decessoris sententiae noluit -ari). *al.*

b *pro subi. sunt res:* **a** *in quolibet contextu;* -antur: ① *rebus variis:* CIC. Mur. 46 tota illa lex ... petitioni ... -ta est (cf. 1a). PLIN. nat. 19, 127 quoniam haec *lactuca* ... maxime -etur veneri (refrigerande, refrigeretur var. II.). QVINT. inst. 5, 7, 2 tacita ... quaedam cogitatio -atur his omnibus. TERT. anim. 2, 6 *medicina* plurimum sorori, *i. philosophiae*, -atur, quod animam quasi coram in domicilio suo tractando magis norit. 24, 10 (syn. adversatur). IVL. VAL. 1, 20 l. 743 quisque armiger *senex* ... negabat se idoneum conatibus fore aetate scilicet sua praesentibus -ante. SYMM. epist. 1, 77 si non -etur aequitas postulatis. *al.* ② *hominibus:* QVINT. inst. 10, 6, 4 ut is, cui non -etur ingenium *eqs.* ORAT. imp. Hadr. (CIL VIII 18042) D 2 (cum cast)ra vobis -ta s(int) (*restit. Speidel, Emperor Hadrian's Speeches, 2006, 48 sq.*). SERV. auct. Aen. 8, 682 refrag[an]te hostibus flatu. ③ *opinion, argumento sim.* (cf. p. 672, 3sq. 24sq. 68): TERT. adv. Marc. 3, 15, 1 certa ratio huic argumentationi -bitur. PHOC. gramm. V 435, 16 non dissimulabimus de illis *verbis* dicere, quae rationi -antur ([-ant vel refranguntur *codd.*]). FACVND. defens. 1, 5, 4 huic evidentissimae r. bruta Eutythianorum contentio -atur). SYMM. epist. 4, 34, 4 labascit fides et -atur *laudatoris* testimonio conscientia. RVFIN. Basil. hom. 4, 6 l. 309 si non -antur doctrinae verbis gesta doctoris (*sim.* 1.318 si ... vita moresque doctoris prolatis -antur eloquiis [-atur var. I.]). AVG. doctr. christ. 3, 84 *sententia*, quae fidei rectae non -atur. gen. ad litt. 10, 17 p. 318, 23 *non* hoc ..., quod dictum est 'veni ad corpus', huic opinioni -bitur. *al.* ④ *regulae sim.*: TERT. adv. Marc. 2, 22, 2 *ornamenta quaedam* non videntur similitudinum prohibiturum legi -ari (PHOC. gramm. V 426, 8 quae *nomina* praepositis regularum legibus -antur [refrang- var. I.]). PHOC. gramm. V 431, 19 quattuor *verba* huic regulae -antur (refranguntur var. I.).

β *in contextu legali (pro subi. est saepe ius aut voluntas; cf. A2b):*

① *-atur res postulanti vel ei, quod postulatur:* PAPIN. dig. 48, 19, 33 ratio iuris et verba constitutionis libertati -antur. COD. Iust. 6, 24, 6 (a. 246) desiderio tuo ... non tantum iuris severitas, verum etiam defunctae voluntas -atur (8, 39, 3 [a. 294] obligationem remitti d. postulantem iura -antur [refrang- var. I.]). 7, 43, 11 (a. 284/92) latam sententiam rescindi postulant multae sacrae constitutiones -antur. ② *cetera exempla:* PAPIN. dig. 35, 1, 71, 1 huic sententiae non -atur, quod *eqs.* (49, 15, 10 pr. huic s. -atur iuris ratio). VLP. dig. 50, 17, 19, 1 non solet exceptio doli nocere his, quibus voluntas testatoris non -atur. COD. Iust. 2, 41, 2 pondere naturali vel patronali reverentia huiusmodi petulantiae -ante.

2 *acc. (fort. addas l. 69 et p. 672, 29):* CONC. Carth. a. 411 capp. 2, 52 prosecutio donatistarum, ubi nuper actum de die -ant(ur). CONSVLT. 2, 4 quid valebit *divisio a marito facta*, cum primum uxor hoc -ari voluerit. LEX Burg. Rom. 33, 5 iudici ... neque suam neque alienam sententiam liceat -are (-ari var. I.).

C *indicatur per enunt. secund., sc. c. quin (vix addas struct. c. ut p. 672, 29):* VLP. dig. 12, 3, 4 pr. auctoritas iuris non -bitur, q. iudicio ... finis eiusmodi possit adhiberi. IVL. VAL. 3, 57 l. 1355 nullus omnium -tus est, q. ita fieret, ut deus iusserat.

II *usu deflexo:* **A** *i. q. deficere, desciscere sim. (c. praepos. ab):* IVL. VAL. 1, 22 l. 783 *Alexander* transmittit ... ad Siciliam atque ibi, si qua forte ab obsequio -rentur oppida, recepit (*gr. p. 26, 16 ἀπειθήσαντας αὐτῷ*).

B *fere i. q. reicere sim.:* **1** *cum acc. c. inf., i. q. negare:* LVCIF. Athan. 1, 36 l. 46 (*antea:* imperasti damnari domini sacerdotem necne?) si haec impleri mandasse te -ari non potes. **2** *cetera exempla:* PROB. Verg. ecl. 6, 74 *Minos* parricidam -tus uxorem, *sc. non accipiendo Scyllam, quae patrem prodiderat.* VITAE patr. Iurens. 113 non illo usque tempore frater ... - quod nunc quoque, -tis (*pass.*) ubique institutionibus, referre pudet ac dicere - ... invectus est equo. GREG. TVR. Mart. 4, 11 non -vit ... promissionem homo ille, sed ..., quae primum sancto largitus fuerat, confirmavit.

C *i. q. dissuadendo avertere sim. (c. praepos. ab):* PASS. Petr. 3 p. 25, 21 (*antea:* uxor repudiavit ... virile conubium) Albinus ... uxorem suam ... a coepto conamine -ari temptabat (refrigerare var. I.).

D *i. q. impedire vel retinere (nisi ad IB2):* GREG. M. moral. 33, 31 res interna dispensatione disposita nulla valuit machinatione -ari (*pass.*).

E *i. q. infringere vel refringere:* GLOSS.¹ I Ansil. RE 625 -atur: infringit (*sim.* II Abav. IN 147 infringere: -are. RE 49 [-are:]; infringere [refragere *cod. Leid. Gloss. IV 385, 46, unde refra(n)gere Goetz in indice*]). 641 -vit: refregit.

deriv.: refragatio, refragator, refragium; cf. refraga.

compos.: irrefragabilis.

Meusel.

THESAVRVS LINGVAE LATINAE XI 2.

27. X. 2017. Bl. - v. L. - Ok.

refragro v. p. 647, 29.

refrango v. refringo.

?**refraudo**, -āre. *a re- et fraudare (si in cod. unico recte trad. neque restituendum est de-).* *fere i. q. (aliqua re) fraudare, privare:* EPIST. Austras. 10, 2 amoris nostri fiduciam ... metieris, cum [ministeriis] tuis nec terri pro tarditate subtrahimur nec verecundia pauperis ingenii -amur (l. simul dat. cum subtr., abl. cum -amur, ut vid.).

refreco v. refrico.

refrenatio, -ōnis f. *a refrenare. plur. l. 20 tantum. legitur in prosa orat. apud SEN. philos., CHALC., SERV. et Christianos.*

i. q. actio refrenandi, sc. cohibendi, compescendi sim. (indicatur, quis vel quid refrenetur, per gen. obi. l. 14sq. al.; quis refrenet, per pron. poss. l. 39, adi. divina l. 42; a qua re quis cohibeatur, per gen. l. 25sq., praepos. ab l. 16. 17): **1** *fere sine respectu motus localis refrenatur:* **a** *affectus, appetitus:* SEN. dial. 5, 15, 3 necessaria ista est doloris -o. PS. AMBR. mor. Brachm. 2, 10 ex auro venit ... *nulla* -o cupiditatis immensae (AVG. divers. quaest. 61, 4 *temperantia est* -o c. ab his, quae temporaliter delectant [reform- unus cod.]). AVG. epist. 130, 24 ieiunia et ab aliis voluptatibus ... carnalis concupiscentiae -o. mor. Manich. 19, 73 libidinis -em compressionemque (serm. 229V Rev. Bénéd. 79, 1969, 212 l. 50 animam vivam, -es omnium l. [antea p. 676, 47]). ENNOD. opusc. 1, 13 p. 265, 12 ambitionis. GREG. M. past. 3, 22 l. 20 R. si fortasse carnem ... gulae -e quis edomat (*postea:* abstinendo). **b** *homo eiusve corpus, animus sim. (gula supra l. 21; huc traximus etiam exempla, ubi -o tam ad homines ipsos quam ad affectus sim. referri potest):* PS. HIL. libell. 17 p. 89, 16 est ... 'continentia' appetenda omnium rerum malarum -o (*item c. gen. rei, a qua quis abstinet:* SACR. Gelas. 138 carnalis alimoniae [211]). HESYCH. in lev. 3, 1 p. 815^p *eam salutem*, quae est in subiectionem et -em corporis. PS. CHRYSOST. hom. III 839^p *crux consolatio pauperum, crux -o divitum (Migne gr. 50, 819^m. πλουσίων χαλινός)*. CASSIOD. Ios. antiq. 17, 96 p. 487 sine ulla -e ad talia tantaque prorumpere (*sc. ad scelera sim.; cf. gr. ἐπὶ τοιαῦτα χωρεῖν μὴ ἀποτραπήναι*). GREG. M. moral. 9, 51 v. *infra* p. 676, 33. **c** *sermo:* SERV. Aen. 4, 19 quibus *dictis Dido* confessioni desiderii sui quandam inicit -em. **d** *assensio (explicatur t. t. philos. ἐποχή. cf. Cic. ac. 2, 59 ē. id est adsensionis retentio):* AVG. c. acad. 2, 5, 12 ipsam -em et quasi suspensionem assensionis ... magnam actionem sapientis esse dicebant.

2 *cum respectu motus localis:* *refrenantur corpora hominum:* CHALC. comm. 204 (*respic. Tim. 43^A, 6 sq.*) quare animae corpora non regebant? quia nutui suo (*i. animarum*) et velut -i pro arbitrio corpora tunc non obsequabantur. *refrenatur mare, sc. ne terminum quendam superet (cf. p. 675, 17sq.):* VEREC. in cant. 7, 4 (*agitur de creatione mundi*) mirandam ... divinae -is in eo virtutem agnosce, quod tanta moles ... transgredi ... nequeat terminos definitos.

refrendarius v. referendarius.

refrēno, -āvi, -ātum, -āre. *a re- et frenare. scribitur reff-CHAR. gramm. p. 474, 18. NOT. Tir. 93, 90 -at. 93, 91^a -tus. de mensura: prima syllaba corripitur apud LVCR. quinquies, e. g. 1, 850, 2, 283, et e. g. OV. epist. 6, 87 PRVD. perist. 6, 49 PAVL. NOL. carm. 20, 98; producitur LVCR. 2, 276. 1121. 4, 1085 HOR. carm. 3, 24, 29 (cf. p. 677, 66). de notione: GLOSS. -o: ἀποχαλινῶ. χαλιναγωγῶ. -at: coercet. GLOSS.¹ I Ansil. RE 642 sqq. (cod. Paris.) -at: choercit (*i. coercet*). choibet (*i. coh-*). conpe[n](s)cit. abstinēt. restringit. supprimit. inibit (*i. inibet*). reprimit. moderat *eqs.; sim. al.; cf. NON. p. 365, 10 premere: rursum -are vel cohibere. legitur in versibus inde a VARRONE, LVCR., in prosa orat. inde a VARRONE, CIC., NEP., VITR. [confunditur in codd. c. frenare CIC. Verr. II 3, 130 LVCR. 4, 1085 AVG. civ. 2, 23 p. 85, 13. loco manco EPIST. imp. Diocl. (Journ. Rom. Stud. 105, 2015, 228) -ta. in translatione parum accurata: VVLG. Is. 9, 14 (= 19, 15) -antem (errorem agnoscit HIER. in Is. 5, 19, 14 possumus dicere '... lascivientem').]**

i. q. (retro) frenare, cohibere, retinere, revocare (notio freno cohibendi fere evanida est praeter IC et comparationes e. g. p. 675, 12. 676, 74. 677, 35). pro obi. est pron. refl. e. g. p. 675, 55. 676, 25. 53. 677, 17 (ceterum -at aliquis vel aliquid partes suas, affectus suos sim. p. 675, 26. 44. 676, 3sq. 38. et saepe), subst. cursus p. 675, 12. 23. 26. 40. 677, 8. 14sq. (quae exempla infra sec. ipsam rem vel personam cohibitam distribuimus); ponitur absolute p. 676, 19sq. indicatur, unde quis (quid) avertatur sim., per praepos. ab p. 675, 11sq. 36. 54. 676, 35. 677, 43, per ne p. 676, 49; quo quis (quid) coerceatur, per praepos. varias p. 676, 58sq. 677, 60sq. iuxta ponitur e. g. coercere p. 676, 14. 20. 42. 70. al., cohibere p. 675, 70. 676, 49. 70. 677, 16. al., revocare p. 676, 19. 39. 51. 677, 17. al.; opp. e. g. con-, ex-, incitare p. 675, 10sq. 43. 676, 37. al., (re)laxare p. 676, 26. 32. 677, 55; in figura q. d. etym. freno -are p. 675, 13; gr. respondet ἀνακόπτειν p. 677, 37, ἐπιστομίζειν p. 676, 2, κρατεῖν p. 676, 5. 677, 52, χαλιναγωγεῖν p. 676, 3. 23 nec non POLYCARP. ad Philipp. 5, 3, χαλινῶν p. 677, 19. 23. 28.

[Schrickx]

I *vigente notione motus localis cohibendi* (in imag. e. g. l. 41 sqq. 56sq.): **A** -antur res: **1** *quaelibet*: **a** *varia exempla*: VARRO Men. 375 rictus parvissimus, ut -to risu roseo (*fort. describitur statua*, v. Cèbe, *comm.* 1990, 1587 sqq. ad l.). LVCR. 6, 568 nisi respirent venti, <vi>s nulla -et res neque ab exitio possit reprehendere euntis. VITR. 9, 1, 12 *sol planetas* ante currentes veluti -ando retinendoque non patitur progredi. GARG. MART. med. 56, 4 *potio quaedam* mire alvum fluentem -at. PANEG. 7, 12, 7 (in imag.) praecipitantem [ut] rem publicam -asti. LACT. opif. 11, 8 *spiritus uvā oris* velut occursu quodam -atur. PAUL. NOL. epist. 16, 4 divinae potestatis est ... ventorum ... violentiam vel excitare sopitam vel incitatum -are. **al.** **b** *per praepos.* ab *indicatur, unde quid avertatur*: ZENO 2, 3, 14 solis cursus ... ab occidui carceris receptaculo orationis freno -a (cf. Ios. 10, 12 sq.). AVG. in psalm. 106, 12 l. 30 a quibus saxis, ne pereat, -etur *navis*. ALC. AVIT. c. Eutyech. 1 p. 16, 29 (in imag.) -andam a praerupto ancipiti laevam *partem* fugiens ... via (sc. *qua quaeritur vera natura Christi*).

2 *aquae*, sc. *quae impediuntur, ne fluant, profluant, refluant sim.* (cf. l. 7): LVCR. 6, 531 vis magna geli ... et mora, quae fluvios passim -at aventis. OV. epist. 6, 87 illa *Medea* -at aquas obliquaque flumina sistit. PS. CYPR. spect. 10, 2 flumina transitus siccos -tis aquarum agminibus exhibentia (PS. ORIG. tract. 15, 2 undarum. *respic. Iordanes fluvius divisus* [Ios. 3, 13 sqq. IV reg. 2, 8. 14] ut: RVFIN. Orig. in Ios. 4, 1 p. 308, 8 aquae ... cursum suum -ant. AVG. epist. 23, 4 p. 68, 6). ZENO 1, 4, 5 mare ... quasi ius terrae ... violare devitans ... in se frangitur, his denique fluctibus, quibus cogitur, -atur. AMBR. exc. Sat. 2, 76 cum ... mare suis exundet finibus idemque suarum cursus -et undarum. HIER. in Ier. 2, 3, 3 (*respic. Ier. 5, 22*) *ego deus* immensus gurgitum moles meo praeepto litoribus -vi. AVG. ord. 1, 3, 7 ad illum fluxum nunc -andum, nunc emitendum. *respic. lacrimae continendae*: ENNOD. epist. 2, 1, 4 p. 39, 6 oculorum flumina -a.

B -antur homines eorumve corpora (*refrenatio fit vario modo, sc. voluntate, vi militari, iussu, causa naturali*): **1** *usu communi*: LVCR. 2, 276 materiem totius corporis omnem ... ire rapique, donec eam -vit per membra voluntas (*sim.* 2, 283 *voluntate* copia materiai cogitur ... flecti ... per artus et projecta -atur retroque residit). CIC. Phil. 11, 4 *Brutus Antonium* progressu arcuit, a reditu -vit. PASS. Montan. 22, 3 ut gentiles perneciter curiosos interventu (-us var. l.) pluviae -ret *imber*. HIST. AVG. Pius 5, 5 Alanos molientis saepe -vit. AVG. c. Faust. 22, 66 p. 662, 3 ut *David* ... comitem *Saul percussurum* ... modestissime -ret (*spectat ad I reg. 26, 9*). CYPR. GALL. num. 583 (*sec. 22, 5 sq.*) ut *Balaam propheta* ... cursum ... -et bellantum penitus. *in imag.*: SEN. contr. 4 praef. 8 (*agitur de cursu orationis*; cf. l. 65sq.) sic ibat *Haterius orator*, quomodo ille *libertus* aut concitaverat eum aut -verat. SEN. epist. 123, 14 in voluptates descenditur, in aspera et dura subeundum est: hic inellamus corpora, illic -emus. **2** *usu quodammodo deflexo -atur corpus, quod contrahitur*: VICTOR Fulg. Rusp. epist. 9, 3 (*spectat ad IV reg. 4, 34*) aliter ... *Elisaeus propheta* suscitare non possit cadaver exanime *pueri*, nisi -tis membrorum lineamentis illo se corpori faceret coaequalem.

C -antur equi, sc. *quorum cursus sistitur vel retardatur*: CVRT. 4, 16, 3 -are equos iussi *sunt*, qui vehebantur. HIER. tract. in psalm. II p. 419 l. 158 (*spectat ad Luc. 19, 30 sqq.*) quomodo pullus ille ..., qui antea ... infrenis ... ibat, postea sessus a domino -atur et bene ambulare docetur, sic *eqs.* (*item in compar.*: EVSEB. EMES. serm. 24, 1 sicut equo ... freno vim facimus et ... -are tentamus ab his, quae ei non concedimus, ita *eqs.*). PAUL. NOL. carm. 20, 98 iumentum ... sponte sua sese nullo flectente -ans. *in imag.*: AMBR. Nab. 15, 64 qui ascenderunt equos, quos -are non poterant (*postea*: qui ascenderunt corporis voluptates nullo eas moderamine gubernantes). patr. 7, 33 corpus tuum, hoc est equum tuum, non potes -are. HIER. in Ezech. 1, 6 l. 235 hanc ... quadrigam, *i. animam*, in aurigae modum deus regit et in compositis currentem gradibus -at docilemque facit.

II *fere sine respectu motus localis*: **A** -antur animantes (*fere homines, sed equi p. 676, 41, Satan p. 676, 32 eorumve corpora, animi sim.* (*saepe -ant homines, sed res e. g. p. 676, 12. 19. 39*): **1** *quaelibet exempla*; -antur: **a** *loquentes, scribentes* (cf. l. 42. p. 677, 13sq.); *pro obi. est*: **homo**: VARRO Men. 57 ne me pedatus (iste) versuum tardor -et *eqs.* (neprenet *trad.*, *corr. Popma*). APVL. flor. 17, 21 metuo ..., Scipio, ... ne me ... -et (-es *trad.*) vel tua generosa modestia vel mea ingenua verecundia (sc. *dum te laudo*). 18, 13 mirum dictu, ipsis illecebris deterreor et stimulis -or et incitamentis cohibeor. HIER. adv. Iovin. 1, 13 p. 229^c *Iovinianus* ne videretur ... caelibes ad nuptias provocare, statim se -at et aliud inferendo *eqs.* RVFIN. Orig. in cant. 3 p. 237, 3 arguere hos *doctores haereticos* et -are. AVG. de serm. dom. 1, 17, 51 (*spectat ad Matth. 5, 33 sqq.*) -et se *aliquis*, quantum potest, ut non ea *iuratione* utatur nisi necessitate (cf. p. 676, 6). CONC.^s I 3 vers. Tur. p. 190, 13 (*sim.* I 2 p. 106,

10. I 5 p. 336, 32) eos ... dignetur tua sanctitas -are (*Rustic. obserare*; gr. I 1, 4 p. 19, 3 ἐπιστομίζειν). *pars corporis*: VET. LAT. Iac. 1, 26 (Ps. Aug. spec. 51, *sim.* VVLG.) *aliquis* non -ans linguam suam ([gr. χαλιν-αγωγών, *cod.* 66 infrenans]. VITAE patr. 5, 10, 33 -a hic l. tuam [*antea*: si non tenueris l.; gr. 10, 45 κράτησον]. GREG. M. in Ezech. 1, 10, 18. *al.*; *huc pertinere vid.* AVG. c. Fort. 22 p. 104, 13 videmus multos iurare nolle, sed quia iam consuetudinem lingua tenuit, non posse -are [-ari var. l.]. cf. p. 677, 49sq.). COMPVT. *cod.* Col. prol. 9 p. 233 *detrectatores* avertant et -ant (*ita cod. pro* -ent) maledicta ora sua (VAL. CEM. hom. 17, 6 [5] circumstantiae vinculo [*respic. psalm. 140, 3*]). **b** *varii*: CIC. Verr. II 3, 130 cum eius animum ad persequendum, sc. *opprobria provincialium*, non neglegentia tardaret, sed conscientia sceleris avaritiaeque suae -ret (fren- var. l.). div. 2, 4 quibus *temporibus iuventus* ita prolapsa est, ut omnium opibus -anda ac coercenda sit (*item de iuvenibus sim.* -andis: VAL. MAX. 7, 2 ext. 7 ut ... concitati ingenii iuvenes -entur. HIER. in Gal. 3, 24 l. 5 ut lasciviens -etur aetas. VITA Eutr. [BHL 2782] p. 6 licentiosam adolescentiam coniugali remedio. cf. l. 73). LVCR. 5, 114 religione -tus ne forte rearis *eqs.* SEN. epist. 106, 9 non timor retinet? non audacia impellit? non fortitudo inmittit et impetum dat? non moderatio -at ac revocat? (*absolute ut*: ZENO 2, 6, 9 disciplina coeret, continentia [se] -at). APVL. Plat. 2, 24 p. 257 *iuventus* inquietos et indomitos ... cives -et, contineat *eqs.* VET. LAT. Iac. 3, 2 (Hier. epist. 57, 7, 7) perfectus ... vir potens -are omne corpus (gr. χαλιναγωγῆσαι, *cod.* 66 se infrenat, *Vulg.* freno circumducere). HIER. adv. Iovin. 1, 13 p. 231^c si quis ... considerat ... carnem lascivire ... nec -are se potest (*in re veneria ut*: PS. RVFIN. Clement. 3, 5, 6 *anima* potestatem habens laxare vel -are secundum operationem corpus. AVG. contin. 2, 5 in genitalibus membris pudicitia -tis. cf. e. g. l. 52sq. p. 677, 11). AVG. in euang. Ioh. 10, 9 uxor est, *quae in locis sanctis inebriari vult?* severissime -etur; ancilla est? etiam verberibus compescatur (*item castigando*: in psalm. 102, 14 l. 13 servum ... tuum ... poenā aliquā). GREG. M. moral. 2, 19 (*ad Iob 1, 12*) quomodo *divina pietas* hostem nostrum *Satan* permittit et retinet, relaxat et -at. 9, 51 (*ad Iob 9, 27*) nosmetipsos ... supernae reverentiae consideratione -amus; in qua refrenatione *eqs.* **al.**

2 *additamentis indicatur*: **a** *unde quis avertatur, cohibeatur* (*maxime per praepos.* ab; *per enunt. secund. l. 49*): **a** *a rebus*: CIC. Cael. 76 semper magno ingenio adulescentes -andi potius a gloria quam incitandi fuerunt. TERT. paenit. 6, 19 nec a furto manus avertamus ..., nec oculos a stupri concupiscentiis -emus, nisi *eqs.* CYPR. eleem. 16 nec illa res ... a bonis operibus et iustis -et et revocet Christianum, quod *eqs.* (HESYCH. in lev. 14, 21 p. 958^D ad ... -andam animam a terrenis o.). HIER. in Zach. 14, 20 l. 791 eum, qui equos insanientes libidine ... -at a vitiiis et coeret (MAX. TAVR. 36, 4 ut sicut abstinetur corpus ab epulis, ita et anima -etur a v. GREG. M. in Ezech. 2, 6, 6 l. 123. CAES. AREL. serm. 68, 2 a coniugibus concupiscentiam [*ad B2a*], ab epulis ventrem, mentem -emus a v.). AVG. civ. 14, 19 p. 42, 21 ut eas *partes animae* ab his rebus, ad quas iniuste moventur, mens conpescendo et cohibendo -et ac revocet. serm. 229V Rev. Bénéd. 79, 1969, 212 l. 38 producit terra animam (*gen. 1, 24*); quae quia mortua erat in deliciis, restat ut -ta a deliciis incipiat vivere. util. cred. 13, 29 videmus ... convalescentes -ari atque cohiberi, ne saturitati valentium committere sese audeant. *et saepius*. **β** *ab hominibus, sc.*: *ab haereticis*: CYPR. univ. eccl. 11 ab his *dominus* -at et revocat errantem plebem suam, dicens: '...' (*Ier. 23, 16 sq.*). *a feminis in re veneria* (cf. p. 677, 57sq.): ZENO 1, 13, 3 Iudas ... ab ea *nuru* se -vit (*spectat ad gen. 38, 26*). AVG. serm. 207, 2 ed. Weidmann, Ministerium sermonis, 2009 p. 36 l. 40 ne *caro tua* inhiat alienis, quae -ari consueverit et a suis (*antea*: his ... diebus *ieiunii* et a coniugiis [coniugibus var. l.] temperandum est).

b *quo, intra quos fines quis coerceatur*: SERV. Aen. 3, 379 ('prohibent ... cetera scire') adeo repletus numine novit omnia sacerdos, ut -etur ad certa dicenda (PETR. CHRYS. serm. 38, 2 [*spectat ad Matth. 5, 38*] eos *Iudaeos* lex ad vindictae vicissitudinem -bat). ENNOD. opusc. 3, 20 p. 336, 3 nec se diu intra angustias modici honoris anima est dives passa -ari. GREG. M. epist. 9, 224 ut *episcopus quidam* sub ea, qua dignum est, observantia -tus ... mores suos emendet (moral. 6, 33 se sub eius *superni consilii* nutibus).

B -antur res: **1** *exempla varia*; *pro obi. sunt*: **a** *affectus, appetitus, motus animi sim.*: CIC. leg. agr. 2, 55 o perturbatam rationem, o libidinem -andam ([-tam var. l., effrenatam *Baiter, quem secuti sumus vol. V 2, 201, 47*]. parad. 33 *imperator* -et primum libidines, ... coerceat avaritiam. DECL. in Catil. 109. LACT. inst. 6, 5, 13 iram cohibere, cupiditatem conpescere, l. -are. *al.*). NEP. Eum. 9, 3 ad Antigoni ... -andum impetum (SEN. epist. 89, 15 [*antea*: impetus repressisse]. PAPIN. dig. 48, 5, 23, 4. HIER. epist. 52, 1, 1 primos i. lascivientis aetatis heremi duriā. EVSEB. GALLIC. hom. 37, 3 superbiae i. quasi feram bestiam. *al.*). HOR. carm. 3, 24, 29 quisquis volet ... rabiem tollere civicam ..., indo-

[Schrickx]

mitam audeat -are licentiam (LACT. ira 17, 12). VAL. MAX. 2, 7, 8 hac re severitas Papiri -ari non potuit (AVG. c. Parm. 2, 11, 25 serm. 208, 1). SEN. dial. 5, 1, 1 temptabimus iram excidere animis aut certe -are et impetus eius inhibere (SOL. 33, 21 LACT. ira 21, 2 HIER. epist. 69, 9, 2. al.). epist. 104, 13 non voluptates illa peregrinatio temperavit, non cupiditates -vit, non iras repressit (120, 11 oportebat c. -ari, metus comprimi. PANEG. 4, 15, 3 AMBR. Abr. 1, 4, 27. al.). DECL. in Catil. 97 nulla studia humanitatis -rent ... incitatum cursum ... crudelitatis. AMBR. in psalm. 118 serm. 2, 35 ut ... omnes saeculares concupiscentiae -entur (AVG. serm. 278, 5 FAVST. REI. grat. 1, 8 p. 26, 12. al.). AVG. c. Faust. 21, 7 homines cum recte vivunt, ... carnales motus ad usum rationis edomant et -ant. et saepe.

b sermones eorumve qualitates: QVINT. inst. 8 prooem. 27 haec infelicitas (sc. ornamenta quaerentium) ..., quae ... cursum dicendi -at (PS. MAR. VICTORIN. gramm. VI 61, 7 syllaba ... ita in fine versus catalectici posita velut -at et cohibet metri c. MAX. TAVR. 91, 1 praedicationis meae c.). TERT. castit. 4, 2 interiectio ... se -at et revocat (v. p. 377, 75 sqq.). RVFIN. Basil. hom. 5, 14 l. 709 cum ... liber Proverbiorum ... nunc linguae petulantis temeritatem -et, nunc eqs. ([Migne gr. 31, 417^a χαλινοῖ]. AVG. c. Petil. 3, 37, 43). AVG. serm. 55, 1 homo ... non domat linguam, ... non -at sermonem (CONC.^s I 2 p. 42, 5 [sim. I 3 vers. Tur. p. 24, 17. IV 1 p. 152, 3] promissionem meam breviloqui ... dum -antem sentiam s. [cf. I 5 p. 47, 41 frenare; gr. I 1, 1 p. 30, 17 χαλινοῦσαι]).

c quaelibet: **a bona vel cuiuslibet generis:** LVCR. 2, 1121 hic natura suis -at viribus auctum. 4, 1085 blanda ... -at morsus amantium admixta voluptas. PAVL. dig. 4, 3, 18 pr. officio iudicis debet ... taxatione iusiurandum -ari. NOVELL. Iust. 84, 1 pr. congruum est eam quaestionem sero tandem -are lege (gr. χαλινῶσαι). ENNOD. epist. 4, 7, 1 p. 102, 10 deus divitis indulgentiae copias non -at. 8, 27, 2 p. 217, 23 ut ... dei potentia clementiae suae ... beneficia non -et. **β mala:** APVL. Plat. 2, 27 p. 261 cives intemperantiam arcebunt, iniuriam -bunt. TERT. adv. Marc. 4, 16, 7 metu ... ultionis omnis iniquitas -atur. SERV. georg. 1, 512 ea vitia in re publica ... rector -are non ... potest, sicut et auriga a ferventi cursu equos non potest ... revocare. AMBR. Noe 2, 5 bonitas mentis gubernatoris velut aurigae modo cohibet vel -at malitiam temptantem prorumpere. CONC.^s II 3, 3 p. 119, 10 vos ... malignorum ... molimina -antes (gr. II 1, 3 p. 113, 33 ἀνακόπτοντες). al. -atur morbus vel infirmitas corporis (cf. p. 675, 7): THEOD. PRISC. log. 5 quinta transacta die et primis iam temporibus aegritudinis, i. febris, -tis. 18 facilius aegritudinem -bis, si eqs. MARCELL. med. 26, 125 potio quaedam urinae incontinentiam -at (cf. Plin. nat. 28, 215 cohibet).

2 additamentis indicatur: **a unde quid cohibeatur (sc. per praepos. ab; fere a rebus, sed ab hominibus l. 57sq.):** **α -antur quaelibet:** LVCR. 1, 850 si primordia sunt, ... quae ... pereunt neque ab exitio res ulla -at (cf. PRAEDEST. 1, 5 l. 4 ut ... mundus a sui fine -tus possit esse perpetuus). RVFIN. Clement. 5, 27, 5 dei ... bonitas reprimit eam creaturam et ab indignatione impiorum, i. adversus eos, -at. REGVLA mag. 8, 24 (per anacoluthon) alios ... ramos corporis nostri ... a peccato facile -antur, id est tactus manuum et gressus pedum. **β -atur lingua (cf. p. 676, 3 sqq.):** RVFIN. Basil. hom. 2, 7 l. 373 iracundiam quidem velut equum indomitum ... coarcebis, l. vero ... ab insolentia -bis (Migne gr. 31, 213^b κρατῆσεις). CAES. AREL. serm. 204, 3 a maledicto vel a periurio.

γ -antur affectus, mores sim.: AVG. in psalm. 110, 11. 31 ut ab omnibus mundi illecebris ... aviditatem nostram ... -emus. util. ieun. 5, 6 delectationes (cod. M; -em edd. plerique) carnis non relaxare usque ad illicita, aliquantum et a licitis -are; qui enim a nullis -at licitis eqs. CAES. AREL. serm. 41, 5 non solum ab extraneis mulieribus, sed etiam ab ancillis propriis -anda est et secreta familiaritas et oculorum ... fragilitas. 68, 2 a coniugibus concupiscentiam (v. p. 676, 44).

b quo, intra quos fines quid coerceatur: AVG. in psalm. 72, 14 (antea: coerceretur) eam malam cupiditatem intra cogitationem (IVNIL. 1, 5 concupiscentiam i. licentiam coniugii). serm. 8, 8 nulla lege appetitum carnis ad continentiam -are.

deriv.: refrenatio, refrenus. compos.: irrefrenabilis.

refrēnus, -a, -um. a refrenare retrograde (cf. ef-, infrenus). producitur prima syllaba ante -fr-, cf. p. 674, 49. i. q. refrenatus, freno retractus: CE 1527B, 3 (Lambaesi, fort. ca. a. 170; describitur statua dei; sen. iamb.) tibi ... faciem patrii numinis, hastam minus quae iaculat -o ex equo, ..., Medaure deus, dedicat quidam. Schrickx.

?refricatio, -ōnis f. a refricare, si recte legitur. i. q. actio refricandi (sc. partes corporis; cf. p. 678, 41sq.): CAEL. AVR. chron. 3, 8, 149 Asclepiades ... athletarum regulam adhibendam probat ex ... cursu et -e (ed. princ.; defric- ed. 1566 in marg. et recentiores, quam vocem frequentat Cael. Aur.).

refricdo v. refrigido.

refrico, -uī (-āvi), -ātum, -āre. a re- et fricare (item l. 7 et CASIOD. gramm. VII 163, 17). scribitur -frec- l. 3. p. 679, 24 et in var. l. PS. VIGIL. THAPS. trin. 6, 6. NOT. Tir. 93, 95 -frecat (ita cod. K). de formis: stirpis perf. -ui l. 33, -avi p. 679, 9; part. perf. pass. -atus l. 47 (vix etiam -ctus p. 689, 71. 693, 5), part. fut. act. -aturus l. 35. accen-tum verbi simplicis in compos. mutari indicat MACR. verb. Passalacqua p. 25, 26 frico, -o. GLOSS. -at: renovat. denuo tractat, renovat. -are: revolvere. GLOSS.¹ I Ansil. RE 670 sqq. (cod. Paris.) -are: renovare. instaurare. redintegrare. iterare. repetere. rescindere. quiescere. expectare. re-tractare. refugere. recusare. abnuere. legitur in prosa orat. inde a CATONE (semel), CIC. (undecies), in versibus raro inde ab OV. [yal. refeca, sic. (ar)rifikari, calabr. ref(ri)kari, lje-, allefrikari, salent. ləfrəkā, nafrikare, neap. ləfrəkara, arefrecā 'margine instruere'; hisp. refregar 'exprobrare'; port. refregar 'collectari'. cf. M.-L. 7159 et Faré, Postille. Tiktin-Miron³ III 320. Vārvaro, Vocab. storico-etim. del siciliano II, 2014, 866. Rohlf's, Vocab. dei dialetti salentini I, 1956, 382. Houaiss 2413. Schd.-Cr.] [confunditur in codd. c. defricare p. 679, 24; saepe c. aliis verbis a re- incipientibus, e. g. recreare OV. rem. 729 SER. med. 510, reficere CIC. Att. 5, 15, 2, replicare APVL. met. 4, 25, 4 COD. Iust. 1, 21, 2. al.]

fere i. q. fricare, terere, tractare sim., sive iterum, sive ita, ut status anterior restituitur (vis praeverbii evanescere vid. sub 1b; accedit crebro l. 56, denuo l. 26. p. 679, 24, saepius p. 679, 3; refl. l. 44. 55. 56; indicatur per praepos. ab status -ando emendatus l. 46, per ad status -ando effectus l. 48. 66): **1 proprie et in imag.:** **a vigente notione praeverbii:** **α -antur corporea varia:** CATO agr. 87 amulum sic facito: ... id omne ita facito et -ato denuo (sc. amulum, ut vid.; cf. de eadem re Diosc. gr. 2, 101 τριβεῖν τοῖς ποσίν ... <τῶν> τριβεῖν [suppl. Wellmann]. sed Flach, ed. 2005, 151 adn. 78 -anda esse vasa putat, ut purgentur). FRONTO p. 154, 19 sucina (v. p. 679, 4).

β -antur vulnera, ulcera sim., sc. quae rursus aperiuntur: **① in imag.:** CIC. leg. agr. 3, 4 de quo capite legis ... non feci mentionem, ne ... -are obductam iam rei publicae cicatricem viderer. Flacc. 54 cum ... Laelius ... illud Castricianum vulnus dicendo -uisset (Att. 5, 15, 2 Appi vulnera non -o [ed. Romana 1470, reficio codd.]. 12, 18, 1 filiam mortuam monumento consecrabo ..., quae res forsitan sit -tura v. meum. cf. l. 38). **② proprie:** refl.: CE 50c (Pompeis) opto tibi, ut -ent se ficus tuae, ut peius ustulentur eqs. pass.: AMBR. in psalm. 118 serm. 4, 23, 1 cito ... -atur vulnus, quod sanatum medicinae lege non fuerit. CAEL. AVR. chron. 2, 13, 195 ulcera.

b notione praeverbii minus apparente (nisi sub α intellegas statum meliorem restitui): **α -antur fovenda, curanda sim.:** partes corporis: SER. med. 510 est qui ... sale miscet acetum ... -atque albertia membra hydropicorum. RVF. podagr. 37 post istas fumentationes molliter -are (sc. articulos). PLIN. phys. Sang. p. 200 l. 11 caprino lact[al]e ... gingivas infantium -a (cf. vol. X I, 1404, 3 sq.). anima vel animus (sc. in imag.): GREG. M. in cant. 3 ut a torpore suo anima per sermones amoris ... -ta recalescat (refrigerata var. ll.). in Ezech. 2, 3, 18 per ea scripta sacra animus -atur ad calorem, ne iniquitatis suae frigore torpescat. **β -atur quidlibet:** PAVL. NOL. carm. 18, 350 rusticus -at (respirat var. l.) totis iam frigida membris signa pedum (i. vestigia boum surreptorum).

2 translate (saepe in malam partem [cf. 1aβ]; aliter e. g. l. 66. p. 679, 6): **a -antur homines eorumve animi sim., sc. qui iterum vel saepe) afficiuntur dolore:** mentis: CIC. Sull. 19 cum civium cruor ... versari ante oculos atque animum memoriā -are coeperat. Att. 12, 45, 1 haec, quae -ant (postea: me magis angunt). corporis (sc. morbo incidente): CIC. Att. 10, 17, 2 crebro -at lippitudo (sc. me; -at(ur) Corradus, ita ut locus ad l. 72sq. pertineat).

b -antur res, sc.: **α recordationes:** **① pro obi. sunt ea, quae in memoriae revocantur (cf. l. 54):** CIC. Pis. 82 sic tuis sceleribus rei publicae praeterita fata -bis? AVG. epist. Divj. 28, 4, 3 ignoro, utrum ei rescribamus ..., an potius nihil iam de hac re in eius animo -emus. **② pro obi. est memoria:** CIC. Phil. 3, 18 cum ... Antonius illam [pulcherrimi facti, m. -at, ... invidiam ... in me commoveri putat (sc. quod Antonius improbat). AVG. quaest. hept. 3, 74 (ad lev. 20, 16) pecora tali flagitio mulieris contaminata indignam -ant facti m. GREG. M. in euang. 26, 10 hac sollemnitate paschali ad illius, sc. caelestis, desiderium m. nostra -atur.

β affectiones: dolor, commotio animi: CIC. de orat. 2, 199 eorum dolorem, qui lugebant suos, oratione -bam ([fric-, refabric- al. var. ll.]. fam. 5, 17, 4 ne -em meis litteris desiderium ad t. duum [refrig-, refriger- var. ll.]. AVG. serm. 60, 4). OV. rem. 729 admonitu -atur amor vulnusque novatum scinditur (recreatur, renovatur al. var. ll.). morbi (hucine iam CIC. l. 56?): CAEL. AVR. acut. 1, 11, 99 taedium vel maes-titudo ... valuit saepe passionem -are (chron. 2, 13, 182. 4, 7, 105). chron. 5, 7, 85 ne frequenti officio (sc. mictu) causa -etur.

γ dicta, argumenta, quae repetuntur, iterum vel saepius proferuntur: FRONTO p.154, 19 (cf. 15 sententiam milliēns ... referunt) *rhetores quidam* -ant eandem unam sententiam saepius quam puellae olfactariae] *sucina*, (ad 1a). APVL. met. 4, 25, 4 lamentationes. ARNOB. nat. 7, 33 p.384, 22 Attidis ... priscam -ari ab histrionibus fabulam. AMBROSIAS. in II Cor. 1, 12, 2 *apostolus* praeterita -at (refri)ngat, replicat *var. II.*). CONSVLT. Zacch. 2, 1, 8 fastidium est ... -are iam cognita (refrag- *var. I.*). HIL. AREL. vita Honorat. 25 1.3 de ... pastore vestro ea, quae aliis potius quam vobis erant nota, -vi (replic- *var. I.*). *al.*

δ negotia iam peracta, quae retractantur, iterum considerantur: ① *in iure:* PAVL. sent. 1, 6^b, 1 de his criminibus, de quibus quis absolutus est, ab eo, qui accusavit, -ari (refrag- *var. I.*) accusatio non potest. COD. Theod. 8, 12, 4 ne transacta negotia -entur. 11, 30, 6 terminatum ... quaestionem. NOVELL. Iust. 111, 1 si quas ... causas ... iudicialis sententia ... terminavit, nolumus -ari (gr. ἀνακαίνιζεσθαι). *al.* ② *in ecclesia* (pro decretis fere synodi ponitur episcoporum unitas l. 18sq., synodus l. 25): HIL. coll. antiar. p.59, 24 eorum, qui iam cum deo sunt, ... sententiam -are. AVX. Hil. c. Aux. 13 non oportere sententiarum episcoporum unitatem ... ex contentione paucorum hominum -ari. CANON. Turner I p.494 talem causam esse, ut ea non -entur, quae acta sunt (*antea:* renovetur iudicium; cf. gr. παλινδικίας χρήζειν). AVG. adv. Don. 29, 51 hoc ... tacendum potius et praeterendum quam ulla contradictione -andum esse. EPIST. pontif. 591 Schwartz p.66, 23 de ... persona Petri *haeretici* quicquam denuo -andum *sapienter* ... tacuistis (refrec-, defricandum [-and] *codd.*). AVELL. 95, 32 bene gestam synodum novis exagitationibus -ari non licuisse. *al.*

deriv.: ?refricatio.

[περίψυξις: **refrictio**, quod e glossis affert Forcellini, non iam legitur; v. GLOSS. II 406, 15 περίψυξις: (pe)rfrixio (refrixio *ed. Stephani*) et cf. vol. X I, 1404, 23.]

refrictus v. refringo.

Ranieri.

refrigdātio, -ōnis f. a refrig dare. i. q. effectus refrigidandi, amissio caloris: BOETH. top. Arist. 141a10 quicumque -em privationem caloris *naturalis* ... dicunt esse (gr. τὴν κατάψυξιν).

refrigdō, -āvī, -āre. a re- et frig(i)dare. scribitur -fric- l. 39. i. q. refrigerare, sc.: rursus frigidum facere: HIPPOCR. num. sept. 38, 14 (cod. G) sternutamen ... multum iuvat ... dimittens bullitionem caloris, quomodo si quis eorum, quae de igne bulliunt, coopertorium auferat et -et (refricdat *cod. A.*) rursus frigidum fieri: DIOSC. 1, 79 p.43, 21 resina conburitur ..., qu(a)e cum -erit, vaso fictili est reponenda (cf. gr. 1, 71, 5 δεῖ ... ψύξαντας εἰς ... ἀγγεῖον ... ἀποτίθεσθαι).

deriv.: refrigatio.

Schrickx.

?**refrīgeo**, -ēre. [si vox recte legitur, potius retrograde a refrīgescere quam a re- et frīgēre. Mei.] arcuimus formas stirpis perf. sub refrigesco *allatas*. [in falsa var. l. pro refrigerare p. 686, 21.]

i. q. frīgēre: CAES. AREL. serm. 167, 7 illic (sc. in flumine igneo, quo purgabuntur peccata) iusti ... ab ardentibus et naturam suam obliviscen- tibus transmeant intacta ignibus corpora; inter medium flammae -entis (-flig- *cod. Spinal. fol. 317^v ante corr.*) incendium meritorum suorum capient testimonium (nisi aut 'torrentis' intellegas, sc. calore, ut locus ad 1. re- frigo pertineat, aut refrige(ra)ntis legas).

[**refrīgerāmentum**, -ī n. affertur in lexico Forcellini-De Vit e Vita Vic- toris Massil. (BHL 8569) 7, quae medii aevi est.]

refrigerāns v. refrigero.

Ok.

refrigeratio, -ōnis f. a refrigerare. formas plur. v. l. 68sq. p. 680, 10. al. [olim edebatur pro refrigatio BOETH. top. Arist. 141a10.] significatur actio refrigerandi vel status frigidus (de statu imprimis l. 66. p. 680, 13, de facultate p. 680, 11; opp. calor e. g. l. 66. p. 680, 14; accedit gen. obi. e. g. l. 69 [nisi subi.]. p. 680, 10, subi. l. 65 et fortasse l. 70. al.): 1 strictius a. respectu caloris, qui minuitur: a proprie indicatur ipsa actio: α -e efficiuntur animantes eorumque partes corporis (fere homines, sed animalia l. 71. p. 680, 10sq.): ① vario contextu (huc pertinere vid. loci obscuri VINDIC. nat. hum. l. 170. 309): CIC. Cato 46 me delectat -o aestate et vicissim aut sol aut ignis hibernus (cf. COLVM. 11, 1, 16 viator fontium amoenitatem vel aurae -em captavit). VITR. 1, 4, 2 mutationibus caloris et -is corpora ... vitia buntur. 1, 4, 4 per hiemem etiam ... pestilentissimae ... regiones ... efficiuntur salubres ideo, quod a -bus solidantur (nisi ad β, sed v. Fleury, 1990, ad l.). 1, 4, 6 e -bus umoris ventorum et aurarum infunduntur vitia corporibus hominum. 6, 1, 3 septentrionales gentes ... sanguine multo ab umoris plenitate caelique -bus sunt conformati (opp. solis impetu). 6, 1, 9 serpentes per calorem cum exhaustam habent umoris -em eqs. TERT. anim. 43, 2 somnum ... affir- mant ... Empedocles et Parmenides -em (item in explic. naturae somni: PRISC. LYD. solut. 2 p. 56, 5 -e facta somnus inducitur. p. 57, 8 dormire ... est -o. p. 58, 4. 20). VINDIC. nat. hum. l. 283 -o totius sanguinis stringit

calorem. l. 288. COMMENT. Lucan. 7, 8 potiones et omne genus -is.

② usu medico (saepe de effectu remediorum agitur): VITR. 8, 3, 4 fontes aluminosi ... fovendo membra paralytici per patentēs venas -em contraria caloris vi reficiunt. PLIN. nat. 20, 121 ocimum salutare esse ... lethargicis et inflammatis -e. 21, 75 venenati abiciunt se humi -em quaerentes, nam et sudore diffluunt. 34, 129 quibus emplastris lenis -o quaeritur et siccatio. 5 GARG. MART. med. 12, 9 quae partes -e sanandae sunt eqs. (subest Diosc. 2, 132, 2 τῶν ψύξεως δεομένων). PLIN. med. 1, 8, 5 ovi album ... uredines mitigat et -em praestat (subest Plin. nat. 29, 39 refrigerant. pendet PLIN. phys. Bamb. 13, 28 facit -es). CHIRON 275 -em sanguinis non patiuntur. 340 calida posca ... maiorem -em habet.

β cetera exempla (hucine p. 679, 68?): VITR. 8, 2, 3 terra habet in se et calores fervidos et spiritus immanes -esque et aquam. 9, 1, 16 stella Iovis ... a -e caloreque earum, i. stellarum Saturni Martisque, medio convenientes temperatissimosque habere videtur effectus. TERT. anim. 25, 6 (respic. vox gr. ψύχος) vocabulum animae, i. ψυχή, penes Graecos de -e respondens. refrigeratur id, quod antea igni calefactum est: PLIN. nat. 28, 126 (antea: fervet) lac ablatum ... igni -e dividitur.

b meton. de rebus ad refrigerandum aptis: CHIRON 336 ad calorem ... uteris -bus, aceto et rosae aequis partibus (l. sim. 338 [cf. Veg. mulom. 2, 101 refrigeratorias ... potiones]).

2 laxius, sc. respectu caloris evanido, spectat ad requiem, refectionem sim., quae fruuntur: a vivi: α laborum sim.: VET. LAT. exod. 8, 15 (Aug. quaest. hept. 2, 24) vidit Pharaon, quoniam facta est -o, sc. plaga ranarum finita (gr. 8, 11 ἀνάνηξις, Vulg. requies). Mich. 2, 10 (Ambr. fug. saec. 5, 31) surgite hinc, quia non est vobis haec -o (gr. ἀνάπανσις, Vulg. requiem). β doloris: VEG. mulom. 2, 121, 1 iumentum intermissis horis -em sentit et requiem (subest Chiron 414, v. p. 688, 68).

b mortui, sc. respicitur beatitudo aeterna (cf. p. 682, 55sq.): CIL VIII 20780 (a. 318) quaedam memsam (i. tabulam sepulcralem) cum titulum -is posuit dedicavitque (alii intellegunt cenam memorialem, cf. p. 683, 41 sq.). Cē.

refrigerātivus, -a, -um. a refrigerare. i. q. refrigerationem praestans: CASS. FEL. 52, 2 sanatio ... in calidiori podagra -a, in frigidiori calefactoria est (cf. de eadem re Galen. XIV 384 τὰ ψύχοντα). GALEN. alfab. 181 (mandragora; interpol. post Diosc. 4, 71 in cod. Berol. lat. qu. 198 fol. 2^v) vires habet -as (refrigerantes *edd. et codd. Galeni*).

***refrigerātorius**, -a, -um. a refrigerare. [restit. l. 45. 56.]

i. q. refrigerans, ad refrigerandum aptus (sed v. ad 2 infra; pro subst. neutr. l. 50. 52 [bis] et sub 2 et 3, fort. etiam l. 47 [nisi fem.]): 1 de medicamento, herba eiusve natura sim.: PLIN. nat. 22, 90 -am ... vim esse convenit nigro sonco (25, 151 cicutae foliis -a vis. PS. DIOSC. herb. fem. 46 l. 2 [gr. 4, 64, 2 ψυκτική]). 22, 145 palustris lens ... -ae naturae (inde PLIN. med. 2, 27, 2 lens -a sine comparatione). PELAGON. 380 potio -a ([cf. Hippiatr. gr. I p. 397, 22 ἀναψυκτικόν]. CHIRON 971 p. aestivalis -to(ria) [em. Oder]. al., v. vol. X 2, 326, 9). CHIRON 972 dabis aestivo tempore -am (cod. Monac., -a Basil.; postea: potionem facies talem). VEG. mulom. 2, 129, 8 pastillum. SORAN. sang. reic. 22 propter ... -am causam. PS. DIOSC. herb. fem. 65 est ... -a, purpurea viola (secl. Kästner, sed cf. gr. 4, 121 δύνανον ... ἔχει ψυκτικήν). PS. THEOD. PRISC. add. p. 325, 20 -um stomacho in febre: ceruae tantum eqs. GLOSS. III 602, 34 lixoperitum (i. ληξο- πύρετον): epit(h)ematia, -um. V 513, 42 septica (an pro psycltica?): -a, quae omnem calorem et lassitudinem mitigant. al. 2 de loco (fortasse ad siccandum apto; cf. p. 691, 9sq.): VET. LAT. num. 11, 32 (cod. 100) colligerunt ortygomemtram ... et fecerunt ... -a in circuitu castrorum (sim. restit. cod. 104 refrige(r)atoria); gr. ἐψύξαν ... ψυγμούς, Vulg. sicca- verunt eas coturnices). 3 de vase: CASSIOD. Ios. antiq. 11, 15 p. 305 -a aurea quinquaginta, argentea quingenta (gr. ψυκτήρες).

refrigerātrix, (-icis) f. a refrigerare. i. quae refrigerat (ponitur attributive): PLIN. nat. 19, 127 est ... natura omnibus lactucis -x. GARG. MART. med. 4, 1 coriandro -x potestas datur.

refrigerātus v. refrigero.

refrigeriōsus, -a, -um. [a refrigerium; scripturam -rōsus (v. l. 67) potius sermoni vulgari imputes nec (cum Ernout, Les adjectifs lat. en -ōsus, 1949, 48) referas ad refrigerāre; cf. Leumann, Gramm. 1977, 341. Mei.]

i. q. refrigerans: PS. FVLG. RVSP. serm. 49 p. 916^c (= PS. AVG. serm. 181, 3, ubi scribitur -ros-; respic. act. 1, 11) in rore et -a amoenitate. 60 p. 931^b Laurentius martyrium passurus imponitur ... in -um lectum craticulae. DIOSC. 1, 26 p. 18, 10 virtus est croco digestivilis ... et -a, (om. gr. l. 26, 2). Ok.

***refrigerium**, -ī n. [a refrigerāre, cf. e. g. dēsiderium a dēsiderāre; de scriptura -rum (< -rīum < -rīum) v. Leumann, Gramm. 1977, 130. Mei.] de scriptura: deest -i- ante terminationem, sc. -rum p. 683, 43. 45, -ro p. 683, 19; cf. fort. -ri p. 683, 24. abbreviatur re INSCR. christ. urb. Rom. 13092 (saec. III²; si recte suppl.), refr *ibid.* 20544 (saec. III). [Schrickx]

refrig *ibid.* 26327 (*saec. III ex./IV in.*; cf. p. 683, 19 et 2899 refig(erio), refiger *ibid.* 24114 (*saec. III ex./IV in.*)). *de genere: fere neutr. (item Ps. ASPER gramm. suppl. 41, 32), sed masc. p. 682, 11 et fort. DIDASC. apost. 31, 5 ad communem ... -um (nisi intellegas commune, v. Tidner, Sprachl. Komm., 1938, 81 sq.). de notione (cf. p. 682, 21): GLOSS. -um: ἀναψυχή. GLOSS.¹ I Ansil. RE 682 sqq. (cod. Paris.) -um: solacium. oblectamentum. requies. levamen. diliciae. salubritas. cura. legitur in prosa oratione fort. apud PLIN. nat. l. 29, postea maxime apud Christ. inde a TERT. (21^{ies}), IREN., CYPR. et in sacra script. (raro apud alios, e. g. veterinarios l. 51 sqq. 71), in titulis inde a saec. III, in versu singulis locis apud PAVL. NOL., ALC. AVIT.*

significatur actio refrigerandi vel status refrigeratus (per meton. transfertur sub IIB ad eum, qui [id, quod] refecit). iuxta ponuntur e. g. pax p. 682, 41. 683, 17 sqq. 32. al., quies p. 682, 41. 683, 13, refectio p. 682, 52 et e. g. SALV. eccl. 4, 35 MAX. TAVR. 68, 2, requies e. g. VVLG. Is. 28, 12 DIDASC. apost. 20, 29, solacium p. 682, 7. 683, 37; opp. e. g. aestus l. 39. 46. p. 682, 68. 683, 4. et saepe, ardor l. 34. p. 682, 40. 68. al., ignis l. 32. p. 683, 10. al., ceterum gelu p. 682, 32. gr. resp. e. g. ἀνάπανσις p. 682, 14. 19. 683, 1, ἀναψυχή p. 682, 21 et VET. LAT. Os. 12, 8 (cod. 176. al.), ἀνάψυξις p. 683, 2 (κατά- l. 41), ἀνεσις p. 682, 23 et VET. LAT. II Thess. 1, 7 (Iren. 4, 27, 4. al.). dat. fin. in locut. -o esse p. 682, 27. 52 (bis). indicatur per gen. vel pron. poss., quis (quid) refrigeret vel qua in re -um consistat, e. g. l. 42. 66. p. 682, 7 (cf. adi. l. 34), quis (quid) refrigeretur, e. g. l. 64. 73. p. 682, 2. 683, 33 (cf. adi. p. 682, 3), quod malum vitetur vel mitigetur, l. 75. p. 682, 25 (cf. praepos. ab p. 682, 38. 48), spatium temporis p. 682, 9.

I proprie c. respectu frigoris, caloris deminuti (v. etiam ad II):

A vario contextu (cf. comparationes p. 682, 50 sqq.): PLIN. nat. 18, 351 (si recte legitur) si ver et aestas non [sine -o], aliquo transierint, autumnum serenum ... facient (i. s. frigore, sint regio var. II.; s. riguo edd. vet., s. rigore Jan). CYPR. epist. 6, 3, 1 quibus pueris tribus inclusis in caminum cessantur ignes et i. -um, flammae dederunt (i. -i locum var. l.; spectat ad Dan. 3, 49 sq. ut: AVG. virg. 56, 57 pueris -um in igne praebebat deus. VITAE patr. Iurens. 163 roscidis -is. al.). ZENO 1, 2, 9 dives ille ... ardoribus suis implorando -um eqs. (spectat ad Luc. 16, 24 [v. p. 685, 17] ut: PAVL. NOL. carm. 31, 496 in eum ardentem nec parva ... stillavit ... gutta -i. Ps. ORIG. tract. 1, 16 -um roris expetiit. PETR. CHRYS. serm. 66, 1 ardens aquae -um non percepit, aestuanti pauperi fame panis -um qui negavit, [ad p. 682, 14]. ALC. AVIT. carm. 3, 276 ut Lazarus -o ... mitiget aestus. al.; v. etiam e. g. p. 682, 69. 72. 683, 6. 8). HIER. quaest. hebr. in gen. p. 7, 3 (spectat ad gen. 3, 8) interpretatus est Theodotion ... ἐν τῷ πνεύματι πρὸς κατάψυξιν τῆς ἡμέρας, ut meridiano calore transacto -um aurae spirantis ostenderet. PAVL. NOL. epist. 23, 33 ros ... non est imbris humor, sed -i, quo reficiuntur arida ... gramina (cf. l. 37. p. 682, 52 nec non VEREC. in cant. 2, 3 l. 13 eius roris -o). AVG. civ. 21, 5 p. 497, 7 cuius fontis aqua in -o noctis ... ardeat (opp. in aestibus ... diei). HIPPOCR. vict. 2 l. 34 regio quaedam gravantibus calidis ventis non potest ullum -um habere (cf. gr. 2, 37, 4 οὔτε ... διαψύχεται). OROS. hist. 5, 15, 16 repentina pluvia ... Romanis ... -um potumque praebeuit. MAX. TAVR. 44, 3 (spectat ad psalm. 104, 39) deus filios Israel -i fovit umbraculo. al. B in re medica (cf. l. 69 sqq.): CHIRON 740 aestate fervor sanguinis et solutio nervorum frigidā (sc. aquā) fotus -o constringitur (cf. 737 si animal frigidā fomentetur aestate). 855 (in incantatione; locum corruptum em. Bücheler, v. app. crit.) <ad> partes calidas [sive frigidas] -a mittere. *ibid.* -a nervorum herbarum [viribus], deicere (i. ita codd., nisi iur- cod. Monac.).

II minus vigente respectu frigoris significatur refectio, restitutio, requies vel auctus salutis, virium sim. (in contextu saepe vel mentio fit de umbra sim., e. g. p. 682, 36. 42. 683, 34, vel opp. notio caloris, ignis sim., e. g. p. 682, 27. 63. 66 sqq. 683, 10. 34): A usu communi: I generatim; reficiuntur animantes: a potius c. respectu corporis; -um fit: α elemosina sim. egentibus data (per meton. [cf. B2] significari potest ipsa elemosina e. g. l. 63. 65): TERT. apol. 39, 16 siquidem inopes quosque -o isto iuvamus. fug. 12, 9 qui locupletes his apostolis etiam -a subministrabant. AMBROSIAS. in I Cor. 16, 4 ad -um sanctorum (HIER. epist. 99, 2, 2 c. Vigil. 17 l. 3). HIER. epist. 58, 6, 2 pauperibus ... -a sumptuum (gen. explic.) ... distribue (69, 9, 2. 108, 7, 3). 120, 1, 3 'pauperum memores ...' (Gal. 2, 10), ob quorum -a laborant Paulus et Barnabas (EVSEB. GALLIC. hom. 46, 5 CAES. AREL. epist. ad virg. 2, 8, 5. al.). al. β sanatione, remedio sim. (cf. IB): VET. LAT. sap. 2, 1 non est -um in fine hominis (gr. ἰασις). VEG. mulom. 3, 8, 7 ova ... trita cum vino ... faucibus infundes, ut ovis lene -um, vino virtus accrescat. Ps. AMBR. laps. virg. 1 (antea: remedium aegritudinis) ulcus ... evaporans praestat -um passionis (-oni unus cod.). ROMVL. fab. 51, 8 rec. vet. (sim. rec. gall.) curato vulnere leo sensit -um (rec. W -um sumpsit). GREG. TVR. glor. conf. 39 -um dolorum. al. γ vario modo, imprimis quiete vel

cibo et potu: TERT. orat. 25, 6 priora ... habenda sunt [spiritus -a, (ad l. 17) et pabula quam carnis (HIER. tract. in psalm. I p. 292 l. 267 Ps. ORIG. tract. 8, 15. cf. HIER. in Ezech. 44, 9 l. 1498 carnalibus -is). 26, 2 ne priora feceris -a terrena, caelestibus, (ad b). VET. LAT. III Esdr. 4, 62 deus dedit illis Iudaeis exulibus remissionem et -um, ut ... aedificarent ... templum (i. gr. ἀνεῶν καὶ ἀφῶν). CYPR. epist. 76, 2, 4 in metallis ... corpus ... -o et solacio Christi fovetur. HIER. in Gal. 6, 8 l. 28 qui comedant ... ob -um corporis (adde l. 44). in Ier. 3, 30, 2 quasi viator propter unius horae -um non curas, quali utaris hospitio. TAB. devot. Année Épigr. 1941 n. 138 (Romae? saec. IV/V) quomodo (haec anima ... non vede(t) <ne>que umine ne, a quem <refri>gerium eqs. (i. i. videt neque lumen nec; cf. Kropp, Defixiones, 2008, n. l. 4. 4/13). CONC.⁵ II 3, 2 vers. Tur. p. 36, 16 suburbanum Alexandriae ... ad -um confugientium constitutum est (gr. II l. 2 p. 21, 23 ἀνάπανσιν). PETR. CHRYS. serm. 66, 1 panis -um (v. p. 681, 38). al.

b cetera exempla, sc. maxime c. respectu spiritus, animae: TERT. orat. 25, 6 spiritus -a ([v. l. 1]. in oratione ut: uxor. 2, 6, 2 ISID. orig. 6, 19, 64. cf. FVLG. RVSP. epist. 3, 17 -o spiritali). 26, 2 v. l. 4. VET. LAT. psalm. 22, 2 (cod. 136) dominus super aquas -i sustentavit me (gr. ἀναπαύσεως, cod. 300. al. et Vulg. refectionis). 65, 12 (cod. 304. al., sim. VVLG.) induxisti nos in -um (gr. ἀναψυχήν. cf. CASSIOD. ad loc. l. 260 -um est ... post perurentes curas ... amoena securitas. II Cor. 8, 13 (Cypr. testim. 3, 2, sim. al.) non ut aliis -um, vobis pressura sit (gr. ἀνεσις, cod. 75. al. et Vulg. remissio). CIL VI 11005 (saec. III?; in tit. sepulchrali) filio ..., cuius per blanditiem -um laboris [creati] sumus ... parentes (i. i. nacti, v. Flobert, Verbes déponents, 1975, 238). AMBROSIAS. in II Cor. 7, 6 (antea: solacium) ut Titus -o esset positus in fervore (-um var. l., ut ad B1). HIER. hom. Orig. in Ezech. 1, 3 p. 323, 16 non ... solum tormenta habet deus, sunt in eo etiam -a (cf. gr. p. 323, 27 ἔχει ... δι' ὃν ἀναπαύει). RVFIN. Orig. in num. 27, 11 p. 271, 8 (ad num. 33, 9 fontes aquarum et ... arbores palmarum) deus ... interserit laboribus ... quaedam -a, quibus refota anima et reparata eqs. PAVL. NOL. epist. 9, 3 non contractis avaritiae gelu manibus, sed apertis -o misericordiae (MAX. TAVR. 67, 4). AVG. in psalm. 57, 22 -um castitatis ([opp. flammam libidinis]. serm. 341, 25 coll. Dolbeau 1996 p. 577 l. 630 [opp. aestu libidinis]. CAES. AREL. epist. ad virg. 2, 2, 4 [opp. libidinis incendium]). serm. 46, 40 'operiet montes umbra eius' (Hab. 3, 3), id est -um eius Christi, protectio eius. 341, 25 coll. Dolbeau 1996 p. 578 l. 633 ipse spiritus -um illi Mariae praebeuit ab aestu omnis concupiscentiae carnalis. Ps. AVG. serm. ed. Mai 1, 4 scientiae arbor peccatorum nobis incussit ardorem, -um peccatorum aestibus nobis (an nostris?) crucis arbor advexit (postea: quietem et pacem. item -um praebeat crux Christi: EVAGR. GALL. alterc. p. 4, 8 tegmen -i. Ps. ORIG. tract. 2, 8 umbram et -um praestabat. 3, 23). MAX. TAVR. 22^a, 3 lavacri Christi ... -o (i. baptismo). HIL. AREL. vita Honorat. 18 l. 14 -a animarum simul providit et [corporum, (ad l. 8)]. REGVLA mag. 1, 27). OP. imperf. in Matth. 2 p. 646ⁱⁿ (resp. Matth. 2, 14. 21) persecutionis angustia nox est, -um autem dies. GREG. M. moral. 33, 5 obumbratio in sacro eloquio ... ponitur ... mentis -um a fervore carnalium cogitationum. et saepe. -um fit verbis: Ps. HIER. epist. 5, 4 p. 67^a navigantibus -um est ... loqui de securitate portuensi (antea: solamen). PAVL. NOL. epist. 19, 1 expectabamus ut area sitiens (Joel 1, 20) -a litterarum tuarum (cf. 46, 1 nobis ... litterae tuae magno -o sunt, sicut ... ager sitiens rore recreatur). 37, 1 nobis -o et refectioni fuit eloquium sanctitatis tuae. ALC. AVIT. epist. 45 p. 74, 21 (antea: tribulationum aestus) sermonis vestri -o.

2 speciatim respicitur pax, requies mortuorum (cf. p. 680, 31. 687, 47 sqq.; significatur potius status vel temporarius vel aeternus quam locus; nota iuncturam locus -i e. g. IREN. 2, 29, 2 et p. 683, 8. 13; ad rem v. Finé, Die Terminologie der Jenseitsvorstellungen bei Tertullian, 1958, 150 sqq.): a in sacr. script. et apud auctores: α opponitur supplicium sim. vel ignis, aestus sim. inferni: TERT. apol. 49, 2 metu aeterni supplicii et spe aeterni -i (anim. 33, 11 per sententiam aeternam dei tam s. quam -i. 58, 1 CYPR. mortal. 15. al.). idol. 13, 4 Eleazar ... in sinu Abrahae -um consecutus, contra dives in tormento ignis constitutus (adv. Marc. 4, 34, 11. MAX. TAVR. 24, 3 [antea: ignium tormenta] paradisi -a. al.; cf. l. 28). test. anim. 4, 1 te ... aut cruciatus destinari aut -o, utroque sempiterno. FAVSTIN. trin. 2, 12 (opp. ustionem). AMBROSIAS. in Rom. 5, 14, 4 p. 173, 20 ut ante iudicium iustis esset -um et peccatoribus aestus, inpiis vero ardor. AVG. gen. ad litt. 8, 5 p. 237, 18 (c. respectu Lazari) in -o gaudiorum (opp. ardore poenarum). FAVST. REI. epist. 5 p. 195, 9 intoleranda incendia ... cogitando ... aeterna nobis -a conparemus. al. β cetera exempla: TERT. adv. Marc. 4, 34, 13 eam ... regionem, sinum dico Abrahae, ... interim -um [praebere, (Kroymann, praeterea trad.) animabus iustorum (monog. 10, 4). VET. LAT. Tob. 3, 6 (cod. 148, sim. al.) domine ..., da mihi -um in locum aeternum (cod. 62 requiem, cf. Vulg. in pace recipi; gr. aliter). sap. 4, 7 iustus ... in -o erit (gr. [Schrickx]

ἐν ἀναπαύσει). act. 3, 20 (cod. 5, *sim. al. et* VVLG.) ut veniant tempora -i, (cf. l. 9) a facie domini et mittat ... *deus* Iesum Christum (gr. ἀναψύξεως). IREN. 4, 6, 5 *ut deus credentes* in aeternum -um recipiat (ACT. Petr. 17 p. 64, 3. GREG. M. moral. 8, 13 [opp. temptationis aestum]. 8, 17 l. 141. v. etiam l. 20. p. 682, 61. 70 et cf. e. g. l. 12 perpetuum). CYPR. epist. 59, 3, 3 Lazaro in sinu Abraham posito atque in -o constituto. HIL. in psalm. 65, 21 in -um aeternae beatitudinis (65, 22 CAES. AREL. serm. 104, 3). HIER. epist. 39, 4, 2 Abraham, licet in loco -i, tamen apud inferos cum Lazaro scribitur. epist. Pachom. 4 p. 88, 6 quando venerint tempora -i. AVG. in psalm. 61, 23 (*respic. act. 19, 19*) ut illis *codicibus* in ignem missis ipse *mathematicus* in -um transeat. 65, 17 l. 27 cum transierimus ad illud -um ..., perpetuum ibi (l. 30) -um erit eqs. SACR. Gelas. 1617 dare ei defuncto ... locum -i et quietis. et saepe.

b in titulis (Romae inventis praeter l. 18. 24sq. 26; fort. addas p. 687, 65): **a** in iunctura in -o (vel -um): INSCR. christ. urb. Rom. 20544 (*saec. III*) (spi)ri(tus) tuus in refrig(er)io. 25455 (*saec. III*) Privata dulcis in -o et in pace (24906 [*saec. IV*¹; si recte restit.] (in r)efr(iger)ium et in pa)cem. 26712 [*saec. IV*¹]. christ. Diehl 2722A [*Thabracae; saec. IV*] in p. et in refrig(eu). 3785 [*saec. IV*²] depositus im pace ref(riger)io. 12975 (*saec. III*²) (Petre) et Paule sa(n)cta spiri)ta vestra a(d se add)ugant et in (aeter)no refrig(er)io ...). 26327 (*saec. III ex./IV in.*) Antiope hic dormit in refrig(er)io. 7798 (*saec. IV*¹) Secunda, es[s]to in -o. christ. Diehl 2320 (*saec. IV*¹) cuius spiritum in -um suscipiat dominus. **al.** **β** cetera exempla: INSCR. christ. urb. Rom. 20475 (*saec. III*) Nice spiritus in loco -ri (christ. Mac-tar. Prévot X 46). 24939 (*saec. IV*) dulcissimo ... coniugi suo (-um) (*vix nomen est*, v. Solin, *Arctos* 28, 1994, 112). CIL XI 4342 quidam ob -um c(aris suis) (*suppl. Rossi, alii alia*) domum aeternal(em ...) vivus fundavit.

B metonymice (cf. p. 681, 61); significantur: **1** homines (Chris-tus l. 32sq.), sc. qui consolationem, requiem *sim. dant* (cf. p. 682, 27): PASS. Montan. 9, 2 laboribus nostris -um dominus (Lucianum) ... nobis praebuit (i) per L. var. l., ut exemplum ad A1b pertineat). IREN. 3, 16, 4 (*spectat ad Luc. 2, 29sq.*) pacem et -um eorum, qui in dormitionem ierunt (*de Christo ut*: QVODV. symb. 1, 12, 4 -um nostrum, qui nos sub umbra alarum suarum ... protegit [*antea opp. aestus*]). PASS. Petr. 15 p. 38, 7 tu mihi ... -um [refugium var. l.]. ACT. Petr. 20 p. 68, 12 Iesum habetis ... resurrectionem, -um eqs.). SERM. Rech. Aug. 31, 1999, 161 l. 16 (*spectat ad gen. 39, 20sq.*) ut esset ipse Iosephus -um reis, solacium miseris. CIL VI 5601 (omniorum) -u(m) Tintinavellus (i) i. omnium, nisi suppleas (s)omniorum coll. INSCR. christ. Diehl 2781 hic iacet anima dulcis ..., -u(m) somniorum, vixit an(nos) III). **2** res, sc. quibus quis reficitur: cena memorialis (cf. p. 688, 54sq. et v. p. 680, 31): INSCR. christ. urb. Rom. 15933 (*saec. III med.; lacunosum*) Celerinus K(alendis) Iunis -ri(um) eqs. 12932 (*saec. III*²) Dalmatius botum (i. vo-) i(um) promisit -um (sc. Petro et Paulo?). 12981 (*saec. III*²) Petro et Paulo Tomius Coelius -ri(um) feci. *cibus, victus*: EVAGR. vita Anton. 50 Antonius olus ... coluit, ut fratres ... refoverentur; hoc fratrurn -um et ... messem bestiae ... depastae sunt (gr. 50, 8 τὸν στόγον καὶ τὴν γεωργίαν). **3** locus la-trinae, sc. ubi quis reficitur: REGVLA mag. 19, 22 fratres munditias monasterii exerceant, -a lavent. 79, 21 ad ignotum -um foras exire. 95, 17.

deriv.: refrigeriosus. cf. Onom. (v. l. 57). Schrickx. **refrigerio**, -āvi, -ātum, -āre. [*a re- et frīgus, ut vid. (cf. e. g. operārī ab opus, vulnerāre a vulnus). Mei.] scribitur litt. gr.* INSCR. christ. urb. Rom. 10609 (*saec. IV*¹) ῥεφρυγεῖ (cf. l. 56). 14088 (*saec. IV*) ῥεφρυγεῖ (τ). 8696 (*saec. IV ex.*) ῥεφρυγηῖ. abbreviatur refri p. 687, 51. NOT. Tir. 69, 39 -at. *de formis: coni. praes.* -is, -it e. g. p. 687, 4. 63. 688, 45; *imprat.* -i fort. l. 53 et p. 688, 42, nisi cogitas de signo q. e. Refrigerius, ut INSCR. christ. urb. Rom. 4062. 4704 (v. Kajanto, *Supernomina*, 1966, 88). *de notione*: GELL. 13, 31, 17 -are ..., quod graece ψύχειν dicitur. GLOSS. -o: ἀναψύχω. -at: καταψύχει, ἀναψύχει[α]. -are: ἀγαλλιᾶσθαι. -tum: ψυχριστόν. *sim. al. legitur in orat. soluta inde a CATONE, VARRONE, CIC., in versibus apud Ov. (semel, ut apud MART., HYMN. Ambros., PRVD., PAVL. NOL.), COMM. (bis).* [confunditur in codd. c. refrigerare p. 686, 21; fort. restituendum pro refigurare VINDIC. nat. hum. l. 295, v. p. 646, 58.]

indicat actionem, qua aliquid frigidum vel frigidius (aliquis frigidus, frigidior) fit (est p. 687, 15), ut significet fere i. q. ἀνα-, καταψύχειν (quae gr. resp. p. 687, 28. 74. 688, 8. al. [simplex e. g. p. 685, 31. 686, 2, cf. l. 59], ceterum e. g. ἀνα-, καταπαίνειν p. 684, 35. 687, 37. 60. 688, 5. al.; praeverbium calorem *sim. minui indicare vid., sed ad statum priorem restituendum pertinere potest* e. g. p. 684, 21 et maxime p. 684, 39sq. [accedit rursus p. 684, 50]; *indicatur causa saepe per abl., per praepos. per p. 687, 7, de p. 687, 44, a quo statu quis -et, per praepos. ab p. 686, 53. 70):* **I** no-tione originaria, sc. praevalente respectu caloris, ardoris, qui minui-tur, reducitur (-atur calor ipse e. g. p. 684, 20. 34. 36. 37. 685, 37sq.; opp. e. g. cal(e)facere p. 684, 24. 58. 685, 49. al., (de)coquere p. 684, 44sq. 47.

53. 55. 57. al., fervere *sim. l. 46. 52. 70. 74sq. p. 686, 42. al.; refri-gerationem efficit e. g. umbra l. 9. 17. p. 686, 47sq. al., ventus l. 9. 36. al., aqua l. 30. 72. p. 685, 32. al., medicamentum p. 685, 27. 35. 39. al.):*

A usu personali: **1** -at is, qui (id, quod) frigidum vel frigidius fa-cit: **a** proprie: **a** accedit obi. acc. (hic illic fort. mediopass., e. g. l. 24. 42. 64, refl. l. 41. p. 685, 21. 23. 29); -antur: **1** res variae:

al. calore naturali praeditae: **1** frumentum, vites *sim.*: CATO agr. 92 eo frumentum -tum condito (VITR. 6, 6, 4 f. non poterunt cito concalescere, sed ab flatu -ta diu servantur. COLVM. 2, 20, 6 in umbra -ari. al.). COLVM. 1, 6, 16 si a curculione exesae fruges in horreo ventilentur et quasi -entur. 2, 10, 12 fabam ... excussam -tamque in granarium con-ferto (inde PALLAD. 7, 3, 2). 3, 11, 7 quis ... nesciat ... tufum ... radices vitium per aestatem -are? (PLIN. nat. 12, 66). 5, 6, 27 vites commodius enodantur et -antur, cum alio loco adligatae sunt ([inde PALLAD. 3, 13, 2 vitem resolvi ac religari, quia -atur. an uterque locus ad II?]. arb. 3, 7 saxa summa parte terrae vites ... laedunt, ima parte -ant). 5, 9, 7 aestivo per-flatu. 12, 10, 2 (antea: in sole siccato) cepam sub umbra -tam. al.

2 aquae, piscinae *sim.* (cf. p. 686, 4): VARRO rust. 3, 17, 9 ut aestivo ... introire ac redire rursus in mare posset ac -are piscinas. VITR. 8, 2, 9 (antea: fit frigida) si aqua naturaliter esset calida, non -retur calor eius. 8, 3, 2 frigidi fontes, qui ... per loca ardentia transeunt et ... -ti perveniunt supra terram. SEN. epist. 119, 3 quam aquam multa nive clusero, ut rigore -etur alieno. PLIN. nat. 31, 38 inter pares aquas meliorem esse, quae calefiat -eturque celerius (de eadem re cf. Cels. 2, 18, 12 calfit et frigescit. an locum ad l. 39sq. trahas?). al. **3** quaelibet: CIC. Q. Rosc. 17 ignis in aquam coniectus continuo restinguitur et -atur. VARRO rust. 1, 57, 3 quae granaria non solum a lateribus per fenestras, sed etiam subtus a solo ventus re(fri)gerare possit. VITR. 8, 2, 3 cum -tum noctu sol oriens impetu tangit orbem terrae eqs. COLVM. 8, 5, 14 ne gallinae longius eva-gatae -ent ova. 12, 9, 2 (lactuca conditur) vasa pertergere et aqua fontana ... -are. 12, 30, 1 convenit vinum ... -ari ... et ventilari (postea: bene frigi-dum). 12, 44, 3 doliola nova ... in sole siccant; deinde, cum ea in umbra -verunt eqs. PLIN. nat. 17, 24 fluvii aestuantia -ant (antea de satis, ut locum fort. trahas ad l. 7sq.). VET. LAT. Sirach 18, 16 nonne ardorem -bit ros? (gr. ἀναπαύσει). PORPH. Hor. carm. 3, 13, 10 ('frigus amabile') pro umbra -anti calorem aestivi temporis. HEGES. 3, 5, 2 p. 193, 7 zephyris ... spiran-tibus tota civitas ... -atur. SALV. eccl. 3, 46 flammae infelicitium mortuorum divitiis non -antur heredum (spectat ad p. 685, 17). al.

4 antea igni, in fornace *sim. calefactae, decoctae, liquefactae* (fornax ipsa l. 73, vas e. g. l. 74sq.; huc fort. l. 24): **1** in medicamen-tis conficiendis vel cibis praeparandis conservandis *sim.* (refl. l. 64sq., fort. mediopass. e. g. l. 51. 62[bis]): **2** part. perf. (exempla selecta post COLVM.; neutr. pro subst. l. 44): VARRO rust. 1, 61, 1 de ea amurca decoquantur duae partes et -tum conditur in vasa (PALLAD. 3, 30 a. ... decocta et -ta). COLVM. 8, 11, 14 ex quolibet frumento cocta pultricia et -ta (inde PALLAD. 1, 28, 5). 9, 13, 5 omnia ... infervecta, mox etiam -ta. 12, 38, 8 sucum ... decoquant, et -tum picatis lagunculis condant. 12, 42, 3 (2 decoquantur) -tum medicamentum (SCRIB. LARG. 207). SCRIB. LARG. 258 quaedam liquefiunt et -ta atque rasa ceteris miscentur. PLIN. nat. 13, 13 megalium coquitur; rursus -tum eqs. 22, 56 panis levis est, dum caleat, -tus difficiliter concoquitur. 29, 35 quibuscumque sordibus sucidis ... subfervectis et -tis. 30, 84 draconis lingua et oculis ... in vino ... decoctis ac sub diu nocte -tis. APIC. 6, 8, 7 pullum -tum. MARCELL. med. 35, 9 (pendet e Scrib. Larg. 271 perfrigerata). al. **3** aliae formae: COLVM. 12, 11, 1 quae aqua ex favis expressa decocta, cum tam crassa fuerit quam defrutum, -etur (PLIN. nat. 21, 84 vas ipsum aut a[nte]quam -ant. 31, 40 decoquere a vitroque demissam in nives -are [-ari cod. unus]. ibid. calefactam magis -ari [-are var. l.]. 31, 82 excocunt a. ... -andoque salem faciunt). 12, 42, 2 poma decocta ... -antur et percolantur. SCRIB. LARG. 242 cum -tum est ceratum. PLIN. nat. 28, 127 serum ... decocunt ... et sub diu -ant. CHIRON 951 haec ... decoques et -bis. MARCELL. med. 8, 74 donec -entur atque siccentur. 9, 30 ut non -etur medicamen, citato igne ... decoquatur; deinde, cum -tum fuerit eqs. 23, 15 universa permixta, cum -ta fuerint eqs. al. refl.: ORIBAS. syn. 3 add. Aa p. 893 cum medi-camen se coeperit -are eqs. 9, 54 add. Aa p. 386 cetera ... resolvit et, cum se -verit, supermittit eqs. PHILVM. med. 2 p. 131, 11 quaedam coques ad ter-tias et ..., cum se -verit eqs. (i) om. cod. unus).

2 cetera exempla: VITR. 1, 4, 3 ut ferrum in fornacibus ... perca-lefactum, ... cum ... candens -etur tinctum frigidā, sc. aquā, redurescat (*sim.* -antur metalla, lapides: 2, 5, 3 [antea: confervescit] lapis -tus reicit ex ... corpore fervorem. 7, 9, 5 tollatur lamna ab igni et sic -tum minium eqs. PLIN. nat. 34, 107 panes aeris aqua -antur. 34, 170 plumbum uritur, ... dein -tum teritur. al.). COLVM. 12, 20, 2 fornax protinus aqua -anda. PLIN. nat. 32, 51 ranae ossiculo ... in aquam ferventem deiecto -ari vas tradunt ([are var. l.]. *sim.* 37, 142 si achatae in ferventes cortinas additae -ent. 37,

[Stehli]

166 *gemma* addita fervens aqua -ta est). MART. 3, 25, 4 (I temperari balneum ... fervens; *facete de oratore hebeti*) Neronianus is -at thermas (cf. PALLAD. 1, 39, 1 ne uligo eum *locum balnei* fornacibus vicina -et [obscurum, v. ed. Martin, 172 sq.]). HEGES. 3, 12, 3 p. 205, 20 (*antea*: oleo ardenti ... perfundi Romanos) *militibus* plerisque ... sudor profluus olei vim -bat.

② *animantes vel partes qualitatesve corporis eorum*: ① *generatim*: CIC. Cato 57 ubi ... potest illa aetas aut caleescere ... igne, aut vicissim umbris aquisve -ari salubrius? nat. deor. 2, 23 (*respic. vis vitalis*) -to ... et extincto calore occidimus ipsi et extinguimur. VATIN. Cic. fam. 5, 10^a, 1 me frigus Dalmaticum, quod illinc eiecit, etiam hic -vit. OV. met. 13, 903 *Scylla* sua membra -at undā. VITR. 6, 1, 9 septentrionales ... gentes ... propter obstantiam aeris umore -tae. *ibid.* quae *serpentina* ... per brumalia ... tempora ab mutatione caeli -ta. COLVM. 7, 4, 5 *ovis* detegenda et -anda est. 7, 10, 6 nisi *sus* ... distentam pabulis alvum demerserit ac -verit. 9, 14, 7 aestuantes apes -are. TERT. anim. 43, 3 *cum* dispensatio ciborum per somnum non facile procederet ..., si somno -remur. VET. LAT. Luc. 16, 24 (cod. 3. *al.* *sim.* VVLG.; *loq. dives in igne positus*) ut *Lazarus* -et linguam meam (gr. *καταψύξη. huc spectant* VAL. CEM. hom. 8, 5 qui -ret os eius et aestuantia siti labia restingeret. GREG. M. past. 3, 19 l. 13 R. totus ardens -ari se praecipue in lingua requirebat. *al.*; cf. p. 688, 50). PS. LACT. PLAC. fab. OV. 3, 2 aestivo tempore ... Actaeon ... locum petens ad -andum se. PRVD. perist. 5, 143 (141 praesicca ... ulcera) -ti sanguinis. MAX. TAVR. 71, 2 (*antea*: aestivis mensibus) poculus nos -are debemus (*postea*: escis caefieri). *al.*

③ *speciatim in medicina -antur, qui (quae) aestuant*: ① *ipsi animantes eorumve membra sim.* (maxime homines, sed animal l. 35, sudores l. 34): CELS. 1, 3, 7 potione aestuantem stomachum -ari (PLIN. nat. 20, 76, 25, 153. PLIN. phys. Sang. p. 211 l. 16 s. -at cucurbita recens). 1, 3, 14 tenuis ... homo implere se debet, ... calidus -are, frigidus calefacere (HIPPOCR. vict. 2 l. 566 calida lavacra ieiunum h. ... -ant [gr. 2, 57, 1 *ψύχει*]). 3, 7, 2^a (*antea*: febris ardens) *aeger* oleo et aqua -andus est. *al.* SCRIB. LARG. 46 aqua frigida ... faciem ... -are (*inde* MARCELL. med. 10, 1 PLIN. phys. Sang. p. 197 l. 14). 271 *acopum* non patitur perfrigescere artus et -tos calfacit. PLIN. nat. 15, 123 -andis sudoribus. 29, 39 ova ... oculis epiphoras cohibent urentesque -ant. *al.* CHIRON 339 eum *equum* -a et minutatim cibaria dato. PS. APVL. herb. 1 l. 18 *herba* inposita -at ea loca, quae nimio calore uruntur. *al.* ② *ardores, fervores, morbi sim.*: PLIN. nat. 14, 99 ad -andos in morbis corporum ardores (20, 17 *cucurbita* podagras -at et a. capitis. *ibid.* febrium a. 20, 217. *al.*). 23, 120 *fici* calorem -ant (CHIRON 446 hae res valde c. leniunt et -ant [an ad β?]). PRISC. LYD. solut. 2 p. 57, 6). 24, 51 inflammationem. 26, 101 podagras -at radix (*adde* l. 39). *al.*

③ *obi. subaudiendo vel deficiente (huc fort. l. 40. p. 687, 10); -ant*: ① *cibi, medicamina, remedia sim.* (apud medicos praeter l. 47 sq.; iuxta ponitur e. g. adstringere l. 52. 53. 62, reprimere l. 51. 63. *al.*, spissare l. 53. 65. *al.*): ② *exempla varia*: VARRO Men. 575 non videt ... vinum novum -are, vetus calefacere? (*huc spectat* GELL. 13, 31, 17 quia *medium vinum* neque -ret neque calefaceret). CELS. 1, 3, 27 -ant in ieiuno et balneum et somnus. 2, 19, 1 *res* aliae calfaciunt, aliae -ant. 4, 2, 6 imponere ... -antia cataplasmata (4, 12, 9. 4, 31, 5. 5, 28, 11^b quae c. simul et reprimunt et -ant). 5, 28, 12^m quae -ent et reprimant. *al.* PLIN. nat. 21, 121 *rosa* adstringit, -at. 22, 126 cum menta aut alia -ante herba. 23, 10 *uvae* -ant leviter. 23, 91 (*iuxta* adstringit). 32, 24 (*iuxta* spissat). *al.* CHIRON 737 quae res valde -at et impetum febris ... sedat. MARCELL. med. 1, 35 ad omnem capitis dolorem ... prosunt aquae -antes. HIPPOCR. vict. 2 l. 356 vinum aceticum -at, humectat et extenuat (gr. 2, 52, 3 *ψύχων*). *al.* *part. praes. neutr. plur. pro subst.*: CELS. 4, 2, 7 videre oportet -antia magis an calfacientia leniant. 4, 31, 5 utiliora sunt -antia. 5, 26, 33^a imponere simul reprimentia et -antia. *al.* CAEL. AVR. chron. 5, 2, 31 (*opp.* calida). 5, 2, 47 aiunt aliqui ... incensos [-antia], relevare (l. ed. *Rovili in marg.*, nunc frig- *ed. princ.*). ③ *vis, natura sim. eorum*: CELS. 5, 27, 4 *acetum* -andi vim habet (PLIN. nat. 24, 93 adstringendi -andique. 27, 132 reprimendi -andique. cf. 24, 110 vis summa ad spissandum -andumque. 27, 114 vis earum *herbarum* est spissare ac -are. *al.*). PLIN. nat. 14, 58 vino natura est ... foris infuso -andi (27, 76 spissandi -andique. *al.*; cf. 22, 27 *sucus tribuli* est ... -antis naturae). CAEL. AVR. acut. 1, 16, 157 quod ... -antis ... virtutis est.

④ *loca sim.* (non nisi *part. praes. pro adi.*, quod vergit in *notionem q. e. frigidus*): GELL. 1, 2, 2 propulsabamus incommoda caloris ... aedium positu -anti, lavacris nitidis *eqs.* APVL. met. 4, 17, 2 patulum perflabilem locum immo et lacu aliquo conterminum -antemque (CHIRON 276 l. -anti et tenebrigoso [*inde* p. 689, 27]. 287 l. tenebroso ... et -anti [Veg. mulom. 2, 12, 6 obscuro et frigido]). AVG. adv. Don. 35, 58 p. 161, 17 spatioso et lucido et -anti l. *al.*). SORAN. p. 68, 6 in cubiculo ... obscuro et mediocriter -anti (gr. p. 119, 17 *ἀναψύχοντι*).

⑤ *quaelibet*: CIC. Tim. 50 omnium causas, quae vim habeant -andi, calficiendi *eqs.* (gr. 46^d *ψύχοντα*). nat. deor. 2, 119 cum summa *stella* Saturni -et, media Martis incendat *eqs.* SEN. nat. 6, 4, 1 *cur terra* aperiatur aliquando aquarum calentium venas, aliquando -et. AMBR. Hel. 7, 19 *iuvenes* discusso ardore flammaram in medio fornacis coepere statim roris spiritu -antis umescere (*respic. Dan. 3, 49 sq. ut* PAVL. NOL. epist. 44, 6 incendia -antia. cf. l. 10 sq.). *al.*

⑥ *accedit dat. personae* (cf. l. 56 sq.): AMBR. epist. extra coll. 14, 69 non adurebat eos *sanctos in exilio* torrida aestas, quibus -bat aeternae spes gratiae (*an ad l. 56?*). fid. 1, 4, 33 (*respic. Dan. 3, 49 sq.*) cum ... fidelibus innoxia flamma roraret, quibus aliorum incendia -bant. in psalm. 118 serm. 5, 3, 2 (cf. *exod. 13, 21*) praeibat ... illos deus per diem in columna nubis, ut -ret viantibus.

⑦ *translate vel in imag.; fit refrigeratio*: ① *rerum, quarum vigor sim. minuitur* (obi. deest e. g. l. 27): ② *quarumlibet*: CIC. Verr. I 31 ita defessa ac -ta accusatione (*explicat* SCHOL. Cic. Gron. B p. 338, 13 id est omni calore accusationis extincto. *sim. c. respectu orationis*: CIC. fam. 3, 8, 1 -to iam levissimo sermone hominum provinciarum. QUINT. inst. 9, 4, 113 nonne ... -etur sic *orationis* calor et impetus pereat? cf. l. 25. 38 sq.). HEGES. 1, 1, 9 p. 8, 2 *duces* rerum secundarum processu exciti ... impetum non -bant (refrige-, reprime- *var. ll.*, sed cf. gr. l. 66 *κατέψυξαν*). PAVL. NOL. carm. 26, 274 *Felix bellorum* sollicitos placida ... pace -et aestus. SALV. eccl. 3, 45 -andi supplicii paterni gratia.

⑧ *affectuum, passionum, vexationum animi sim.* (corporis l. 29; cf. l. 69): QUINT. inst. praef. 2 -to inventionis amore (cf. l. 18). AMBR. Iac. 1, 1, 4 potest ... mens sobria ... fervorem omnem cupiditatis flagrantissimae -are. HYMN. Ambros. 4, 23 F. castis fides -ans somni vaporem temperet (*nisi subaudias hominem, ut ad l. 43 sq.*). HIER. in Am. 4, 1 l. 87 qui de ... haereticorum aquis biberit ..., ardorem siccarum faucium -are non poterit. epist. 127, 11, 1 -ta caritate multorum (*eadem e. g. in* Ezech. 20, 45 l. 114]. in Mich. 7, 5 l. 338 in Zach. 14, 6 l. 225). CHROMAT. serm. 15, 2 omnem aestum peccati a nobis non nisi crux Christi -vit suae passionis umbra. *al.*

⑨ *animantium vel animorum eorum*: ① *in malam partem -antur ii: qui frigide tractantur*: VELL. 2, 83, 2 *Plancus* -tus ab Antonio ob manifestarum rapinarum indicia transfugit ad Caesarem.

quorum minuitur ardor animi, reprimitur fervor ingenii sim.: QUINT. inst. 5, 7, 26 *testis* refutandus est aut aliquo ... urbane dicto -andus (*sim. in oratione*: SVET. Claud. 41, 1 *Claudius* aegre perlegit -tus saepe a semet ipso. vita Lucani p. 51, 5 <quod Nero se, i. *Lucano*,> recitante subito ac nulla nisi -andi sui causa ... recessisset. cf. l. 18). HIER. in Agg. 1, 6 l. 281 *pallium sapientiae* ... non sinit ferventes spiritu -ari nec dilectionis calorem ... frigescere. ② *in bonam partem -antur ii, quorum mitigantur vexationes, minuuntur perturbationes animi sim.* (*hic illic vergit in notionem recreandi sub II allatam, e. g. l. 47 sq.*); *accedit: obi. acc.* (*nom. in struct. pass.*): AMBR. in psalm. 118 serm. 5, 15 (cf. *exod. 13, 21*) nubis columnam sequens ecclesia non deficiente ... umbra eius -batur (cf. RVFIN. Orig. in num. 17, 4 p. 161, 1 sub umbra ... sensuum ... -antur animae. MAX. epist. p. 91 ad nos quoque umbram, sub qua -emur, extendis. p. 93 *oves, i. virginis ad Theophilum missae*, incedant laetae perpetuum pasuum et refugientes aestus -entur umbraculis). HIER. in Agg. 1, 10 l. 396 ut, si cuius anima ardet perturbationibus ..., -etur hoc rore et aestus suos temperet. AVG. in psalm. 38, 22 habes ... aliquos aestus, a quibus vis -ari, et dicis '-er' (*spectat ad p. 689, 4 ut* CASSIOD. l. 62). BACHIAE. repar. laps. 20 (*respic. I Cor. 7, 9*) tunc urebatur et nupsit, nunc iam -etur, sc. *a libidinis aestu sim.*, ut vivat. *al. dat.* (*hucine l. 9?*): AMBR. in psalm. 36, 26 ut ... nobis nebula -et noctis, quo saeva incendia relevare possimus. 118 serm. 4, 19 si quos adussit libido, his domini crux -et. PS. MAX. TAVR. serm. app. 12 p. 868^c (*nisi est aet. rec.; angelus ad Mariam, v. Luc. 1, 35*) 'virtus altissimi obumbrabit tibi', id est -bit tibi sub umbraculo spiritus sancti, ne fervore concupiscentiae terrearis. CASSIOD. in psalm. 38, 14 l. 346 (*antea*: se postulabat ... temperari) -ari sibi petebat, qui ... desiderii calore flagraverat (cf. l. 54).

⑩ *-at is, qui (id, quod) refrigescit, frigidus (frigidum) fit vel est* (sc. usu *intrans.*, v. Feltenius, *Intransitivizations*, 1977, 118 sq.; *exempla certiora*): ① *translate vel in imag.* (cf. l. 24): TERT. resurr. 63, 10 nullam poteris sitire doctrinam, nullus te ardor exuret quaestionum; resurrectionem, sc. *e fonte paracliti*, ... potando -bis (*nisi ad p. 687, 72 sq.*). AMBR. in psalm. 118 serm. 11, 15 ut ... -et omnis fervor internae cupiditatis. PS. AVG. serm. cod. Guelf. app. 8, 2 p. 197, 27 *Perpetua* se ab aestu anxietudinis -asse dixit patris absentia (cf. p. 688, 12). CAES. AREL. serm. 169, 8 cum ... in discipulis -asset fides *eqs.* ② *proprie; -ant: medicamina, cibi sim.*: PS. APVL. herb. 88 l. 8 *sedeas* in calida ... encatismā (*i. balneo medicinali*), et cum iam -verit *eqs.* APIC. 5, 3, 4 cum *pisum* -verit, deinde agitabis. MARCELL. med. 20, 73 *quaedam* in unum permisce et

pone, ut conferveat; quod cum -verit *eqs.* ANTHIM. 76 *ut lac*, quomodo mulgitur, non -et (-it, -etur *var. ll.*), sed calidum bibatur. 81 elixet caseum et tollat et dimittat illum -are. ORIBAS. syn. 9, 42, 6 add. Aa p. 351 cum exarserit, tollis, ut -it (*v. p. 724, 36*). *al.* *homines vel partes corporis* (*fort. huc trahas l. 74sq.*): PS. LACT. PLAC. fab. Ov. 7, 29 vox -antis Cephalī ..., qui ex nimio aestu auram *invocavit*. CONC.⁵ I 3 vers. Tur. p. 156, 23 (*respic. Dan. 3, 49sq.*) quia quidem ros erat, tres edocent pueri per hoc -antes (*gr. I 1, 2 p. 84, 28 καταψυχόμενοι*). REGVLA mag. 81, 28 ut ... pes fratris in gallic(u)la -et. PLIN. phys. Sang. p. 274 l. 4 sucum eorum *foliorum* corpus profricato (*i. per-*); continuo -bit, *sc. aestuosus* (-vit *cod.*; *nisi medicamentum -at, sc. hominem, ut locus ad p. 685, 44sq. pertineat*).

B usu impersonali c. respectu tempestatis: *mediopass.*: VARRO rust. 2, 2, 11 *greges* circiter meridianos aestus ... sub umbriferas rupes ... subigunt, quoad -atu(r), (*v. Keil, comm. 1891, ad l.*). *act.*: REGVLA mag. 50, 39 in aestatis vero tempore ..., quia magis mane -at, a prima hora ... operentur.

II notione deflexa -antur ii, quibus restituuntur vel augentur vigor, salus, vires *sim.* (*sc. respectu ardoris minuendi minus vigente, qui tamen subluet e. g. l. 74. p. 688, 50; accedit syn. reficere l. 45*): **A** usu personalī; -ant: **1** qui (quae) aliorum vires reficiunt, recreationem, consolationem praebent; qui refrigerationem accipiat, indicatur per:

a acc. obi. (*sc. animantes eorum corpus [nisi addas p. 684, 14sq.]; obi. suppletur e contextu e. g. l. 39sq.*): **α** generatim c. respectu: **①** corporis (*sc. cibo, aqua sim. refecti*): TERT. ieiun. 10, 8 (*cf. Matth. 27, 57sq.*) irreligiosus est ante famulorum carnem -ari quam domini. adv. Marc. 4, 16, 16 indigentes pauperes et pupillos et viduas protegi, iuvari, -ari. VET. LAT. II Tim. 1, 16 (*cod. 75, sim. al. et VVLG.*) det misericordiam dominus Onesiphori domui, quia saepe me -vit (*gr. ἀνέψυξεν. simul spectat ad l. 34sq., cf. AMBROSIAS. ad loc. duplici genere refrigerium hoc intelligendum est, quia et ... solacio suo -vit eum et ... indigentibus ministravit*). AMBR. epist. extra coll. 1, 20 (*in imag.; antea: ecclesia ... habet oleum, quo suorum vulnera fovet*) unxit eos *martyres*, ut hos spiritale oleum -ret. 1, 23 (*spectat ad Luc. 7, 38*) hos pedes Christi illa mulier euangelica -at, hos lacrimis suis rigat. *al.* **②** animi vel spiritus, qui delectatur, confirmatur *sim.* (*addidimus viscera, i. fere animum, l. 37; -ant fletus l. 41; huc simul pertinet l. 28sq., cf. etiam p. 686, 43sq.*): VET. LAT. Philem. 20 (*cod. 77*) -a mea viscera (*gr. ἀνάπαυσον, cod. 75. al. et Vulg. refice*). PASS. Perp. 9, 1 qui *praepositus carceris* multos ad nos admittebat, ut et nos et illi invicem -remus (*gr. παρηγορεῖσθαι. an ad l. 72? sim. -antur martyres in carcere*: PASS. Fructuos. 1, 4 erat ... fraternitas cum ipso -ans). AMBR. obit. Valent. 38 fletus -ant pectus et maestum solantur adfectum. HIER. reg. Pachom. praef. 2 p. 5, 4 ego sanctae feminae -ans animam. VVLG. prov. 29, 17 erudi filium tuum, et -bit te et dabit delicias animae tuae. PAVL. NOL. epist. 18, 2 de qua *praesentia fratris* dum -amur in spiritu, etiam corpore reficiebamur. AVG. serm. 264, 4 (*ad amicum*) -atur anima nostra, quando te videmus. *al.*

β speciatim c. respectu beatitudinis aeternae (*sc. apud Christ. [praeter fort. l. 49]; -antur animantes animaevae eorum, dormitio l. 53; cf. l. 61*): *in titulis sepulcr.*: CIL XII 489 (*saec. II?*) -et nos q(ui) po(y)test. INSCR. christ. urb. Rom. 21694 (*saec. III*) Baia(n)a dulc(is) anima, -et deus spiritum tuum (26369 [*saec. III*] dominus) refrigeret s. tuum. 21235 [*a. 290/325, ut 24969*]. 24926^a [*saec. IV¹*]. *al.*). 26781 (*saec. III²*) deus te -et. 13975 (= 3633; *saec. IV*) deus refrigeret(d) dormitio(nem) tua(m) (*an refic- intellegas, ut locus ad p. 644, 24sq. pertineat?*). *al.* *apud auctores*: PAVL. NOL. epist. 27, 4 ut ... in illa die iudicii -emur et gaudeamus. PS. ORIG. tract. 1, 16 Lazarum ... in sinu Abrahae -ari (*cf. p. 688, 49*).

b dat. (*cf. p. 688, 65sq.*): **α** generatim: TERT. Scap. 4, 9 pupillos pie tractamus, indigentibus -amus. VET. LAT. Sirach 3, 7 qui obaudit patrem, -bit matri (matrem *var. l.*, *ut ad a; gr. ἀναπαύσει*). **β** speciatim apud Christ. respicitur requies aeterna *sim. a deo data (per intercessionem sancti l. 64; non nisi in titulis sepulcr., cf. l. 49sq.)*: INSCR. christ. urb. Rom. 8764 (*saec. IV*) in pace tibi deus -it. 15331 (*saec. IV*) Narecissus, deus tibi -et. 20166 (*saec. IV*) refrigeri(t) tibi domnus Ipolitus Sid(din?) (*nisi suppl. -ri(um) [vel -ri(o), sc. sit], ut ad p. 683, 14 pertineat*). 6152 (*saec. IV²*) -et tibi deus. Année Épigr. 1981 n. 471 (*e Sardinia; saec. V*) cui deus -et in pace (qui deos ... *paciae lapis*). CIL VIII 22883 cu(i) deus (re)friger(ab)it (*nisi -rit legas*). *al.*

2 qui ipsi se recreant, vires suas recuperant, molestiam sibi mitigant: **a** act.: **α** struct. 'aliquis -at' (*sc. usu intrans.; -at homo, sed deus p. 688, 4, animal e. g. p. 688, 3. 23sq., res p. 688, 11. 29*): **①** generatim (cibo vel potu e. g. p. 688, 7. 21sq., requiescendo p. 688, 1. 4. 12. 18. *al.*, animo levando e. g. p. 688, 9. 12sq.): VET. LAT. gen. 18, 4 (Ambr. Abr. 1, 5, 36, *sim. al.*) -ate sub arbore ([*gr. καταψύχate, Vulg. requiescite. refl.* -ate vos *man. alt. unius cod. et ed. prior* Zeno 1, 62, 1]. *huc*

spectat TERT. adv. Prax. 16, 6 *cum deus* apud Abraham sub quercu -verit. *an uterque locus ad p. 687, 4sq. pertinet?*). 29, 2 (*cod. 100*) erant ... ibi tres greges ovium -antes super eum puteum (*gr. ἀναπαύμενα, Vulg. accubantes*). exod. 31, 17 (*cod. 104*) *deus* die ... septimo cessavit et -misit (*gr. ἐπαύσατο καὶ κατέπαυσεν, cod. 100* requievit et c., *Vulg. ab opere c. cf. BARNAB. 15, 7 deus* -ans sanctificavit illum *diem* [*gr. καταπαύμενος*]). iud. 15, 19 (*cod. 100*) Samson bibit, et convertit spiritus eius et -vit (*gr. ἀνέψυξεν, Vulg. vires recepit*). Is. 61, 1 (Aug. pecc. mer. 1, 27, 54) misit me, ut -ent, qui in pressura cordis sunt (*aliter gr. ἰάσασθαι, Vulg. ut mederer*). HERM. vulg. sim. 2 vitis haec nisi applicata fuerit ulmo, ut super illam -ret, non potest multum fructum facere (*requieverit ed. princ.; deest gr. et Pal. sim.*). PASS. Perp. 3, 4 -vi absentia illius patris (-vi me, -ta sum *var. ll.*; *gr. ἦσθην*). 3, 7 uti ... emissi in meliorem locum carceris -remus ([*-remur sim. var. ll.*; *cf. gr. 3, 8 ἀναπαύοις*]. -ant *martyres in carcere* *ut e. g. l. 6, 3 non permittis nobis -are* [*gr. ἀναλαμβάνειν*]. Montan. 4, 7 visitatione fratrum -vimus [-ti sumus *var. l.*; *cf. p. 687, 39sq.*]). HIER. tract. in psalm. I p. 292 l. 270 (*ad gen. 28, 11; antea: Iacob invenit lapidem*) talem habebat pulvillum, in quo -bat. OP. imperf. in Matth. frg. 1 l. 80 si ... audiremus aliquam praeclaram personam, quia similiter passa est, -amus et inflatio indignationis nostrae relaxatur. ACT. Petr. 6 p. 52, 31 nulla die in navi -asti (*postea: refice te*). 25 quae vidua ad Marcellum -bat. *al.* -ant, qui *consanescunt* (*sc. animalia vel eorum partes post morbum praeter l. 29; cf. p. 689, 11*): CHIRON 230 scias eum iumentum cito -turum (*cf. Veg. mulom. 1, 47, 1 animal percurandum*). 232 cito -are solet, si celeriter eis succurratur (*cf. Veg. mulom. 1, 49 requiescere*). 234 quantum molliorem inveneris ... locum, tanto velocius -turum ... scies (*cf. Veg. mulom. 1, 50, 2 mitigabitur dolor*). 238 si ex hac ratione non -verit *eqs.* (*cf. Veg. mulom. 1, 52, 4 mitigaverit [-verit var. l.]*). HEGES. 5, 22, 1 p. 353, 14 (*in imag.*) festina, carnifex ... percutere patrem, ut vulnus -et (*cf. p. 352, 22sq. curat hoc vulnus, sc. filiorum amissorum, ... sola mors*). *al.*

② speciatim; -ant: **Α** qui post mortem aeterna beatitudine fruuntur, *sc. fere apud Christianos (apud gnosticos l. 46sq., paganos l. 35; accedit bene e. g. l. 37. 43, in pace l. 45sq., in bono l. 37. 43; cf. l. 55sq.)*: *in titulis*: CIL VI 2160 (*saec. II*) eques Romanus, qui et lupercus cucurrit, (huius loci (*i. hoc loco*) refrigera(n)s (*nisi ad l. 54sq.*)). 13224 (*saec. III*) -et ispiritus (INSCR. christ. urb. Rom. 26390 [*saec. III/IV*] spiritus vester [*i. vestri*] bene -ent. 4261 [*saec. IV¹*] in bono -et. *al.*; *sim. CE 1837, 7 [saec. V in.]* huius anima -at, corpus hic in pace quiescit [*fere eadem INSCR. Alger. II 8299*]). INSCR. christ. urb. Rom. 26431 (*saec. III*) Rufinus refrig(er)as. 26473 (*saec. III*) (b)ene refr(ige)res. 27061 (*saec. III*) C. Vivio Alexandro Tatis(a)e Pompei(a)e: -etis. 8444 (*saec. III/IV*) dulcis Anatolia -i (*i. -a? v. supra p. 683, 56sq.*). 9913 (*saec. IV¹*; iuxta guttum ac poculum) Ianuaria bene -a. 24344 (*saec. IV¹*) Auguste in bono -es dulcis. Année Épigr. 1999 n. 815 (*e Sardinia; saec. IV/V*) -es in nomen Christi in pace. christ. Diehl. 2304^a semper -is in pace dei. *al.* *apud auctores (fort. huc spectat l. 73)*: IREN. 1, 7, 1 iustorum ... animas -are ... in medietatis loco ([*cf. 2, 29, 1 requiescere*]). 1, 7, 5 animale ... in l. m. -turum. *sim. ibid.* animabus ... in medietate cum demiurgo -turis in aeternum. *gr. ubique resp. ἀναπαύσεσθαι sim.*). 2, 34, 1 -bat in sinu Abrahae Lazarus (*de eodem e. g. Ps. AVG. serm. dub. 367, 2 pauperem -antem ..., divitem poenis gravioribus aestuantem. cf. p. 685, 17. 687, 56*). PASS. Theclae C d 6 p. 15, 25 beati qui baptismata purum servant, quia ipsi -bunt apud patrem et filium (*Ca requiescunt, sim. cett.*). COMM. instr. 2, 1, 45 intrabunt ... sancti ad antiqua ubera matris, ut ... -ent. **Β** qui cenam memorialem celebrant (*sc. ad sepulcra mortuorum, sanctorum [usum cohaerere c. notione l. 31sq. p. 687, 60sq. illustrata putat Diefenbach, Röm. Erinnerungsräume, 2007, 43sq.]; fort. huc pertinent l. 35. 73*): INSCR. christ. urb. Rom. 12942 (*saec. III²*) refrigerav(it) Felicissimus cum s(uis). 12961 (*saec. III²*) XIII kal(endas) Apriles -vi Parthenius in deo (*nisi ad l. 31sq., ut fort. 12974 [saec. III²] -vit Restituta (Pr)imitiva ... (in domi)no*). 13003 (*saec. III²*) at Paulu(m) et Pet(rum) refri(geravi). Année Épigr. 1990 n. 396, 8 (*Feltriae; a. 323*) at memoriam Hostili Flaminini refriger(are) (396, 12 eius). CIL XI 6222 (*saec. IV²*) convivium copulantibus vel -antibus pateat. XIV 3323, 15 ut sene (*i. sine*) bile -etis. *al.*

β struct. 'aliquis sibi -at' (*v. Adams, Social Variation, 2013, 355; cf. p. 687, 58sq.*): TERT. anim. 51, 7 corpus se movens in sepulcro ... mutatione situs sibimet ipsi -asset. CHIRON 414 iumentum prae dolore pedibus terram tundet, et non post multum solet sibi -are (*cf. p. 680, 28*).

γ struct. 'aliquis se (animam suam l. 73) -at' (*cf. p. 687, 75*): PASS. Theclae C c 5 p. 11, 20 introite in domum meam et -ate et vos (*A -ate vos, C b -ate, cetera v. p. 640, 52sq.; sim. A 13 p. 32, 6 -ate vos [C a *al.* -ate, B b requiescite, B c requiescite et reficite vos; gr. p. 244, 6 ἀναπαύσασθε]*). COMM. instr. 2, 17, 19 si -are cupis animam, ad martyres, i! expecta requiem futurorum transitu mortis (*nisi acc. c. inf. intellegas, ut ad l. 46sq. pertineat. l. 1 an ad sepulcra martyrum spectat, ut locum ad l. 54sq. trahas?*).

[Stehli]

b mediopass. (*nisi pass.*, ut *locos ad 1 trahas*; *huc pertinere vid. locus lacunosus* BARNAB. 10, 11 qui esca accepta scit eum qui se pascit, in se -ari [gr. ἀναπαύομενος]): VET. LAT. psalm. 38, 14 (cod. 421 et VVLG.) remitte mihi, ut -er, prius quam abeam (gr. ἀναψύξω, cod. 300. *al.* -em. *explicatur p. 686, 54. 62*). Rom. 15, 32 (cod. 77. *al.*, *sim.* VVLG.) ut in gaudio veniam ad vos ... et ut -er vobiscum (gr. συναναπαύσωμαι, -em *var. l.* et cod. 75. *al.*). VVLG. exod. 23, 12 septima die cessabis, ut requiescat bos ... et -etur filius ancillae tuae. Ier. 47, 6 o mucro domini ..., ingredi in vaginam tuam, -are, et sile (*nisi mucronem quasi sanguine fervere intellegas, ut ad IAI pertineat*). CHIRON 219 equi ventrem dolentes sine ulla diligentia medicinae saepissime -ari solent ([are *cod. Basil.*]. *sim. post morbum* [cf. p. 688, 22 sqq.]: 221 solent cito -ari. 967 ut -etur iumentum, hanc potionem dabis).

B usu impersonali (*enunt. pro subi. accipere possis l. 16*): *act.*: VET. LAT. Sirach 31, 25 si coactus fueris in edendo multum, surge ... et vome, et -bit te (gr. 31, 21 ἀναπαύω). *pass.* (*accedit dat. personae*): AVG. serm. 113B, 2 coll. Morin p. 290, 1 (*spectat ad p. 685, 17*) si dives aliquid de ipsis divitiis pauperibus iacentibus daret, -retur illi post mortem. *part. praes.* refrīgerāns, -antis *pro adi. e. g. p. 685, 68 sqq. 686, 27, pro subst. masc. p. 688, 64, neutr. p. 685, 57 sqq.*

p. p. p. refrīgerātus, -a, -um *pro adi. fere i. q. frigidus* (*exempla certiora*): CIC. nat. deor. 1, 24 si mundus est deus, quoniam mundi partes sunt, dei membra partim ardentia, partim -a ducenda sunt. VITR. 6, 1, 3 -is regionibus, quod absunt a meridie longe *eqs.* (6, 1, 10 p. 672, 54. 6, 4, 2 eo quod est aversa a solis cursu, semper -a). 6, 1, 9 acutiores efficit calidus aer hominum mentes, -us autem contra tardiores. VEG. mulom. 2, 9, 4 loco -o et opaco (*pendet ex p. 685, 72*). SCHOL. Hor. carm. 1, 17, 17 ('in reducta valle') secreta et -a.

deriv.: refrigeratio, refrigerativus, refrigeratorius, refrigeratrix, refrigerium; cf. frigero, refriger(i)osus. *Stehli.*

refrigerōsus v. refrigeriosus. **refrigerum** v. refrigerium. **refrigēscēntia**, -ae *f.* a refrigerescere. *i. q. refrigeratio*: TERT. anim. 43, 3 (*antea p. 679, 72*) nec -am admittam aut marcorem aliquem caloris (-geresc- *cod. A*). *Ok.*

***refrigēscō**, -frīxī et -frīgūī, -ere (*de part. perf. -frictum v. l. 68 sqq.*). *a re-* et frigescere. *scribitur -isc-* CHIRON 267 (*cod. Basil.*). 409 (*codd.*). NOT. Tir. 69, 40 sq. -it. -xit. *de formis: stirps praes. inde a CIC. p. 690, 72, LVCR.; stirps perf. -xi sim. inde a TER., CATONE, -guī sim.* HIER. in eccles. 12, 3 l. 143 AVG. bapt. 6, 5, 8 p. 303, 12 epist. 232, 2 p. 512, 1 serm. 93, 6 PALLAD. hist. mon. II 1 p. 346^A. *al.*, -gi *sim. non nisi in var. l. codd. rec. SCRIB. LARG. 241 PALLAD. 1, 35, 13. 4, 10, 10. de mensura: refr-longum est LVCR. l. 73. AETNA p. 690, 1 (si recte legitur). de notione v. p. 690, 49 et cf. p. 647, 28. legitur in poesi locis singulis apud TER. (v. p. 690, 35), LVCR., OV. et in AETNA, bis apud PRVD., in prosa orat. inde a CATONE, CIC., CELSO, SEN. philos. [port., gallaec. arrefecer. cf. M.-L. 7159a. Machado³ I 317. Schd.-Cr.] [confunditur in codd. c. frigescere e. g. PLIN. epist. 6, 8, 2. GREG. M. moral. 23, 18 (*etiam c. infr.*, ut VEG. mulom. 2, 119, 5), in stirpe perf. c. refigere VEG. mulom. 1, 43, 1 IORD. Rom. 343.]*

fere i. q. ψύχεσθαι (*quae vox et compos. ἀπο-, καταψύχεσθαι gr. resp. e. g. p. 690, 16 sq. 47 sq. 691, 12; usu deponenti l. 68; pendet e coepit p. 690, 30*): **I usu originario i. q. (rursus) frigidum vel minus calidum, fervidum fieri** (*evanescit notio reversionis ad statum priorem interdum sub A2c [e. g. p. 690, 10] et potius sub B; opp. e. g. (con)calescere l. 63. p. 690, 11. 75. al., fervere e. g. p. 690, 4 et AVG. serm. 93, 6; indicatur, quantum quid -at, e. g. l. 65 sq. p. 690, 29. 73 sq. 691, 4*): **A proprie et in imag. recedit calor**: **1 coquendo sim. effectus** (*saepe in iuncturis ubi [vel cum] -xerit vel ut -at sim.*): CATO agr. 105, 1 ubi bullabit vinum, ignem subducito; ubi id vinum -xerit, in dolium ... infundito. 107, 2 hoc usque coquito, dum dimidium excoquas; ubi -xerit, *eqs.* 122 hoc defervefacito; ubi -xerit, *eqs.* 123 eam materiem infervefacito cum vino ...; ubi -xerit, *eqs.* CELS. 4, 29, 2. SEN. epist. 82, 14 massa ... in fornacem coniecta concaluit, in aquam demissa -xit. COLVM. 2, 9, 19 qui panis, antequam -at, sine fastidio potest absumi. 12, 21, 1 post dies novem, quam -xerit mustum (*antea*: defrixit). 12, 24, 1 quae aqua marina cum in tantum -xerit, quantum ne contacta corpus urat. 12, 48, 3 donec haec perfecte -ant. *al. in eodem libro*. SCRIB. LARG. 241 cera et resina liquefiunt, deinde cum -xerunt, raduntur. *al. part. perf. usu deponenti* (*fort. sec. gr. ψύχεσθαι. passive intellegitur in indice locorum ed. Bendz, ut sit i. q. refrigeratus*): CAEL. AVR. acut. 3, 17, 174 circumtecto linteolis vasculo atque parum -cto.

2 quilibet: **a -it plaga atomorum odorem efficientium** (*in imag. de currentibus sumpta*): LVCR. 4, 703 -it ... cunctando plaga per auras nec calida ad sensum [decurrunt] nuntia rerum (decurrit *coni. Gius-sani*). **b -it incendium sim. vel ipse calor**: AETNA 440 (*respic. in-*

sula Vulcani nomine Sacra) pars ... incendi [maior -xit] (*var. ll. e. g. m. defrixit* ['fort. recte' Goodyear], m. efrixit). QVINT. inst. 10, 3, 6 calor ... ille cogitationis, qui scribendi mora -xit (*cf. l. 53*), recipit ... vires (*in imag. ut*: ZENO 2, 13 *quidam* feliciter spiritus sancti calore fervebunt; qui ut numquam -a[n]t in omnibus nobis, praestabit deus. HIER. tract. in psalm. I p. 342 l. 179 c. caritatis [RVFIN. Orig. in lev. 9, 9 p. 437, 15]. *cf. l. 47 sq.*). MAX. TAVR. 67, 3 nobis -it incendium, *sc. gehennae* (*lantea*: nos ... flamma non urit). PS. MAX. TAVR. hom. 74 p. 410^B). *al. c -unt ani-mantes eorumve corpora, partes* (*cf. l. 60 sqq.*): OV. met. 12, 422 cor vulnere laesum corpore cum toto post tela educta -xit, *sc. morientis*. CELS. 4, 6, 2 ex is, quae in homine sunt, hic sanguis celerrime vel calescit vel -it. SEN. epist. 74, 31 non et color eius sapientis mutabitur ... et artus -ent? COLVM. 2, 2, 28 ut colla eorum boum arantium -ant ([*opp. conflagrant*]. *cf. 6, 13, 2 si bos ... sudans in opere faciendo -xit*). PLIN. nat. 11, 212 concretus hic adeps et, cum -xit, fragilis (*cf. Arist. hist. anim. 520a7 ψυχόμε-von*). VET. LAT. Luc. 21, 26 (cod. 3) [a]refrigescentibus hominibus a timore (*gr. ἀποψυχόντων, cod. 2. al. et Vulg. arescentibus. pendet TERT. resurr. 22, 5 motus -entium h. prae metu*). HIER. epist. 52, 2, 2 Isaac senex ... cum Rebecca iam vetula numquam -xit, *sc. in lecto* (*item -it ipse homo*: in Soph. 2, 12 l. 567 flatu aquilonis. CAEL. AVR. chron. 1, 4, 66 vehementer. *adde l. 24*). CAEL. AVR. chron. 2, 4, 77 ne partes -ant ..., erit corpus confricandum. *al. in compar. vel interp. allegorica*: PORPH. Hor. carm. 4, 13, 28 ('dilapsam in cineres facem') illam Lycen vetulam ut Amor-
ris facem dilapsam ait in cineres et consumptam -xisse. AVG. in euang. Ioh. 57, 4 (*spectat ad cant. 5, 2*) nox ... iniquitas est, ros vero eius et guttae hi sunt, qui -unt, et cadunt et faciunt -ere caput Christi, hoc est, ut non ametur deus (i. *ad B1b*). **d -unt varia** (*v. etiam l. 55*): COLVM. 2, 15, 2 sicuti -ere agrum, qui non stercoretur, ita peruri, si nimium stercoretur. 12, 45, 2 cum paululum sub umbra -xerint uvae sub sole lectae. GREG. TVR. Franc. 10, 3 p. 485, 16 cum paulisper -ere aer coepit.

B translate -it, quod (qui) vires amittit, languescit, hebescit (*e quo statu, e qua actione quis vel quid -at, indicant praepos. ab, de, ex l. 40. 62 sqq. 66. 69*): **1 varia exempla**: **a -unt res**: **a quaelibet negotia, actiones**: TER. Ad. 233 nunc si hoc omitto [ac tum] (actum DON. ad 232, 2 et pars edd.) agam, ubi illinc rediero, nihil est; -xerit res (*cf. l. 71*): 'nunc demum venis? *eqs.*'. AMBROSIAS. in I Cor. 7, 27, 1 -ente proposito. AVG. in psalm. 85, 24 l. 61 sq. si -et amor noster (*ad l. 43*), -et actio nostra. SIDON. epist. 9, 13, 2 probabis circa nos *prosa oratione occupatos* ... metrorum studia -ere. GREG. M. moral. 23, 18 increpatio delinquentium a correptione oris -xit (*postea*: increpare ... desinat). **β affectus** (*adde l. 52*): SEN. benef. 2, 24, 2 cum prima eius *beneficii* voluptas -xit. epist. 16, 6 ne patiaris impetum animi tui delabi et -ere. PLIN. epist. 6, 8, 2 amare invicem, qui est flagrantissimus amor, adulescentuli coepimus; mansit hic postea nec -xit iudicio, sed invaluit (AVG. l. 37. QVODV. fer. 7, 4 CAES. AREL. serm. 90, 3). TERT. nat. 1, 2, 10 ne ... odium in nos publicum -ret. VET. LAT. Matth. 24, 12 (cod. 3, *sim. al. et VVLG.*) quoniam abundat iniquitas, -et caritas multorum (*gr. ψυγήσεται. pendent multa, e. g. PASCHAS. verba patr. 79, 1 nunc ..., postquam c. -xit* [gr. 17, 23 ψυγήσας]). SYNON. Cic. p. 432, 6 ira resedit. restincta est. -xit. consenuit *eqs. al. γ orationes*: QVINT. inst. 4, 3, 2 ne ... dilatis diutius dicendi voluptatibus oratio -at (*sim. prolatando perdit oratio sim. vires l. 3 et 10, 7, 14 bene concepti [adfectus] [ad β]* et recentes rerum imagines continuo impetu feruntur, quae nonnumquam mora stili -unt).

b -unt homines eorumve animi sim.: QVINT. decl. 347, 7 uxores subito absentium maritorum obliviscuntur et paene cum ipsis toris, uxorum pectora -unt (i. *spectat ad A2d*). DECL. in Catil. 80 non consueverat animus Catilinae ... prima destitutione fortunae -ere (AVG. epist. 232, 2 p. 512, 1 -guit a. meus). HIER. tract. in psalm. I p. 341 l. 168 si quis satis -xerit, mittitur in gehennae ignem (-ret, -guert *al. var. ll.*). *ibid.* l. 177 si cuius ... anima -xerit, ut aquilo *eqs. (item -it anima*: RVFIN. Orig. princ. 2, 8, 3 p. 157, 15 ne forte ... nomen animae, quod graece dicitur ψυχή, a -endo de statu diviniore ... dictum sit et translatum, [id est] [*codd.*, inde edd. vet.] quod ex calore illo naturali et divino [p. 158, 1] -xisse videatur. *ibid.* p. 158, 18 quod -xerit a fervore iustorum et divini ignis participatione. 65 AVG. in psalm. 118, serm. 10, 4 ab spe). AVG. bapt. 6, 5, 8 p. 303, 12 ab scelere schismatis. PS. AVG. categ. 12, 121 si homo ad tempus iratus est ... aut incaluit aut -xit. *al.*

2 respicitur res publica vel religio Romanorum: **a -it locus negotiorum publicorum**: CIC. Att. 1, 1, 2 (a. 65) cum Romae a iudiciis forum -xerit, ... mense Septembri *eqs.* **b -unt negotia, actiones**: CIC. Att. 1, 19, 4 (a. 60) haec tota res agraria, interpellata bello, -xerat (ad Q. fr. 3, 6, 4 tota r. et timetur et -it. *cf. l. 35*). 2, 1, 6 (a. 60) quod de agraria lege quaeris, sane iam videtur -xisse (*de eadem re v. l. 71*). ad Q. fr. 2, 5, 3 (a. 56) quod de Pompeio Caninius agit, sane quam -xit. Planc. 55 illud ... crimen ... caluit re recenti, nunc in causa -xit. fam. 9, 10, 3 (a. 45; ironice

[Spoth]

respic. bona proscriptorum sub hasta vendita) unum vereor, ne morte P. Sullae hasta Caesaris -xerit (15, 17, 2). Phil. 5, 30 *legatione* teretret interea tempus, belli apparatus -ent. div. 2, 87 ceteris ... in locis, sc. praeter Praeneste, sortes plane -xerunt. PRVD. perist. 2, 497 -xit ex illo die cultus deorum turpium: plebs in sacellis rarior. **c -unt candidati:** Cic. Att. 4, 17, 3 (a. 54) Memmius ... plane -xerat (*de eodem cf. ad Q. fr. 3, 2, 3* mirum in modum iacet. 3, 6, 3 friget). ad Q. fr. 3, 2, 3 (a. 54) Scaurus -xerat.

II usu novato significatur actio (rursus) arescendi (sec. aliam significationem vocis gr. καταψύχσθαι. cf. fort. p. 680, 53 sqq.): RVFIN. Basil. hom. 8, 1 1.5 mammillam matris, quae forte longa aegritudine -xerit (Migne gr. 29, 460^A *κατεψυγμένην*. postea: in uberibus ... fontem lactis aruisse).

deriv.: ?refrigeo, refrigescentia.

Spoth.

refrigid- v. etiam refrigid-.

[refrigidio, -īre.] var. l. -iunt SEN. nat. 4, 2, 27 (cod. K) def. Thomas, Studien zur lat. u. gr. Sprachgeschichte, 1912, 10 sqq., non recipiunt ed.; ceteri codd. e. g. (refrigidunt; alii alia coni., e. g. frigid(i) fiunt Skutsch.]

refrigisco v. refrigesco.

1. refrigo, -ere. a re- et 1. frigare. i. q. frigēre, torrere: FEST. p. 277 (in veriloquio, v. p. 693, 18 sqq.) faba quae -atur, quod est torreatur. fort. addas CAES. AREL. serm. 167, 7 (v. p. 679, 51).

[2. refrigo, -āvi, -āre.] -verit falso ed. Oder CHIRON 283 (refrigera-verit codd. Monac. et Basil.).] Schrickx.

refringo, -frēgi, -frāctum, -ere. a re- et frangere. scribitur -frang-, sc. forma recomposita q. d., in codd. vet. VVLG. gen. 19, 9 (G). AVG. conf. 3, 4, 8 (S). GLOSS. l. 30 et hic illic in recc.; p. p. p. reffectus v. p. 693, 5. NOT. Tir. 81, 22 sqq. refrangit. -egit. -tum. *producitur* re- LVCR. 4, 440. *de notione* (addas p. 692, 29. 43. 693, 8): GLOSS. II 237, 44 ἀποκλῶ: refrango, defrango. 253, 2 ἀφελῶ: -o. *legitur in versibus inde a* PLAVTO, ENN., TAB. triumph. p. 692, 38, in orat. soluta inde a CIC. [prov. refrinher 'repercutere'; a forma recompos. -frang- (v. l. 26) it. rfrangere a serm. docto non alienum, francog. refraindre, prov. refranher 'mitigare, placare, reprimere' sim. (cf. p. 692, 57 sqq.). cf. M.-L. 7160. Battisti-Alessio V 3251. Cortelazzo-Zolli² 1372. Wartburg X 195 sq. Schd.-Cr.] [confunditur in codd. c. restringere p. 692, 30. 44 sq. 693, 5 (olim falso ed. AVG. quaest. hept. 7, 5), frangere LIV. 26, 30, 9 (restit. l. 54; in falsa var. l. QVINT. inst. 1, 3, 16; e coni. falsa olim ed. STAT. silv. 4, 5, 8), refrigere v. p. 645, 63, refragare v. p. 671, 58 (e coni. dub. p. 673, 72); e coni. falsa olim ed. pro infingere STAT. silv. 2, 1, 123.]

i. q. (retro) pellendo frangere, effringere (praeverbio indicatur motus in partem posteriorem vel inferiorem versus maxime sub IA, B et e. g. p. 692, 36 sqq., reversio rei in se ipsam e. g. p. 692, 50, motus eius, qui declinat a recto p. 692, 48. 52 sq., deminutio quaedam sim. sub IIA; hic illic vix apparet vis praeverbii, e. g. p. 692, 12; p. p. p. pro adi. p. 692, 48. 72 [nisi mediopass.]. p. 693, 3, pro subst. neutr. p. 692, 11; accedit abl. resp. p. 693, 4, adv. modice p. 692, 14): **I proprie** (in imag. l. 69 sqq. p. 692, 21. al.), sc. notione motus localis vigente; -untur: **A quae** vi vel impetu aperiuntur, rumpuntur, sc. clausa, obstructa, densa sim. (saepe in re militari, e. g. l. 58 sq. 73. p. 692, 38 sqq.; indicatur unde l. 67): **1 loca, aedificia, urbes sim.:** PLAVT. Capt. 918 parasitus cibum quaerens cellas -egit omnis intus reclusitque armarium. CIC. Rab. perd. 35 si carcerem re(fregi)sset T. Labienus, eqs. (LIV. 6, 17, 6 se -turos ... c. minabantur. 29, 22, 10 [restit. Luchs; frang-, fring- codd., effring- Weissenborn]. al. PRVD. cath. 12, 76 [in imag.] deus ... mortis -egit c. cf. FLOR. epit. 3, 19, 6 -tis ergastulis). LIV. 26, 30, 9 -ta ac spoliata deum delubra. VAL. FL. 8, 322 Iuno tempestatum ... -it ventorumque domos. STAT. silv. 4, 6, 67 Alexander clusam magna Babylona -erat hasta (urbs expugnatur ut: PANEG. 4, 17, 3 Segusiensium civitatem, quae ... Italiae claustrum obiecit, ... velut ianuam belli, -isses eqs. [simul vergit ad 2; cf. l. 64]). PAVL. dig. 47, 2, 21, 8 si fur ... quid aperuit aut -egit. 47, 2, 22, 1 si ... arca -ta sit. PRVD. apoth. 635 Iesus inferna -ens regna (637 sq. abdita rumpit tartara). **2 portae, claustra, aditus sim.** (aqua fluminis p. 692, 1, faces nuptiales p. 692, 6): ENN. ann. 267 (in imag.) Discordia ... belli ferratos postes portasque -egit ([pendet Verg. Aen. 7, 622 rumpit; v. vol. X 2, 232, 38 sqq.]. CAES. Gall. 2, 33, 6 -tis p. Ov. met. 6, 597 Procne p. ... -it germanamque rapit. LIV. 10, 10, 4. 26, 46, 6 p. intus forisque pariter -i coepta eqs. al. EPIT. Alex. 77. cf. LIV. 25, 24, 3 portula). CIC. Mur. 17 cum ... ego homo novus ... claustra ista nobilitatis -issem, ut aditus ad consulatum ... pateret (in imag. ut: LIV. 36, 7, 13 c. -amus, ut erumpere ... iram ... possit Philippus. PLIN. epist. 2, 10, 3 [2] tui versus inediti ... invito te c. sua -erunt. 2, 14, 4 -tis pudoris et reverentiae c. proprie: LIV. 23, 18, 2 moliri portas et c. -ere. al. VAL. FL. 1, 595 Aeolus aditus et c. -it. cf. l. 59). LIV. 10, 34, 12 milites -tis foribus paucos ... inveniunt (25, 25, 9 TAC. hist. 1, 35, 1. VLP. dig. 9, 2, 27, 31 si quis aedificii mei f. confrigerit, vel -erit, [om. pars codd.]. VVLG. gen. 19, 9

[refrang-, effr-, infr- sim. var. II.]). STAT. Theb. 7, 65 mugire -tis corniger Hebrus aquis (i. superficie fracta; alii de aquis percussis cogitant, ut ad C1a pertineat; opinionis varias refert Smolenaars, comm. 1994, ad l.). TAC. ann. 14, 8, 2 Anicetus ... -ta ... ianuā, obvios servorum abripit (retract- cod.; cf. p. 691, 60). SIDON. carm. 5, 228 (exercitus Romanus pompam nuptialem Francorum aggreditur) thalami ... -it plus ardens Bellona [faces], rapit esseda victor nubentemque nurum (i. i. ordinem taedas praeferebant; an ad B2?). **3 solum, terra, sc. scindendo:** COLVM. 4, 33, 1 castanea terram ... resolutam desiderat, ... -tum tofum non respuat (opp. spissum solum). 11, 2, 60 gleba (v. vol. X 2, 2618, 64). PLIN. nat. 17, 76 semina ulmorum serenda densa in -to (subst. neutr.; reffecto, arefacta codd.). 17, 148 -i solum debet. **4 grana, sc. contundendo** (si recte intelleximus): PHILAGR. med. 3 p. 166, 5 ptisana non ... tosta danda est calida aqua, sed modice -ta sit (refrigerata var. l. et ed. Puschmann, fort. recte).

B quae abrumpuntur, truncantur; pro obi. est id: **1 quod frangendo minuitur, cui quid adimitur:** CATVLL. 63, 86 leo furens fremit, -it virgulta pede vago (fere viam sibi aperiens [cf. A] ut: STAT. Theb. 1, 378 Polynices prono v. -it pectore. sim. 4, 139 centaurus silvas umeris et utroque -ens pectore). PLIN. nat. 8, 41 leones ingrediuntur condito in corporis vaginas unguium mucrone, ne -antur hebetenturve. PLIN. epist. 3, 15, 4 (3; in imag.) ut omnes aculei iudicii mei ... -antur; hebetentur fortasse ..., evelli ... non possunt. HESYCH. in lev. 1, 14 p. 802^D (ad l. 15 retorto ad collum capite, sc. avis immolandae; antea p. 670, 21) non ut occidatur avis, sed ut abrumpatur vel -atur. SIDON. carm. 23, 55 quas eboris trabes -tis rostris ... dedere elephantēs (nisi ad 2). **2 quod frangendo auferitur, adimitur** (fort. huc l. 6. 25): VERG. Aen. 6, 210 corripit Aeneas ... avidusque -it cunctantem virgam auream. VET. LAT. I reg. 9, 24 (Hesych. in lev. 1, 14 p. 802^C) comede ..., -e, sc. armum (gr. ἀπόρνιζε, om. Vulg.; explicat HESYCH. ibid. id est per partes comminuit et consume). PALLAD. 4, 9, 12 si deinceps -as asparagum, loca ... remanente asparagi radice claudentur (restr- var. l.; antea: confringere). 7, 2, 1 grana -tis spicis lapsa (arefactis var. l.; cf. Colum. 2, 9, 15 fragili culmo; v. Rodgers, Introd. to Pallad., 1975, 127).

C quae repelluntur, reflectuntur sim. (quo, indicatur per praepos. in l. 50. 54. 56): **1 vario respectu -untur** (sc. fere inmissa, incurrentia praeter l. 48): **a qui (quae) minaciter aggrediuntur, infestant** (vel vis, dominatio sim. eorum; saepe ita, ut debilitentur, ut notio vergat ad IIA): *acies, hostes sim. (vis fortunae l. 44):* TAB. triumph. inc. (Fortun. gramm. VI 294, 1 Diom. gramm. I 512, 20) summas opes qui regum regias -egit (PROP. 3, 3, 44 in proelio Teutonicas Roma -at o.). NEP. Lys. 1, 4 ut Lacedaemonii Atheniensium impotentem dominationem -rent. HOR. carm. 3, 3, 28 non iam Priami domus ... pugnaces Achivos Hectoreis opibus -it (SCHOL. ut fracti bello [Verg. Aen. 2, 13]). LIV. 5, 37, 1 ubi fortuna vim suam ingruentem -i non vult (restr- var. l.). VITR. 6, 1, 11 Italia consiliis -it barbarorum virtutes (restr- var. l.). *flumen* (cf. l. 2): CAES. Gall. 7, 56, 4 disposito equitatu, qui vim fluminis -ret. **b quaelibet:** PHYSIOGN. 122 qui ad leonis ... speciem referuntur homines, erunt ... -to capillo (i. crispo; fort. cf. Ps. Arist. physiogn. 812b33 ἀκροῦλοι). PRISC. gramm. III 176, 18 (respic. pronomina refracticia, v. p. 670, 13) translativae a corporibus, quae in se -untur (cf. infra IIB).

2 c. respectu visus, lucis: LVCR. 4, 440 (agitur de partibus navium immersis; opp. 438 sq. supra aquam ... recta) -ta videntur omnia converti ... et reflexa prope in summo fluitare liquore. PLIN. nat. 2, 150 (de arcu caelesti) radium solis inmissum ... nubi repulsa acie in solem -i ([cf. Arist. meteor. 372a20 ἀνάκλασιν]. AVG. trin. 9, 3, 3 r., qui per eos oculos emicant ..., -ere ac retorquere in ipsos non possumus).

II translate, sc. notione motus localis minus vigente (sublucente l. 63): **A usu communi; -untur, qui (quae) debilitantur, vigore privantur, reprimuntur sim. (cf. l. 37; pro subi. est enunt. secund. praeparatum per pron. l. 71):** **1 res** (sc. qualitates, actiones sim. animantium, sed rerum l. 66): HOR. epist. 2, 2, 171 pōpulus adsita certis limitibus vicina -it iurgia (Horkel, refug-, refig- codd.). PLIN. epist. 9, 26, 7 laxandos esse eloquentiae frenos nec angustissimo gyro ingeniorum impetus -endos. AVG. conf. 5, 7, 13 -to ... studio, quod intenderam in Manichaei litteras. epist. 133, 3 -ta iudiciaria severitate. COD. Iust. 11, 70, 6 ne imperiale rescriptum ... generalis legis vires possit -ere. GALEN. ad Glauc. 1, 2, 5 cod. Montepess. fol. 126^v sitis ipsa refrangitur (sim. cod. Cass. p. 41^a). EVGRAPH. Ter. Eun. 800 audaciam. al. **2 animantes eorumque partes corporis, animi sim. (addas l. 43); c. respectu:** *animae, mentis:* AVG. conf. 3, 4, 8 sapientiam in philosophia quaerens ardebam, et hoc solum me ... refrangebat, quod eqs. (-fring- var. l.). 9, 9, 19 (antea: irato viro) maritum -tum et quietum cum opportunum viderat, eqs. (refact- var. l.). c. Faust. 19, 26 ut in discidium animus praeceps libelli divortii conscriptione -tus absisteret eqs. COMM. apol. 231 (antea p. 263, 59 sq.) non illos Iudaeos iustitia, humilis non caro nata Christi -egit. corporis: CAEL. AVR.

[Krylová]

acut. 2, 37, 213 *aegroti* largioribus cibis oppressi -ti sunt potius quam resumpti. CASSIOD. hist. 7, 40, 3 turpes manuū plausus agebantur -taeque cum turpitudine voces (i. *effeminatae* [aliter l. 4]; cf. gr. *Theodoret*. 4, 22, 2 *κεκλαυμένης*). VEN. FORT. Mart. 1, 492 *leprosus* lacerus pede, voce refrictus (restr- var. l., -fract- Leo).

B in arte gramm. -untur, quae ad personam agentis referenda sunt sim. (pertinet ad reflexiva q. d.; cf. p. 356, 22 sqq.): PRISC. gramm. III 164, 22 prima et secunda persona vel in se recipiuntur, [id est -untur], vel in alias diversas transeunt (i. an interpol.?).

deriv.: refractarius, refracticius, refractio, refractus (-ū), refraga.

Krylová.

refrīvus (refer- l. 23), -a, -um. [subest adi. *b^hreie-uo- (< *b^hreie- 'secare', v. Rix et al., *Lex. der indogerm. Verben*, 2001, 92; cf. friare) *prae-verbio* re- auctum; referīva (v. l. 23) *veriloquii causa fictum est, ut a referre derivari potuerit*. cf. Walde-Hofmann II 426; de Vaan, *Etym. Dict. of Latin*, 2008, 243 sq. Mei.] derivatur a referre l. 19. 23, a refrigere l. 20.

dicitur de faba quadam *dis sacrificanda* (sc. secta, ut vid.; cf. l. 13): FEST. p. 277 -a [r]ab[ri]a dicitur, ut ait Cincius quoque, quae ad sacrificium referri solet domum ex segete auspici causa ...; Aelius dubitat, an ea sit, quae ... domum referatur, an quae refrigatur, quod est torreatur; sed opinionem Cinci adiuvat, quod in sacrificis publicis, cum puls fabata dis datur, nominatur -a. PLIN. nat. 18, 119 fabam utique ex frugibus referre mos est auspici causa, quae ideo referiva appellatur.

refrīx- v. refrictio et refrigesco.

refrondēscō, -ere. a re- et frondescere. i. q. rursus frondescere: SIDON. carm. 22, 46 sponte -it ... palmes.

refronto, -āre. a re- et 2. frons. GLOSS.¹ II Abav. RE 51 -at: a fronte repellit (sim. GLOSS. V 328, 43. 609, 48. 636, 42. scribitur -fon- ibid. 388, 22 ref(r)ontat: repellit a f(r)onte. GLOSS.¹ Corp. R 115).

[**refūco**, -āre non iam legitur SCHOL. Ter. Bemb. Haut. 289 (-t(am) ed. Umpfenbach, Hermes 2, 1867, 369, re fucat(am) Mountford).]

refūcul- v. p. 656, 65.

Schrickx.

1. *refuga, -ae m. a refugere. GLOSS. -a: apostata. legitur inde a CALL., TERT., VET. LAT., HERM. vulg.; in sermone gr. l. 55.

i. qui refugit (unde vel a quo, indicatur per gen. obi. e. g. l. 39. 42. p. 694, 20sq., praepos. ab p. 694, 2. 15. 23, ex l. 40; in appos. fere pro adi. e. g. l. 71. p. 694, 3): **1** notione motus localis vigente respiciuntur:

a qui e labore poenali, custodia evadunt: CALL. dig. 50, 13, 5, 3 -ae operis metalli ... poena metalli subiciuntur (cf. VLP. dig. 48, 19, 8, 6 -ae ex opere metalli in metallum dantur). TERT. cult. fem. 1, 5, 1 (in imag.) terra ... de tormentis in ornamenta ... metalli -a mutatur. MACER dig. 49, 16, 13, 5 (e Men.) custodiāe -a, non militiae desertor est quidam.

b qui expulsi sunt vel se e periculis sim. in locum tutum recipiunt: VET. LAT. II Macc. 4, 26 (rec. M, sim. B) Iason ... -a in ... Ammanitem regionem expulsus est ([gr. *φωγός*, rec. cet. profugus]. de eodem: 5, 7 [rec. M] -a denuo in Ammaniten abiit [gr. *φωγός*, rec. V. al. profugus]). ITIN. Alex. 32, 72 (30, 68 Darius Bactra populatus) quoniam multi -ae Bactriani in eius Besi satellicium confluxissent. CARM. adv. Marc. 3, 109 (107 Sisara dux fugit) Iahel ... -am devicit ... ligno. COD. Iust. 1, 12, 6, 1 (a. 466) si ... -ae, sc. qui in ecclesiis refugerunt, apparent publice (antea: confugas). CASSIOD. hist. 10, 4, 2 Eutropius, inter -as erat, apud ecclesiam (i. gr. *Socrat*. 6, 5, 4 *ἐν τοῖς πρόσφωξεν ἡν*. cf. l. in quibusdam refugientibus ad ecclesiam).

c qui militiam deserunt vel ad hostes deficiunt (transiit in serm. gr. PS. MAVRIC. strat. 11, 4 l. 132 τοὺς ... *ὑποφύγους* [ōe- var. l.]): OSTRAC. Bu Njem Marichal 97^v, 3 (r)efugas (contextu manco; saec. III med. ut: 101^v, 5 -a Aban barbarus). EPIST. Chart. lat. ant. III 202, 6 (a. 341/2) ducere Blemmiorum gentis -as ... Constantinopolim. COMMENT. Lucan. 7, 231 ('Galli, solitum prodistis in hostem') -as Caesaris dixit (perfugas Kiessling). COD. Theod. 7, 13, 21 tempore tironatus eorum procuratores, qui -as occultandos putaverint ..., in iudicio praesententur.

d qui a domino suo fugiunt: PAUL. NOL. carm. 20, 171 (loq. quidam, qui donatione carnis nondum perfunctus discedere voluerat) sancte, malum servum -amque voracem iure retraxisti iniectis pro crimine vinclis. AVG. quaest. hept. 5, 36 (ad deut. 23, 15 sq.) cum dicit de ipso -a: '...'. GREG. TVR. Mart. 2, 58 quidam erat ... ingenuus genere; ... alius calumniari coepit dicens: -a es tu dominorum'.

2 notione motus localis evanida respiciuntur: **a** qui rebel-
lant: **a** contra deum Iudaeorum et Christ., fidem catholicam:

① de diabolo, angelis rebellibus, Leviathan (iuxta ponitur apostata l. 73. p. 694, l. 4. 7, rebellis p. 694, 7sq.): VET. LAT. Iob 26, 13 (cod. 91. al.) dominus imperio ... mortificavit draconem -am (gr. *δράκοντα ἀποστάτην*, Vulg. aliter). VICTORIN. POETOV. in apoc. 12, 2 angelus -a (item sing. de diabolo solo: LVCIF. Athan. 1, 1 l. 44 huius a. -ae apostatae. HIER. in Eph. 4, 16 p. 503^c RVFIN. apol. adv. Hier. 1, 45. al.; plur.: VICTORIN. POETOV. in apoc. 12, 6 ZENO l. 37, 11. RVFIN. Greg. Naz. orat. 2, 9, 3

[apostatae et -ae, a. [Migne gr. 36, 321^A ἀποσταταί]. AVG. corrept. 10, 27 a. quidam ... a ... deo -ae facti sunt. al.). LVCIF. Athan. 1, 41 l. 15 de filiis esse invenimini, quippe haeretici, illius anguis, colubri -ae desertoris (non parc. 3 l. 9). RVFIN. Orig. princ. 3, 3, 4 apostatae et -ae virtutes

5 ([antea: contrariae v.]. SACR. Gelas. 384 [= Greg. 336 D.] nulla -is v. sit locus [-iis Gelas.]). PS. ORIG. in Iob 1, 55 l. 14 dei cultor est Iob, tu vero dei -a et apostata atque rebellis, (item iuxta ponitur: CASSIAN. conl. 23, 12, 4). CARM. adv. Marc. 1, 142 terribilis -a. al. de Antichristo (sc. in interpretatione Vet. Lat. l. 44): PELAG. in II Thess. 2, 3 p. 443, 11 sqq. nisi

10 Antichristus venerit, non veniet Christus; quod autem 'discessio' hic dicit, alibi eum 'a' (-am var. l.) appellavit in latinis exemplaribus: utrumque autem ita intellegendum est, quod nisi venerit (l. 13) -a [veritatis] (om. cod. unus), sive sui principatus desertor, sive discessio gentium a regno Ro-

15 mano. AVG. civ. 20, 19 p. 449, 19 (antea: Paulum de Antichristo ista dixisse) ille ..., quem -am vocat, utique a domino deo. al. ② de apostatis vel haeticis (sunt quae ad vocem q. e. refugus trahere possis; cf. p. 703, 10sqq.): HERM. vulg. vis. 1, 4 haec novissima verba iustis, priora autem -is et ethnicis (Pal. l. 4, 2 qui praevaricatores sunt; gr. τοῖς ἀποστάταις). HIL. trin. 3, 13 deus per filium clarificatur apud nos inperitos -as

20 sordidos sine spe mortuos. PACIAN. paraen. 1, 4 dei -ae aut extra ecclesiam constituti (item c. gen. obi.: COMM. apol. 1037 vae -is domini). PRISCILL. tract. 1, 36 si quis ... Iesum deum negat ..., tamquam anathema a nobis habetur et -a. AVG. in euang. Ioh. 103, 3 discipuli non ab ipso Christo -ae fuerunt. CARM. adv. Marc. 1, 14. 3, 18 (spectat ad gen. 6, 4) -arum

25 turba latronum, sc. gigantum et filiorum dei (cf. 17 a deo digressos populos). CYPR. GALL. deut. 231 rectum ... videtur ipsi domino ignotam -is, sc. Iudaeis, praeferre gentem. Ios. 553 deserit omnipotens -as longeqe refutat. COMM. instr. 2, 13 tit. de -i[i]s. COD. Theod. 16, 6, 6, 1 (de protopaschitis) Novatianorum collegio desertores ac -ae (vix ad β). al.

30 **β** contra instituta, potestatem: VET. LAT. II Macc. 5, 8 (recc. L, V, sim. X) Iason sacerdos summus omnibus odiosus ut -a legum ([gr. τὸν νόμον ἀποστάτης]). PHILO quaest. in gen. 4, 165 ruralis exors civitatis ut -a l. atque popularitatis alienus). III Esdr. 2, 18 Iudaei ... venientes in Hierusalem civitatem -am et pessimam ([cf. I Esdr. 4, 12 rebellem; gr. I Esdr. 2, 14 ἀποστάτην]. de eadem: 2, 22). 2, 23 Iudaei -ae ([refugi cod. unus; gr. I Esdr. 2, 17 ἀποστάται]. de eisdem: 2, 27 homines -ae [gr. I Esdr. 2, 21 ἀποστάσεις]).

b qui evitant, reformidant (addere possis p. 703, 9): HIL. AREL. vita Honorat. 16 l. 9 hic primum inligatur diu evitatis clericatus officio, hic -am suum sacerdotalis infula innectit. PETR. CHRYS. serm. 97, 1 (ad diabolum noctu insidiantem) inimice, lucis -a.

?2. refuga, -ae f. a refugere, nisi a re- et fuga. **1** i. q. apostasia (cf. GLOSS. II 240, 51 ἀποστασία: -a): VET. LAT. II Thess. 2, 3 (cod. 75. al.) nisi venerit -a primum (gr. ἀποστασία, Vulg. discessio. explicatur l. 9sqq.). Hebr. 10, 39 (cod. 64, sim. 65) non sumus -ae ad mortem, sed ad fidem in acquisitionem animae (gr. ὑποστολήs, Vulg. subtractionis). **2** i. q. ἀποφυγή (versio interpretis ad litteram facta?): GLOSS. II 242, 34 ἀποφυγή: effugatio, -a, hoc effugium, (-io cod. ante corr.).

***refugio**, -fūgī, -itum (sc. PRISC. gramm. II 498, 23), -ere. a re- et fugere. NOT. Tir. 26, 25^a -it. 26, 29 -fūgīt. de formis: IV^{ae} coniug.: INSCR. Année Épig. 1992 n. 301 (Larini; a. 344) -ire. COMM. instr. 1, 33, 7 -ite. et hic illic in codd. rec. (ed. -irent e var. l. CASSIOD. Ios. antiq. 5, 47). ceteris: imperf. -gebat GREG. TVR. vit. patr. 7, 2 p. 688, 7; perf. -ierit LEX Visig. 9, 2, 4. pass. pers. -itur RVFIN. Clement. 9, 6, 1

55 RVRIC. epist. 2, 13 p. 391, 26. al. de notione: GLOSS.¹ I Ansil. RE 689 sqq. (cod. Paris.) -ere: recusare. abnuere. -it: veretur. al. legitur inde ab ENN., CAECIL. (v. p. 695, 34), TRAG. inc., CIC., praecipue apud rerum scriptores (plus 50^{ies} apud LIV.). [francog. refuir; prov. refugir tam 'iterum fugere' quam 'refutare' (cf. p. 696, 66). cf. Wartburg X 196 sq. Schd.-Cr.]

[confunditur in codd. maxime c. fugere p. 695, 3. 40. 48 et saepe (in falsa var. l. COLVM. 12, 52, 8 VLP. dig. 48, 19, 8, 7. al.), ceterum c. confugere HEGES. 4, 14. al., effugere CIC. Cael. 41 SVET. gramm. 23, 6. al. (restit. e conl. p. 696, 75), refulgere PLIN. epist. 5, 6, 38 AMBR. hex. 3, 13, 55. al.; trad. loco corrupto OCTAVIA 49; contextu manco CE 1097, 4 (saec. I⁹) abnuis et -is.]

I intrans. vel absolute i. q. fugiendo recedere (sive eo, unde abitum est, sive ad alium locum; accedit fere abundanter retro p. 696, 24; part. praes. pro subst. masc. p. 696, 35; addidimus obi. int. p. 695, 56. 696, 57). indicatur, unde vel a quo -atur, per praepos. ab p. 695, 12. 696, 45sq. 56sq. et saepe, de p. 696, 43. al., ex p. 695, 30. 696, 10. 39sq. al., abl. p. 696, 42. 697, 5, adv. p. 696, 42. 43; quo -atur, per praepos. ad p. 695, 57sq. 696, 8 sqq. al., in p. 695, 59. 696, 9sq. al., intra p. 695, 60. 696, 5. 23, post p. 696, 21, acc. e. g. p. 696, 7, adv. e. g. p. 695, 9. 696, 7.

A notione motus localis vigente (saepius in imag. vel compar., e. g. p. 695, 21sqq.): **1** pertinet ad actionem -endi (sed indicatur potius

[Pieroni]

forma, sc. concava sim., per actionem effecta l. 6. 15): **a** -unt res: **a** partes corporis, sanguis: ENN. scaen. 26 (per anacoluthon, ut vid.) quae, sc. cruciatum et necem, nemo est tam firmo ingenio ..., quin -at (fug-var. l.) timido sanguen atque exalbescat metu (ingenio -it sanguis: PLIN. nat. 11, 225 in metu -ere et nusquam esse. QVINT. inst. 11, 3, 78 cum metu -it, abit omnis et pallore frigescit). TRAG. inc. 189 -ēre oculi, corpus macie extabuit (CHIRON 339 o. interius -ent). CHIRON 681 teneto ... fortiter, ne -at veretrum (postea: fugiet sibi. respic. idem: 731 ideo lino ... alligas, ne ... intus -at). 726 testiculos ei iumento castrando alligato, ne -ant. CAEL. AVR. acut. 2, 16, 98 (respic. pleuritici) quod incumbendo obiectu straminum pressa materia -at (postea: rediens). **β** variae: CIC. nat. deor. 2, 120 vites a caulibus brassicae, si propter sati sint, ut a pestiferis et nocentibus -ere dicuntur (cf. TERT. anim. 19, 5 ut arbores crescendo recedunt, ut a parietibus -unt! [Vrsinus, refugium trad.]). VERG. georg. 1, 442 ubi sol ... medio ... -erit orbe, suspecti tibi sint imbres (locum affert ARVS. p. 697, 49; ad rem v. Arat. Phaen. 828 κοῖλος ἐξειδόμενος. Plin. nat. 18, 342 concavus. ceterum cf. locos, ubi -it sol Christo mortuo se abscondens: HIL. trin. 3, 10 sol non occidit, sed -it [per- cod. unus]; quid -isse dico? non receptus in nubem est. PRVD. cath. 9, 79 sol -it et ... igneum reliquit axem seque maerens abdidit). OV. trist. 3, 14, 35 ingenii mei parva ... vena fuit; sed quaecumque fuit, nullo exercente -it (in imag. ut: PRVD. apoth. 423 haec, Iudaea, tuas vox non pervenit ad aures? pervenit, ... sed ... a primis foribus disclusa -it). SEN. Herc. O. 1728 -it ignis ..., sed recedentem Hercules insequitur ignem. apocol. 15, 1 vers. 5 -it digitosque per ipsos ... dilabitur alea. CVRT. 9, 9, 26 unde tantum redisset subito mare, quo pridie -isset, ... requirebant (cf. MELA 3, 1 Oceanus modo inundat campos, modo late nudat ac -it [postea: in semet ipsum redit]). PORPH. Hor. carm. 2, 9, 10 ('Vespero ... fugiente solem') cum Vesper stella quasi -it, id est occidit. -ere dicitur terra, quae e conspectu navigantium aufertur: OV. fast. 3, 590 puppis ... in ... patens aequor ... fertur et ex oculis visa -it humus.

b -unt animantes, sc. e periculis, condicione aversa sim. ad locum tutum, munitum sim.: **a** vario usu: ① non indicatur quo: CIC. Cael. 37 (e Caecil., v. com. 236) cur inlecebris meretricis cognitis non -isti? CVLEX 191 pastor respexit serpentem ...; inde impiger, exanimis ... -it (item -unt homines ab animalibus: OV. met. 2, 501 Arcas incidit in matrem in ursam versam ...; ille -it. 9, 206 si venabula taurus corpore fixa gerat factique -erit auctor. PLIN. nat. 8, 56 cum -enti cuidam undique fera opponeret sese. SVET. Nero 6, 4). TIB. 1, 5, 72 amator quidam ... in limine perstat sedulus ac crebro prospicit (ac -it., sc. ne a praetereuntibus agnoscat (atque fugit var. l.). OV. am. 3, 2, 19 (amator ad puellam) quid frustra -is? cogit nos linea subsellii circi iungi. met. 2, 443. SEN. nat. 4, 2, 14 spinā delphinatorum rescissis ... pluribus crocodilis ceteri ... -erunt (item -unt animalia: PLIN. nat. 18, 2 tellus genuit venena; ... cavere ac -ere alitibus ferisque satis est. LIV. 18, 121. 37, 66 ut territi thynni -rent. adde l. 55). LVCAN. 3, 34 -it umbra Iuliae per amplexus trepidi dilapsa mariti (item -it umbra in somno visa: CLAUD. 15, 348 adflatus vicino sole -it [resurgit, recessit var. ll.]. cf. l. 71). PLIN. nat. 34, 29 obsidem quandam solam -isse ([fug- var. l.]. item e captivitate sim.: VLP. dig. 48, 19, 8, 7 quisquis ... in opus publicum damnatus -it eqs. [postea: fugit]. COD. Iust. 3, 22, 1 [a. 231] quae a te, cum tibi serviret, -it. COMM. instr. 2, 9, 18 [in imag.] si is, qui se tradidit, -at inops aut profanus ab hoste). VAL. FL. 2, 413 (descr. pictura) mediis, -it pater anxius umbris, silvae (abl. loci, ut vid.). 7, 117 Medea venit in carae gremium -itque sororis (an ad l. 56?). al. accedit obi. int.: VERG. Aen. 12, 753 cervus insidiis ... territus ... mille fugit -itque vias. ② indicatur quo (exempla selecta inde a SEN. philos.): CIC. Deiot. 32 servus corruptus, cum esset perductus et cum tecum fuisset, -it ad legatos regis. BELL. Hisp. 18, 2 legati -erunt ad Caesarem. VERG. Aen. 3, 258 Celaeno in silvam pennis ablata -it (-unt animalia ut: 7, 500 cervus saucius ... nota intra tecta -it. VELL. 2, 27, 2 [in imag. de Romanis] numquam defuturos ... lupos, nisi silva, in quam -ere solerent, esset excisa. PLIN. nat. 9, 175 pisces contra ... venantes -ere [fug- var. l.] in suas cavernas. STAT. Theb. 5, 576. CAEL. AVR. chron. 4, 8, 123 medicamento adhibito lumbrici ex ventre ad intestina ... -unt). 6, 472 Dido inimica -it in nemus umbriferum. OV. met. 3, 477 Narcissus imaginem suam cum vidisset abire, 'quo -is? remane nec me ... amantem desere!' clamavit. LIV. 33, 28, 14 servus Thebas -it. al. SEN. contr. 9, 6, 4 (loq. pater) quid expavisti, puella? quid ad sinus meos -isti? SEN. epist. 3, 6 (in imag.; verba Pomponii cuiusdam) quidam adeo in latebras -erunt, ut putent in turbido esse quidquid in luce est. OCTAVIA 120 umbra Britannici in somno visa modo ... ora fratris infestus petit, modo trepidus idem -it in thalamos meos. VET. LAT. num. 35, 11 (cod. 100, sim. al.) erint vobis refugia, quo -at homicida ([gr. φονεῖν, Vulg. aliter]. item respic. urbes fugitivorum: deut. 19, 5 [cod. 100] homicida -et in una harum civitatum et vivet [gr. καταφεύζεται, Vulg. confugiet]. Ios. 20, 9 [cod. 100, sim. al.] -ere ibi [gr. καταφύγειν, Vulg. fugeret].

cf. p. 700, 43 sq.). COD. Theod. 16, 6, 4, 2 servis ... -endi ad ecclesiam catholicam sit facultas (item ad ecclesiam: RVSTIC. Conc.^s I 4 p. 30, 38 episcopus sit. basilicam nobis ... clausit, ne esset vel quo -ere seditione fugante possimus [gr. I 1, 5 p. 14, 21 προσφύγειν]. CASSIOD. var. 3, 47, 1 intra ecclesiae saepta. al.). al.

β in re militari: ① indicatur quo: CIC. Verr. II 5, 101 qui ... Syracusas classe amissa -erant. LENT. Cic. fam. 12, 14, 4 Dolabella quo -at, non habet. CAES. civ. 2, 34, 3 hostes ad suos -erunt (BELL. Afr. 61, 3 CVRT. 4, 10, 11). 3, 24, 2 nostri ... in portum -bant (cf. p. 697, 33). 3, 99, 4 multi ... in finitimas civitates -erunt. 3, 99, 5 quidam ex castris in montem -ens ... ab equitibus est interfectus (LIV. 28, 8, 9 in silvas montesque. 31, 33, 5. al.; cf. 36, 17, 9 in iuga montium). HIRT. Gall. 8, 36, 1 neminem ex caede -isse in castra ([-ere, fugere var. ll.]. BELL. Alex. 30, 4 ex castello. LIV. 8, 29, 12. al. FRONTIN. strat. 2, 8, 11 ex acie). BELL. Alex. 20, 3, 29, 5 ex ... fuga pauci ad regem -erunt (CVRT. 4, 15, 12). Hisp. 33, 1 qui ex caede eo, sc. Cordubam, -erunt (-erant var. l.). NEP. Thras. 2, 5 in urbem (LIV. 5, 13, 13. 29, 30, 6. al.; ad u.: 23, 47, 8. cf. CVRT. 9, 1, 17 in oppidum [opp. 15 occurrerunt]. CASSIOD. Ios. antiq. 5, 47 ad ... civitatem). LIV. 5, 39, 4 qui Romam -erant. 6, 33, 7 in arcem oppidani -ēre (26, 46, 8. 38, 29, 11). 22, 28, 12 levis armatura ad signa legionum -it (item respic. ordo aciei: 30, 33, 3 ut ad impetum elephantorum ... post directos -rent velites. 30, 34, 6). 25, 36, 12 magna pars militum cum in propinquis -isset silvas (adde l. 11). 36, 22, 11 -erant intra moenia Aetoli. 36, 44, 7 navis retro ad classem -it. al. ② non indicatur quo: PLANC. Cic. fam. 10, 24, 8 neque expeditissimam dimicationem putamus neque tamen -endo commissuri sumus, ut eqs. CAES. Gall. 5, 35, 1 hostes velocissime -bant (syn. 5, 34, 3 cedant). 7, 31, 3 qui Avarico expugnato -erant. civ. 3, 24, 3 reliquas quadriremes turpiter -ere. al. HIRT. Gall. 8, 15, 6 barbari vehementissimo cursu -erunt. al. BELL. Afr. 14, 3 equites -bant. 69, 4 accurrere (occ- Wölfflin) et -ere (cf. LIV. 22, 15, 7 Numidae occurrentes). NEP. Dat. 8, 1 Autophrodates statuit congregi quam cum tantis copiis -ere. VERG. Aen. 12, 449 Iuturna ... tremefacta -it (Serv. auct. excedat). LIV. 2, 50, 4 subsidia armatorum ... simulato ... pavore -erunt. 31, 35, 3 equites in vicem insequentes -entesque (cf. 32, 18, 8 -endo in vicem insequendoque). 31, 36, 10 -entes in regiam stationem incidebant (9 recursuri). 35, 11, 10 Numidae adequitare, dein -ere. al. VELL. 2, 107, 1 cum ... ripa hostium iuventute fulgeret sub ... motum ... nostrarum navium protinus -entium. al. indicatur unde (cf. e. g. l. 10. 13 sq.): CAES. civ. 2, 23, 3 quidam veritus navium multitudinem ex alto -erat (LIV. 23, 27, 4 nuntii -entes, ex speculis stationibusque [nuntiare fug- sim. codd. plerique]. 23, 39, 1 captiva navis ... ex cursu -it. 31, 41, 11 ex agris. 36, 14, 14 undique ex silvis). 3, 95, 4 qui acie -erant milites. NEP. Chabr. 4, 3 navis ... coepit sidere; hinc -ere cum posset eqs. LIV. frg. 22 l. 6 Contrebienses de muro trepidi -erunt. VET. LAT. Ios. 8, 5 (cod. 100) cum exierint ... in ovium nobis ..., -emus a facie eorum ([gr. φευξόμεθα, Vulg. fugiemus]. I Macc. 5, 34 [rec. V] castra Timothei ... -eliquit a facie eius Macchabaei [gr. ἔφωγον, rec. B, L fug(i)erunt]. item ab aliqua re: II Macc. 12, 6 [rec. V] ab igne [gr. συμφωγόντας, rec. L. al. confugerant, B fugerant]. IVST. 42, 5, 3 a Parthia).

2 per speciem motus significatur status; indicatur: **a** situs: **a** alicunde distans; -unt: aedificia: VERG. Aen. 3, 536 -it ... ab litore templum (cf. p. 697, 48). COLVM. 1, 5, 6 sit villa summota a litore; nam praestat a mari longo potius intervallo quam brevi -isse (cf. AVSON. Mos. 323 haec villa procurrentis fundata crepidine ripae, haec -it captumque sinu sibi vindicat amnem). mundus, caelum: MANIL. 1, 169 orbis manet stabilis, quia totus ab illo tantundem -it mundus. 1, 548 summum ... caelum bis bina -it ab imo astra (cf. 551 tellus binis a summo signis discedit et imo). **β** a fronte quadam recedens: PLIN. epist. 5, 6, 38 zothecula -it quasi in cubiculum idem atque aliud.

b forma, sc. cavata vel sinuosa (cf. p. 695, 1): MELA 1, 49 Asiae prima pars Aegyptus inter Catabathmon et Arabas: ab hoc litore penitus immissa ... ad meridiem -it. 2, 4 mare -entia usque subsequens litora. PLIN. nat. 4, 76 vastum mare Pontus Euxinus ... longe -entes occupat terras.

B notione motus localis evanida vel minus vigente (sc. fere translate vel laxius); -unt: **1** qui se abstinent vel avertunt, refutant (fere homines eorumve animus sim., sed dea p. 697, 3): **a** indicatur, unde -atur: CIC. Sest. 51 (ad adulescentes) ne ... segniores sitis et ... a consiliis fortibus -atis. Cael. 41 Epicurei voluptatis causa omnia sapientes facere dixerunt, neque ab hac orationis turpitudine eruditi homines -erunt. de orat. 1, 99 me ... semper a genere hoc toto sermonis -isse. 2, 10 pudore a dicendo et timiditate ... -isti. Att. 1, 1, 4 quidam prorsus ab instituta nostra ... consuetudine longe -it. 12, 31, 1. OV. trist. 2, 565 a salibus suffusis felle -i. SEN. dial. 11, 18, 7 naturale est ..., ut semper animus ab eo -at, ad quod cum tristitia revertitur. PETRON. 118, 4 -endum (Bücheler, effug- trad.) est

ab omni verborum ... vilitate. ARNOB. nat. 2, 65 inculcare quod nolint et (a) quo -ant animis (Castiglioni, quod edd. vet.). 5, 10 cur ab illius filii amplexibus tamquam illicitis vitans -bat adtactus mater deum? LACT. epit. 46, 2 multos ... -ere a veritate. HIL. c. Const. 16 quid est quod non -is hac voce, sc. similem patri filium esse? (hanc vocem var. l.). **b cetera exempla:** CIC. Scaur. 6 *accusator* iecit quodam loco vita illam mulierem spoliari quam pudicitia maluisse; sed -it statim nec de pudicitia plura dixit. Phil. 2, 32 me ... invitatum -isse. 14, 9 -it animus ... eaque dicere (re)formidat, quae L. Antonius ... effecerit. fin. 1, 42 appetendi et -endi ... initia proficiscuntur aut a voluptate aut a dolore. Att. 4, 6, 3 me admones, ut scribam illa Hortensiana ...; sed ... incipiendo, -i (ab) i. *Wesenberg*, (in) i. *Mueller*). CAECIN. Cic. fam. 6, 7, 3 scripsi de te parce ... et timide, non revocans me ipse, sed paene -ens. VERG. georg. 1, 177 possum multa tibi veterum praecepta referre, ni -is tenuisque piget cognoscere curas (loco allato addit SEN. epist. 124, 1 non -is autem nec ulla te subtilitas abigit). Aen. 2, 12 animus meminisse horret luctuque -it (SERV. propter metrum pro praesentis praeteritum posuit). OV. ars 1, 717 quod -it, multae cupiunt, odere, quod instat (cf. CLAVD. 14, 12 crescut difficulti gaudia iurgio accenditque magis, quae -it, Venus). SEN. Ag. 915 (*Electra sibi; nisi trans.*) quid, anime demens, -is? dial. 9, 4, 1 (9, 3, 2 [verba Athenodori] a foro ... et publico recedendum est) mihi ... videtur ... Athenodorus nimis cito -isse. 9, 11, 3 (*morituri ad naturam*) recipe animum meliorem quam dedisti; non tergiversor nec -o. QVINT. decl. 270, 29 horret animus recordari, -unt cogitationes. *al.*

2 qui (sc. homines, sed mens l.32) praesidium petunt: quodlibet: CIC. Att. 12, 18, 1 dum recordationes fugio, quae ... dolorem efficiunt, -o ad (a var. l.) te admonendum (*Madvig*, -do codd.). BELL. Alex. 12, 4 nautici homines ... ad naturale ac domesticum bonum -ere cupiebant ...; itaque ... ad parandam classem incubuerunt. SEN. contr. 1, 8, 8 *retor*es quidam ex toto ad patris indulgentiam -erunt. SEN. benef. 7, 16, 2 praeculudendae sunt excusationes ingratis, ad quas -ere non possint. LVCAN. 7, 20 *Pompei* anxiam mens curis ad tempora laeta -it. PETRON. 118, 2 *causarum actores* frequenter ad carminis tranquillitatem tamquam ad portum feliciorem -erunt. QVINT. inst. 4, 1, 44 ut ab iis, quae laedunt, ad ea, quae prosunt, -amus. *al.* *dei, fidei christ.*: TERT. fug. 13, 4 ut *Iudaei* ... ad nostram fidem -entes recipiuntur in tabernacula aeterna. AVG. conf. 10, 40, 65 hoc, sc. *deum consulere*, me delectat et ab actionibus necessitatis ... ad istam voluptatem -o. soliloq. 1, 1, 5 fide te inveniunt qui ad te -unt (fug- var. l.). *item ad deum*: trinit. 5, 16, 17 l.55. 57 sqq.). PAVL. PELL. euch. 109 ad tua, i. *dei*, iura -i. *al.*

3 quae evanescent: HIPPOCR. aphor. 5, 10 quibuscumque sinance -it, ad pulmonem eis convertitur et in septem dies moriuntur (gr. *ὀκρόσι πνεύματι διαφεύγονται*). NOVELL. Valent. 7, 1 pr. *palatinae exactionis* obstinatio, quae -ere debuit, augere contendit. ALC. AVIT. carm. 6, 325 (*respic. Matth. 24, 14 sqq.; loq. dominus*) tantane te nostri tenere obliviam segnem, serve piger, redditusque mei sic cura -it?

II trans. i. q. fugiendo relinquere, vitare (cf. ARVS. gramm. 489 -it ab illa re [affert VERG. p. 696, 51] ..., -it illam rem [affert VERG. p. 699, 22] ..., -it illa sui parte [affert VERG. p. 695, 14]. accedit acc. praedic. p. 698, 46; indicatur quo l. 68, unde l. 70): **A notione motus localis vigente:** **1 pertinet ad actionem -endi:** **a -unt animantes (partes corporis l. 59. 60, spiritus sanctus l. 64):** **α aliquid:** CIC. Caecin. 22 impetum armati Antiochi ceterorumque tela atque incursum -it (cf. IVST. 14, 6, 11 non -em gladium sed nec vulnera). OV. met. 8, 95 *Scylla* scelerata ... munera porrexit; Minos porrecta -it. LIV. 41, 23, 8 cum ferae bestiae cibum ad fraudem suam positum plerumque aspernentur et -ant (*nisi absol.*; cf. PLIN. nat. 19, 152 serimus ... etiam ea, quae -unt cunctae quadrupedes. SIL. 5, 62 [in auspicio pullorum] ales ... planctu ... alimenta -it). CELS. 2, 6, 3 si ... oculi ... lumen -unt. PHAEDR. app. 12, 7 *bos* -ens impari collo iugum. SEN. Thy. 533 (in *imag.*; loq. *Thyestes*) sceptrum manus infausta -it. dial. 2, 5, 2, 15, 3 quaecumque ... sunt auditu ... et visu -enda. COLVM. 8, 17, 6 quae *cellae* protegant -entis *pisces* ardorem solis. STAT. Theb. 5, 302 iam manus Eumenidum captasque -erat arces *Lemnias* ... Venus (*item -untur loca*: PRVD. cath. 4, 21 *spiritus sanctus*, si quid vitii ... nasci in *homine* ... sensit, ceu spurcum -it celer sacellum. AVG. c. Petil. 3, 2, 3 p.164, 14 domum magnam. EVCHER. laud. her. 41 habitaculum). MART. 3, 63, 10 bellus homo est, ... pallia vicini qui -it cubiti. PLIN. epist. 9, 33, 9 *delphinum in litus eductum unguenti* novitatem odorem in altum -isse. *al.* *additur unde*: AVG. c. Cresc. 2, 22, 27 quisquis ... ab area paleam -ret. **β aliquem (eiusve partes corporis; oscula l. 75):** BELL. Afr. 69, 5 cum *Numidae* ... proficiscentes Iulianos insequerentur, -rent (in)stantes. VERG. Aen. 2, 380 veluti qui ... trepidus ... -it ... colla tumentem *anguem*. HOR. carm. 4, 13, 10 *Cupido* inportunus ... transvolat aridas quercus et -it te *anum*. OV. am. 1, 13, 37 illum *Tithonum* dum -is, *Aurora*, ... surgis ad ... rotas. met. 1, 556 -it ... *Phoebe* oscula lignum, sc.

Daphne. 1, 641 *Io* nova ... ut conspexit in unda cornua, pertimuit (seque exsternata -it, (se)seque exterrita fugit var. l.). 14, 62 *Scylla* -itque abigitque timetque ora proterva canum *sui corporis*; sed quos fugit attrahit una. SEN. Herc. f. 1193 (*loq. Hercules*) supplices tendo manus; ... manus -it *Amphitryon* (STAT. silv. 3, 4, 15 Iuno ... -it ... manum *Ganymedis* nectarque recusat. VLP. coll. Mos. 12, 7, 10 [e *Celso*] *columbae*, si manum [manu var. l.] -unt, domi tamen fugiunt). VAL. FL. 4, 294 illum *pugilem* ... furentem ... Oeabalides ... -it. 8, 445 *Medea* parantem redde(re) dicta virum furiosa mente -it vociferans. SVET. Iul. 63 L. Cassium partis adversae cum decem rostratis navibus obvium sibi ... non -it. gramm. 23, 6 qui eum in turba osculum sibi ingerentem quamquam -ens devitare non posset. *al.*

b -unt res (tamquam recedentes describuntur res, quae esse vel percipi desinunt, e. g. l. 15. 21): SEN. Oed. 1003 (*Oedipus sibi*) evasi diem; nil, parricida, dexterae debes tuae: lux te -it. LVCAN. 2, 724 maiores ... latent stellae calidumque -it Lucifer ipse diem. 9, 746 iret qui sudor in artus non fuit, atque oculos lacrimarum vena -it. LAVS Pis. 128 ista procul labes, sc. *contemnendi amicos pauperes*, procul haec fortuna -it, Piso, tuam ... domum. PLIN. nat. 19, 66 *cucumeres* ad eas *aquas* modice distantes adrepunt, contra oleum -unt (cf. 19, 87 *vitis* -it ... iuxta satos *raphanos*). SIL. 5, 330 iacet aequare ... Maeonio ... Appius; intremuere lacus corpusque -it contractis Thrasymennus aquis. STAT. Theb. 5, 211 illum *dormientem* ... sopor admota sub morte -it. silv. 5, 1, 30 adtactus (*Phillimore*, ad plancus trad.) -it iam plana catatrix. *al.* *in imag.*: SYMM. epist. 4, 28, 3 similis arentibus rivulis laxiores ripas -i, ut inopiam brevis adfectata celaret.

2 per speciem motus significatur status: PLIN. nat. 3, 9 Baetis *flumen* ... Tugiensi exoriens saltu ... Ilorci -it Scipionis rogam. 31, 42 (*pertinet etiam ad p. 699, 38*) quem *Herculaneum rivum* -ens Virginis nomen obtinuit *aqua*.

B notione motus localis evanida vel minus vigente (sc. fere translate vel laxius): **1 -unt, qui (quae) recusant, evitant sim. (iuxta ponitur reformidare l. 72. 75 [disting. p. 699, 5]); quid (quis) recusetur, indicatur:**

a per acc. obi. (iuxta structuram verbaalem l.35); pro obi. sunt:

α animantes (adde p. 699, 44): CIC. Q. Rosc. 45 quem, ego si ferrem iudicem, -ere non deberet, cum testem producam, reprehendere audebit? POMP. TROG. hist. Iust. 38, 7, 10 iustitiae atque liberalitatis suae, ne ipsos milites, quin *auditores* experiantur testes, -ere. SEN. contr. 1, 6, 7 (*loq. iuvenis coactus uxore dimissa aliam ducere*) -o uxorem, quia uxorius sum. SEN. Herc. f. 1332 (*loq. Hercules*) me -it orbis. Herc. O. 766 mors -it illum *Herculem* (Phoen. 259. LVCAN. 2, 75 m. ipsa -it saepe virum). dial. 1, 3, 3 fortuna, quae ignavissimum quemque -it. 5, 23, 6 *quidam* inimicitias gessit cum Caesare; ... nemo quasi fulguritum -it. TERT. praescr. 14, 6 (*respic. Tit. 3, 10*) ut de -endis eis non praemoneremur (*item respic. haeretici, pagani*: AMBR. hex. 3, 13, 55 non -ere [fug-, -fulg- var. ll.] eos, qui a nostra fide et consortio separati sint. IOH. MAXENT. Conc. IV 2 p.27, 41 valde). AMBR. Cain et Ab. 2, 9, 29 (*loq. deus*) me testem abnuis et -is arbitrum (*item pro obi. est deus, Christus*: ORIG. in Matth. ser. 28 p.54, 24 congregantem illum *Christum* per singulos dies -it *aliquis* actu magis quam corpore [*antea*: recusaverit congregari]. GREG. M. moral. praef. 19 arrogantes ... viri intra sanctam ecclesiam ... deum elate vivendo -unt). in Luc. 2, 66 cur inipio ... communitas patrimonii videatur angustior, cum Christus non -at coheredes? (*item -it Christus, deus*: HIER. epist. 31, 3, 2 [*respic. apoc. 3, 15 sq.*] frigidum non -ens calidis delectatur. COMM. instr. 1, 37, 18). *al.*

β res: **① vario contextu:** CIC. Verr. II 5, 40 cum ... *quidam* loqueretur, ut ... ducem te ... praebere, ... id -isti. nat. deor. 3, 33 omne animal appetit quaedam et fugit a quibusdam; quod autem -it, id contra naturam est (*antea*: declinantur contraria). POLLIO Cic. fam. 10, 31, 3 *nullum* periculum est ..., quod ... aut -am aut deprecari. CAES. or. frg. Gell. 5, 13, 6 -ere (efug- var. l.) hoc munus ... non potui. VARRO ling. 6, 48 id, quod malum casurum putat, -it mens. HOR. carm. 1, 35, 34 quid nos dura -imus aetas? (*item respic. facinora sim.*: OV. epist. 14, 50 mandatum dextra -it opus *necandi*. fast. 3, 51 scelus [SEN. Herc. O. 1720]). epist. 2, 2, 171 populus adsita certis limitibus vicina -it iurgia (refringit *Horkel, alii alia*). OV. rem. 603 *Phyllis relicta* dubitat -itque, quod audent, sc. *mortem voluntariam*. SEN. Herc. f. 1319 dextra contactus pios scelerata -it. benef. 2, 16, 1 cum ille, cui *urbs* donabatur, ... tanti muneris invidiam -isset. epist. 88, 5 Stoicum illum *Homerum* faciunt ... voluptates -entem (LACT. inst. 6, 7, 6 qui aut v. aut divitias non -unt). 120, 6 *Fabrizius* non aliter -it divitias quam venenum (LACT. l. 68. SIDON. epist. 2, 13, 8 *Damocles* illa -it celeritate d. deliciasque regales, qua solent appeti). *al.* COLVM. 2, 2, 7 *ager siccus et macer* ... colono est paenitendus ac tamquam pestilens -endus. 3, 3, 1 ut multi -ant et reformident talem positionem ruris. 4, 3, 3 sumptum annum. QVINT. inst. 12, 10, 8 *Polyclitus sculptor* aetatem ... graviorem dicitur -isse, nihil ausus ultra levis genas. PLIN. epist. 5, 16, 11 ut ... crudum adhuc vulnus medentium manus reformidat,

... sic recens animi dolor consolationes reicit ac -it. TERT. scorp. 5, 6 medicinae praesidium plures qui -unt (*postea*: recusabitur). *al.*

② *spectat ad opus litterarum, artem oratoriam; respicitur*:

Ⓐ *modus dicendi vel scribendi*: CIC. orat. 235 scribant Attici aliquid ... Isocrateo more ...; tum illos existimabo non desperatione reformidavisse genus hoc, sed iudicio -isse. SEN. contr. 7 praef. 6 tenera aetas -it omne, ... quod sordidum ... est (-untur *verba ut*: contr. exc. 4 praef. 9 quaedam ... scholae iam quasi obscena -unt. PLIN. epist. 4, 14, 4 *quosdam* ne verbis quidem nudis abstinuisse, quae nos -imus. CASSIOD. inst. 1, 15, 2 haec *idiomata scripturae divinae* ... licet communis usus -at). QVINT. inst. 4, 2, 43 sunt ... haec vitia non tantum brevitatis gratia -enda (*antea*: vitandas). 4, 5, 6 interim -enda non modo distinctio quaestionum est, sed omnino tractatio. 9, 4, 31 *quidam* -it teneram delicatamque modulandi voluptatem. AVG. conf. 3, 5, 9 tumor ... meus -bat modum eius *scripturae sacrae*. *al.* Ⓑ *res tractanda*: VAL. MAX. 1, 8, 7 nostrum sit inclutis litterarum monumentis consecrata perinde ac vana non -isse. HEGES. 4, 5 hactenus circumvagari licuerit, dum templi sancti ... contagia -entes circa alias urbes stilum occupamus. BOETH. in Porph. comm. sec. 1, 5 p. 149, 4 (*verba Porphyrii*) altiores ... quaestiones sponte -am (-o *var. l.*; cf. *Porph. isag. p. 1*, 9 altioribus ... quaestionibus abstinens).

③ *spectat ad religionem (fere christ., sed paganam l. 22. 37, Iudaeorum l. 31 sq.)*: VERG. Aen. 7, 618 *Latinus* -it foeda ministeria *Belii portas recludendi* (cf. p. 697, 48). VET. LAT. II Petr. 2, 20 (Ps. Aug. vit. Christ. 13. *al.* = VVLG.) -entes coinquinationes mundi ([gr. ἀπορρυγόντες]. cf. RVFIN. Adamant. 4, 2 p. 60, 31 mala [gr. φεύγοντας]. EVSEB. GALLIC. hom. 14, 7 peccatum). HIL. c. Const. 16 si ... Arriani idcirco omousion hodie evitant, quia prius naverunt, nonne tu hodie idcirco -is, ut hi nunc quoque denegent? ([*postea*: excludis]. *item -itur doctrina catholica*: PELAG. in Rom. 1, 16 p. 12, 7 *haeretici* haec, sc. *incarnationem et passionem*, tamquam indigna deo -unt. TRACT. Pelag. 4, 11, 1 p. 85 iustitiae, ... pietatis doctrinam -imus. *al.*) AMBR. Tob. 14, 49 plerique -entes praecepta legis *eqs.* (COMM. instr. 1, 23, 9 -is cenae, p. [Martin, refugiscere trad.]). RVFIN. hist. 3, 27, 3 quidam ... ex ipsis *Ebionaeis* -unt hanc impietatem, ut ex viro et femina adserant eum *Christum* natum ([gr. διεδίδρασκον]. FAVST. REI. grat. 1, 5 p. 21, 1 Pelagii i. *item -untur doctrinae haeticorum*: RVFIN. Orig. in cant. 3 p. 181, 19. IOH. MAXENT. Conc.^s IV 2 p. 12, 28 ut adunatio ... -at simplicitatem). PRVD. c. Symm. 1, 506 *urbs* -it errores veteres. *al.*

④ *spectat ad rem amatoriam, nuptias* (cf. p. 698, 27): OV. met. 7, 239 *Medea* -it ... viriles contactus. 10, 79 omnem ... -erat Orpheus femineam venerem (QVINT. decl. 277, 9 ut *animalia*, posteaquam conceperint, omnem -ant v.). 14, 636 *Pomona* accessus prohibet -itque viriles. SEN. contr. 7, 6, 15 quidam virginum concubitus -unt. 7, 8, 2 *adulescens* non -bat ... puellae nuptias. STAT. Ach. 2, 39 *virtus Achillis* vix audito litui clangore -it et Thetin et comites et quos suppresserat ignes. *al.*

Ⓑ *per struct. verbalem*: α *inf.*: HOR. carm. 1, 1, 34 si ... nec Polyhymnia Lesboum -it tendere barbiton. OV. am. 3, 6, 5 (*ad amnem*) parvus eras ... nec te transire -i. SEN. Ag. 417 -it loqui mens aegra tantis ... malis. 419 clades scire qui -it suas, gravat timorem (RVFIN. apol. Orig. praef. 1, 1). SIL. 15, 319 *Philippus Romanam* legem regno accepisse non -it. GRAN. LIC. 36, 1 contendere. TERT. idol. 18, 6 *Christus* regem ... fieri ... -it. LACT. inst. 6, 9, 2 quem *deum* nosse -it *homo*. CHAR. gramm. p. 348, 1 non ... -imus quaedam exemplis probare (cf. PELAG. Aug. nat. et grat. 10, 11 assertionem ... conprobare). AVSON. 5 (319 S.), 19 cupere atque ambire -i. CHIRON 425 *iumentum* -it recumbere (cf. 416 effugit cubitus; *Hippiatr. gr. I p. 286, 24 διαφεύγει τὸ κατακεῖσθαι*). *al.* β *enunt. secund.* (adde quin iuxta acc. obi. p. 698, 36): ne (*vix huc* AMBR. parad. 8, 40): CLAUD. DON. Aen. 7, 620 p. 92, 28 (*spectat ad l. 22*) quod Latino displicuit et -it, ne faceret, fecit *Iuno*. ut (cf. l. 33): SVLP. SEV. Mart. 27, 5 non -imus ..., ut *obtrectatores Martini* ... nos quoque cum tali viro oderint.

quominus: DIFF. Suet. p. 283, 1 (*antea*: olea fructus est, oliva arbor) multi ... non -erunt (*Reifferscheid, -it cod.*), q. utramque rem utroque nomine dixerint (cf. *Isid. diff. 1, 410* nec vetat *consuetudo*, q. *eqs.*). γ *acc. c. inf.*: AVELL. 95, 78 *qui orientalibus ecclesiis praesunt* Christianam reparari ... -unt unitatem. GREG. M. in Ezech. 1, 5, 7 *sancti* vitam suam omnino sciri -unt (fug-*var. l.*).

2 -it, quod aliquem latet: CLAUD. 15, 171 mors nulla -it artificem, sc. *scelerum*. AVELL. 144, 4 quae res hactenus ecclesiarum pacem ... dividerit, nec pietatis vestrae, i. *imperatoris*, nec illorum *episcoporum* -it ... notitiam.

deriv.: 1. refuga, refugium, refugus; cf. ?2. refuga.

[refugisco, -ere v. supra l. 32.]

Pieron.

Ⓜ *refugium*, -i n. a refugere. *producitur re-* p. 701, 18sq.

de notione (v. *etiam* p. 701, 13): SYNON. CIC. p. 440, 14 propugnaculum. ... subsidium. custodia. tutamen. -um. suffugium. GLOSS. -um: καταφυγή. καταφύγιον. suppetium. -um. GLOSS.^L III Abstr. SU 8 subsidium:

-um vel tutamen. Corp. R 56 -um: geberg (*anglosax.*). *al.*; *obscurum*: HESYCH. lex. P 230 ξεφρούγια· ξεμπτά (ξεπούδια· μεμπτά Schmidt). *le-gitur semel apud LIV. et inde a FRONTINO, inscr. l. 61, SVET., saepe in sacr. script. et locis inde pendentibus, in versibus non nisi p. 701, 18sq.* [fran-cog. refui, prov. refuy, refug, refuch, refugi, sc. *tam de loco, quo refugitur, quam de actione reiciendi sim.* (cf. p. 701, 45sq.). cf. M.-L. 7161. Wartburg X 197 sq. Schd.-Cr.] [in falsa var. l. pro perfugium CIC. off. 2, 26 (cf. conl. l. 71); et suppl. falso in edd. pro (e)fugium FEST. p. 329 (cf. Timpanaro, Contributi di filol., 1978, 395 sq.); trad. in parte codd., fort. recte, ITIN. An-ton. Aug. p. 95, 5. 96, 2 (*de portu*, cf. Uggeri, Stud. Ital. 40, 1968, 249 sq.).]

I *de eo, quo quis refugit (qua in re constet -um, indicatur per gen. explic. e. g. l. 22. 26sq. 75. p. 701, 4 [cf. adi. l. 36], praepos. in c. abl. l. 71. p. 701, 17; quis -um petat eove utatur, per dat. poss. vel commodi e. g. l. 21. 24. 42sq. p. 701, 32, gen. e. g. l. 19. 46. p. 701, 10 [nota gen. rei p. 701, 3]; quis -um det, per gen. e. g. l. 75; quid -o vitetur vel arceatur, per praepos. ab p. 701, 12. 16):* A -um consistit in rebus: 1 *proprie de loco, ubi quis tutus reddatur, sibi auxilium reperiat: a generatim:*

α *contextu vario (iuxta ponitur receptaculum l. 21, subsidium l. 28):* LIV. 9, 37, 10 silvae tutius dedere -um. FRONTIN. strat. 1, 3, 10 hostes, quorum -a, sc. *saltus et latebras, Domitianus* nudaverat. GAIUS dig. 2, 4, 18 domus tutissimum cuique -um atque receptaculum est. TERT. resurr. 27, 6 quae ab ira dei cellariorum nos -a servabunt? VLP. dig. 11, 3, 1, 2 est proprie 'recipere' -um abscondendi causa servo praestare. VET. LAT. psalm. 103, 18 (cod. 300, *sim. al. et VVLG.*) *petra* -um hericiis et leporibus (*gr. καταφυγή, petram Christum interpretantur* PAVL. NOL. epist. 9, 4 AVG. in psalm. 70, serm. 1, 5). IVST. 2, 6, 11 superfuerunt, quos -a montium receperunt ([inde OROS. hist. 1, 9, 1 paucis per -a m. liberatis. ISID. orig. 13, 22, 4]. ARNOB. IVN. in psalm. 17 l. 87). AMBR. hex. 3, 5, 22 mare ... subsidium in necessitatibus, -um in periculis. HEGES. 4, 9, 1 -a tectorum (HIER. epist. 140, 5, 2 qui sustinet tempestatem, vel petrae vel tecti quaerit -um). HIER. tract. in psalm. I p. 119 l. 22 (*ad 89, l. v. p. 701, 14*) qui -um quaerit, aut ab aestu nimio quaerit et calore, aut bestia illum persequitur, aut hostes illum persequuntur, ut interficiant. PS. RVFIN. Ios. bell. Iud. 3, 234 p. 718 machinas et -a ... eius, quae terga dederat, legionis, incendunt (*gr. τὰς ὑποδύσεις*). MART. CAP. 6, 621 quendam ... fugientem regis insidias ex Arabia in Gaditana pervenisse -a. HYD. chron. II p. 29, 174 de locis -i sanctis, i. *ecclesiis*, populus omnis abstractus. DYNAM. vita Max. 9 l. 211 urbis *Regensis* ... -um, i. *castellum*, ... eius orationibus fuisse munitum. *al.*

β *in sacr. script. et locis inde pendentibus respic. asylum (saepe homicidarum, sed apostatarum l. 53, expulsores l. 47; gr. resp. φονγαδεντήριον, nisi aliud notavimus): varia exempla:* VET. LAT. num. 35, 11 (cod. 100, *sim. al.*) dispositis vobis civitates, ad -um (*ad l. 49sq.*) et erint vobis -a, quo refugiat homicida (l. 1, *Vulg.* in praesidia fugitivorum). deut. 19, 3 (cod. 100) erit -um ibi omni homicidae (*gr. καταφυγή, Vulg.* quo possit evadere). Ios. 21, 13 (*ibid.*) filiis Aron dedit civitates -u(m) interfectori (*Vulg.* confugii civitatem). 21, 36 (*ibid.*) civitatem -um interfectoris (VVLG. l. 57). II Macc. 5, 9 (rec. V) *expulsus quidam* quasi pro cognatione ibi -um habiturus est (*gr. σκέπη, rec. cet. protectionem*). AMBR. fug. saec. 2, 9 sex ... civitatum -a. *al.* in locut. civitas (est) ad vel in -um (-a): VET. LAT. num. 35, 11 l. 42. 35, 13 (cod. 100, *sim. al.*) vi c. ad -a erint vobis (*Vulg.* ad fugitivorum subsidia). 35, 15 (cod. 100) erint c. ad -um (Aug. loc. hept. 4, 127 in -um, *Vulg.* ut confugiat). I Macc. 10, 14 (rec. V, *sim. B*) erat ... haec c. eis *apostatis* ad -um (rec. L in -um). RVFIN. Orig. in num. 28, 2 p. 283, 21 ad -um. *al.* in iunctura civitas -i (-orum): VET. LAT. Ios. 20, 2 (cod. 100) date civitates -orum (*Vulg.* urbes fugitivorum). 20, 6 (Ambr. fug. saec. 2, 13) erit in c. -i homicida ille (*gr. et Vulg. aliter*). VVLG. Ios. 21, 36 c. -i (con-*var. l.*; *versum om. plures codd.*). RVFIN. Orig. in num. 28, 2 p. 283, 13 quas *dominus* -i nominat c., ad quas confugiant ... homicidae. *al.*

Ⓝ *speciatim: de parte quadam sepulcri*: CIL VI 18080, 4 (*saec. I ex./II in.*) maceriam vetustate delapsam refecit et -um fecit (*de eodem sepulcro*: 18079, 9 monimen(tum ...) ... refecit ... (et refugi)um fecit).

de parte quadam aedium: VLP. dig. 7, 1, 13, 7 (*e Nerva filio*) non licet vel aditus posticasve vertere vel -a aperire. *de loco quodam in amphitheatro, quo gladiator refugiat*: INSCR. Année Épigr. 2006 n. 1290 (*saec. IV in.*) (bes)tiari(us) pre(m)sus a leopardo (⟨...⟩), -o et mortu(us) (⟨...⟩) (mors)u suppl. Nigdelis vix recte, fort. (⟨...⟩) n). *de cella monachi*: CONC.^s II 5 p. 7, 24 (*ad monachos quosdam*) nisi vestra -a sustinere praeceperimus angustias (*gr. II l. 3 p. 127, 38 ξενίδια*).

2 *translate vel in imag. de quolibet auxilio vel salute*: SVET. Tib. 35, 2 omnes, ne quod -um (per-*coni. Vrsinus*) in tali fraude cuiquam esset, exilio adfecit. IREN. 5, 34, 3 *quod ecclesiae* salutaris portus periclitantibus existant, ... -um sunt eorum, qui ... errorem conantur effugere (*item de ecclesia*: AMBR. patr. 5, 27 tamquam portus. QVODV. prom. 2, 38, 87 cuius *ecclesiae* beneficiorum -a ipsi ... eius appetunt inimici. *al.*; cf. l. 37 et

[Goldstein]

infra l. 24). PLIN. med. 3, 38, 1 adversus aspidis morsum unum -um habebant priores, ut *eqs.* DICT. 2, 21 non ad vim neque ad arma decursum est, quod iracundiae -um esse solet. AMBR. in psalm. 118 serm. 14, 40, 2 ut *deus* -a omnia excusationis obsaeptat (LEO M. epist. 102, 2 Conc.^s II 4 p. 53, 30). DYNAM. vita Max. 1 l. 33 prolixiora conscripsi quam volui et -um brevitatis omisi. *al.*

B -um consistit in animantibus eorumve qualitatibus (iuxta ponitur praesidium l. 28. 32): **1** in deo, Christo (cruce l. 19; gr. resp. *χαρα-φύγη*): VET. LAT. psalm. 9, 10 (cod. 300, *sim. al. et* VVLG.) factus est dominus -um pauperum, adiutor ... in tribulatione (pauperi VVLG.; *explicat* AVG. quaest. hept. 4, 51 id est, factum est, ut ad eum refugerent pauperes). 31, 7 (*ibid.*) tu mihi es -um a pressura (*explicat* CASSIOD. *ad loc.* l. 191 -um est, ad quod confugitur, ut pericula declinentur). 89, 1 (*ibid.*) domine, -um factus es nobis (*explicat* HIER. tract. in psalm. II p. 415 l. 32 -um numquam dicitur, nisi fuerit persecutio. *cf. etiam p. 700, 31*). AVG. conf. 3, 3, 5 deus meus, -um meum a terribilibus nocentibus. IULIAN. epit. in psalm. 30, 4^a ut fortem protectionem et impenetrabile -um in deo se habere signaret. COMM. instr. 2, 11, 5 (*ad desertores*) -um regis pete, si delictor fuisti. ANTH. 379, 6 crux mihi -um (*eadem* Ps. VEN. FORT. carm. app. 2, 2, *cf. REGULA* mag. them. or. dom. 7 -um crucis suae nobis contulit Christus). *al.* in iunctura in -um *sim.*: VET. LAT. psalm. 30, 3 (cod. 300, *sim. al. et* VVLG.; *ad dominum*) esto mihi in deum protectorem et in domum -i (cod. 306 in -um, PSALT. Rom. in locum -i. *explicat* CASSIOD. *ad loc.* l. 53 domus est -i gloriosa resurrectio. l. 58 domum ... -i ad ecclesiam catholicam dicunt aliqui pertinere). 93, 22 (*ibid.*) factus est mihi dominus in -um et deus meus in auxilium spei meae. **2** in hominibus variis: IVST. 14, 2, 8 Eumenes ... quosdam nunc patronos appellans ..., nunc -a salutis suae et unica praesidia. ACT. Achat. 1, 2 quem scutum quoddam ac -um illius religionis audierat *quidam*. Ps. ORIG. tract. 2, 6 ut apostoli ... essent -um nationum. CIL X 7995, 6 (*saec. V/VI; laus mortui*) inopum -um, peregrinorum fautor. CASSIOD. var. 12, 1, 5 persona tua -um sit oppresso, infirmi defensio, praesidium aliqua calamitate concluso.

II de facultate refugiendi (*huc vergunt e. g. l. 53. p. 700, 19. 42 sqq. 71 necnon gen. -i l. 23. p. 700, 36. 54 sqq.*): **A** exempla varia: FRON-TIN. strat. 1, 11, 21 navium, ad quas -um erat. Ps. ORIG. tract. 2, 4 tabernaculum ..., ad quem omnes conmeantes -um habebant (ACT. Petr. 8 viduae omnes sperantes in Christo ad hunc *Marcellum* -um h.). **B** in struct. finalibus (*cf. l. 21 sqq. p. 700, 49 sqq.*): *dat. fin.*: IVST. 11, 4, 9 portas -is profugorum ... aperuere (refugis *Seel c. plerisque codd.*). AMBR. fug. saec. 2, 5 quae civitates -o peccantibus forent (-um var. l.). HEGES. 3, 25, 1 quibus urbs -o erat. IULIAN. epit. in psalm. 103, 18^b concava saxa sunt bestiolis minutis -o, quae et iuga montium evadere nequeunt. *ad* -um: VITAE patr. Iurens. 103 quam in parte ad -um apostolica limina expeteret, ignorabat.

III de actione refugiendi: **A** proprie: AMBR. fug. saec. 2, 13 post homicidae illius -um (*spectat ad rem p. 700, 39 sqq. illustratam ut: hex. 1, 8, 31 p. 33, 5 si quis per imprudentiam intulerit necem, accipit impunitatis spem, -i facultatem, ut possit evadere*). VICT. TONN. chron. II p. 203, 552, 2 Calchedonae, ubi -um fecerat in diversorio ... Euphemiae (*sc. ut se reficeret; cf. l. 36*). **B** translate agitur de actione: *auxilium petendi*: CONC. Carth. a. 424/425 p. 171 l. 54 (*ad papam*) presbyterorum excommunicatorum ... improba -a ... repellat sanctitas tua. CAES. AREL. in apoc. 5 p. 225, 29 totus mundus ... -um habiturus est ad ecclesiam. GREG. M. epist. 5, 39 l. 104 ut episcopi mei ... contra me -um ad saeculares iudices habeant. *redeundi* (*in lusu verborum*): CLAVD. MAM. anim. 3, 18 p. 189, 14 si lanx nostra prouit et vero gravior, non pigeat ... a trans-fugio -um facere et a falsitate sub veritate cedere (*repugium var. l., repu-dium Schottus*). Goldstein.

refugo, -äre. *a re-* et *fugare*. -fūg- *metiri vid.* COMM. GLOSS. -at: apostatat (*expectes* refugit; *an incaute sec. p. 693, 33 forma-ta?*). [olim *ed. e falsa var. l. HIER. in Philem. praef. l. 45.*]

i. q. fugando repellere (*sine respectu motus localis* COMM.): COMM. apol. 761 *quidam* indisciplinati clementiam dei -ant (-fut- vel -fus- *coni.*). CASSIOD. Ios. antiq. 13, 96 p. 367 cum constipatione testudinis tela venientia -rentur (*gr. liberius*). Pieroni.

refugus, -a, -um. *a* *refugere*. *legitur inde ab Ov., maxime apud poetas*. [in *falsa var. l. -i pro refugae p. 694, 35.*]

i. qui refugit (*indicatur unde per gen. p. 702, 72 sqq. 703, 4. 8 sq., praepos. ab e. g. p. 702, 20. 57. 703, 2 sqq., quo per praepos. in c. acc. p. 702, 40. 49. 59; accedit adv. p. 702, 59. 703, 2. 6; adhibetur pro subst. masc. p. 702, 47 sq. 703, 12 sq.; respicitur qualitas, habitus fugax e. g. p. 702, 43 sqq. 57 sqq.*): **I** proprie vel in imagine: **A** pertinet ad actionem refugiendi: **1** de rebus: **a** aqua, quae refluit: OV. epist. 18, 182 spem ... suo -i fluminis ore sequi (*spectat ad Tantalum ut: met. 10, 42 nec Tantalus undam captavit -am. CLAVD. 5, 509 te -i fallant latices.*

cf. l. 17). LVCAN. 8, 526 -o ... Nilo (*item de Nilo post inundationem in alveum refluyente*: PLIN. paneg. 30, 4 se ... *vehementi lapsu* -um abstulerat. *aliter*: PRVD. c. Symm. 2, 928 num -us nostras odit praestringere ripas amnis?). PANEG. 10, 12, 1 *exercitus* -um mare secutos esse, qua cederet. 5 CYPR. GALL. exod. 484 (*spectat ad 14, 21*) cum bibulas -us nudasset pontus harenas. iud. 225 qua *virtute* movet dominus incertum -o molimine pontum. *agitur de aestus recessu*: LVCAN. 1, 411 cum funditur ingens Oceanus vel cum -is se fluctibus aufert. STAT. Theb. 12, 634 -um mare (AVSON. 27, 14^b [396 S.], 42). silv. 5, 1, 91 -o circumsona gurgite Thule. AVSON. 27, 3 (398 S.), 3 ostrea ... -is nudata vadis. PRISC. periheg. 688 qua tractum *aequor, i. mare Caspium*, -ae miscetur Tethyos, *i. Oceani*, undae (*cf. gr. 722 πορογγής*). VEN. FORT. carm. app. 29, 5 litus arena suum -o, nunc suscipit aestu, nunc, mare dum turget, naufraga terra latet (L. Blomgren, *Eranos* 42, 1944, 128; *refugi cod., -git ante rasuram, quod pars edd. accepit*).

b quibuslibet, quae: **a** vario modo recedunt: STAT. Theb. 6, 281 Tantalus ... -ae sterilem rapit aëra silvae, *i. rami* (-ā ... silvā *Baehrens*). CLAVD. carm. min. 27, 6 (*in imag.*) rubet ventura dies ..., nox ... -o pallescit amictu (*simul ad β? item de vestibibus*: SIDON. carm. 2, 397 fibula mordaci -as a pectore vestes dente capit). CYPR. GALL. exod. 678 (*spectat ad 17, 12*) fulciunt artus *Mosis* ... per aevum laboris, *sc. manus levandi*, -os. Ps. ORIG. tract. 18, 6 (*spectat ad Dan. 3, 50*) ut a tactu ... innocentium corporum -a pice incendium cederet. **β** evanescent, *sc. corpora caelestia sim. e conspectu hominum* (*fort. addas l. 18*): *respicitur solis defectio*: STAT. Theb. 2, 421 nationes -o pallentes sole (CLAVD. 15, 399 PAVL. NOL. epist. 31, 3 p. 270, 11). PAVL. NOL. carm. 31, 339 -o caecatus lumine mundus (EVSEB. GALLIC. hom. 24, 6). VIGIL. TRID. ad Ioh. 11 l. 297 (*spectat ad Luc. 23, 44*) dies ... honorem prodidit passionis ... -us. *exempla varia*: BREV. EXPOS. Verg. georg. 1, 442 (v. p. 695, 15) veluti -o orbe solis. SIDON. carm. 7, 576 tertia lux -is Hyperiona fuderat astris. ENNOD. opusc. 3, 84 p. 352, 12 quod solum *memorosum* -us per umbracula opaca sol nesciret. **γ** se avertunt, *sc. oculi*: FVLG. myth. 1 praef. p. 14, 15 levi ... -o quodam contemplatu. CLAVD. 6, 9 (*agitur de pullis aquilae*) -o torsit qui lumine visum a sole, ... hunc *pullum* ... ferit pater. **δ** in partem contrariam se vertunt: CLAVD. 1, 172 (*per ady-naton*) ante ... intercisa dies -os vertetur in ortus, quam *eqs. (i. dies -a, cf. Taegert, comm. 1988, ad l.)*. 21, 68 in equo sedens torquebas -um Parthis mirantibus arcum (*cf. l. 43*). SIDON. carm. 2, 434 nox iam -os conversa pedes. **ε** in locum pristinum revertuntur (*vi fugiendi evanida, an tollitur effectus fugiendi?*): Ps. MAX. TAVR. serm. 37 p. 609^c Christus -o in corpora vitali spiritu ad lucem mortuos redire praecepit.

2 de animantibus vel actionibus eorum: **a** in re militari *sim.*: LVCAN. 6, 50 -i ... Parthi ([*explicat* ADNOT. quia post se sagittas in bello iaciunt fugientes]. CLAVD. 8, 531. *cf. vol. VI l. 1464, 72 sqq.*). VAL. FL. 3, 587 -i ... improba Mauri lancea. SIL. 4, 320 equites texunt alterno glomerata volumina cursu atque eadem -a cedentes arte resolvunt. 5, 46 cura *Hannibalis* ... -os, *sc. Romanos*, habitura sub ictu (*pro subst. masc. ut: TAC. ann. 13, 40, 2 ut ... -os non sequerentur*). STAT. silv. 4, 7, 50 -is ... Sarmatis. TAC. hist. 2, 24, 2 equites ... irritato proelio sponte -i. 3, 61, 2 in castra -i. SIDON. carm. 7, 480 *Theodoricus, qui Narbonem obsederat*, -o laxavit moenia bello. MEROB. poet. 62 (*in imag.*) Enyo tlexerat ... -um sub pace f(urorem) (*sic Vollmer, f(eretrum) Niebuhr*). **b** vario contextu: VAL. FL. 4, 41 *Hercules somnians* -ā ... eluditur umbrā, *sc. Hylae*. HEGES. 2, 2, 4 a complexu -us. PRVD. perist. 11, 102 sequitur ... *equorum* -as orbita trita vias.

B per speciem motus refugere dicuntur: **1** quae a fronte quadam recedunt: LVCAN. 10, 132 -os ... gerens a fronte capillos (ALC. AVIT. carm. 1, 204 ut -o careat frons nuda c. *cf. SIDON. epist. 1, 2, 2 paululum a planitie frontis in verticem caesaries -a crispatur*). CAEL. AVR. gyn. frg. p. 148, 6 os matricis ... in anteriora ac superiora vel posteriora (et inferiora) aut -a ad interiora sustollitur (*cf. gr. p. 127, 23 προσαναφύγει*). SIDON. carm. 2, 249 vix ad -os lux pervenit orbes, *i. oculos*. **2** quae recedere videntur: *adpropinquantibus*: VAL. FL. 1, 579 -i ... Pelori ([*nisi ad l.; quid docti de loco senserint, comprehendunt e. g. Spaltenstein, comm. 2002 et Kleywegt, comm. 2005, ad l.*]. CLAVD. 26, 222). ALC. AVIT. carm. 4, 120 cum -um sequeretur machina, *i. turris Babylonica*, caelum. *discedentibus*: CLAVD. rapt. Pros. 1, 191 linquitur Aetna totaque descrecit -o Trinacria visu.

II translate: **A** de rebus, quae: **1** evanescent: STAT. Theb. 4, 766 -as vires et pectora bellis exanimata reple. PRVD. apoth. 582 credentes ... Christus adit, dubitabile pectus ... -o contemnit honore. **2** se avertunt: AMBR. exc. Sat. 2, 36 beata ... mors, ... culpa -a (*refugat var. l.*). IULIAN. in Iob 23, 17 quae opera foeda lucis -a noctis densitate gauderent. ENNOD. epist. 1, 1, 2 p. 1, 12 declamationum pompam -a laudis deposcit assertio.

B de animantibus, qui se avertunt: AMBR. fid. 4, 9, 111 qui ... longe ... -i ab inscrutabili supernae generationis arcano eqs. (refugere, -giunt var. ll.; *locum offert* PS. AVG. solut. 9 l. 41). in psalm. 118 serm. 4, 26 *David* -us ab huiusmodi viro, i. vano. 20, 4, 2 *Pharisaeus* non -us ieunuii (*spectat ad Luc. 18, 12*). EVCHER. epist. ad Val. p. 725^D hoc tu [lumine], sc. *scripturae sacrae*, caligantem mentis aciem nequaquam -us insuesce (, ed. 1497, om. ed. 1517, sive ed. 1487). CIL VI 41389, 13 (a. 437/45) *Flavio Aetio* morum probro, opum -o. CAES. AREL. in apoc. 13 p. 252, 22 (*nisi ad p. 694, 38*) *ranae* aquarum -ae et siccitatis [inpatientes] sunt (patientes *Dulaey coll. Beato Liebanensi*). pro subst. masc. de apostatis vel peccatoribus (*formae certae; ambiguas v. p. 694, 16sqq.*): PS. AMBR. paenit. 32 *diabolus* erga conversos ... acrius excitatur et -os suos severior ... insequitur. BACHIAI. repar. laps. 16 culpam emendare ... desertoris et -i.

Goldstein.

[**refuit** NOT. Tir. 4, 96 *fictum vid. ad continuandam seriem* 4, 87 sqq. fuit. afuit eqs.]

refulcio, -fulsī, -īre. a re- et fulcire. NOT. Tir. 72, 2 -cit. 72, 6 -sit (*quam formam propter voces iuxta positas potius huic verbo tribuas quam verbo q. e. refulgere, cf. enim 72, 7 sqq. fultum. fulcrum eqs.*). [in falsa var. l. cod. saec. X HEGES. 2, 9, 1 p. 153, 11 -ta pro fulta.] Bl.

refulgēns v. refulgeo.

refulgētia, -ae f. a refulgere. i. q. actio vel effectus refulgendi, lucis reperussio, splendor (per gen. indicatur ipsa lux l. 34, unde -a fiat, l. 26. 35; *accedit effulgētia l. 28. 33*): **1** in descriptione aedificii: APVL. flor. 18, 3 in auditorio ... spectari debet non pavimenti marmoratio ... nec lacunarum -a, sed oratio. **2** in theologia christ. (*respic. processio Christi e deo patre; de re v. Baltes, Mar. Victorin., 2002, 48 sqq.*): CANDID. gen. div. 4 l. 9 (*syn. effulgētia l. 2. 14*) -a et motus est et adsignat tempus et recessionem quandam ...; (l. 11) quae -a si semper manet eqs. l. 15 a substantia ... luminali quasi fugiens ... splendor -a est, substantialis, non substantia. 9 l. 7 quomodo fit generatio a deo ...? ut effluentum an ut emissio an ut -a eqs.? MAR. VICTORIN. adv. Arium 1, 27 l. 18 quod ... λόγος est ..., progressio est ... et in actionem effulgētia et -a. 1, 34 l. 33 luminis -a (l. 39). l. 41 -a ... splendor luminis est. 1, 40 l. 32 sive λόγος est Iesus sive lumen sive -a eqs. 1, 47 l. 39 -am patris.

refulgeo, -fulsī, -ēre. a re- et fulgere. NOT. Tir. 72, 11^a -et. de nota -sit v. l. 18. de formis: indicat. praes. -it (sc. coniug. III^{ae} cf. vol. VI 1, 1507, 63 sqq.) in var. ll. tantum, e. g. CIC. Arat. frg. 7, 2 PRVD. c. Symm. 1, 465 CHROMAT. serm. 26, 2 (*perperam coni. Lachmann LVCR. 2, 800 [v. Bailey, comm. 1947, ad l.]*). in stirpe perf. -fuls- passim, -fulx- in var. ll. e. g. PANEG. 4, 32, 2 PRVD. perist. 10, 633, -fulg- in var. l. SEN. epist. 86, 6. part. perf. -fulsus non nisi in var. l. falsa pro refusus PS. HIL. hymn. 1, 4; *medii aevi est* PS. AVG. serm. ed. Mai 163, 1 (*pendet ex Ambr. in Luc. 6, 70 refusa luce*); v. etiam *Flobert, Verbes déponents, 1975, 259. de notatione et differentia*: AVG. in Iob p. 598, 20 aliud est ..., quod fulget suo lumine, aliud, quod -et inlustratum. GLOSS. -o: ἀντλάμνω. -et: resplendit. -sit: splendorem dedit. enituit. splenduit. sim. al. legitur in versibus inde a CIC. Arat., CATVLLO, LVCR., in prosa orat. inde a LIV., SEN. rhet., VELL., SEN. philos. [confunditur in codd. maxime c. fulgere, v. p. 705, 12. 74. 706, 52 et e. g. PERS. prol. 12. olim legebatur AVSON. 27, 9^b (406 S.), 83 -ens (ed. 1507; resurgens codd., edd. rec.). v. etiam supra l. 42 nec non p. 694, 63.]

fere i. q. lucem remittendo, repercutiendo fulgere. haec vis praeverbii localis maxime elucet e. g. p. 704, 22. 35. 60sq. 67. 705, 2. 7; fort. intellegas vim iterativam p. 704, 16. 705, 51, ita ut significetur i. q. iterum fulgere (vix item, ubi accedunt adv. iterum, rursus, v. p. 704, 58. 705, 64); sed vi praeverbii evanida saepius vergit in meram notionem fulgendi vel etiam apparendi (ita maxime sub II). sensu inceptivo (sc. maxime in formis stirpis perf.) p. 704, 9. 68. 705, 8. 26. 45sq. al. fere pro syn. est clarere p. 706, 16, fulgere p. 706, 2, lucere l. 74. p. 704, 14 (minus valet quam -ere p. 704, 29), (re)nitere p. 705, 12. 55, resplendere p. 704, 706, 2 (plus valet quam -ere p. 704, 30), splendere p. 704, 11; opp. latere PAVL. NOL. carm. 20, 276 DRAC. laud. dei 2, 7. gr. resp. λάμπειν p. 704, 55 (cf. p. 704, 31. 40) eiusque verbi composita, sc. ἀνα- p. 704, 25. 705, 53. al., ἀντι- p. 704, 51, ἐκ- VET. LAT. Sirach 43, 4. 50, 7, ἐπι- p. 704, 40; ceterum e. g. (ἀπο)στέλλειν p. 704, 23. 44. 706, 18.

I proprie vel in imagine (v. p. 704, 13sq. 53sq. 705, 18. al.; in compar. e. g. p. 704, 17. 22), sc. respicitur fulgor, splendor, decor sim., qui visu percipitur: **A** -ent res: **1** caelestes vel ad lucem diei pertinentes (-et tutela planetarum p. 704, 1; cf. p. 706, 2. 18. 64): **a** exempla varia: CIC. Arat. 108 *Canis stellarum* luce -ens. 154 *Pistricis spina* evalidā cum luce -ens. 410 extremo candore. frg. 7, 2 illa, sc. *Helice sidus*, magis stellis distincta -et. HOR. carm. 1, 12, 28 alba nautis stella *Castoris Pollucisque* -sit (PS. MAR. VICTORIN. phys. 22 [syn. lucebat]. AVG. serm. 373, 1 e caelo. al.; cf. p. 704, 16 et SEN. benef. 4, 23, 2 tantum stellarum ...

-sit). 2, 17, 23 te, *Maecenas*, Iovis impio tutela Saturno -ens eripuit (sc. e morbo). MANIL. 2, 395 quae diversis e partibus astra -ent. 2, 729 quo signo luna -sit (GERM. 194 caelo cum l. -sit [v. app. crit.]. VAL. FL. 3, 195 piceo ... -sit l. polo. al.; de eadem: LVCAN. 4, 60 *Cynthia* quo primum cornu ... -sit). 3, 658 huic *Arieti* ex adverso ... -et Libra. GERM. 28 SEN. Herc. f. 945. PLIN. nat. 2, 36 *sidus Veneris* ab occasu solis -ens. 2, 90 cometes argenteo crine ita -ens, ut vix contueri liceat. VAL. FL. 8, 58 quod tam lugubre -sit sidus? (cf. l. 13). AMBR. hex. 2, 3, 12 orbem caeli stellis ardentibus -entem. PRVD. cath. 12, 29 cernunt ... regale vexillum magi; quod ut -sit eqs. (*spectat ad Matth. 2, 2*; cf. LEO M. serm. 35, 1 quae stella magorum visui splenduit, Israelitorum vero oculis non -sit [-xit, fulsit var. ll.]). MART. CAP. 1, 30 *Apollo et Mercurius in sidera conversi* augusto -sere caelo. al. in imag.: SEN. dial. 11, 13, 1 *sidus* hoc (i. *Claudius*), quod ... orbi -sit, semper luceat. ARATOR act. 1, 110 duodena -ent signa chori (i. *apostoli Christi*; respic. act. 1, 26). GREG. TVR. Mart. 2, 13 luminum suorum (i. *oculorum caeci*) -serunt stellae. **b** -ent nubes, arcus caelestes: VERG. Aen. 8, 623 qualis cum caerula nubes solis inardescit radiis longeque -et (PS. QVINT. decl. 12, 17). SEN. nat. 1, 6, 1 (si *genuinum*) si circa occasum solis -sit (sc. *arcus caelestis*; cf. VET. LAT. Sirach 50, 8 quasi arcus -ens inter nebulas gloriae [in var. l.; effulg- codd. plerique, gr. ὥς τόζον φωτίζον]. AVG. c. adv. leg. 1, 20, 44 ex nubibus). **c** -et sol (Phoebus l. 26): OV. ars 2, 722 oculos *ferinae* ... fulgore micantes, ut s. a liquida saepe -et aqua. VET. LAT. I Macc. 6, 39 (rec. V) in clypeos aureos (gr. ἔστυλβεν, rec. L effulsit, B fulgore ... resplendisset). II Macc. 1, 22 (rec. V, sim. P) s. -sit, qui prius erat in nubilo (gr. ἀνέλαμψεν, rec. X. al. inluxit, B prodivit ... splendens). SIDON. carm. 5, 280 (*inter adynata*) Phoebus si nocte -et. al. **d** -et dies vel aestas (velut tempus anni carum, lucidum): OCTAVIA 694 petitus ... votis d. nostris -sit. PALLAD. 4, 10, 14 ubi aestas -serit (*antea opp. hibernis mensibus*). AMBR. hex. 4, 3, 8 ante solem lucet quidem, sed non -et d. (*postea disting. resplendet*). PS. GREG. TVR. Thom. 68 statim -sit d. et omnis ille custodiae locus (cf. gr. p. 80, 2 ἔλαμψεν τὸ δεσμοτήριον ὥς ἡ ἡμέρα). VEN. FORT. Mart. 2, 40 (*in imag. respic. visus caeco restitutus*) serena d. deterrent nube -sit.

2 ipse color, lux sim. (cf. p. 706, 50sq.): **a** varia exempla:

LVCR. 2, 800 propterea quod *color* recta aut obliqua percussus luce -et (PLIN. nat. 37, 123 velut ex carbunculo -ens quidam leniter [lev- trad.] ... roseus c. *amethysti* [nitor var. l.]. al. apud eundem; fort. addas l. 61). VERG. Aen. 6, 204 auri per ramos *aura* -sit (, SERV. splendor. cf. *Claud. Don. ad loc. p. 536, 29* effulsit). VET. LAT. act. 12, 7 (cod. 5) ecce ... lux -ens in illo loco ([gr. in eodem cod. ἐπέλαμψεν, cett. ἔλαμψεν, cod. 50 l. fulsit, VVLG. lumen -sit]). HYMN. Walpole 2, 29 [in imag.] tu, *Christe*, l. -e sensibus. al.). PS. TERT. haer. 1, 4 splendor ... luminis (PS. PHILO. antiq. 27, 9 s. eius *romphaeae*. al.; in imag.: RVFIN. hist. 4, 7, 13 proficiebat ... ecclesiae s. ..., quia ... fide et actibus -bat [gr. λαμπρότης ... ἀποστέλλουσα]). PRVD. perist. 10, 323 unus ... s. *dei patris et Christi* ... pleno -sit claritatis numine. AVG. in euang. Ioh. 43, 16 s. *Christi* piis mentibus -entem). LEO M. serm. 38, 2 ubi inter caligantes cogitationes radius supernae lucis -serit ([effuls- var. l.]. in imag. ut: GREG. M. moral. 34, 25 l. 9). SEDVL. carm. pasch. 2, 227 (*in imag.*) humili ... -ens mente nitor. **b** -et lumen (cf. p. 705, 75): VET. LAT. II Macc. 1, 32 (rec. V) flamma ... ex l., quod -sit ab altari, consumpta est (gr. ἀντλάμψαντος φωτός, recc. ceterae, sc. loco varie verso, -ens vel -ente). LACT. ira 10, 19 de l., quod ab aqua -et, ignis accenditur. HIER. interpr. Iob 37, 21 lumen, quod -et in nubibus. al. in imag.: PASS. Theclae A 42 p. 120, 3 deus ... domus huius, ubi mihi l. -sit (sc. *fidei*, nisi l. est *Christus*; B effulsit, Ca lux ... -sit, gr. τὸ φῶς ἔλαμψεν). PS. PROSP. vocat. gent. 1, 12, 26 lumen euangelii. ARATOR act. 2, 407 clara ... l. (i. *Paulus et Silas* sec. act. 16, 24). ORIG. in Matth. ser. 134 p. 278, 10 (*ad 27, 45*) iterum l. eis *Iudaeis* -sit.

3 variae, quae luce splendent, clarae vel pulchrae sunt:

a quaelibet: CATVLL. 64, 275 undae purpurea ... procul nantes ab luce -ent (-et aqua ut: HEGES. 4, 18 p. 270, 20 mutari ... ter in die colorem aquae et ad radios solis varie -ere [nisi ad 2a; gr. 4, 478 ἀνταυγεῖ ποικίλως]). OV. fast. 6, 252 laetā ... purpureā luce -sit humus (resedit, resolvit var. ll.). SEN. epist. 86, 6 parietes ... pretiosus orbibus -serunt. CALP. ecl. 7, 53 auro ... torta -ent retia. SIL. 9, 190 late ... -ent ossibus ... campi (sc. *post proelia*). FRONTIN. strat. 3, 8, 3 orto sole simulacra ... armatorum ... -serunt. LACT. opif. 8, 9 (*de visu*) imagines rerum ... tamquam in speculo -entes. AMBR. hex. 3, 10, 45 subito ... diversae rerum species -serunt (-ent flores sim. ut: 5, 11, 34 [accedit obi. internum] aurum licet in pratis flores -ent [-eant var. l.], auri quoque fulgorem in mari lana splendet. EVCHER. laud. her. 40 [in imag.] in hac terra *eremi* ... verus ille 'flos campi ...' -et [cant. 2, 1]. cf. p. 706, 14). 4, 6, 26 naves vela candentia -entes (cf. CORIPP. Ioh. 1, 320 toto ... -ent carbasa ponto). HEGES. 5, 44, 1 p. 391, 24 templum et ara eius ita lumine -bat, quasi dies esset (*aliter gr. 6, 290 φῶς περιέλαμψε τὸν βορρὸν πτλ.*). GREG. TVR. Mart. 1, 12 (*in imag.*) Martinum ...,

[Ranieri]

per quem eius mundi tenebrae -eant. *al.* **b arma** (cf. l. 30. p. 704, 43): VERG. Aen. 9, 374 galea ... radiis ... adversa -sit. LIV. 8, 10, 5 -entibus armis. SEN. contr. 9, 2, 24 -sit inter privata pocula publicae securis acies. STAT. Theb. 6, 666 clipeus Mavortis ... solem ... -ens territat (refringens *coni. Imhof*). PS. PHILO antiq. 27, 7 *romphaea* -bit in castris Amorreorum. **c ignis, flamma sim.** (cf. l. 57): LIV. 25, 9, 10 editus ... ignis ab Hannibale est -sitque idem redditum ab Nicone signum. SEN. Oed. 308 quid flamma? ...: subito -sit lumine et subito occidit (epist. 79, 3 vi ... languida. VEN. FORT. carm. 1, 5, 13 sacro de vertice *Martini*). CVRT. 8, 11, 21 ex tota petra faces -bant. *al.* **d gemmae, metalla sim.** (cf. p. 704, 36. 69. 706, 53sq.): SEN. Phaedr. 900 regale ... ebur capulo -et. PLIN. nat. 37, 69 *smaragdos* radiare ..., in umbra -ere (fulg- var. l.) et ... nitere. 37, 92 *carbunculi* languidi -entes. AMBR. hex. 2, 4, 15 argentum, quod signis eminentibus -et. PRVD. c. Symm. 1, 465 in quibus *signis* effigies crucis ... gemmata -et. *al.* **e vestimenta sim.** (cf. l. 33. p. 706, 26. 58. 62): SIL. 4, 516 umero ... -et sanguinei ... saguli decus. TERT. adv. Marc. 4, 22, 13 (*respic. p. 706, 58*) vestitus eius *Christi* -sit. PANEG. 4, 32, 2 (*in imag.*) tot in te, *Constantine*, laudum infulae -serunt. AMBR. Iac. 2, 2, 9 (*respic. gen. 27, 15; in interpr. allegorica*) iacebat haec stola *veteris testamenti* in umbra ... neglecta (*sc. ab Iudaeis*) ...; induit eam Christianus populus et -sit (*vix ad B2*). *al.*

B -ent animantes: **1 dei, numina sim.** (facies *Christi* l. 27; per *prosopop.* l. 25): VERG. Aen. 1, 402 *Venus* rosea cervice -sit (2, 590 pura ... in luce. cf. CLAVD. 10, 240 *Veneris* numen ... -sit). SIL. 10, 360 -bat Tarpeiae culmine rupis ... Iuppiter. 15, 24 *Voluptas* veste -ens. STAT. Theb. 5, 267 *Bacchus* multa subitus cum luce -sit. AVG. civ. 20, 30 p. 485, 11 (*respic. Matth. 17, 2 [cf. l. 34]; antea affertur p. 706, 9*) -sit in monte facies eius *Christi*, in orbe [fama, eius (l.) ad *IIA1*]. *al.* **2 homines eorumve corpora, partes:** VERG. Aen. 1, 588 Aeneas clara ... in luce -sit. LIV. 7, 10, 7 corpus *virii armati* ... pictis et auro caelatis -ens armis. SIL. 13, 781 luce -et praecipua frons sacra viro. STAT. Theb. 6, 594 campo ... -sit nuda cohors. HYG. fab. 145, 3 Argum, cui undique oculi -bant. AMBR. Cain et Ab. 1, 6, 24 (*in imag.*) mens ... amictum sapientiae ... omni pretiosiore auro -ens. Iac. 1, 8, 38 (*respic. Matth. 17, 2 sq.*) *Helias et Moses* cum domino Iesu in resurrectionis gloria -serunt. SEV. Aug. epist. 109, 1 (*in imag.*; *accedit obi. internum*) viscera tua perfusa lumine veritatis et -entia veritatem (veritate var. l. *vix recta*). **3 animalia eorumve partes:** OV. hal. 106 aurata sparulus cervice -ens. PLIN. nat. 11, 98 lucent ... lampyrides ... pinnarum hiatu -entes (*opp. obumbratae*). 11, 151 in tenebris *oculi* multorum piscium -ent. VAL. FL. 4, 405 celsis ... -et cornibus *Io* in iuvenam mutata.

II translate, sc. respicitur pulchritudo, claritas, decus sim., quae mente apprehenditur: **A -ent res:** **1 variae (fere incorp.; locus l. 61. 65 [cf. p. 706, 4]):** PROP. 3, 20, 8 splendida ... a docto fama -et avo, *sc. tibi (adde l. 28)*. SEN. contr. exc. 4, 7, 3 per uxorem *tyranni* solam -sit occasio *tyrannidii*. VELL. 2, 103, 5 tum -sit certa spes liberorum parentibus *eqs.* (PERS. prol. 12 si dolosi s. -serit nummi. HEGES. 1, 41, 2 maiora potiundi s.). SEN. Phaedr. 657 (*Phaedra Hippolyto*) in te ... -et incompertus decor. benef. 6, 30, 6 in illa scaena *vitae* ... cito diffluentibus bonis -ente. dial. 12, 16, 3 non tibi divitiae velut maximum ... bonum -serunt. CYPR. laps. 1 in laeticiam mentes redeunt et ... tranquillitas ac serenitas -serunt. FILASTR. 135, 4 ut ... caelestis iam lucis veritas omni saeculo -ret (RVSTIC. Conc.^s I 4 p. 65, 8 v. -bit [gr. I 1, 7 p. 77, 12 ἀναλάμψει, cf. vers. alteram I 5 p. 374, 34 effulsuram]. *al.*). AMBR. obit. Valent. 62 eo, quod in verbis eius iustitia -ret, in factis ... reniteret gratia. HIER. in Matth. 25, 7 ut alerent opera virtutum, quae ante verum iudicem -rent (BACHAR. fid. l. 27 gloriosa ... o. PETR. CHRYS. serm. 22, 5 ut lucerna ante oculos, opus bonum in mentibus sic -et). RVFIN. hist. 9, 10, 1 regni socios ..., in quibus regalis institutio morum probitate et ... religionis gratia -bat. AVG. serm. 281, 1 -et et praeminet inter comites martyres et meritum et nomen Perpetuae et Felicitatis (CORIPP. Ioh. 1, 182 Aeneas ..., quo moenia Romae n. et imperii praeclarum auctore -et). CHROMAT. serm. 26, 2 quorum *apostolorum* fides ... toto orbe -et (RVSTIC. Conc.^s I 4 p. 66, 9 -bit ... rursus ... f. orthodoxa [gr. I 1, 7 p. 78, 9 ἀναλάμψει]. *al.*). GREG. TYR. Franc. 3, 9 Arvernus Lemanem, quae tantae iocunditatis gratia -ere dicitur. **al.** **2 dicta, scripta:** AMBR. hex. 1, 8, 31 responsum ... divinum -sit oraculo salutari. PS. AMBR. mans. 12 p. 23^B ut praedicatorum verba eloquii nitore -eant. PS. SVLP. SEV. epist. 2, 8 p. 236, 11 in qua *lege* oris eius *dei* eloquia sancta -ent. VICT. TONN. chron. II p. 202, 550, 2 eo tempore duodecim libri Facundi ... episcopi -sere.

B -ent animantes eorumve coetus, animae sim.: **1 varia exempla** (cf. p. 704, 13sq.): SEN. contr. 9, 1, 8 Miltiades maiestate imperatoria -sit. SEN. benef. 7, 2, 2 *philosophus* miserimos ... iudicet, in quantiscumque opibus -bunt (fulg- var. l.), ventri ... deditos. dial. 11, 14, 3 ex istis in ornamentum saeculorum -entibus viris. PLIN. nat. 35, 60 lumina artis, in

quibus primus -sit Apollodorus Atheniensis. AMBR. obit. Valent. 64 (*ad animam Valent.*; *antea*: te ... fulgentem) ut luna resplendet, ut sol -es; ... et ante, in umbra licet istius corporis, -bas. CLAVD. 26, 374 in ... uno princeps Latiumque et tota -sit Roma viro. VEN. FORT. carm. 4, 19, 5 *quidam* palatina -sit clarus in aula. VITA Avit. 1 (BHL 879) Virndonensis ... oppidi genitrix *Aviti* oriunda -sit. *al.*

2 in religione Christianorum et Iudaeorum: **a -ent homines** (humana condicio l. 16; cf. p. 704, 14. 43. 56. 705, 60): VET. LAT. Is. 42, 4 (Aug. civ. 20, 30. *al.*; *verba dei*) *electus meus* -bit et non confringetur, donec *eqs.* (gr. ἀναλάμψει, Cypr. testim. 2, 13 fulgebit, Hier. epist. 121, 2, 3 splendeat, *aliter Vulg.*; *Christum significari censet* AVG. p. 705, 27). AMBR. Iac. 2, 12, 56 non sic luna inter stellas -et (*ad IAI*), ut inter filios mater *Macchabaeorum* ... -bat (*agitur de martyribus ut*: CHROMAT. serm. 29, 4 congregatio sanctorum, quae sanguine martyrum glorioso velut rosa ... -et. SACR. Leon. 740 *Laurentius* memoranda -sit passione sublimis [*antea*: claruit]. *al.*). sacr. 4, 2, 5 angeli ... humanam condicionem ..., quae ante ... sordebat, aspexerunt subito -ere. RVFIN. hist. 4, 7, 1 -entibus in modum ... siderum ecclesiis [gr. ἀποστειλβουσὸν]. 11, 6 p. 1010, 9 ecclesia velut persecutionis igne conflante purior auri metallo -bat. CHROMAT. serm. 19, 2 gloria regali. *al.*). LEO M. serm. 26, 4 gloriosum est ex deo natos in auctoris sui imaginem -ere (resplendere var. l.). VEN. FORT. carm. 4, 12, 9 *presbyter* quidam vir bonus egregia de nobilitate -ens. *al.* **b -et deus, Christus sim.** (caro *Christi* l. 28; cf. e. g. p. 704, 41. 45sq. 705, 28): AVG. conf. 10, 2, 2 tu, *deus*, -es et places et amaris *eqs.* (-ens et placens var. l.). CHROMAT. serm. 24, 3 *Christus* hac ... varietate ecclesiae suae ... velut ... pretiosa veste -et (-sit var. l.). SEDVL. carm. pasch. 2, 71 gregibus ... -sit agnus (*i. Christus; spectat ad Luc. 2, 8 sq.*; cf. *op. pasch. 2, 6* ut ... apparet). APRING. in apoc. 21, 16 l. 403 ut ipsam carnem *Christi* ... supra omnem sanctorum intelligentiam -sisse cognoscere. ACT. Petr. 7 antequam *deus* noster in saeculo -ret (SACR. Greg. 7, 4 sicut homo genitus idem -sit d., sic *eqs.*).

appendicula structurarum: **1 accedit acc.: adverbialis fort.** lugubre p. 704, 7 (cf. vol. VII 2, 1804, 51; nisi attributive adhibetur). *graecus q. d.*: AMBR. Cain et Ab. 1, 6, 24 amictum (v. p. 705, 33). hex. 4, 6, 26 vela (v. p. 704, 72). *obi. interni* p. 704, 69. 705, 36.

2 indicatur: **a causa sim. per abl. saepe, e. g. luce p. 703, 71. 704, 63. 705, 30 (sim. candore p. 703, 72, radiis p. 705, 2 et VET. LAT. Sirach 43, 4. al.), armis p. 705, 30 (corporeis etiam e. g. crine p. 704, 7), maiestate p. 705, 72 (incorporeis etiam e. g. gratia p. 705, 59. 65); per praepos. ab p. 704, 60. 705, 44, de l. 22.** **b modus sim. per adv. p. 704, 62. 705, 8. 13. al., abl. p. 705, 9, praepos. cum e. g. p. 703, 72, in c. abl. e. g. p. 705, 24.** **c cui (rei) aliquid appareat, per dat. commodi e. g. p. 703, 73. 704, 11. 46. 705, 46. 50.**

3 accedunt praedic. ad subi. l. 5. 19. p. 705, 2. 26. 62. *part. praes. ^{re}refulgens*, -entis pro adi. (non nisi posit.). *fere i. q. splendidus, clarus (pauca ceteriora tantum, cf. e. g. p. 703, 71sq. 705, 49. 75; c. notione lucis percutiendae l. 54. 63, ceterum vix apparet vis prae-verbii; per abl. indicatur color l. 55. 62 [cf. adv. varie l. 54], unde splendor fiat l. 60sq. 67; -es sunt maxime res [homines l. 61. 66]): **1 proprie vel in imag.:** **a -s est color, lux:** PLIN. nat. 2, 79 *color* est Vesperis -s (v. p. 26, 3 sq.). MOYS. Cypr. epist. 31, 1, 2 (*in compar.*) inluxerunt ... nobis tuae litterae ... ut in ... tenebris candida lux et -s (fulg- var. l.).*

b -es sunt gemmae, nummi: PLIN. nat. 37, 115 *iaspis* in Cappadocia ... tristis est atque non -s. 37, 173 *mithrax* ... multicolor ac contra solem varie -s. 37, 182 *syrtitides* ... e melleo colore croco -es. APVL. met. 2, 26, 5 aureos -es. PRISC. perihieg. 324 nascitur hic ... gemma -s, asterium perhibent (gr. 328 sq. οἷά τις ἀστήρ μαρμαίρων). **c cetera exempla:** VET. LAT. Luc. 9, 29 (cod. 4. *al.*) vestitus eius *Christi* albus -s (*sc. factus est; gr. ἐξαστράπτων, cod. 3 praefulgens, 6 fulgens*). AVIEN. Arat. 757 Argo puppe -em (cf. gr. 350 φαεινή). CLAVD. DON. Aen. 11, 430 p. 481, 18 (*ad II, 433* florentis aere catervas) multi *milites* fuerunt ... armis splendidi ac -es. HEGES. 1, 46, 2 stratum -s murice (cf. gr. I, 641 ἀλουργὶς ποικίλη). POMER. 1, 8, 1 *homo* ibi, i. in sacr. scripturis, se totum velut in speculo quodam -e consideret. ALC. AVIT. carm. 1, 131 caelum ... -s (caeli ... figuras var. l.). *al.*

2 translate: PETRON. BONON. serm. l. 78 vos in iudiciis integros, ... sanis moribus -es *eqs.* VEN. FORT. carm. 10, 18, 5 Childeberhti ... dominatio longa -s te ... sublevet.

deriv.: refulgentia. **refulguro**, -äre. a re- et fulgurare. NOT. Tir. 72, 16 -gerat (cf. vol. X I, 1416, 62).

^{re}refundo, -fūdī, -fūsum, -ere. a re- et fundere. NOT. Tir. 37, 75 sq. -it. -fudit. -sum. *litteris graecis p. 710, 30. de notione* (cf. p. 708, 21): DOSITH. gramm. 75, 3 ἀναγέω -o. GLOSS. -erunt: μετέβαλλον -ens: ὑπερχέων. -sus: dissolutus. GLOSS.¹ I Ansil. RE 707 sq. (cod. Paris.)

[Pieroni]

-itur: refluit. resolvitur. reddit. recedit. *legitur singulis fere locis apud ?Cic. l. 37, VERG. (quinquies), ?PROP. l. 52, Ov., VITR., CELS., SEN. min. (quater), COLVM., LVCAN. (ter), PLIN. nat. (bis). al., sed saepe inde a saec. IV.* [it. rifondere a *serm. docto haud alienum et varia dial. sept. et mer., e. g. neap. refonnere ('pecuniam) reddere' sim. (D'Ambra, Vocab. napoletano-toscano, 1873, 309) et calabr. rifunnere 'frumenta serere'; rael. or. reòndzi 'replere liquidum coquendo sim. redactum' (Il nuovo Pirona, 1967, 864; cf. sub IIB2 infra); dial. hisp. (Salmanticae) rejundir 'reundare'. cf. M.-L. 7163 et Faré, Postille. Cortelazzo-Zolli² 1371. Kramer V 491. Schd.-Cr.] [confunditur in codd. e. g. cum profundere p. 710, 38 (in falsa var. l. Ov. met. 11, 657 LVCAN. 10, 261. al.), repellere (repuls-) p. 708, 16, 709, 47.]*

vox primitus variis coloribus fundendi adhibita abiit aetate posteriore fere in notionem q. e. reddere; exceptis p. 708, 17sq. 67sq. 709, 44sq. 711, 44sq. viget vis praeverbii, sc. notione q. e. retro (c. respectu temporis p. 709, 37), refertur autem ad id, quod denuo fit, p. 709, 38sq. 52sq. 711, 41sq. (cf. l. 33. p. 709, 28), qui respectus illustratur adv. iterum l. 59. p. 710, 67, rursus (-um) p. 708, 35. 709, 30. al. adhibetur reflexive l. 61. p. 708, 74. 709, 37. al. (cf. sibi p. 710, 73sq.), mediopassive p. 708, 14sq. 33sq. 709, 12sq. 710, 69. al., absolute vel obi. supplendo p. 710, 10. 20. al.; p. p. -sus vergit in usum adi. p. 708, 69sq. 709, 33 (bis), neutr. pro subst. p. 710, 30. indicatur, quo vel cui quid -atur, per dat. l. 57. p. 709, 60. 710, 9 et saepe, praepos. c. acc., imprimis in l. 54. p. 708, 73. 709, 33. 711, 17sq. et saepe, adv. p. 708, 58. 709, 9; unde, per praepos. ab p. 708, 35, de l. 64, ex l. 70. p. 708, 54, abl. separ. p. 708, 20, adv. p. 709, 41.

I vigente respectu fundendi (sc. pertinet ad ea, quae e receptaculo quodam emittuntur vel e statu firmo liberantur ita, ut varie inordinateque spargi, sterna sim. videantur): **A** usu originario pro obi. sunt, quae fundendo emittuntur, sc. imprimis liquida (v. l. 52sq. et passim; addidimus spiritum, lucem sim. l. 35. p. 708, 8, cf. p. 708, 56, res liquori inditas p. 708, 2. 45, multitudines l. 67sq. p. 708, 61sq.): **1** vi praeverbii servata significatur actio retro fundendi (de vi temporali iterum fundendi vix cogitaveris l. 45. 61. p. 708, 24): **a** remittendo, quae prius accepta, capta, retenta sim. sunt; -itur: **a** spiritus, vapor, lux sim. (imago re-percussa l. 47): **Cic.** nat. deor. 2, 118 quibus vaporibus sole excitatis altae renovataeque stellae atque omnis aether -unt, eadem et rursus trahunt indidem (l. si recte corr. Petrus Marsus; -at vel efundat codd. Cic., aethere fiunt sim. Prob. Verg. ecl. 6, 31 p. 339, 28, effundunt Plasberg). PANEG. 3, 28, 5 nutu Iovis nubes fugari, nitentia per orbem serena -i (diff- Cuspinianus). HIL. in psalm. 68, 29 l. 19 quod mare vitae nostrae modo nunc hausto spiritu nunc -so animetur. PS. HIL. hymn. 1, 4 post lapsa noctis tempora dies -sus panditur (-ful- var. l.). HEGES. 5, 9, 4 quod isdem gradibus templi sol -retur (in miraculo umbrae reductae, v. IV reg. 20, 10). PETR. CHRYS. serm. 87, 1 oculis infirmitate ... obscuratis, nisi sensim -sa fuerit, fit inimica lux (aliter p. 710, 46sq.). FAVST. REI. grat. 2, 3 l. 49 J. speculum hoc -it, quod imago contuentis infuderit. **al.** respiciuntur, qui morientes animam exhalant (paulo aliter p. 710, 54sq.): HEGES. 5, 27 p. 363, 19 natura nobis ideo vitalem infudit spiritum, ut eum pro gloria libenter -amus. MEROB. poet. 117 Decius lucem ... -fudit. EVCHER. pass. Acaun. 1, 1 pro deo ... sancti animas -unt (GREG. TVR. Franc. 7, 3).

β aqua et liquida varia (addasne PROP. 2, 32, 16 p. 403, 64? cf. imag. p. 710, 42): **Ov.** met. 11, 488 egerit hic nauta fluctus e nave aequorque -it in aequor. VITR. 9 praef. 11 Archimedes tantum aquae, quanto minus factum fuerat, -fudit. **SEN.** Phaedr. 1030 fluctum -ens ore physeter (cf. CHIRON 211 aquam per os -ere, cibum, stercus [Veg. mulom. 1, 41 revomere]). **SIL.** 14, 551 vulneribus patulis intrat mare; mox sua ponto ... -itur unda. **STAT.** Theb. 4, 841 raptas ... -it arcus caelestis aquas. **AMBR.** hex. 4, 7, 30 ut mare iterum isdem lunae aspirationibus inpulsum ac retractum in mensuram propriam -atur. **HEGES.** 5, 16 p. 331, 14 fontium venae, quae diu fluere cessarunt, ... Tito se advenienti -unt (item refl. p. 331, 22). **MARCELL.** med. 20, 126 -es illud, sc. massam coctam, in mortarium (antea: remittes e mortario ... in ollam). **DIOSC.** 1, 30 p. 21, 9 oleum cotidie ... -endum est de alto, ut ... levet spuma(m) (gr. l. 30, 3 ἀνάγει κόγχην). **al.** accedit respectus convertendi, mutandi (per in praedicativum, cf. vol. VII 1, 768, 3 sq.): **VICTORIN.** Christ. 32 (respic. Ioh. 2, 7 sq.) fluvios in vina -ens hoc donum sponsale dedit. **γ** multitudo partium solidarum (cf. l. 56): **CELS.** 7, 16, 2 si angustius vulnus est, quam ut in testina prolapsa commodè -antur, incidendum est (3 ut in suas sedes deducantur). **COLVM.** 4, 1, 3 -sus ex egesta humo, (tumi)diore est quam gradus soli crudi (l. Pontedera, -sos sed e. humus trad.; refusius egesta humus edd. vet., effossa et regesta humus Schneider). **HIST.** Apoll. rec. A 44 puella -it (Hunt, -e(ns) codd.) aureos oblatos in sinum offerentis (cf. p. 710, 23).

b repellendo, reiciendo, quae incurrunt: **VERG.** georg. 2, 163

ponto longe sonat unda -so (sc. mole aggeris; locum ad l. 26sq. trahunt alii). **Aen.** 7, 590 procella orta scopuli ... fremunt laterique inlisa -itur alga. **LVCAN.** 2, 618 nisi insula Coros exciperet saxis lassasque -ret undas (**PRISC.** periheg. 85). **STAT.** Theb. 9, 465 amnis fracta ... -itur unda et cumulo maiore reddit. **TAC.** hist. 1, 86, 2 Tiberis strage obstantis molis -sus ... plana urbis loca ... implevit. **PAVL.** NOL. carm. 27, 521 aquae pars amne -so constitit (-cluso, -cusso, -curso var. ll.). **CASSIOD.** in psalm. 35, 7 l. 119 montes radios solis ... excipiunt et ad convalles ... -sa claritate transmittunt. **ambigue inter pass. et mediopass.** **Oceanus** -sus: **VERG.** **Aen.** 7, 225 si quem tellus extrema -so summovet **O. a ceteris (de O. circumfuso et in se recurrente [cf. e. g. p. 452, 17 sq.] cogitat SERV.** -so autem refluo, ut **Lucanus** indicat; et est **Homeri** [sc. v 65 ἀπορροῶν Ὠκεανοῖο]). **LVCAN.** 8, 797 qua terra extrema -so pendet in **O.**

c refluendo (mediopass., cf. l. 9; aliter refl. p. 707, 61): **SEN.** epist. 57, 8 aer verberare ictus circa id, cui cessit, -itur. **PLIN.** nat. 36, 190 Belus amnis profundus, non nisi -so mari harenas fatetur (-ful-, -pul- var. ll.).

2 vi praeverbii variata vel minus perspicua significatur quaelibet actio (cf-, dif-, in)fundendi; -untur: **a** aquae: **α** quae ex imo in superiora agitantur: **VERG.** **Aen.** 1, 126 misceri ... pontum ... sensit Neptunus et imis stagna -sa vadis (cf. **SERV.** nimia tempestate turbantur profunda maris. **sim.** **GLOSS.** -sa: turbata. stagna -sa: maria commota. **al.; inde sensu obsceno, si recte explicat Bücheler, CE** 956, 2 stagna -sa seminis virilis). **ARNOB.** nat. 1, 53 p. 49, 17 Christo mortuo mare funditus -sum est. **PRVD.** apoth. 680 variis piscina Siloa, immo Bethsaida, -it momentis latices (**Ioh.** 5, 3 sq.; cf. **Prud. tituli** 129 sq. spiritus ... eructat ... fustum ratione latenti laticem).

β quae extra alveum, ripam sim. diffunduntur (cf. l. 1): **VERG.** **Aen.** 6, 107 tenebrosa palus Acheronte -so (cf. **SERV.** nasci de Acherontis aestuariis Avernum). **SEN.** nat. 3, 11, 2 ut amisso canali suo flumina ... -antur. 6, 7, 3 aquae languidiores in vadis -untur. **PETRON.** frg. 40 vers. 3 (= **ANTH.** 478, 3) -so gurgite securos obluit unda pedes in litore (opp. 7 recurrentes ... harenas). **SIL.** 11, 508 Aufidus stagnis intercipit arva -sis. **al.** **γ** quae e fonte (angustiis l. 36) effunduntur, cursu suo profunduntur (mediopass. praeter l. 42 sq.): **STAT.** silv. 4, 3, 73 (loq. Vultur-nus) Domitiane, me vallibus aviis -sum ... recti legibus alvei ligasti. **APVL.** mund. 6 p. 299 mare externum in artissimis sinus funditur et rursus a columnis Herculis -sum in immensam latitudinem maris nostri panditur (cf. gr. 393a19 τὸν εἰσὸν ... ποιεῖται. item in describendo orbe terrarum: **HEGES.** 4, 27 p. 283, 15 ab oriente Aegypti -itur mare rubrum Copto tenus [gr. 4, 608 ἀναχωμένην]. **PRISC.** periheg. 654 Tanais Scythiae per plana -sus [gr. 664 sq. πλατὺς ἔνθα καὶ ἔνθα ἐσσύμενος, **Avien. orb. terr.** 862 fusus in agros]). **SACERD.** gramm. VI 531, 2 (vers.) undecim sunt de trochaico fonte rivi, quos habemus supra titulis bene -sos ([rufos var. l.], in imag. ut: **AVG.** epist. 177, 19 non ... rivulum nostrum ... -imus prolixiore epistula).

b liquida varia, substantiae maceratae sim. (saepius in cibis, medicamentis parandis; cf. etiam l. 22): **PALLAD.** 11, 14, 17 vinum -is (-es cod. unus) lagunis minoribus et uteris. **CLAVD.** 15, 127 Roma sic fata -sis obtinuit lacrimis. **MACR.** Sat. 7, 4, 22 quod in eo sanguine aquosum est venae in vesicam -unt. **APIC.** 4, 2, 14 varia cocta e caccabo in patellam ... de trulla -es. 4, 2, 28 varia trita super soles -es. **CAEL.** **AVR.** chron. 4, 3, 58 lac erit in aliud vas -endum. **DIOSC.** 1, 50 p. 28, 17 oleum cum condimentis -es in vaso (gr. l. 45, 1 ἀπηθήσας ... βάλε). p. 28, 22 -es mala Cydonea ... in vaso ... viduo (gr. l. 45, 2 ἀποβρέχουσι). **DIONYS.** **EXIG.** **Greg.** **Nyss.** creat. 31, 21 p. 404^c ignis materiam ventre acceptam veluti ex colatorio quodam ad subsequentes -it aditus (gr. μεταχει). **al.**

c spiritus sanctus, deus (in imag.): **HYMN.** **Walpole** 16, 4 dignare promptus ingeri nostro -sus pectori, sancte spiritus. **AVG.** conf. 1, 3, 3 deus, quo -is (-es var. l.) quidquid impleto caelo et terra restat ex te? (postea: etsi frangantur vasa, non effunderis. cf. serm. 277, 13 deus non ... quasi aqua -itur eqs.).

d multitudines: **AVG.** in euang. **Ioh.** 122, 7 l. 42 ut e retibus in navem -rent quos ceperant pisces. **OROS.** hist. 7, 40, 3 barbarae gentes Pyrenaei obice ... repulsae per circumiacentes provincias -untur. **ENNOD.** carm. 1, 18, 25 (in imag. sec. **Matth.** 13, 8) semina fidei ... glebis -fudit optimis Nazarius.

B ausu deflexo pro obi. sunt alia; significatur: **1** fere i. q. resolvē, laxare, extendere (vi praeverbii minus vigente praeter l. 73. p. 709, 11. 28. 36); -untur: **a** animantes eorumve partes: **α** respicitur motus habitusve corporis (per p. p. -sus praeter l. 74. p. 709, 6. 10; c. acc. relationis l. 73. p. 709, 7, abl. respectus l. 75. p. 709, 4); pertinet ad: quendam incumbētem, se sternentem (cf. e. g. fundere vol. VI 1, 1570, 15 sq. 1572, 14): **LVCAN.** 8, 105 (86 sq. levavit membra solo) **Cornelia** iterum ... -sa coniugis in gremium. **STAT.** Theb. 5, 562 mollia colla -sus in tergum serpens. **AMBR.** hex. 6, 5, 32 sese in eandem arborem -erat elephantus. **CLAVD.** 9, 6 (in epulis) **Chiron** molliter obliqua parte -sus equi

(reflexus *cod. unus*). SIDON. *carm.* 11, 59 *Veneris somno* ... -sae semisopora ... lumina. *al. serpentem se extendentem spiris solutis (aliter p. 708, 73): VAL. FL. 5, 254 anguis ... spiris nemus omne -sis implicuit (refos(s)is var. l.). CLAUD. 26, 22 insopitis ... -sum tractibus aurati custodem velleris anguem. crines solutos: STAT. Theb. 5, 220 per colla -sis ... comis. AVSON. 27, 13 (393 S.), 45 caesariem rutilam per ... colla -is. PAVL. NOL. *carm.* 25, 128 *salatrix* fronte micans gemmis, pone -sa comam. *palpebrum paralyti laxatum: CAEL. AVR. chron.* 2, 1, 5 inferius palpebrum ... nunc intrinsecus flectitur, nunc in semet vel exterius -itur. **β** in *philosophia (theologia) respicitur singulorum natura, quae dissolvitur transiens in aliam naturam (sc. unde orta est, praeter l. 14; mediopass. vel pass. praeter l. 21): TERT. anim.* 33, 2 animam digressam a corpore non -i in animam universi. *adv. Val.* 12, 1 *aeones* omnes ... forma peraequantur; ... -untur in Nus omnes, in Homines *eqs.* (*cf. Iren.* 1, 2, 6 universos factos Noas, *gr. γενομένων*). *HIL. trin.* 8, 5 homines -i in deum non possunt *natura, sed sola unitate voluntatis. ACT. Archel.* 26, 6 *Manes* confiteatur dualitatis suae, *sc. lucis et tenebrarum*, in unum -sam esse substantiam. *RVFIN. Adamant.* 5, 18 cum partes eius *defuncti* ... -sae sint et redditae generalibus elementis. in *doctrina de trinitate: HIL. trin.* 9, 51 l. 22 unitatem formae servilis in *Christo non* in naturam divinae unitatis ... -imus (*sc. dicimus -i*). *AMBR. fid.* 5, 13, 162 ut *secundum Sabellianum* in patrem filius -atur [*postea*: ut resolvitur]. *RVFIN. Greg. Naz. orat.* 1, 38, 1 commiseri ac -i in patrem [*Migne gr.* 35, 445^B συγχωμένον]. *spir.* 2, 6, 53 prolativum verbum ... in patrem redire, prolativum spiritum in deum -i, ut unius refusio sit (*PS. AMBR. trin.* 4 ut neque in patre neque in filio -atur).*

b res variae: **α** *corp.*: *solidae, quae in statum liquidum rediguntur (cf. e. g. fundere vol. VI 1, 1565, 39 sqq.): PLIN. nat.* 2, 223 quod *luna* ... glaciem -at cunctaque umifico spiritu laxet. *RVFIN. Adamant.* 2, 16 *argentea* vasa vetera ... rursum -ere et in nova ... specie reparare [*gr. ἀναπλάσαι καὶ ... ἀνασκευάσαι*]. *PS. ORIG. tract.* 14, 25). *loca, quae extenta sunt, late patent (cf. p. 708, 37): SIL.* 13, 322 -sis in spatium immensum campis. 17, 63 valles ... -sas. *habenae, quae remittuntur (in imag.): CLAUD.* 17, 199 *Theodorus praefecturam adepturus* suscepit habenas ... iuris temone -sas a praedecessore. **β** in *corp.*, *sc. de eo, quod retro extenditur (sc. in tempus peractum): LEO M. serm.* 52, 1 salutifer virginis partus ... se etiam in praeteritas -fudit aetates.

2 i. q. denuo fundendo implere, madefacere (struct. inversa 'aliquid aliqua re', cf. e. g. in-, perfundere vol. VII 1, 1509, 20 sqq. X 1, 1419, 9 sqq.): STAT. Theb. 1, 359 *tempestate orta redeunt fluvii stagnoque -sa est funditus ... Lerna (aliter SCHOL. -sa: commota coll. p. 708, 20). SIDON. carm.* 22, 45 *lacrimarum* umore -sus ... refrondescit ... palmes, quo manus vincitae sunt.

3 i. q. fundendo vacuare (cf. e. g. fundere vol. VI 1, 1564, 9 sqq.): TERT. anim. 48, 2 (*describitur habitus somniantis nisi conresupinatis internis quasi -sis loculis, statio sensuum, sc. cor, fluitet (Gelenius, -sis [vel repulsis] localis codd.; si recte intelleximus 'vacuatis receptaculis'; ad p. 711, 16 sqq. traxit Waszink, 1947, ad l.). MART. CAP.* 2, 215 *Philologia* acerram ... aromatis -ente. *CAEL. AVR. chron.* 4, 3, 26 cum omnis fuerit folliculus *chlysteris* ... oppressione manus -sus (*antea: vacuatus*). *VITA Front. rec. B (BHL 3190)* 6 p. 62, 9 ut sacci *escis pleni* -rentur (p. 62, 20).

4 i. q. denuo fundendo formare (ad rem cf. l. 30): INSCR. Afr. Cagnat 285 (saec. IV²?) balneum omni etiam -so instrumento aeris et plumbi ... refec(it) quidam. Année Épig. 1925 n. 91 (Surrenti, saec. IV ex./V in-, in fistula plumbea) quidam hanc -fudit.

II respectu fundendi evanido: A vi praeverbii servata vergit in vim q. e.: 1 reddere: a strictius, sc. restituendo: α usu sollemni -untur, quae quis prius accepit, tenuit, quaeque varia ratione alicui debentur: ① varia: A res corp.: PLIN. paneg. 31, 3 -fudimus Nilo suas copias: recepit frumenta, quae miserat. *PALLAD.* 1, 6, 12 frumentum collis quidem grano robustius, sed mensurae minus -et, *sc. quam campus (Ie Colum.* 2, 9, 3 reddit). *cf. DRAC. mens.* 22 frumenta capit quae faenore terra -at). *COD. Theod.* 13, 11, 11 ablatis codicillis *honorum* ... et -sis, *sc. principi (-missis sim. Mommsen dubitanter). DRAC. Romul.* 9, 148 *Achilles, Priamo* ... -e cadaver *Hectoris (149 reddere). al. B res incorp.: ulciscendo (cf. p. 711, 10. 18 sqq.): PS. QVINT. decl.* 11, 5 miscuit noxium virus; *iure talionis* -atur in suum facinus auctorem. *OROS. hist.* 6, 14, 2 -sa continuo a *Romanis* clade Cimbrorum. *vario modo: SYMM. epist.* 6, 59, 1 permissam mihi deliberationem vobis -o. *rel.* 10, 3 cum supplex, *sc. vacationem petens*, -erim magistratum (-ero var. l.). *HIST. AVG. Aurelian.* 40, 3 de imperatore deligendo exercitus rettulit ad senatum ...; verum senatus ... electionem in exercitum -fudit. *AMBR. Cain et Ab.* 1, 3, 11 (*in compar.*) tempestate discussa tranquillitatem -i (*epist.* 5, 19, 5 *Christus* increpat ventos, ut suis t. -at. *al. apud eundem*). *paenit.* 1, 16, 90 si ei *paenitenti* communio non -itur. *HEGES.* 2, 13, 5 Hyrcano sacer-

dotii dignitatem -fudit *Pompeius (gr. Ios. antiq.* 20, 244 πάλιw ... ἀποδοῦς). *PETR. CHRYS. serm.* 60, 4 *homo* suscipit et -it et reservat in subole, quicquid suae conditionis est. *ENNOD. epist.* 7, 5, 1 p. 175, 16 ut debita sua -as affectui *scribentis. VEN. FORT. carm.* 3, 3, 13 dulcia conloquii ... dicta -is. *al. © animantes (servos v. l. 25): ZENO* 2, 19, 2 quo die *paschae* homines, quos susceperant mortuos, -ere inferi coacti sunt vivos. *DRAC. laud.* dei 2, 397 *aquis regressis* homines ... arca *Noe -it terrae.*

II pecunia, bona, possessiones sim. (servi l. 25; saepius in sermone iuris): PLIN. paneg. 40, 4 quam libenter tot spoliatis tot trucidatis bona et sanguinem -isses! *MARCELL. dig.* 36, 1, 46, 1 *heres* desiderat -ere me aut concedere ei actiones usurarum. *SCAEV. dig.* 2, 14, 47, 1 summam aureorum, quam apud me tacitam habes, -am tibi (*CIL XIV 325, 6 [a. 194] summas ... rei publicae*). *PAVL. dig.* 24, 3, 49 pr.). 33, 8, 23 pr. pro quibus *debitoribus patroni defuncti* ipse *statuliber* pecuniam heredibus patroni -erat [*postea: intulit*]. *COD. Iust.* 2, 4, 14 [a. 290]. *AMBR. in psalm.* 39, 17, 3 [*postea: pretium ... reddidit*]. *al.* *VLP. dig.* 5, 3, 20, 19 *rei redhibitae* pretium ..., quod -sum est (*COD. Iust.* 2, 51, 2 [a. 293] -so p. *AMBR. in psalm.* 118 serm. 18, 23, 2 cum *Ioseph* -so p. alimenta donaret *fratribus. al.* *al.* 14, 4, 5, 19 creditor *integram portionem consecutus caveat* ... pro rata se -surum, si forte alii emergerint creditores (*sim.* 14, 4, 7 pr.). 35, 2, 82 *debitor* necesse habebit centum -ere (*item -itur summa certa [vi fundendi v. p. 707, 73]: PAVL. dig.* 12, 1, 40 denarios trecentos. *HIST. Apoll. rec.* A 41 l. 28 [= rec. B l. 27] *aureos* hos cc). *HIST. AVG. Claud.* 14, 5 scuta ... duo, loricae unam, quam -at (*nisi ad l. 75 sqq.; enumerantur, quae tribuno cuidam praestanda sint, ut ibid. e. g. 7 cocum, quem -at, unum. 9 notarium. 10 latum clavum*). *PAVL. NOL. epist.* 25^a, 2 p. 231, 1 -e ... *Caesari* quae sunt *Caesaris*, ut incipias deo reddere quae dei sunt (*sec. Matth.* 22, 21 reddite. *item -untur tributa: COD. Theod.* 11, 20, 6 pr. ut reliqua omnia publicis censibus -antur [*antea: dimidia ... pars fisco reddatur*]. *LYD. mag.* 3, 70, 1 *ῥεφοῦσα [affertur inter varia tributa; ad rem v. Schamp in ed. 2006, vol. I p. CCXXXII]*). *COD. Theod.* 3, 13, 3, 1 (*inde Iust.* 5, 19, 1) si ... a marito uxori dos -sa est (*ibid. iterum*). *NOVELL. Theod.* 5, 3, 1 ut publicae possessioni ... praedia -ant *privati quidam* (*Epist. pontif.* 583 Thiel 14, 3 p. 202 -so p. ... atque ad ecclesiam ... reverso). *SIDON. epist.* 3, 1, 4 *Gothi* Septimaniam suam ... -unt *Romanis* (*v. ed. Luetjohann p. 446*). *al. acerbe* *is dicitur reddere inique parta, qui ea dissipat: CLAUD.* 15, 164 *Gildo*, quodcumque profunda traxit avaritia, luxu peiore -it (-fudit vel profundit var. ll.). *carm. min.* 43, 10 quas ... collegit lingua parentis *mathematici*, ... nati *impudici* lingua -it opes.

III vita, incolumitas corporis sim. (sc. animando, sanando; subluet imago fundendi e. g. l. 42. 51): PLIN. paneg. 40, 4 (v. l. 9) tot trucidatis ... sanguinem -isses (*AVG. conf.* 9, 13, 36 quis ei *Christo* -et innocentem s., quo nos redemit? [*postea: restituit*]). *TERT. resurr.* 55, 8 (*respic. exod.* 4, 7) *Mosei* manus ... recepto calore et -so colore *non iam mortua videtur. AMBR. epist.* 9, 67, 4 *Christus mortuo* vitam -bat (*aliter l. 58*). *hex.* 2, 1, 3 cum *Christus* ... caecis visum -ret (*item redditur visus: in Luc.* 6, 70 -sa luce [*in psalm.* 36, 64, 5 caecis]. *paenit.* 1, 8, 34 ut ... *Saulo* -rentur oculi. *in psalm.* 35, 15, 1 caecis -i lumen [*sacr.* 3, 2, 11 *GREG. TVR. Mart.* 3, 57]). *in Luc.* 5, 100 in lucem ... -so vigore vivendi revocare defunctos (*HEGES.* 1, 28, 5 ubi *Herodi* -sus salutis v. [*cf. gr. l. 238 ἀναρροσθεῖς*]. *al.* *obit. Valent.* 44 anima *defuncti* ... remeabit ad corpus et faciet illud, cum -sa fuerit, revivescere (*FAVST. REI. epist.* 3 p. 177, 11 rursum intra exanimum -sa corpus. *SEDL. carm. pasch.* 3, 112). *al.*

IV anima, corpus sim., sc. quae morte redduntur ei, qui ea dedit (deus vel terra; cf. p. 707, 47 sqq.): PRVD. perist. 10, 533 caelo -sus (-fulcod. B) subvolabit spiritus *martyris* (*CE 700, 5 [a. 518] virgo defuncta caelebem ... s. caelo -fudit. cf. p. 707, 49*). *PS. PAVL. NOL. carm.* 33, 100 *Baebianus* euangelico vitam in sermone -fudit (*sec. Luc.* 23, 46? *aliter l. 45*). *PS. AVG. serm. ed. Mai* 56, 1 *martyr* -bat limosae materiae vasculum suum, *sc. corpus (postea: terrae reddebat. cf. MAR. VICTOR. aleth.* 1, 519 [*ad gen.* 3, 19] donec te ... senectus ... terrae ... -at. *CARM. Année Epigr.* 1999 n. 1066, 4 [*saec. VI*] membra -fudit humo). *ENNOD. dict.* 11, 5 p. 460, 6 dum ... se spiritalibus habitaculis ... -ret. *al.*

β usu peculiari respiciuntur animantes: qui in statum priorem restituuntur, revertuntur: AMBR. epist. 8, 59, 2 *nuptias impediens* avo neptem ... -fudi, quam ... nurum sibi fieri desiderabat. *PAVL. NOL. epist.* 40, 3 *scripta epistula* iterum me diuturnae taciturnitati -eram. *AVG. c. Faust.* 15, 11 p. 439, 21 (*loq. veritas catholica*) *haeretice*, revertere ad me ..., reparaberis, si confundaris tibi et -aris mihi. *IVLIAN. in Os.* 1, 10 l. 464 *Ludaei* cessaverunt dei populus nuncupari, quasi in reliquarum gentium vilitatem -si. *qui vicissim accipiunt redduntque: AVG. doct. christ. praef.* 13 *caritas* non haberet aditum -endorum et quasi miscendorum sibimet animorum, si *eqs.* (*ord.* 2, 12, 35 nisi *homines* conloquerentur atque ita sibi mentes suas cogitationesque quasi -rent).

b laxius, sc. compensando per aliam rem; pro obi. est id:

[Pieron]

α *pro quo aliquid datur* (enunt. secund. pro obi. l. 8): *pecuniā solvendā* (addasne p. 710, 24?): VLP. dig. 4, 4, 22 si quid legatis expensum est, vel pretia servorum ... a minore in integrum restituto -enda non sunt (cf. COD. Theod. 12, 1, 29 [= Iust. 10, 32, 20; a. 340] ut, quascumque ... expensas civitas prorogavit, -ere protinus ac repraesentare cogantur magistratus desertores). PAVL. dig. 19, 5, 5, 4 quasi -amus invicem impensas (cf. SYMM. rel. 23, 3 qui debitum -fudit impendium [2 cum ... reddidissent sumptum]). **alia ratione**: ZENO 1, 36, 21 deo -ere, quod nati sumus, solique debere, quod vivimus. TRACT. de indur. cord. Phar. 12 peccata patris in filios -enda (sec. exod. 20, 5 [v. Tract. ibid. 10] deus ... reddens peccata, gr. ἀποδοῦν). **β** *quod ad compensandum datur*: AMBROSIAST. in II Cor. 5, 16 unicuique pro ... meritis -enda obsequia sunt (antea: vicem reddentes). ENNOD. opusc. 1, 1 p. 261, 6 -at tibi, Theoderice, generalitas ... sermonem gratiarum (referat var. l.; postea: compensat laudibus, quod adepta est).

2 repellere, reicere sim. (incorporaliter praeter l. 25; addasne p. 709, 46?): **α** *indicatur, in quem (in quam rem l. 20. 23) aliquid reiciatur, transferatur*: **α** *crimina, culpa sim. in auctorem, causam vel alium quendam* (defendendo, aliter p. 709, 66sq.): HIST. AVG. Hadr. 9, 3 consularium necem in Attiani consilia -bat. AVG. gen. c. Manich. 2, 17, 25 Adam in mulierem -it culpam suam. in psalm. 140, 11 quaeris, in quem peccatum tuum -as, et -is in gentem tenebrarum. IULIAN. Aug. c. Iulian. op. imperf. 2, 7 qui flagitia in necessitate carnis -unt. PRAEDEST. 3, 26 l. 9 blasphemia vestra in caput vestrum -imus. **al.** **β** *tela*: AMBR. in psalm. 36, 25, 1 iacula in ipsos, qui ea iecerint, -untur (2 qui ventus ... tela ... retorqueret). **γ** *incorporea varia*: AVG. epist. 213, 5 Eraclio ... -ere onera occupationum mearum. IULIAN. Aug. c. Iulian. op. imperf. 6, 26, 2 absurda ratione tradux peccati non iam a matre decurrit in subolem, sed in parentes a nascente -itur. MACR. Sat. 1, 7, 17 Avienus in Praetextatum expectationem consulens remittens ait: '...'; quod cum Praetextatus in alios -ere temptasset eqs. VITA Eugen. rec. vet. p. 394, 26 nimia abstinentia videmur ... ingrati -ere largitori deo, quod donat. **al.**

β *non respicitur, quo quid -atur, ut vergat in vim q. e. recusare, spernere sim.*: PS. PACIAN. sim. carn. p. 141, 11 (ad Matth. 26, 39) passionem recusat et recipit, -it et retinet Iesus. AMBR. paenit. 1, 2, 6 domini mandata rescindere, commissum munus -ere. FAVST. Aug. c. Faust. 4, 1 ut cum -sa hereditate reddamus et tabulas testamenti (effusa var. l.; antea: non accipio). SIDON. epist. 5, 20, 2 legati quidam evectionem -unt ipsosque sumptus ultro recusant. ENNOD. carm. 2, 6, 3 carnem mens pura virginis -fudit (I corpore devicto). **al.**

3 iterum iterumque edere (vi praeverbii temporali et c. obi. quod efficitur [cf. l. 62]): DRAC. laud. dei 1, 28 natura creatrix intra se retinens quicquid per saecula -it.

β *vi praeverbii magis minusve evanida fere i. q. reddere, notione q. e. dare, tradere, edere sim.*: **1** *quolibet modo, sc. -untur possidenda, fruenda, administranda*: HYG. grom. p. 78, 4 subsiciva publici iuris possessionibus vicinis ... Domitianus ... -fudit, (Hofmann apud Heraeus, Kl. Schr., 1937, 210 adn. 2, pro- Lachmann, prae- trad.; cf. p. 97, 5 possidentibus donavit). HEGES. 1, 43, 3 p. 107, 4 ut rex Mariammes filio necesse haberet regnum -ere (5, 46, 1 p. 399, 13). AVG. civ. 16, 11 p. 143, 13 Heber ... Hebraeam linguam in ... progeniem suam -fudit (antea: in ... filios transmittere). serm. 280, 2 spectatores in amphitheatro viderunt oculis carnis, quod cordis immanitati -rent (cf. MACR. Sat. 7, 14, 18 sensus rem visam rationi -it [I7 renuntiat]). CHART. lat. ant. XX 705, 15 (a. 445/6) cautionem scriptam ipsi Pyrrho procuratori meo -isti. CE 1516, 14 (epitaph. Sidonii) episcopus factus mundanos soboli -fudit actus. GREG. TVR. glor. mart. 60 p. 529, 22 (verba praedonis) nisi sine mora -eris baltheum, ... interimeris. **al.**

2 formando, fingendo (c. obi. quod efficitur l. 62 [cf. l. 43]): HIL. in Matth. 10, 20 quando caro mortuorum ... resoluta in substantiam spiritalis animae -atur. PS. AVG. serm. ed. Mai 72, 1 cum deus ... mundi fabricam totam uno artifice -ret verbo atque onus viscerum ... parturiens ... eructaret (funderet var. l., v. serm. ed. Caillau 2 app. 1, 1; inde serm. ed. Mai 1, 1 fundaret).

3 coniungendo, sociando, immiscendo: **α** *per comparationem*: AMBR. hex. 3, 4, 18 ignis elementum calore aeri adnectitur, siccitate autem in communionem terrae ... -itur (cf. gr. 4, 5 p. 92^A πρὸς τὴν κοινωνίαν τῆς γῆς ἐπ'ανέγχεται). **β** *per ipsam conciliationem*: AVG. c. Pelag. 1, 1, 1 Alypius magno tibi iunctus affectu se simul et me -fudit animo tuo. PS. PROSP. carm. de prov. 494 Christus homo factus carnem ... -sus in omnem eqs. (488 Christus ... se mihi miscuit in se). PS. IOH. MED. hom. 30 p. 826 in ... piorum virtutibus totus deus se -it et in quo totus est deus, numquam erit reus. **mala confusione**: AVG. quant. anim. 28, 55 admonetur anima, ne se ultra, quam necessitas cogit, -at in sensus, sed ab his potius ad seipsam conligat.

4 dicendo, scribendo (cf. p. 710, 5. 74): AVG. conf. 6, 3, 4 aestus ... mei otiosum eum Ambrosium valde, cui -rentur, requirebant (epist. 158, 10 a. cordis mei -fudit se tibi [-it var. l.]). divers. quaest. 71, 6 l. 112 cui amico omnia nostra consilia -ere audeamus. GREG. M. epist. 9, 228 l. 6 ex corde ... lingua tinxerat, quod in cartae pagina -bat. moral. 6, 56 l. 30.

[adv. refūsē, sc. compar. -ius v. p. 707, 71.]

deriv.: refusio, refusorius.

Pieroni.

[ἀπολ(ε)ιτουργῶ: **refungor** GLOSS. II 238, 33 vix recte trad. pro def-; cf. 238, 35 ἀπολειτουργήσας (-λιγουν- cod.): defunctus (sim. Gloss.^L II Philox. DE 194).]

[**refusco**, sc. p. p. -āta falsa distinctione pro re fuscata CASSIOD. compl. in apoc. 6, 12.]

refūsio, -ōnis f. a refundere. plur. non nisi l. 30. i. q. actio refundendi (accedit gen. obi. passim, praepos. ad l. 28):

1 in haeresi refutanda, quae dissolvi commiscerique contendit: personas trinitatis: HIL. trin. 7, 31 l. 20 filius in patre est et in filio pater non per transfusionem -emque mutuum, sed per ... nativitatem. AMBR. fid. 5, 13, 162 (antea p. 709, 22) non ... per -em subiectio est filii; ... conticescant itaque scaevae -is interpretes. spir. 2, 6, 53 v. p. 709, 25. **duas naturas Christi** (homines l. 23 in exemplo redarguentis; gr. infra allata sunt Cyrilli Alex.): RVSTIC. c. aceph. p. 1203^D (1203^C nomen ... commixtionis) ne ... quaedam putetur -o contigisse quemadmodum in liquidis (gr. Conc.^S I 1, 6 p. 22, 8 ἀνάχυσας). p. 1204^A qui mixti fidei appellabantur (Hebr. 4, 2) numquid -em quandam subsistentiarum, quae est in invicem, passuri erant? (gr. ibid. p. 22, 17 ἀνάχυσιν). Conc.^S I 4 p. 96, 30 nullam confusionem ... vel -em factam confirmo (gr. I 1, 7 p. 149, 26 σύγχυσιν ... ἢ ἀνάχυσιν). p. 164, 11 neque retemperatio neque -o substantiae eius dei verbi ad carnem facta est (gr. I 1, 5 p. 17, 14 ἀνάχυσιν ἢ σύγκρασιν). **2 vario contextu respiciuntur**: bona reddenda, tributa solvenda: AMBR. apol. Dav. I 8, 42 possessionum -es (quae fiunt anno remissionis lev. 25, 10). COD. Theod. 12, 1, 185 (= Iust. 10, 22, 2) securitatem, i. apocham, de -e munerum emissam (cf. NOVELL. Valent. 36, 1 sub -e universorum titulorum fiscalium). INTERPR. cod. Theod. 3, 13, 3 similitudo donationis est -o (sc. dotis, cf. p. 710, 32). **liquida refundenda**: MACR. Sat. 1, 21, 27 cuius amoris caelestis -o pluvialis est copia. CAEL. AVR. chron. 5, 1, 16 ut faciat olei -em.

refūsorius, -a, -um. a refundere. i. q. pertinens ad refundendum, sc. ad dandum, tradendum: SIDON. epist. 9, 10, 2 (I vinculum cessionis) posside indultum a me tibi famulum ..., quem litteris istis non commendatoriis minus quam -is ... insinuo.

refūsus v. refundo.

Pieroni.

refutābilis, -e. a refutare. i. qui refutari debet vel potest (a quo, indicatur l. 45): AMBR. in Luc. 8, 49 p. 414, 19 (ad Matth. 13, 25 sqq.) ex quibus zizaniis -is similago conficitur (in imag. ut: PAVL. NOL. epist. 11, 10 p. 70, 3 acceptabilis deo aut -is s.). spir. 2, 8, 80 quamvis hoc -e sit, ut maiorem deum facias et minorem. EVSTATH. Basil. hex. 3, 9, 7 nec abyssus, quam in peiorem partem conantur abicere allegorizantes, -is aestimatur a psalmista (sc. psalm. 148, 7; gr. p. 76^C ἀπόβλητος). AVELL. 63, 5 quod (sc. lapsis subvenire) divinae miserationis intuitu ... -e non putamus.

compos.: cf. irrefutabilis.

refutatio, -ōnis f. a refutare. deest in poesi; plur. l. 70. p. 713, 4. 10 et MAR. VICTORIN. in Cic. inv. 2, 62 p. 175, 25 PRISC. rhet. 5, 15 p. 554, 32.

i. q. actio refutandi (non nisi vi incorp.; gr. resp. ἀνασκενή l. 72, παραίτησις p. 713, 19): **1** *refutatur res, sc. dicendo* (cf. DON. Ter. Phorm. 477, 2 -o in rem est, confutatio in personam): **a** *refellendo*: **α** *in oratione, arte rhet. (de certa parte orationis e. g. l. 61. 67):* CIC. top. 93 -o ... accusationis, in qua est depulsio criminis, ... appelletur ... 'status', in quo primum insistit - quasi ad repugnandum congressa - defensio. QVINT. inst. 3, 9, 1 (inter partes generis iudicialis ut: 8 prooem. 11 -e <contra dicta dissolvi>). 3, 9, 5 nec iis adsentior, qui detrahunt -em tamquam probationi subiectam ...: haec enim est, quae constituat, illa, quae destruat. 4, 3, 15 (inter genera egressionis) maledictorum -o. 5, 13, 1 -o dupliciter accipi potest: nam et pars defensoris tota est posita in -e; et quae dicta sunt ex diverso, debent utrimque dissolvi. 5, 13, 53 si accusatori respondemus, prius incipiendum a -e. 6, 3, 72 -o cum sit in negando, redarguendo, defendendo, elevando. 12, 9, 19 cum in propositione ac -e causa consistat (postea: refelluntur). **al.** MAR. VICTORIN. in Cic. inv. 2, 52 p. 169, 14 ex ratione et -e rationis iudicatio (2, 62 p. 175, 20 -es ... rationum. **al.**). DICT. 1, 6 uti, quae criminoase obiecta sunt, praesenti -e diluantur. PRISC. rhet. 5, 15 p. 554, 28 sq. de -e, quam Graeci ἀνασκενήν vocant: -o est improbatio propositae rei, confirmatio vero ... conprobatio eqs. **al.** **β** *in arte dialectica sim.*: QVINT. inst. 5, 10, 57 (56 genus ... plurimum ad refellendam speciem valet) species firmam probationem

[Spoth]

habet generis, infirmam -em; nam quod iustitia est, utique virtus est; quod non est iustitia, potest esse virtus, si *eqs.* CASSIAN. conl. 8, 4, 2 ut ei *sententiae* nec plena credulitas nec absoluta -o deputetur. **γ** in *qualibet controversia sim.*: FIRM. math. 1, 3, 3 ut in -bus omnibus veritatis fides, non orationis splendor ... requiratur (*refutatur* mathematicorum accusator). MAR. VICTORIN. adv. Arium 1, 1 haec omni -e convincimus. AVG. c. Iulian. op. imperf. praef. l. 23 *Iuliani* verba praeponens eisque subiungens responsum meam ..., sicut -o eorum visa est esse reddenda, cum iam priores quattuor eius libros ... refellerim. 4, 105 calumnias tuas et -es meas. *al.*

b vario modo: *reiciendo aliquid ut non verum*: COD. Theod. 11, 30, 11 pr. (a. 321) nemo in -e(m) aliquid congerat, quod adserere intentione neglexerit (*refutat relationem iudicis is, qui ab eo appellat, cf. l. 46 sqq.; an de ipso libello coll. l. 56?*). DON. Ter. Andr. 771, 1 confirmatio *Mysidis*, ... quam expressit Davi -o (cf. 769, 4 redarguat). *tollendo, rescindendo aliquid ut irritum*: AVELL. 95, 56 papam Leonem ..., quicquid ... praeter Nicaenos canones nova videretur actione temptatum, competentem -e vacuasse. *detrectando tributa sim.*: NOVELL. Iust. 43, 1, 1 (*antea*: nullo valente privilegio) non tali quadam uti -e (gr. *παραιτήσῃ*, ut 43, 1, 2 si quis ... temptaverit -e qualibet uti et semetipsum levigare tributo *eqs.*).

2 *refutatur homo, populus* (fortasse mera vi accusandi l. 25): RVFIN. Orig. in num. 20, 3 p. 191, 11 sq. nomen 'Sattin' (num. 25, 1 □'ῶψ, explic. per □ῶψ, q. e. accusare sim.) invenimus in lingua nostra responsionem vel -em dici; 'applicuit' ergo 'Istrahel' ad responsionem vel -em (seq. p. 715, 73). RVSTIC. Conc.^s I 4 p. 176, 22 (*episcopus ad episcopum*) ut ... -em tui castri, sustineas (gen. subi., ut vid.; *antea*: ut ... ab universo consonanter meo grege repudiet).

deriv.: ?refutatiuncula.

?**refutatiuncula**, -ae f. a refutatio diminutive. i. q. *refutatio, recusatio exigua (cum contemptu)*: PS. AVG. alterc. l. 182 H. (*ad Synagogam*) cum ... dominum *Christum* ... cum suis mirabilibus agnovisses et miserabili -a, blasphemasses (i. sic Oehl, *Die Altercatio* ..., diss. Bonn 2012, 142 cum Migne 42, 1133^{extr.}, m. refatiuncula fere codd., miserabiliter fugati vincula var. l.; cf. l. 116 H. Moysen ... refutare non possum).

refutativus, -a, -um. a refutare. i. q. *ad refutandum vel refutationem pertinens*: GRAMM. VI 273, 15 dicti ... chria in tres species dividitur: est enim propositiva, ut: ...; percunctativa, ut: ...; -a, ut: Antisthenes ... dixit 'Aristippe, si ...'; cui respondit Aristippus 'at tu si ...'.

refutator, -ōris m. a refutare. i. qui *refutat*: ARNOB. nat. 1, 32 (*antea*: utrum neges illum deum an ... existere fatearis) et adsertio talis rei et abnegatio -is increduli. CONC.^s I 5 p. 181, 4 *Nestoriani* catholica veritate convicti -es suos Eutychianos existere *mentiuntur* (*antea*: refellentes).

refutatorius, -a, -um. a refutare. [restit. pro reput- l. 59.]

i. q. *ad refutandum pertinens, refutans; de libellis, precibus sim., quibus*: **1** in iure profano opinio, relatio iudicis a litigante *refutatur* in *appellatione, provocatione* (in *consultatione* l. 62. 65; cf. l. 12 et v. Kaser-Hackl, *ZivilprozeßBrecht*, 613. 622): **a** pro subst. (certe masc. l. 51. 59, fort. etiam l. 54 [cf. l. 75], fem. et neutr. in var. lect. l. 51; non nisi plur.): COD. Iust. 7, 62, 6, 3 (*imp. Diocl.*) ut ... opinioniones suas iudices, exemplo appellatoribus edito, ac -os (-as, -a var. ll.) eorum in *capitalibus causis appellantium* ad scrinia ... transmittant. Theod. 11, 29, 5 quicumque iudicum vel *appellatione* interposita vel ipse dubitans relationem ... sponderit sese misurum, exemplum opinionis edendae -orumque dandum, sed et transmittendae relationis ... servet. 11, 30, 1 cum -is litigantis. 11, 30, 11 pr. *iis* non licere -is tale aliquid ingerere, quod apud iudicem non ausi fuerint publicare. 11, 30, 16 ut ... iudex ... acta cum -is partium suisque litteris ad nos dirigat. SYMM. epist. 2, 30, 3 quasi ... supplementa vel -os (reput- codd.) iurgantes dedissent. rel. 32, 4 (*antea*: oblati provocationis libellis). **b** adi.: COD. Theod. 11, 30, 1 ut, si cui forte relatio tua minus plena vel contraria videatur, is -as preces ... tibi apud acta offerat intra dies quinque, quam illi exemplum consultationis tuae obtuleris (*ibid. bis*. 11, 30, 14 nonnulli fisci debitores ... interposito provocationis auxilio ... -as p. non offerunt. 11, 30, 29 cum -is p. seu libellis). 11, 30, 8 pr. -i libelli ([*l*] *appellatione* vel *consultatione* pendente]. 11, 30, 24. Iust. 7, 62, 39, 1^a in -is ... l. ... caveant tam litigatores quam libellorum dictatores verbosis uti adsertionibus *eqs.* [*postea*: causas provocationis ... explanare]. 7, 63, 5, 2. adde l. 64; cf. l. 70 sqq.).

2 in re eccl.: *honori episcopatus renuntiatur*: RVSTIC. Conc.^s I 4 p. 160, 32 qui *episcopus* nec libellos -os dedit neque delirus est factus (*in eadem re*: p. 162, 6 prius ... quam -os a me l. acciperent. p. 162, 8 neque l. -os *episcopo* Antiocheno direxi neque umquam volens ab hoc episcopatu recedam. cf. l. 15 sq. per quos *libellos* episcopatus repudiaverim curam). *accusationi repugnatur*: EPIST. pontif. 972 Gassó-Batlle 80, 2 *misimus* -um ad papam Vigilium, quando me damnare volebat.

refutatus, abl. -ū m. a refutare. i. q. *actio refutandi, refutatio*: LVCR. 3, 525 falsae rationi vera videtur res occurrere ... ancipitique -u[r] convincere falsum.

refuto, -āvī, -ātum, -āre. [cf. con-fūtāre; *verbum utrumque derivandum vid. a varia radice* *b^heut- pro *b^heud- 'ferire' (v. Rix et al., *Lex. der indogerm. Verben*, 2001, 82), quae fort. etiam subest vocibus q. s. fūstis, fūtilis, futuere. cf. Walde-Hofmann I 259 sq.; de Vaan, *Etym. Dict. of Latin*, 2008, 253. Mei.] *de origine et notione* (adde p. 715, 64): PAUL. FEST. p. 276 -are: redarguere, compositum a fando, versa 'a' littera in 'u'. SYNON. Cic. p. 425, 32 fastidit. ... repellit. ... respuit. reicit. recusat. repudiat. -at. p. 441, 31 refellit. -at. redarguit. revincit. GLOSS. -o: ἐλέγγω. ἀπελέγγω. ἀποβάλλω. ἀποσείμαι. διακρούομαι. -at: διελέγχει, ἀμύνεται, ἀπελέγχει. reprobat. repudiat, respuit. reprobat, rennuit, negat. -ant: ἀποτοέπονται. -ari: ἀπελέγγεσθαι, ἀποδοκμάζεσθαι, ἐκβάλλεσθαι, ἀνατρέπεσθαι. GLOSS.¹ I Ansil. RE 713 -tus: iterum confusus. *al.* NOT. Tir. 95, 33 -at. *legitur inde a CRASSO usque ad SVET. singulis binisve locis praeter* CIC. (27tes) et QVINT. inst. (15tes), *postea saepius; in versibus raro, sc. apud* LVCR., VERG., VAL. FL., PRVD. *al.* [it. vet. rifutare et rec. rifutare varie explicatum, venet. (*Venetiae*) refudar, langob. refudá, pedem. arfúe, sard. centr. revudare, raet. centr. refudé et or. refudá. cf. M.-L. 7165 et Faré, *Postille. Battisti-Alessio V* 3242. Cortelazzo-Zolli² 1370 sq. Kramer V 491 sq. Wartburg X 200 sq. Schd.-Cr.] [*confunditur in codd. imprimis* cum reputare CIC. har. resp. 7 LVCR. 2, 867 QVINT. inst. 10, 6, 6 TERT. praescr. 14, 9. *al.* (*falso trad.* TAC. ann. 13, 20, 3; *restit.* CIC. har. resp. 17), *ceterum e. g. cum resultare* AMBR. in psalm. 36, 6, 3.]

fere i. q. reicere, respuere, refellere sim. (sed vis praeverbii iterativa intellegi vid. l. 15; fere -atur incorporaliter, sed corporaliter maxime l. 41 sq. 47 sqq. p. 715, 18. 62; pro subi. sunt fere animantes eorumque dicta, qualitates sim. [deus e. g. l. 67. p. 715, 72 sqq., animalia p. 715, 43], res imprimis p. 715, 18 sqq. et sub IIB; pendet fere acc. [dupl. p. 717, 5 sq.; c. praedicator v. p. 715, 1. 716, 34], sed inf. p. 715, 41 sqq., acc. c. inf. p. 716, 16 sqq. 717, 21 sqq. [cf. p. 717, 5], enunt. secund. p. 716, 31; obi. deficit vel subauditur p. 715, 47 sqq. 717, 27 sqq.; indicatur unde p. 715, 59, quatenus p. 715, 75): **I** sine vi ostendendi, probandi -atur: **A** repellendo, arcendo sim., sc. quae irruunt, invehuntur, minantur (homines l. 42. 50. 54 sqq.): **1** quaelibet exempla: CRASS. or. frg. CIC. de orat. 3, 4 (*alloq. consulem in senatu*) qua lingua vel evolva spiritu ipso libidinem tuam libertas mea -bit (*item vitia sim. aliorum*: CIC. Cael. 7 liberius et fortius ... -remus istam maledicendi licentiam. fam. 1, 9, 25 cupiditatem. ARNOB. nat. 4, 16 p. 220, 15 adrogantiam). CIC. Sest. 88 vi vim oblatam ... ut Milo frangeret et -ret. prov. 32 (*antea*: bellum ... repulsum) illas nationes Gallorum ... -andas potius bello quam lacerandas esse. har. resp. 7 si Clodius in me impetum ... facere conabitur, resistam et ... eius conatum -bo. PS. CIC. exil. 16 hoc in uno incommodum ... si initio non erit -tum, impune ad omnium perniciem convalescet. PLIN. nat. 32, 33 carnes *testudinum* ... magicis ... artibus -andis et contra venena salutare. EPIT. Alex. 44 milites parati aut iniuriam -are aut ... mortem ... obire (-ari cod.; cf. 45 resistentes). ANON. de mach. bell. 19, 4 quae *machinarum industria* et viribus resistat et dolos *Persarum* ... -et. ACT. Archel. 30, 6 *fallaciter thesauros intrare volens* a custodibus -tus est (5 eiectus est et fugatus). *al.* **2** in scriptis artis *rhetoricae sim. (ubi orator varie infirmat contraria, adversarios sim.; aliter sub II)*: CIC. de orat. 2, 203 *testium meorum testimonia* non refellendo, sed ad *iracundiam* ... populi confugiendo -asti. 2, 225 hoc lepore atque his facetiis *Crassi* non minus -tum esse Brutum quam illis tragoediis *eqs.* QVINT. inst. 5, 7, 26 *testis prudens* ... non interrogatione, sed brevi interlocutione, i. *interpellatione*, patroni -andus est. 7, 2, 50 *dicta aliena* varie -antur.

B repudiando, recusando sim. (*pro obiecto sunt fere res, sed animantes l. 72 sqq. p. 715, 63 sqq. 716, 34 et hic illic p. 715, 9 sqq.; gr. respondet παραιτῆσθαι, nisi aliud indicavimus; locutio non -o pro admitto sim. e. g. l. 68. p. 715, 27 sqq. 43 sq. 48. 716, 20*): **1** praevalente respectu *agendi, efficiendi*; -at: **a** qui vel quod non accipit: **a** animans: **①** quolibet contextu: *rem oblatam, propositam*: CIC. Rab. Post. 44 *Caesaris* bonitatem ... non modo (non) aspernari ac -are, sed complecti etiam et augere debetis. QVINT. inst. 10, 6, 6 (*respic. oratio extemporalis*) -are temporis munera ... stultissimum est (AMBR. incarn. 1, 5 quorum *populorum* in illo Cain ... m. -vit deus. *al.*; aliter p. 715, 37). AMM. 17, 5, 12 (*Constantius ad regem Persarum*) non -amus hanc *pacem* nec repellimus (RVSTIC. Conc.^s I 4 p. 124, 9). HIST. AVG. Pius 5, 2 *Hadrano mortuo* circenses natali sui dicatos non respuit aliis honoribus -tis. NOVELL. Valent. 16 pr. *si quis* patris mei Theodosii ... solidum aureum ... -andum esse crediderit (*antea*: ut solidi ... recusentur). *et saepe. hominem*: AMM. 24, 2, 2 (*adiimus castellum*) -ti pari, sc. atque priore loco, responso discessimus (*item -antur aditum petentes sim. maxime*: CONSVLT. Zacch. 2, 18, 19 [*spectat ad Luc. 15, 20 sqq.; ponitur actio pro homine*] filii

reditus ... *non* -atur ut prodigus, sed ... suscipitur. CASSIAN. inst. 4, 33 a nobis diutissime -tus es ..., ne temere recipientes *te in monasterium eqs.*). PASS. Theclae Bb 1 p.150, 15 *puella* ardeat, quia sponsum -at (cf. LEX Burg. Rom. 27, 1 eo, qui arras dedit, -to, sc. *a parentibus puellae, ceterum v. l. 40*). HIST. AVG. Tac. 3, 7 agite, patres conscripti, et *eum* principem dicite; aut accipiet enim exercitus, quem elegeritis, aut, si -verit, alterum faciet. LEO M. epist. 12, 9 (*in episcopis ordinandis*) qui, quos -are debuerant, consecrarint. *al.* ① *in iure* (c. vario respectu appellationis, provocationis sim.): -atur iudex, iudicium sim.: COD. Theod. 11, 30, 11, 1 ne despiciatur utilitas provocationis ..., -andi copia respuatur (*item post sententiam* [cf. p. 716, 9 et p. 713, 46sq.]: RVSTIC. Conc.^s II 3, 1 adnot. ad p. 238, 28 [dicit damnatus 'appello <a> te'] possumus dicere et: -o te). MAR. MERC. Conc.^s I 5 p. 54, 12 (*ante litem; praecedit: Nestorius non ... speret in concilio ... se nostrum iudicem fore*) -bimus audientiam vel iudicium eius. -atur is, qui appellat, provocat: COD. Theod. 11, 36, 24 ille, si ... provocare voluerit, -etur. Iust. 7, 63, 3 ne ... tardus appellationis fautor suo dispendio -etur.

β *res rem: cui corporaliter resistit*: VAL. FL. 6, 123 notus ... -at arcus et inceptus, iam lancea temnit eriles, sc. *senum* (i. obi. utriusque praedicati). *quam vetat, non permittit*: HIST. AVG. Heliog. 11, 4 senes de rebus obscenis rogatos ... erubescere ac tacere, vel quia aetas vel quia dignitas talia -bat. PETR. CHRYS. serm. 52, 11.17 cum ... aëria natura spiritus carnem nesciat, -et ossa. ENNOD. dict. 11, 7 p.460, 17 plenitudo non -at augmenta. epist. 1, 5, 3 p.10, 12 quorum *fastorum consularium* longaevas et senectutem -at et terminum (1, 5, 11 p.12, 7 affectionis t. -antis). *al.* unde differt, abhorret: BOETH. arithm. 1, 11, 4 l.16 *impariter par numerus* pariter impar non -at, sed a pariter pari disiungitur (*Nicom. 1, 10, 3 ὁμοιοῦται. cf. antea: habet similitudinem*). 2, 18, 4 l.28 nec, hunc geniturae ordinem eptagonorum procreatio -bit, (cf. *Nicom. 2, 12, 7 ὁ αὐτὸς τρόπος*).

β qui detrectat, sc. agenda sim. (subeunda l.44. 48; *distinguas l.56sq.*): α *accedit obi.*: acc.: CIC. Tusc. 2, 55 (*agitur de dolore*) -etur ac rei ciatur Philoctetes ille clamor. CHART. lat. ant. XI 488 l.24 (*saec. II med.; rescriptum imperatoris ad petiorem*) h(u)us m(od)i con(ce)s(sion)es semper re(fut)a[r]tae ... sun(t); divus quoq(ue) Hadrianus r)em admittendam non putavit. IVL. VAL. 1, 10 l.523 *Alexander illiberalia* munera -at ac negat, pugillatus scilicet atque luctatus eqs. HEGES. 2, 10, 2 p.159, 6 qui *Iudaei* sacrificium Caesaris -vissent (gr. 2, 416 ἀπορρίψαντες). PRVD. ham. 695 ni deteriora -ans emicet virtus et meliore viam petat indole rectam. GREG. TVR. vit. patr. 1, 2 p.664, 3 *filius* nuptias -vit, sc. a patre iussas (revoc- var. l.; cf. l.3sq. p.716, 43). *al.* inf.: AMBR. in psalm. 37, 2, 7 grave est, ut ... animalia ... vulneribus suis herbas salubres requirant, deligere non -ent, et hominum industria non requirat. HIER. in psalm. 6 p.15, 9 *psalmista* non emendari -at et corripit. RVFIN. Adamant. 5, 9 (gr. ἡδέϊτο. antea: erubuit). CONC.^s I 3 vers. Tur. p.39, 26 tres subsistentias dicere (15 p.271, 17 [vers. altera p.157, 1 non recusabimus]. *al.*). *al.* β *obi. deficiente vel subaudiendo*: SERV. Aen. 12, 931 (*Tur-nus supplex ad Aeneam*) nec deprecor: non -o, non recuso. GREG. TVR. vit. patr. 5, 1 p.678, 8 abba ... ait 'inpone, quaeso, manus tuos ...'; cumque ille beatus -ret eqs.

γ qui excludit, removel, omittit sim.: α *rem* (addidimus Aeonem ut partem doctrinae l.54): IREN. 1 praef. 1 veritatem -antes haeretici quidam inducunt verba falsa eqs. (gr. παραπεμπόμενοι). 2, 12, 6 non dicant primam ... Ogdoadam ex Logo et Sige *aeonibus* constare, sed aut Sigen aut Logon -ent. SERV. georg. 4, 218 qui *Celiberi*, ut in Sallustio (*hist. frg. 1, 125*) legimus, se regibus deovent et post eos vitam -ant (*sim. omittitur res incepta*: CASSIOD. Ios. antiq. 14, 286 p.412 Malachus ... dissimulationem non -vit [gr. ἀνίστην]). RVFIN. hist. 7, 25, 1 nonnulli ... libellum *apocalypseos* ... -andum a canone scripturarum atque abiciendum putarunt, (gr. ἡθέτησαν καὶ ἀνεσχεύασαν. cf. p.716, 48sq.). CYPR. GALL. lev. 139 (*in imag.*) terra ... his omnibus *gentibus* noxiis iras exhibet et sordes, quibus est infecta, -at (sc. incolae; spectat ad lev. 18, 25). β *animan-tem, populum, sc. adhuc coniunctum sim.* (cf. l.62; huc fort. pertinet GLOSS. IV 482, 18 abdicatus: -tus): ex ecclesia sim.: CYPR. epist. 68, 2, 2 Novatiano haeretico nuper retuso et -to. EPIST. pontif. 665 Schwartz p.31, 5 qui debent tamquam in contrario positi consortio -ari. AVELL. 95, 8 Nestorianos. PELAG. I defens. 3 p.30, 10 *synodus* cogeretur ... Diodorum ... abdicare et omnes orientales episcopos ... -are. *al.* cetera exempla: AMBR. hex. 5, 11, 35 exceperunt pisces, quem homines -runt, sc. *Ionam*. in psalm. 36, 6, 3 qui *Iudaei* dominum ... gravibus sacrilegiis -arunt deos alios ... eligentes. PELAG. in Rom. 9, 10 p.74, 14 de elegendis bonis et -andis malis ([postea: deus ex Israel reiecit incredulos]. *item -at deus*: RVFIN. Orig. in num. 20, 3 p.191, 14 *populus Israel* -tus est a deo. in Rom. 8, 6 l.49 omnem populum profeta simul putaverat -tum. CYPR. GALL. Ios. 553 deserit omnipotens refugas longaeque -at). CYPR. GALL. lev. 196 (loq.

deus) qui ventriloquos poscunt responsa, -a (cf. 189 evitate. respici vid. lev. 20, 6 interficiam illam animam de medio populi sui).

δ qui tollit, rescindit, sc. rem ut irritam, non legitimam sim. (aliter p.715, 35): in re eccl.: CYPR. sent. episc. 29 falsum ... haeticorum baptisma ... a nobis pellendum est et omni contestatione -andum. CONC.^s I 5 p.367, 26 *synodus* ... -ans omnia, quae ab illis illegitime facta sunt (gr. I 1, 3 p.66, 15 ἀνατρέψασα, vers. altera I 3 p.175, 26 evacuans). in iure profano: COD. Theod. 11, 36, 1 quas *provocationes quorundam* constat non -andi spem habere, quae gesta sunt, sed ea potius differre temptare (cf. p.715, 10sq.). Iust. 1, 19, 7 (a. 426) rescripta contra ius elicta ab omnibus iudicibus praecipimus -ari. IVLIAN. epit. novell. 2, 2 rerum alienatio -etur (ad Novell. Iust. 2, 2 pr. evacuabitur). 7, 11 (antea: pro infecto habebitur). 107, 5 testamentum (ad Novell. Iust. 115, 4, 9 rescisso t.).

2 *praevalente respectu censendi, arbitrandi, iudicandi sim.*; -at: α *qui negat* (sc. non nisi contendendo; aliter sub II); pro obi. est: acc. c. inf. (praeparatur per pron. l.20; cf. p.717, 22): LVCR. 3, 350 si quis corpus sentire -at ..., manifestas res contra ... repugnat (vix conative, ut pertineat ad II; cf. l.36). TERT. adv. Iud. 7, 2 venturum esse ... Christum ... etiam Iudaeos non -are scimus. CASSIAN. c. Nest. 3, 9, 2 hoc erat ..., quod impiorum sensus -bat ... in homine Iesu ... dei adnuntiari crucem. VIRG. gramm. epist. 3, 28, 6. acc.: PS. APVL. herm. 5 p.269 de alterutris propositionibus incongruis, qui utramvis comprobant, utique alteram -at eqs. (sim. de negatione non prolata, sed alteri rei inhaerente e. g. IREN. 5, 3, 2 -ant ... potentiam dei ..., qui ... virtutem ... eius, qui suscitavit eam carnem a mortuis, non contemplantur eqs. RVSTIC. c. aceph. p.1195^a qui negat naturalem unionem, -at et veram). SOL. 1, 91 quosdam miraculo, quod auditu -verant, oculis potitos (respuerant var. l.). AMM. 20, 2, 3 quibus quaesitoribus apertas probabilesque -antibus causas oppidi excisi. PROSP. carm. de ingr. 149 dic ..., quidnam inde probes, quid vero -es eqs. *al.* enunt. secund.: CLAUD. MAM. anim. 2, 7 p.122, 1 neminem -are doctorum, quin eqs.

β *qui improbat, vituperat, spernit* (examine corporali l.40; pro obi. sunt homines l.41sq. 46. 50. 56; accedit adv. quasi cum praedicativo l.42. 53): α *quaelibet exempla*: LVCR. 5, 727 ut Babylonica ... doctrina -ans astrologorum graecorum artem contra convincere tendit eqs. (sunt qui cogitent de usu conativo, ut pertineat ad II; cf. l.18). FIRMIL. Cypr. epist. 75, 19, 1 quod ... pertineat ad consuetudinem -andam, quam haeretici videantur opponere veritati (seq. argumentum). AMBR. epist. 8, 56, 8 (respic. examen corporale) ancilla quaedam ... inspecta, sc. utrum virgo esset necne, et -ta (cf. 9 damnatio). hex. 6, 2, 5 (respic. IV reg. 4, 39) nec ... Helisaeum amici quasi malum convivam ... -arunt (antea: reprehensionis). RVFIN. hist. 4, 29, 2 haeretici quidam nuptias -antes (gr. ἀγαπίαν ἐκλήψαν. cf. p.715, 40). SIDON. carm. 9, 341 lector tamquam gravior ... nostrae Terpsichores iocum -ans (opp. 337 placet. cf. epist. 8, 16, 3 [opusculum misi] si placemus ..., si -amur). PELAG. I defens. 2 p.5, 17 de symbolo, quod apud Ephesum -tum est. VIRG. gramm. epist. 4, 5, 2 quidam vocem 'nequiter' omnino -ant (cf. 5 respuant). *al.* β -atur pars, scriptor sacr. script. (quaedam vergunt ad p.715, 51sq., ubi nota p.715, 59; opp. ac-, re-, suscipere l.52. 55. 57): IREN. 3, 14, 3 si ... quis -et Lucam, quasi non cognoverit veritatem, manifestus erit prociens euangelium eqs. 3, 14, 4 (opp. recipere). RVFIN. hist. 4, 29, 5 Severiani -ant eius Pauli epistulas eqs. ([gr. ἀνετοῦσαν]). ORIG. in Matth. ser. 117 p.250, 11 quasi adulterinam). LEO M. epist. 15, 16 Vollmann l.309 vetus testamentum, quod isti Priscillianistae se suscipere simulant, Manichaei -ant (PROSP. chron. I p.444, 919 Manichaei v. t. et prophetas -ant, [non recipiunt pars codd.; opp. accipiunt]). *al.*

II *accedente vi ostendendi, probandi, sc. aliquid falsum, non verum esse, aliquem errare, -atur refellendo, redarguendo* (aliter l.16sq. p.714, 51sq.; opp. probare p.717, 28, confirmare l.71 et e. g. QVINT. inst. 5 proem. 2. PRISC. rhet. 5, 15 p.554, 30 [gr. ἀνασχευαστέον]. p.554, 33 -andum ... ab incerto, ab incredibili, ... ab incommodo eqs. [gr. ἀνασχευαστέος]): A -at animans (dea Fors p.717, 33): 1 *dicendo, scribendo* (saepe in orat. iudiciali vel in doctrina rhet., cf. Martin, Antike Rhetorik, 1974, 124sq.): α *cum obi.* acc. (c. inf.), quod indicat: α *dictum, opinionem sim., quae redarguitur* (exempla selecta inde a QVINT.; hucine l.18. 36?): CIC. Verr. II 5, 135 ea, quae a me dicta sunt, non -bis (QVINT. inst. 5, 13, 15 id ..., quod erit ab adversario dictum. *al.*). Font. 45 Hispania potest sceleratorum hominum periuria testimoniis ac laudationibus suis -are. Scaur. 14 crimina -ta (APVL. apol. 4, 13 satis. *al.*). de orat. 2, 80 (de partibus orationis) nostra confirmare argumentis ..., deinde contraria -are. *al.* FEST. p.218 opinionem ... -are (AVG. civ. 8, 1 p.320, 28 philosophorum vanas o.). QVINT. inst. 5, 13, 22 ut, quae dicendo -are non possumus, quasi fastidiendo calcemus. 6, 3, 23 ridiculo aliena aut reprehendimus aut -amus ... aut eludimus. GELL. 2, 7, 14 conclusio ... illa

... -ari ... ac dilui sic potest: eqs. APVL. apol. 67, 5 quae omnia tam falsa ... ostenduntur ... et facile ... -bo. TERT. apol. 4, 1 non tantum -bo, quae nobis obiciuntur, sed etiam in ipsos retorquebo, qui obiciunt. 39, 1 edam iam nunc ego ipse negotia christianae factionis, ut, qui mala -verim, bona ostendam (sunt qui intellegant 'ea esse mala', sc. acc. duplicem accipientes; rec. Φ quo ea minus mala -verim, quod pertinet ad l. 22 sqq.). SCHOL. Cic. Bob. p. 113, 10 'negant intueri lucem esse fas ei homicidium confesso ...' (Mil. 7); hoc primum adgressus -are ... non confessiones esse damandas ... (ait) (suppl. Brakman). et saepe. β hominem, cuius dicta redarguuntur sim.: Cic. Font. 11 plus ... operae consumo in poscendis testibus adversariis quam ceteri defensores in -andis (PLIN. epist. 3, 9, 24 multi t. interrogandi, sublevandi, -andi. cf. p. 714, 55). de orat. 2, 2. fam. 9, 11, 2 ut, si qui mihi obtrectent, a te -entur. al. LIV. 2, 52, 7 (de reo) non tribunos modo, sed plebem oratione feroci -ando exprobrandoque. TERT. praescr. 14, 9 illos haereticos. COD. Theod. 16, 5, 9, 1 haereticos quosdam -tos iudicio ... vel in ipso facinore ... inventos. al. γ rem ipsam, quae negatur, dicitur non exstare, non facta esse: SEN. dial. 2, 10, 1 (2, 2, 1 nullum ... sapientem ... accipere ... contumeliam posse) quibusdam propriis, plerisque vero communibus argumentis contumeliam -bimus. ARNOB. nat. 2, 4 p. 68, 21 (antea: quae vos negatis vera esse) cum imminetia ... nullis possint rationibus -ari. δ id quod verum, rectum esse demonstratur (sc. acc. c. inf., adde l. 6 [acc. dupl.] et, si suppl. improbes, l. 8; distingue l. 5. p. 716, 16 sqq.): APVL. apol. 28, 4 argumenta ... convincam ac -bo nihil ea ad magian pertinere. PS. APVL. herm. 7 p. 272 quod est in conclusione ..., fuerat et in propositione; hoc ... ita -bimus: aliter dici in conclusione eqs.

β sine obi.: QVINT. inst. 2, 17, 6 quod etiam indocti ... aliquid dicant simile principio, narrent, probent, -ent eqs. (5, 13, 56. 10, 1, 49. cf. p. 716, 23). FRONTO p. 144, 13 omnis oratorum copias ... -andi sollertiam, augendi facultatem eqs. APVL. apol. 54, 2 (exprobratur magia) dicerem haec ...; mille alia sunt, quibus possem ... vere -are.

2 agendo, vitae ratione: VERG. Aen. 12, 41 ad mortem si te -Fors dicta -et! -prodiderim. SVET. Aug. 71, 1 infamiam impudicitiae ... -vit ... castitate.

β -at res ipsa pro argumento allata: CIC. Manil. 52 obsolevit ... oratio tua re multo magis quam verbis -ta (LVCR. 2, 245 ne ... id res vera -et). LVCR. 2, 867 neque id manifesta -ant (reput- fere trad.) nec contra pugnant cognita. PLIN. nat. 7, 141 refellere (sc. Metellum felicem fuisse) ... supervacuum est, abunde uno casu -ante, siquidem eqs. PANEG. 3, 5, 1 si ... comminisci aliqua flagitia temptassent, facile ipso splendore ... gloriae -rentur (syn. refelleret). AMBR. in psalm. 118 serm. 12, 40, 1 (antea: redarguat). IULIAN. in Am. 9, 1 talem intellectum ... loci contextus -at. al. deriv.: refutabilis, refutatio, refutativus, refutator, refutatorius, refutatus (-ū).

compos.: irrefutatus, fort. etiam irrefutabilis. Spoth.

1. rēga pro regina non dici docent CLEDON. gramm. V 41, 10 PS. CASSIOD. de orat. p. 1226^C.

[2. rēga pro lat. medii aevi riga agnoscebatur olim DONATIO Tiburt. infra p. 723, 75.]

rēgale acc. neutr. pro adv. v. p. 723, 44.

rēgaliolus, -ī m. a regalis diminutive. de formis v. infra.

i. q. βασιλίσκος, sc. nomen animalium: 1 aviculae cuiusdam (ad rem v. e. g. André, Les noms d'oiseaux, 1967, 138): SVET. Iul. 81, 3 (prodigium) -um ... volucres ... persecutae ... disperserunt. GLOSS. -us: β . formis depravatis: GLOSS. II 256, 18 βασιλίσκος: -us eqs. (reguliosus trad., corr. Loewe, Glossae nominum, 1884, 149; an ad 2?). III 17, 44 β .: gregariolus (cf. 397, 49 β .: gregariolus [nisi vocem c. grex coniungas, v. Capponi, Ornithologia lat., 1979, 278]). 319, 10 β .: regariolus (per dissimulationem q. d. ut 510, 73 et infra l. 62). 416, 42 ripariolus: β . GLOSS.^L II Philox. RE 105 rega[v]liolus: σπίν[ν]ος. 106 regausolus: β . ὀρνύφιον.

2 draconis (exempla certa; cf. l. 55): GLOSS. III 19, 9 (in cap. de serpentibus) β .: regnariolus. 433, 1 (de reptilibus) β .: regariolus (cf. l. 58).

Bk.

*rēgālis, -e. a rex (item PRISC. gramm. III 479, 6). abbreviatur regal p. 723, 5. NOT. Tir. 27, 73 -is. compar. -ior PLAVT. Capt. 825 (cf. magis -is p. 723, 9, nimis -is p. 722, 19, adv. -ius p. 723, 54), superl. -issimus p. 722, 22. de notione et differentia (cf. p. 719, 10. 720, 41. 721, 27. 33): PAVL. FEST. p. 30 basilicum: -e (cf. GLOSS. -is: βασιλικός). p. 287 regium est, quod aut est aut fuit regis; -e est dignum regem (inde restit. locus lacunosus FEST. p. 286; sim. disting. regius CHAR. gramm. p. 398, 20. PRISC. gramm. III 479, 6 r. possessivum, -is vero ad claritudinem pertinet, id est dignus rege. ISID. diff. 1, 491 [353 C.]. al.; cf. p. 718, 73). GLOSS.^L I Ansil. RE 721 sq. (cod. Paris.) -is: regius. dignus rege. al. legitur inde a NAEV., PLAVTO, CIC. per totam fere latinitatem; deest e. g. CAES., SALL., VAL. MAX., LVCANO. [francog. royal, prov., cat.

real, prov., cat. vet., hisp., port. real, etiam de nummis (cf. p. 719, 54). cf. M.-L. 7166. Wartburg X 201 sqq. Coromines VII 213 sq. Corominas-Pascual IV 900. Machado³ V 45. Schd.-Cr.] [confunditur in codd. e. g. cum legalis COD. Iust. 7, 37, 3, 1^b GREG. TVR. dorm. 4. al. (falso trad. TERT. monog. 7, 1 HIST. AVG. Sept. Sev. 21, 8), regularis p. 719, 46. 722, 45, regula AVG. epist. 88, 9, regulus PAVL. PETRIC. Mart. 4, 328, relegare OV. trist. 2, 553 PS. CYPR. mont. 9, 1.]

i. ad regem (reges, reginam sim.) pertinens, regi sim. proprius vel aptus, βασιλικός (in titulis nostris, ubicumque regum mentio fit, scias etiam reginas et propinquos regis significari posse). pro syn. est regius l. 49. p. 721, 13 (cf. p. 720, 45), iuxta ponitur e. g. imperatorius p. 719, 65 et FIRM. math. 6, 2, 3, praestans p. 720, 20, principalis p. 723, 25, tyrannicus p. 720, 4. 6 (disting. p. 723, 41); gr. resp. maxime βασιλικός vel βασιλειος. adhibetur pro subst. masc. vel fem. l. 73 sqq. p. 721, 29 sqq. 723, 2 sqq., neutr. p. 719, 15. 68 sqq. 720, 19. 64 sqq. al.

I strictius: A usu communi spectat ad eos, qui populos, civitates sim. regunt eorumve propinquos (sc. ad homines passim [ad imperatores Romanos e. g. p. 720, 8. 721, 44. 722, 4, ad Cephea sidus factum l. 31. 59], ad deos paganorum e. g. l. 34. p. 720, 7. 55, ad deum Christianorum vel ad Christum p. 719, 15 sqq. 721, 22 sqq. 723, 39 sqq. et saepe, ad aeona gnosticorum l. 61; addidimus prosopopoeias e. g. p. 720, 23. 38):

1 generatim: a praevalet notio pertinenti (quavis saepe facile intellegas -ia etiam splendida, nobilia sim. esse, e. g. p. 719, 23 sqq. 720, 21 sqq.; cf. b): a respic. regis persona; agitur: ① de quolibet rege: ② -e est corpus, membrum, ingenium sim.: NAEV. trag. 21 vos, qui -is corporis custodias agitis (-i, regari ven. ll.; cf. APVL. mund. 26 p. 347 -ium laterum ... custodia(m)). VERG. Aen. 7, 75 -is ... comas Laviniae (cf. APVL. met. 11, 9, 3 crinium). OV. epist. 4, 153 (Phaedra Hippolyto) genibus ... tuis -ia tendo brachia. MANIL. 1, 41 natura ... -is animos primum dignata movere (IVL. VAL. 3, 40 l. 934 CASSIOD. var. 9, 10, 1. 9, 22, 1. cf. p. 723, 22). GERM. 282 -em Cepheos ulnam (i. sideris). SEN. benef. 6, 32, 4 (antea agitur de Augusto) -is ingenii mos (CASSIOD. var. 9, 24, 3). dial. 3, 2, 2 servili manu -em aperire iugulum. OCTAVIA 246 Iuppiter, tela cur frustra iacis invicta ... -i manu? al.

③ -ia sunt attributa, qualitates, affectus sim.: CIC. Manil. 24 ut ... nomen -e magnum et sanctum esse videatur (i. nomen q. e. 'rex' sim. ut: har. resp. 29. rep. 2, 52 pulso ... Tarquinio ... odium populum Romanum -is n. tenuit. Brut. 53 HIST. AVG. trig. tyr. 15, 2 CLAVD. DON. Aen. 11, 345 p. 465, 14. cf. SVLP. SEV. chron. 2, 17, 3 sine usurpatione -i [i. nomine q. e. 'rex' non usurpato; opp. postea: se reges appellari maluerunt]. aliter p. 723, 41). Sest. 57 v. p. 781, 59. rep. 2, 24 post mortem Romuli nostri ... viderunt virtutem (cf. l. 55) et sapientiam -em, non progeniem, quaei oportere (CASSIOD. var. 7, 34, 2). OV. met. 9, 690 (apparet Io in somnio; alii locum ad p. 720, 22 sqq. trahunt) inerant ... fronti cornua ... et -e decus (SEN. Med. 217. cf. p. 723, 41). SEN. Med. 463 paelicem poenis premat -is ira. FIRM. math. 1, 7, 28 Sulla -is ... maiestatis auctoritate decoratus (IVST. 15, 3, 14. MART. CAP. 5, 426 -i caput Rhetoricae m. sertatum). IVST. 21, 5, 9 amisso -i pudore. LVCIF. Athan. 2, 3 l. 42 dignitate (CHROMAT. in Matth. 1, 1 l. 24. CASSIOD. var. 10, 31, 1 [antea: regiae dignitatis]. al.). AMM. 31, 2, 7 nulla severitate -i. HEGES. 1, 28, 5 Mariammen ... Hyrcano proximam atque ob ea -i praeditam nobilitate (cf. p. 723, 42). CLAVD. carm. min. 30, 37 quae maior origo quam -is erit? (CHROMAT. in Matth. 1, 1 l. 30 Ioseph vel Maria ex genere David, id est ex o. -i. aliter l. 63). CASSIOD. var. 10, 4, 6 (agitur de Amalasuintha regina; vergit ad p. 719, 38 sqq.) haec est -is ... virtus, celerius necessaria sentire et tardius in verba prorumpere. al.

④ -is est ipse rex eiusve propinquus (cf. p. 722, 8 sqq. et sub B): ① usu adi.: de singulis: OV. ars 1, 697 virgo -is Deidamia (HIST. AVG. quatt. tyr. 15, 4). GERM. 643 ipse -is Cepheus (i. sidus). LIV. perioch. 27, 12 -em puerum eximiae formae (cf. Liv. 27, 19, 8 regii generis). IREN. 1, 11, 4 est quaedam proarche -is, proanenoetos eqs. ITIN. Alex. 42, 95 filia -is. ALC. AVIT. epist. 5 p. 32, 29 numerum -ium personarum. CE 2039, 5 (Tunete; saec. VI¹) Gebam(unde, ...) -is origo (i. progenies). al. de genere sim. (de procreatore regum SYMM.): POMP. TROG. hist. prol. 40 extincta ... -i, Antiochorum domo (i. Bongars, regubi vel regum codd.; cf. p. 720, 55 sq.). SEN. Oed. 835 nobilius aliud genere -i appetis? (VET. LAT. I Macc. 3, 32 [rec. V] hominem nobilem de g. -i [gr. ἀπὸ γένους τῆς βασιλείας, rec. L de g. regionis, B de g. regio]. PASS. Theclae A 27 p. 74, 5. al.). SYMM. or. 1, 3 Gratiane, meruisti, ut de te sacra germina pullularent ..., ut fieres vena -is. AMBR. patr. 4, 16 ut ... ex tribu ... Iuda, ex qua David ... et reliqui reges fuerunt, -is successionis splendor effulgeat (cf. p. 720, 10). HEGES. 2, 1, 2 prosapiae (al., v. vol. X 2, 2168, 63 sqq.). al.

② subst. masc. vel fem. (cf. DIFF. ed. Uhlfelder 11 regius puer est, -is est rex, qui regit regnum. significantur saepe reges minores vel filii regum; apud AMM. saepius disting. rex, e. g. l. 16, 12, 26 [etiam optimates]. 18, 12, 3 [etiam [Ranieri]

regulij. 22, 12, 2): INSCR. Dessau 8959 (= Année Épigr. 2003 n. 2024; e *Mauret. Sitif., fort. saec. III^a*) conlectis -bus (*de concubinis cogitavit Dessau*). PASS. Theclae C d 30 p. 83, 25 erat ... Trifina ex -bus (*A 30 p. 82, 3. al. regina*). AMM. 16, 12, 34 (*disting. plebe*). 17, 12, 9 Zizais ... etiamtum -is, ardui corporis *iuvēnis*. 17, 12, 21 quorum *Quadorum* -is Vitroductor, Viduari regis filius et Agilimundus subregulus *eqs.* CLAVD. DON. Aen. 2, 405 p. 203, 2 (*ad 2, 403 Priameia virgo, i. Cassandra*) quod -is, quod virgo *eqs.* CIL XIII 3682 (*saec. IV^a*) filius Hanhualdi -is gentis Burgundionum. COD. Theod. 7, 1, 9 pr. SVLP. ALEX. Greg. Tur. Franc. 2, 9 p. 54, 14 *quibusdam* Francorum -bus (*explicat* GREG. TVR. *ibid.* p. 54, 15 cum ... eos -es) vocet, nescimus, utrum reges fuerint, an in vices tenuerunt [*sic*] regnum). CASSIOD. Ios. antiq. 14, 489 p. 426 ne ... Antigonus ... senatui demonstraret se quidem ex -bus descendentem (*gr. ἐξ βασιλέων*), Herodem autem privatum. *al.*

② *de Christo*: IREN. 3, 11, 8 (*subst. neutr. indicat attributum eius*) 'primum ... animal ... simile leoni' (*apoc. 4, 7*), efficabile eius *filii dei* et principale et -e significans (*gr. τὸ ... βασιλικόν*). RVFIN. hist. 1, 3, 5 -is formae ... insignia [*respic. nomen 'Iosue'*, v. num. 13, 17]. ORIG. in Matth. ser. 38 p. 71, 31 gloriosam et -em f. verbi. 68 p. 161, 28 f. dei -em [*gr. βασιλικήν*]. AVG. cons. euang. 4, 10, 11 ad -em ... et ad sacerdotalem ... personam. CHROMAT. serm. 19, 2 *ecclesia gloria -i refulget. al.*

β *respic. regis actiones*: ① *-ia sunt ea, quae rex dat, praebet*: ① *dona sim. eorumve qualitates*: CIC. Verr. II 4, 68 interverso hoc -i dono (5, 184 d. -e dignum ... templo *Iovis*. CASSIOD. var. 5, 26. *al.*; cf. CVRT. 5, 2, 9 donis -is opulentiae). SEN. Herc. f. 428 -e munus (MARCELL. chron. II p. 99, 515, 3). PRVD. apoth. 609 *Christi* cunas veneratus *Eous* (*i. reges, v. Matth. 2, 11*) ... -ia fercula supplex ... offert. CLAVD. carm. min. 47, 7 (*ad equum*) accipe -es cultus (*sc. quos dedit Serena socrus Honorii*). CE 265, 2 (*Romae, saec. IV^a*) avus ... -i sumptu (*i. imperatoris, ut vid.*) Phoebeia templa locavit. ② *cenae*: VERG. Aen. 1, 686 -is inter mensas *Didonis* laticemque Lyaeum (IVVENC. 3, 741 [*spectat ad Matth. 22, 2 sqq.*] adire recusant -es thalamos [*i. nuptias, cf. p. 721, 50sqq.*], -is pocula mensae. AMM. 15, 5, 27. CE 1347B, 11 [*a. 395*]. *al.*). Ov. met. 6, 488 (*in aula Pandionis regis*) -es epulae mensis *ponuntur* (STAT. Theb. 2, 306 DRAC. Orest. 854 CORIPP. Iust. 3, 87. *cf. p. 723, 33sq.*). QVINT. inst. 1, 10, 10 inter -a convivium (RVFIN. Orig. in cant. 3 p. 184, 25 SVLP. SEV. chron. 2, 6, 3. *al.*). *al.*

③ *-ia sunt regis officia, facta sim. (huc vergit p. 718, 55; cf. etiam p. 722, 13sqq.)*: CIC. div. 1, 89 *veteres*, ut ... sapere, sic divinare -e ducebant. STAT. Theb. 10, 587 periura ... -is crimina noxae (*item -ia sunt scelera sim., quae committunt reges*: AMBR. hex. 2, 4, 16 sacrilegio. DRAC. laud. dei 3, 328 nefas). APVL. apol. 26, 3 *apud Persas magia* inter prima -ia docetur (*neutr. pro subst.; pendet a Ps. Plat. Alc. I 122^a τὰ βασιλικά*). VET. LAT. II Macc. 4, 6 (rec. V, *sim. L, X*) sine -i providentia impossibile esse pacem rebus dari ([*gr. βασιλικῆς προνοίας, rec. P p. regis, B et M regia voluntate*]). CONC. Carth. a. 345/348 p. 5, 14 [regularis var. I]. VICT. VIT. 2, 41). IREN. 2, 32, 2 *artes venatorias et militares* et -es. IVL. VAL. 3, 81. 174 cum ... fieret ... pugna -is (*i. regum Alexandri et Pori*). AMBR. hex. 1, 2, 6 *Mosen* subsidiis -bus fultum. HEGES. 1, 26, 3 -ium negotiorum iure (ORIG. in Matth. 16, 4 p. 473, 5 rege ... aliquid -ium n. agente [*gr. τῶν τῆς βασιλικῆς πραγμάτων*]). CASSIOD. var. 8, 15, 1 virum ... -i examinatione (*sc. Theoderici*) laudatum. *al.*

④ *-ia sunt, quae rex iubet, edicit, statuit sim.*: ① *pondera, nummi, sc. regis iussu vel auctoritate edita*: HOR. epist. 2, 1, 234 -e nomisma, Philippos (*inde* AVSON. den. 10 [408 S.], 5, 27, 15 [394 S.], 19. *item de nummis*: IREN. 3, 17, 3 duo denaria -ia. EVSEB. EMES. serm. 28, 13 *non debet accusari -is nummus ob adulterum*). VET. LAT. II reg. 14, 26 (Paul. Nol. epist. 23, 20) *capilli Absalom* erant centum siclorum pondere -i (*gr. ἐν τῷ σίκλῳ τῷ βασιλικῷ, Vulg. p. publico*). ② *quaelibet dicta, scripta* (*cf. p. 722, 15*): VAL. FL. 1, 819 strictos iussis -bus enses (AVG. c. Cresc. 3, 49, 54 VICT. VIT. 1, 48). APVL. met. 5, 14, 2 *non immemor Zephyrus -is edicti* (*i. Cupidinis, v. Zimmerman et al., comm. 2004, 209*). VET. LAT. Iac. 2, 8 (Aug. epist. 167, 3. *al. sim. al. et VVLG.*) si ... legem perficitis -em (*i. dei; gr. βασιλικόν*). IVVENC. 3, 765 (*respic. Matth. 22, 12*) -is sermonis pondere. AVG. epist. 66, 1 iussio -is (*[postea: imperatoria iussa]*). GREG. TVR. dorm. 4). un. eccl. 18, 47 p. 292, 23 litteris (AVELL. 169, 8. CASSIOD. Ios. antiq. 11, 286 p. 325 portitores -ium I. [*gr. τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα*]). EVSEB. EMES. serm. 19, 10 Daniel ... -ia sibi commissa (*i. munera sim., v. Dan. 2, 48; acc. absol.*) non aderat praesens (*neutr. plur. pro subst.* ut: CONC. Barc. a. 599 Vives p. 159 per sacra -ia). COD. Iust. 1, 14, 12, 1 -em sensum. *al.*

γ *respic. forma rei publicae, regnum*: ① *-is est potestas, status, auctoritas sim. regis (condicio subiectorum p. 720, 6)*: CIC. har. resp. 54 *Sulla* habuit -em potestatem, quamquam rem publicam recuperarat (leg. 3, 4 quoad ei rei p. *Romanae* -is p. praefuit. VICTORIN. POETOV. in

apoc. 17, 12 decem reges accepisse -em p. LACT. inst. 4, 10, 15 *apud Iudaeos* p. -is inducta est [*antea: dominio regum*]. *al.*). VELL. 2, 6, 2 -is potentiae (*al., v. vol. X 2, 293, 3 sq., ubi addas e. g. Ps. AVR. VICT. epit. 48, 16*). PS. TERT. execr. 2 *Iuppiter* tyrannico -ique imperio oppressit populos (FIRM. math. 8, 26, 7 sq. HIST. AVG. Tac. 1, 5. *al.*; cf. p. 722, 65). CYPR. Fort. 11 l. 83 sub -i ... ac tyrannica servitute. ARNOB. nat. 4, 28 *Iovem* cum patre ... conseruisse bella civilia et eum iure abstinuisse -i. LVCIF. Athan. 1, 1 l. 8 auctoritate ... -i *Constantii imperatoris* (AVG. epist. 129, 4. *al.*; cf. p. 723, 6. 43). AMBR. hex. 4, 4, 18 nec -is in filios transmitteretur successio. HEGES. 1, 36, 1 fastigium (OROS. hist. 7, 37, 1 VEREC. in cant. 7, 1. *al.*). CLAVD. 8, 1 auspiciis ... sese -bus annus induit (*i. imperatore consule facto*). 28, 64 culmen (FVLG. RVSP. ad Tras. 1, 2, 2 -is apicem culminis. COD. Iust. 1, 51, 14, 3, 7, 37, 3, 1^b). AVG. civ. 5, 12 p. 212, 3 *Romani veteres* -em dominationem non ferentes. PETR. CHRYS. serm. 109, 4 Saul tumens -i vertice. *al.* ② *-is est genus rei publicae regi subiectum*: CIC. rep. 2, 41 (v. vol. X 1, 2703, 73) *genere* -i et optimati et populari (2, 43 -e g. civitatis. leg. 3, 15 v. p. 786, 44). 3, 47 de ... -i re publica quaerimus. ③ *subst. neutr. significat eam partem rei p., quae ad regem spectat*: CIC. rep. 1, 69 placet ... esse quiddam in re publica praestans et -e.

δ *respic. regis bona, possessiones sim.; -ia (-es) sunt*: ① *vestimenta, ornamenta corporis, insignia, arma sim. (cf. p. 722, 57)*: CIC. Scaur. 45 purpura -is (PANEG. 2, 45, 1 OPTAT. 5, 7, 3). fin. 2, 69 Voluptatem pulcherrimo vestitu et ornatu -i in solio sedentem (CVRT. 3, 3, 24 regiae pelices ..., et ipsae -i cultu o. que). HOR. carm. 4, 9, 15 mirata *Paridis* -is ... cultus (*cf. l. 25*) et comites, Helene (*i. ad p. 721, 18*). ars 228 deus ... vel heros -i conspectus in auro nuper et ostro (*sc. in scaena*). PROP. 4, 4, 21 *Tarpeia* obstipuit *Tatii* regis facie et -bus armis (IVL. VAL. 1, 44 l. 1386). Ov. am. 3, 1, 13 laeva manus *Tragoediae* sceptrum late -e movebat (met. 5, 422 s. -e *Ditis*. RVFIN. hist. 1, 3, 7. *al.*; cf. p. 721, 40). epist. 13, 36 induit -es, *Laudamia*, sinus (CLAVD. rapt. Pros. 2, 95). EPICED. Drusi 333 -i ... habitum (STAT. Theb. 11, 434 PANEG. 2, 23, 3. *adde l. 35*). SEN. Phaedr. 899 -e ... ebur capulo *gladii* refulget. CVRT. 3, 3, 15 vestem ... -em (VET. LAT. act. 12, 21 [cod. 50, *sim.* 51] *Haerodes* indutus v. -em [*gr. ἐσθῆτα βασιλικήν*, cod. 54 (habitum -em, *Vulg.* veste regia]. IVST. 14, 6, 9. *al.*; cf. p. 723, 35). AMBR. in Luc. 10, 108 ascensus crucem -a vestimenta deposuit *Christus* (*cf. 104 regiae potestatis insignia*). VVLG. Esth. 5, 1). PRVD. perist. 10, 353 Fides innexa crines vinculis -bus (*cf. p. 741, 69*). *al.* ② *ornamenta domorum, suppellex sim.*: CATVLL. 64, 46 domus *Pelei regis* gaudet -i splendidā gazā. VERG. Aen. 1, 637 domus *Didonis* interior -i splendida luxu instruitur (*huc spectat* GLOSS. IV 461, 38 -i luxu: luxurioso vel 'regifero' [*regifico?*] *Goetz in indice*) apparato. *cf. p. 723, 32*). IVST. 23, 2, 6 -i ... instrumento, quo ... nemo regum ditior fuit. COD. Iust. 2, 15 rubr. ut nemo privatus ... vela -ia suspendat (*cf. 2, 15, 2 pr. [a. 439] v. regia*). *al.* *thrōni sim.*: Ov. fast. 6, 353 solium ... -e *Iovis* (LIV. 1, 47, 4 CVRT. 4, 1, 22. PANEG. 3, 23, 4 tu, *imperator*, Philosophiam ... in -i s. conlocasti. *al.*). TERT. adv. Marc. 4, 14, 6 (*affert I reg. 2, 8*) 'in thrōnis gloriae' utique -bus (PS. AVG. serm. ed. Mai 48, 3 [*dei vel Christi ut 80, 3, ubi gr. βασιλικῷ, v. Wenger, Augustinus magister I, 1954, 180*]). FIRM. err. 24, 8 quod ... deus pater ... -is sellae ei *Christo* concesserit sedes (AMM. 19, 11, 12. AVG. civ. 5, 20 p. 231, 11 [v. p. 741, 72]. in psalm. 46, 10 [*in imag.*] sit anima tua iusta et eris -is sella sapientiae). *al.* ③ *aedificia sim. eorumve partes vel qualitates* (*cf. p. 723, 29*): HOR. carm. 3, 30, 2 exegi monumentum ... -i ... situ pyramidum altius. Ov. met. 1, 171 ad tecta *Tonantis* -emque domum (RVFIN. Orig. in cant. 3 p. 218, 9 [*in imag.*] in d. eius *Christi* -i, hoc est in ecclesia. AVG. in psalm. 44, 23. *al.*). 3, 204 domum et -ia tecta (6, 614 fast. 2, 737 DRAC. Orest. 648. *al.*). 5, 2 atria (STAT. Theb. 2, 214). VITR. 5, 6, 9 *scaenae* tragicae deformantur columnis ... et signis reliquisque -bus rebus. SEN. Tro. 771 -i ... aula (IREN. 4, 30, 1 l. 23 CYPR. ad Donat. 13. *al.*). CVRT. 3, 13, 11 tabernacula -i magnificentia ornata. STAT. Theb. 11, 756 limen (CLAVD. carm. min. 30, 131 DRAC. Orest. 795). MART. 4, 59, 5 sepulchro (VVLG. II par. 26, 23). VET. LAT. III Esdr. 6, 21 in -bus bibliothecis Cyri regis (*gr. I Esdr. 6, 22 βασιλικαῖς*). *al.* *neutr. plur. pro subst., i. q. regis domus vel imperatoris sedes* (*gr. resp. fere τὰ βασιλῆα, quod infra omisimus; v. Lundström, Übersetzungstechn. Unters., 1955, 134 sq. et cf. p. 722, 70*). HEGES. 1, 16, 3 *Iudaei* sponte ... tradidere *Pompeio* -ia sua. HESYCH. in lev. 24, 10 p. 1104^D *Moy-ses* in Pharaonis -bus nutritus. NOVELL. Iust. 30, 6. CASSIOD. hist. 7, 12, 8 (*meton. pro incolis*) studere ..., ut universa -ia suae partis faceret. Ios. antiq. 7, 199 p. 199 concubinas custodes -ium derelinquens. 20, 61 p. 576 ad -ia sua (*gr. εἰς τὴν βασιλείαν*). Ios. c. Ap. 2, 36 circa -ia (*gr. πρὸς τοῖς βασιλικοῖς*). *al.* *apud eundem; v. etiam p. 721, 7*. ④ *opes, divitiae, thesauri sim.*: HOR. epist. 1, 12, 6 si ventri bene est ..., nil divitiae poterunt -es addere maius (CLAVD. DON. Aen. 1, 705 p. 137, 33, 2, 445 p. 209, 23. SIDON. epist. 2, 13, 8 d. deliciasque -es). MANIL. 5, 360 opes

(IVL. VAL. 2, 30 l. 952 thesauros o.ve -es. IORD. Get. 223. cf. p. 723, 31). IVST. 2, 14, 6 castra referta -is opulentiae. HIST. AVG. Maximin. 14, 4 *Gordianus* Carthaginem venit cum pompa -i (trig. tyr. 30, 13 VEN. FORT. vita Radeg. 2. al.). AVG. c. Parm. 2, 13, 29 thesauris -bus (cf. l. I). al. ⑤ *animalia*: OV. met. 2, 842 armentum (IVL. VAL. 1, 7 l. 352). APVL. met. 6, 15, 1 Iovis -is ales *aquila* (nisi ad B3). VET. LAT. III Esdr. 1, 8 (neutr. pro subst.) haec *animalia* de -bus data sunt ... populo (gr. I Esdr. 1, 7 ἐκ τῶν βασιλικῶν. nisi ad p. 720, 64sq.). al. ⑥ *quaelibet*: PLIN. nat. 13, 18 -e unguentum appellatum, quoniam Parthis regibus ita temperatur eqs. (cf. l. 65). HIER. epist. 60, 15, 3 Iovianus gustatis tantum -bus bonis ... interiit. PAVL. NOL. carm. 24, 799 (in interpr. allegorica, respic. gen. 41, 43) -is ... curus est Christi caro corpusque sanctum ecclesia (cf. 798 curru ... regio). CHROMAT. in Matth. 29, 2, 3 (respic. Dan. 1, 5) *adulescentes* cibus -bus pascebantur (i. eisdem, quibus rex). EDICT. Hunir. Vict. Vit. 3, 11 praediorum. al.

ε respic. animantes, qui regem adiuvant; -es sunt: ① *homines*, qui ei serviunt, eum comitantur: usu adi. (cf. p. 722, 20): HOR. carm. 4, 9, 15 comites (v. p. 720, 26). epist. 2, 2, 30 miles praesidium -e loco deiecit. APVL. mund. 26 p. 348 mancipia (cf. gr. 398a30 δοῦλοι τοῦ μεγάλου βασιλέως). VET. LAT. III Esdr. 8, 68 dispensatoribus (gr. 8, 64 τοῖς βασιλικαῖς οἰκονόμοις). I Petr. 2, 9 (Aug. civ. 17, 5. al. et VVLG.) vos estis -e sacerdotium (gr. βασιλείον ἱεράτευμα. respicitur *Christus* rex [nisi ipsi *Christiani* quasi pro regibus habentur, cf. B2] ut: AVG. quae. euang. 2, 40, 3. al. apud eundem; cf. HIER. epist. 64, 4, 2 *Christiani* genus -e et sacerdotale sumus). AMM. 19, 1, 5 comitante cohorte -i. HIST. AVG. trig. tyr. 16, 2 concubinarum. AMBR. Ioseph 6, 35 de fastu ... ministrorum -ium (GLOSS.¹ II Abav. MI 9 m. -is: aulicus. cf. HEGES. 1, 28, 1 corrupto uno de -bus ministeriis [-stris var. l.; gr. I, 226 τινὰ τῶν βασιλικῶν οἰνοχόων]). al. subst. masc.: PS. RVFIN. Ios. bell. Iud. 1, 474 p. 636 (gr. τοῖς ἐκ τῆς βασιλείας). 2, 52 p. 659 -ium plurimi, qui ... transfugerant (gr. οἱ πλείους τῶν βασιλικῶν). 2, 55 p. 659 *veterani* cum -bus decertabant (gr. τοῖς βασιλικαῖς). GREG. TVR. Franc. 5, 49 p. 259, 17. GLOSS. II 256, 23 -ium principalem: βασιλικόν. ② *dei*, qui eum protegunt: IVST. 11, 15, 10 precari *Darium morientem* ... -es deos, ut illi *Alexandro* ... contingat imperium.

ζ respic. ea, quae vario modo regi contingunt vel ad regem pertinent: ① *quaelibet* res: PROP. 3, 15, 24 *famula* -is manicas rupit (sc. quas imposuerat regina). OV. met. 6, 74 (*Iuppiter* ut rex depingitur) Iovis est -is imago (IREN. 1, 9, 4 l. 114 [gr. βασιλικῆς]). trist. 2, 553 (si recte legitur) dedimus tragicis scriptum -e tyrannis (i. reges tractans; sceptrum -e *Francius* fort. recte, cf. p. 720, 29sq.; item de scriptis: Pont. 4, 16, 9 qui ... dedit Latio carmen -e, Severus. AVG. in psalm. 15, 1 titulus -is [sc. in cruce Christi, quo rex appellatus est; v. e. g. Ioh. 19, 19]). SEN. apocol. 4, 1 vers. 2 -ia tempora vitae (sc. *Claudii*; item -e est tempus: PS. AVG. serm. ed. Mai 152, 2 dies ... -is, in quo imperator *Christus* ascendit ab inferis). STAT. Ach. 1, 756 atria *Lycomedis* regis fervent -i strepitu. PS. CYPRI. idol. 1 reges ..., qui ob -em, memoriam coli ... etiam in morte coeperunt (i. fere regi sui). mont. 9, 1 de ... regno ligni -is (i. crucis Christi ut: 9, 6. 12, 1). HEGES. 1, 37, 5 *Salome* iniuriarum suam addens -bus contumeliis (sc. quas acceperat *Herodes*). al. ② *matrimonium* sim., sc. cum rege, regina contractum (etiam res corporeae per meton. pro matrimonio posita): SEN. Herc. f. 346 iuncta -i face thalamisque Megara. VAL. FL. 5, 444 -i ... toro laetus *Iason* (RVFIN. epist. Clement. 7, 7 [in imag.] sponsa, i. ecclesia, si peccaverit, ... trudetur -bus t. Christi. CLAUD. carm. min. 30, 93). IVL. VAL. 1, 13 l. 600 (verba *Alexandri pueri*) matrem aliis -bus nuptiis coniugabo (IVST. 1, 10, 14 SVLP. Sev. chron. 2, 12, 6). IVENC. 3, 739 voti -is honorem (CLAUD. 10, 121). al. ③ *honores, reverentia, officia* sim. regi reddita: STAT. Theb. 12, 58 accepit ... manes Eteoclis ... haudquaquam -is honos (i. sepulturae ut: ITIN. Alex. 30, 69). FIRM. math. 8, 28, 9 scriba ... -bus ... officiis applicatus (VEREC. in cant. 6, 8 l. 13). CLAUD. DON. Aen. 7, 585 p. 87, 30 obliiti -is reverentiae ... Latini (11, 240 p. 443, 24). unctio (unguntur apud PRVD. utroque loco *Christiani*, sc. signo Christi regis): TERT. adv. Iud. 13, 6 in captivitate non licere unctionem chrisma -is confici (COMM. apol. 268. PRVD. c. Symm. 1, 586 sacrum ... -i c. signum). HIER. tract. in psalm. I p. 190 l. 57 -i unguento (ibid. l. 59 sq. PRVD. psych. 361 frontis signacula, per quae u. -e datum est et chrisma perenne. SVLP. Sev. chron. 1, 34, 2. al.; aliter l. 9). CASSIOD. in psalm. 27, 8 l. 177 unctio. ④ *portenta* (cf. p. 722, 49sq.), quibus regem nasci ostenditur (sc. stellae earumve aspectus): AMBR. hex. 4, 4, 18 -ium iuvitatum ... figurae (cf. gr. 6, 7 p. 133⁴ οἱ τῶν βασιλικῶν γενέσεις ... σχηματισμοί, Eustath. Basil. hex. 6, 7, 8 natalium regionum decreta). PRVD. cath. 12, 28 cernunt ... -e vexillum magi (i. stellam, quae nato Christo apparuit [Matth. 2, 2 sqq.], ut signum -e: PS. AVG. serm. ed. Mai 150, 1. 151, 2; sidus -e: SEDVL. carm. pasch. 2, 90). ⑤ *urbs*, ubi rex habitat: AMBR. in psalm. 118 serm. 5, 2, 3 (ad v. 133) ab exercitu

conficitur iter, donec ad eam urbem perveniatur, quae quasi -is eligitur. VVLG. Ios. 10, 2 urbs ... magna erat Gabaon et una -ium civitatum (COD. Iust. 5, 27, 3, 2 [a. 443] alterutram -ium c. [regnantium Novell. Theod. 22, I, 8]. EXPOS. mundi 23 Antiochia ..., c. -is ..., ubi et dominus orbis terrarum sedet. 55 c. maximam ... et -em Romam).

b praevalet notio qualitatis, quae regem decet, regi convenit, sc. splendoris, nobilitatis, maiestatis sim. (vigente tamen respectu regni [aliter sub II]): a -es sunt ipsi reges: PLAVT. Capt. 825 (hyperbolice loq. parasitus; simul alludi vid. ad patronos, qui reges appellantur) non ego nunc parasitus sum, sed regum rex -ior. CASSIOD. hist. 7, 7, 4 *Valentinianus* sic ... fuit -is pariter et urbanus, ut eqs. (gr. Theodoret. 4, 6, 2 βασιλικός).

β -ia sunt varia ad regem sim. pertinentia: CIC. rep. 5, 3 (nihil esse tam) -e quam explanationem aequitatis, in qua iuris erat interpretatio. Cato 59 nihil ei *Xenophonti* tam -e videri, quam studium agri colendi. off. 1, 38 (respic. verba *Pyrrhi regis antea ex Ennio allata*) -is sane et digna Aeacidarum genere sententia. SEN. Med. 204 (loq. *Medea*) quam ... -e hoc putet rex ..., qua coepit, ire, regia didici mea. STAT. Theb. 4, 751 (descr. *Hypsipyle*) neglecta comam ..., -es tamen ore notae. MART. 12, 62, 3 *Saturne*, sub quo pigra quies ... erat, nec -e nimis fulmen nec fulmine digni. IVL. VAL. 1, 13 l. 604 in aula *Philippi regis* aderat ... inter multas -esque delicias Lysias quidam homo facetus. 2, 30 l. 968 (*Darius Poro regi Indiae*) munus istud habebis, quod ... -issimum est, Bucephalam equum scilicet.

al. neutr. plur. pro subst.: CASSIOD. var. 5, 44, 3 (*Theodericus regi Vandalorum*) fecimus utrique -ia: sic nos superavimus tyrannicam cupiditatem, sicut et vos vicisse constat errorem.

2 *technica* quaedam (addidimus sub a imagines ab usu technico fort. pendentes; qua ratione res quaeque cum regibus cohaereat, non semper apparet):

a viae vel limites -es (gr. resp. βασιλική praeter l. 37; cf. p. 765, 58sq.): a via -is (fort. quae olim sub tutela regis erat, postea via publica, cf. Vlp. dig. 43, 8, 22 publicas v. dicimus, quos Graeci βασιλικάς, nostri praetorias, alii consulares v. appellant. vocem ut glossesma spernunt edd. SIC. FLACC. grom. p. 110, 2 v. publicae [-es]): proprie: CIL III 6974 (= 12217; a. 6 a. Chr.; si recte legitur) Caesar ... August(tus) ... v. rega(ly)em ... fecit (-em *Mommsen* in app., seça.)em in textu; cf. e. g. 14401c v. sebasten). VET. LAT. num. 20, 17 (cod. 100, sim. Paul. Nol. epist. 12, 4) v. -i ibimus (Vulg. v. publica). RVFIN. hist. 2, 25, 7 v. -i, quae ad Vaticanum ducit, (locus vix recte versus; i. gr. resp. ἐπὶ τὸν Βασιλικόν). in imag.: RVFIN. Basil. hom. 2, 4 l. 197 v. recta, v. -i incede (respic. vita *Christianorum* ut: PAVL. NOL. epist. 12, 4. AVG. civ. 10, 32 p. 455, 1 [de religione christ.] haec est ... -is v., quae una ducit ad regnum. cf. p. 765, 63sq.). VITAE patr. 5, 10, 44 v. hanc -em (sc. minus comendendi; cf. p. 765, 68). β cetera exempla: CONC.⁵ I 2 p. 47, 6 (in imag.) sequentes ... patrum confessiones ... et -em tamquam tramitem incedentes dicimus, quia eqs. (cf. alias versiones p. 765, 72sq.). LIB. col. I p. 248, 12 limites -es (regulares var. l.; an in agris, qui regis sunt vel erant?). EDICT. reg. Goth. de pecor. (CIL IX 2826) 9 -i derelicto transitu (i. quo licet pecora transferre).

b in haruspicina (v. Thulin, Die etrusk. Disciplin II, 1906, 46 sq. et RE VI 2445, 38 sq. 2454, 38 sq.): FEST. p. 289 -ia exta appellantur, quae potentibus insperatum honorem pollicentur, ... humilioribus hereditates, filio familiae dominationem (terminum ad partem quandam iecoris 'regem' vocatam spectare coniecit Thulin). SEN. nat. 2, 49, 2 (inter nomina fulgurum, quae a Caecina ponuntur) -ia, cum forum tangitur ... aut principalia urbis liberae loca, quorum significatio regnum civitati minatur.

c varia: signum -e (sc. in astrologia [v. etiam B4]; cf. e. g. *Hephaest. apotelesm.* 1, 1, 3 [de Ariete] βασιλικόν): FIRM. math. 2, 10, 2 Aries est s. in caelo masculinum, aequinoctiale ..., -e eqs. sapphirus -is (cf. fort. *Damig. lapid.* 14, 2 hunc lapidem solent reges gestare circa cervices): EPIPHAN. Avell. 244, 26 -is auri punctis intermicans (*Migne* gr. 43, 297⁴ ὁ βασιλικός).

B usu deflexo spectat ad alios, qui (alia, quae) pro regibus habentur (praeter 2a -es sunt ipsi, qui [-ia sunt ipsa, quae] dominantur, excellunt sim. eorumve potestas, actiones, loca); respic.: 1 *facultas rationalis*, sc. quasi hominem regens (cf. e. g. p. 741, 64): CIC. rep. 1, 60 si in animis hominum -e imperium sit, unius fore dominatum, consili scilicet (AMBR. Iac. 1, 1, 4 -e ... mentis i.). APVL. apol. 50, 4 -em partem animi ..., quae ratione pollens verticem hominis velut arcem et regiam insedit. flor. 7, 10 (de philosophia; nisi ad IIB2) disciplinam -em tam ad bene dicendum quam ad bene vivendum repertam (*Hunink, comm.* 2001, 99 confert l. 66). CAEL. AVR. acut. 1, 8, 56 animae -ia in capite constituta esse (neutr. pro subst.; cf. 54 animae regimen et supra p. 720, 64sq.). ibid. -e locum (nom. neutr.).

2 *homines* (cf. l. 9. p. 721, 23sq.): a -es sunt, qui cum potente, sc. patrono, quasi cum rege iunguntur (si recte ita intelleguntur duo tituli *Formiis reperti*; de collegio clientium cogitavi *Mommsen* ad loc. priorem,

[Ranieri]

de ordine quodam civium eminentium Fora, Epigr. anfiteatrali dell'occidente rom. IV, 1996, 68 ad alterum; utrobique masc. plur. pro subst.): CIL X 6094 (non ante aet. Hadr.) L. Varronio ... patrono coloniae ordo -ium. INSCR. Année Épigr. 1927 n.124 (Formiis; saec. II) is dedit sportulas dec(urionibus) August(alibus) regal(ibus) sing(ulis) (denarios) quinos.

b -is est auctoritas, sc. episcopi: AVELL. 2, 83 Damasus papa acceptā a. -i ... presbyteros ... misit in exilium. **c** -is est, qui ipse se regit: MVTIAN. Chrysost. hom. 7, 4 p.289^{med.} rex ... est senex, si voluerit, et ab eo, qui purpuram habet, magis -is est, dum passiones animi vicerit (gr. p.66^{med.} βασιλικώτερος).

3 animalia (hucine p. 721, 6?): IVL. VAL. 1, 5 l.271 draco ... -e est animal (gr. 1, 11, 4 βασιλικόν ἐστι ζῷον). AVG. c. Parm. 2, 3, 7 (homo schismaticus contumeliose cum regulo serpente comparatur) Optatus basiliscus, qui nutu quodam -i, quo inter serpentes excellere dicitur eqs.

4 stellae quaedam praeclarae (cf. infra p. 764, 53sq. 767, 62sq.): FIRM. math. 6, 2, 1 claras stellas ... in signis omnibus invenimus, sed -es in quattuor, in Leone scilicet, in Scorpione eqs. (v. Le Bœuffle, Astronomie-Astrologie, 1987, 227).

II laxius, sc. fere neglecto respectu regni, -ia sunt, quae rege digna sunt, eum decent sim., i. maxime splendida, magnifica sim. (c. colore superbiae l. 22sq.; probabiliora huc traximus, cetera v. sub I): **A** -es sunt homines eorumve animi sim.: LIV. 27, 19, 5 (antea p. 763, 31) -em animum in se (i. Scipione) esse ... milites taciti iudicarent, vocis usurpatione abstinerent (SCHOL. Cic. Bob. p. 80, 1. 8). RVFIN. Orig. in cant. prol. p. 81, 16 'principes' ... 'reges' (num. 21, 18), -es scilicet et principales animae eqs. ORIG. in Matth. ser. 47 p. 98, 26 magnificos et -es esse omnes, qui in passionem domini crediderunt.

B -es sunt res: **1 corporeae vel cuiuslibet generis**: VITR. 6, 5, 2 nobilibus ... faciunda sunt vestibula -ia alta atria et peristylia amplissima eqs. PHAEDR. 1, 27, 10 o canis, merito iaces mortuus, qui concupisti ... -es opes ... educatus stercore. SEN. epist. 83, 25 cum M. Antonius inter apparatusissimas epulas luxusque -es ora ... proscripitorum recognosceret. SIL. 11, 42 (inter vitia Capuae) medio ... dierum -es epulae (APVL. met. 5, 2, 4. cf. p. 719, 34sq.). PAVL. NOL. epist. 25^a, 2 p. 231, 31 (respic. Luc. 16, 19) dives epulis et veste -i superbus. ENNOD. epist. 9, 3, 1 p. 230, 9 -e munus fit, cui insigne pretium praestat accipiens. **2 incorporeae** (addasne p. 722, 68?): SEN. dial. 7, 7, 3 altum quiddam est virtus, excelsum et -e. PLIN. nat. 10, 172 Messalina ... -em hanc existimans palmam (i. victoriam in certamine venereo). 36, 110 computet in hac aestimatione domorum, qui volet, ... opera pictorum, impendia -ia. IREN. 5, 30, 3 l. 87 'Titan' -e, magis autem et tyrannicum nomen. LACT. Phoen. 149 phoenix avis -i plena decore. FIRM. math. 1, 2, 3 Itali fiunt -i semper nobilitate praefulgidi. 1, 4, 6 quando ... pigros cursus Saturni -i maiestatis auctoritate sol ... exagitet.

acc. neutr. rēgāle pro adv., i. q. modo regali, superbe: CLAUD. 5, 344 Rufinus iam -e tumens et principe celsior ibat (cf. l. 57. p. 720, 15).

adv. **rēgāliter**. compar. -ius l. 54, superl. deest. GLOSS. -r: βασιλικῶς (cf. GLOSS. biling. l. 66, ubi scribitur litt. graecis).

i. q. modo regali, sc. ita, ut agit rex vel ut regem decet (accedit fere ad verba, ad adi. l. 57); respic. actiones sim.: **1** hominum vel deorum regentium (Christi l. 59; c. colore potentiae vel superbiae sim. l. 51. 57. 64):

Ov. met. 2, 397 Iuppiter ignes excusat precibusque minas -r addit. LIV. 42, 51, 2 centum hostiis sacrificio -r Minervae ... facto (sc. a Perseo rege). PORPH. Hor. ars 95 non debet in habitu mendici auxilium petens -r loqui. IVL. VAL. 1, 7 l. 310 Alexander -ius et competentius alebatur (cf. CASSIOD. hist. 11, 17, 4 Theodosius -r natus atque nutritus [gr. Socrat. 7, 22, 2 ἐν βασιλείᾳ τεχθεὶς καὶ τραφεὶς]). 3, 57 l. 1357 Alexandri feretro ... -r exornato. AMM. 29, 1, 18 Valens -r turgidus (cf. l. 45) ... nocentes innocentesque ... perurgebat. 30, 1, 4 rex Armeniorum -r vocatus et ... obsequiorum specie custoditus a Valente imperatore. AVG. cons. euang. 2, 4, 10 Christus huic regendae vitae nostrae ... terrenae ... -r praesidet. CASSIOD. Ios. antiq. 19, 339 p. 570 eos reges ... -r honorare (cf. gr. δικαίως τῇ τοῦ βασιλέως [τῆς -λείας, τῶν -λέων var. ll.] παρουσίᾳ τετιμῆσθαι).

2 quorumlibet: SCHOL. Cic. Bob. p. 79, 34 (ad Sull. 21 quod tandem ... 'regnum?') si ego Cicero quid in eo -r feci, quod in sceleratos homines testimonium dixi.

GLOSS. biling. I 15, 22 (saec. V/VI) βεβε νως ακκιπσι (i. accep-) et γεγαλιτε (gr. βασιλικῶς).

deriv. : regaliolus. cf. Onom. Ranieri.

regammo, -āre. a re- et gamma (cf. gammatus). i. q. declinando recedere a via, ut fiat angulus formae litterae gr. Γ: PS. AGENN. grom. p. 69, 18 (e Frontin. vel Hyg.?) via, dum cum limite currit, ... finem praestat; -ante vero via vel limite, dum a se ... discesserint, ... erit controversia. GROM. p. 347, 21 quae itinera quaedam cursusve aquarum ... vicem limitum expectant a -antibus lineis vel percurrente rigore. DONATIO Tiburt. p. CXLV^b 24 (describuntur fines areae donatae) s(a)epis descendit et

-at, (regam ante cod.) ad viam cavam.

rēgariolus, rēgaviliolus, rēgāsolus v. regaliolus. Bk.

regelāsco, -ere. a re- et gelasce. i. q. rursus gelasce, refrigerari (ad notionem ed. confert l. 39): PLIN. phys. Sang. p. 259 l. 14 haec omnia mittis in oleo ferventi ..., et regelas(c)et; uterus, mir[a]e sanat.

regelatio, -ōnis f. a regelare. i. q. actio regelandi, liquefaciendi: FRONTIN. grom. p. 43, 7 (sim. PS. AGENN. grom. p. 64, 27) Gallia togata multis contexta fluminibus inmodicas Alpium nives in mare transmittit et subitarum -um (releg- var. l.) repentina[s] inundatione[s] patitur iniurias.

regelo, -āvi, -ātum, -āre. a re- et gelare. NOT. Tir. 110, 45 -at. GLOSS.¹ I Ansil. RE 726 -tum plumbum, id est liquefactum.

[salent. arrāšalā, rrešolare (Alessio, Lex. etym., 1976, 345), ligur. (Pigna) ređerarse (Merlo, L'Italia dialettale 21, 1956/57, 6). cf. M.-L. 7167. Schd.-Cr.] [confunditur in codd. c. relegare l. 25 (cf. l. 8); vix huc pertinent con. dub. VARRO rust. 1, 57, 3 -are (Poliziano; potius cum Schneider legas re(fri)gerare, v. p. 684, 28) et corruptela ORIBAS. syn. 2, 56, 41 Aa p. 125, 17 rgelaberit (latere vid. se gelaverit [ita rec. La]; gr. τὸ παγγῆναι).]

1 i. q. privare gelu, sc. frigidum torpore, et inde calefactione mollire, liquefacere (-antur variae materiae rigidae, sed per imag. homines senectute frigidi eorumve aetas l. 21. 29): **a** (medio) pass. (cf. l. 11. 33): SEN. epist. 67, 1 (in imag.) iam aetas mea contenta est suo frigore: vix media

-atur aestate (-tura codd. potiores). COLVM. 1, 5, 8 hieme solum aedificii pronum orienti matutino (-ari) ortu poterit, ut concreti rores liquescant. 2, 15, 3 ager assiduis umoribus rigens hoc stercore adhibito -atur (opp. 2 refrigescere). 11, 2, 7 hae vitis materiae -tae (releg- var. l.; opp. 6 pruinis ... rigentes). MART. 11, 8, 6 (inter odoramenta) sucina virgineā ... -ta manu.

b act. (cf. l. 11): COLVM. 10, 78 ubi ... torpentia frigora brumae ... aprica zephyrus -verit aura (auras var. l.). MART. 3, 93, 17 (in imag. ad vetulam) cum bruma mensem sit tibi per Augustum, -are nec te pestilentia possit (sc. mensis Augustus). ORIBAS. syn. 9, 42, 6 Aa p. 351 (antea l. 35) facis pulverem et superaspargis in aluta et in tabula calida -as. PLIN. phys. Sang. p. 253 l. 24 [recella cera, cetera tunsia in pulvere super sparges (i. i. -a cera(m), nisi conicias -ta cera, quod legendum est PS. THEOD. PRISC. add. p. 336, 8 [regalata cod.]).

c refl. (cf. l. 42): ORIBAS. syn. 9, 42, 6 add. Aa p. 351 ad proflubium sanguinis: pice(m) munda(m) mittis in caccabo rude et, cum se -verit, mittis ibidem spongia(m) nova(m) (opp. refrigerit; seq. l. 30).

2 i. q. rursus gelare, refrigerare (loco sat obscuro, sed eadem notio agnoscitur in Plin. phys. Flor.-Prag. [= 'Plin. Val.'] 3, 14, quam recensionem ut medii aevi non iam afferimus): PLIN. phys. Bamb. 169, 1 (cod. Cass.; antea: sucum coctum ... refrigeras, cumque gelatum fuerit eqs.) illo suco, quod se -verit.

deriv. : regelatio. v. L.

regemo, -ere. a re- et gemere. [coni. dub. Vollmer pro ire gemet HOMER. 286.]

fere i. q. gemere (nisi viget hic illic vis praeverbii responsiva, ut significet i. q. respondendo gemere, v. imprimis l. 53sq. 57; fortasse agnoscas vim iterativam l. 62, ut sit i. q. iterum gemere): **1** intransitive; pro subiecto sunt: **a** animantes: CVLEX 386 hunc pastorem excitum e somno, in quo culicem de sua morte querentem vidit, ... interior graviter

-entem. AVIAN. fab. 42, 8 ut victima ... -ens morte cruentet humum.

b res: STAT. Theb. 5, 389 tela, saxa sim. puppe cadunt, dat operta fragorem pinus et abiunctis, (ab i. pars edd.) -unt tabulata cavernis. 8, 17 (Amphiarus vivus in Tartarum incidit) tunc -unt pigrique lacus ustaque paludes. CORIPP. Ioh. 2, 231 susceptis -unt obstantia telis scuta virum. 5, 41 (35 omnis consonat echo) Romana manus ... vocibus aethram intonat et quassis -unt montana pharetris (remugiunt m. faretri trad., corr. Maz-zucchelli). 5, 476 tot per nemus omne bipennes congeminant validos silvis

-entibus ictus.

2 transitive, sc. obi. indicat rem, quae emittitur: SIDON. carm. 11, 123 in Veneris pompa iam sectus recalet Corybas, cui gutture ... ignem per biforesh -unt cava buxa, i. tibiae, cavernas.

regendarius, -ī (ῥεγενδάριος, -ον) m. a regere (regendum), sed v. l. 69sq. i. q. ad regenda pertinens, sc. appellatio officialis, qui dicitur curam agere cursus publici regendi: LYD. mag. 3, 4, 5 (in officio praefecti praetorio) -οι δύο, οἱ τὸν δημόσιον δρόμον ἰδύνοντες (sim., sc. assignata ei cura evectio[n]um [cf. vol. V 2, 1006, 4 sqq.], memoratur 3, 21, 1 ὁ -ος inter τὸν ἄβ ἄκτις et κοῦραμ ἐπιστονλάρονι affirmaturque πρᾶττει δὲ οὐδέν).

suffixum denominativum -arius minus apte coniungi videtur cum gerund. regenda, quoniam sub eius notione generali munus peculiare administrandum vix intellegi potest; -us igitur per haplogogian quandam a regerendarius, q. v., ortam putaverim (cf. var. lect. p. 729, 18 et θεοσάριος a tesserarius Constant. Porph. caer. aul. Byz. 1, 79 [70] p. 143, 6. 10 sq.) Lydumque huius formae -us veriloquium praebuisse nec munus ipsius illustrasse (cf. enim l. 68sq.).

Bk.

✱ **regeneratio**, -ōnis f. a regenerare. GLOSS. II 392, 48 *παλιγγενεσία*: -o, recreatio, renatio (I = 392, 54). *legitur non nisi in prosa orat. inde a VET. LAT., TERT.; plur. p. 726, 44 tantum.* [confunditur in codd. c. generatio e. g. HIL. in Matth. 29, 2 trin. 1, 12 (in var. l. falsa AVG. nupt. et concup. 2, 4 p. 256, 16; restit. IREN. 1, 14, 6 l. 153; variat in versione p. 726, 62. 727, 4; v. etiam vol. VI 2, 1784, 57 sqq.), regnatio CYPR. epist. 73, 21, 3.]

significatur actio, qua quis (quid) sive regeneratur, renascitur sive regenerat (vi pass. e. g. l. 65 et sub IIB [cf. vol. VI 2, 1782, 43 sqq.], respic. status effectus l. 59. p. 726, 14; vi act. maxime l. 40. p. 726, 4 [bis]. 7. 31 [pendet gen. subi. l. 15 sq.] et sub IIA [cf. vol. VI 2, 1781, 22 sqq.]). *inducatur, quis vel quid regeneretur, per gen., pron. poss., adi. e. g. l. 40. p. 726, 1. 14 et RVFIN. Greg. Naz. orat. 4, 14, 1 humana. AVG. bapt. 1, 11, 17 novi hominis (abundanter ut e. g. GREG. M. epist. 1, 49 l. 28 novae vitae); quis vel quid regeneret, per gen. l. 35 et PAVL. NOL. epist. 11, 6 p. 64, 19 dei. LEO M. epist. 171, 2 fidei. serm. 24, 4 Christi, per praeos. per l. 34 et AVG. conf. 9, 3, 6 per baptismum tuum, praeos. ex l. 71; quo regeneretur, per struct. adv. in deum p. 726, 4 (cf. l. 42), ad vel in vitam (aeternam) p. 726, 49 et HIL. trin. 1, 13 l. 31 AVG. quaest. hept. 2, 55. *opp. vel disting.* generatio saepe, v. vol. VI 2, 1782, 65 sqq., ceterum e. g. p. 726, 6 et AMBR. hex. 1, 4, 14 HIER. tract. p. 528 l. 150 (nota l. 35. 73). *per abundantiam accedit attrib.* secunda e. g. HIER. hom. Orig. in Ezech. 6, 7 p. 385, 15 in Luc. 28 p. 164, 11 ARNOB. IVN. ad Greg. 23 l. 23 (*distingue* p. 726, 40), nova p. 726, 11 et e. g. EPIST. pontif. 321 Aug. epist. 181, 7 AVG. c. Pelag. 2, 4, 6 PETR. CHRYS. serm. 73, 1 (*distingue* novissima p. 726, 36. 47), alia p. 726, 50; -is *est gen. qual.* HIL. in Matth. 21, 5 -is parvuli. *gr. resp. παλιγγενεσία* l. 2. 34. p. 726, 11. 59. 727, 7. al., ἀναγέννησις l. 42 et RVFIN. Greg. Naz. orat. 3, 2, 1. al., τεκνογονία p. 727, 4.*

I usu communi: **A regeneratur animans:** **1 de renovatione spiritali** (attrib. spiritalis HIER. hom. Orig. in Luc. 14 p. 89, 8 et saepius; *opp.* generatio carnalis vol. VI 2, 1782, 52 sq.): **a sec. doctrinam christianam** (gnosticam l. 40): **a per baptismum** (cf. p. 726, 40. 44 sqq.): VET. LAT. Tit. 3, 5 (cod. 75. al.) *deus* salvos nos fecit per lavacrum -is et renovationis [per spiritum sanctum, (Igr. παλιγγενεσία, cod. 77 iterum generationis vel -is; I spiritus sancti cod. 78. al. et VVLG. sec. gr.)]. TERT. pudic. 1, 5. CYPR. patient. 6 *Iesus* ipse non dignatur lavacro -is corpus abluere. AVG. serm. 335H, 3 Rev. Bénéd. 62, 1952, 103 l. 44 ut ad l. -is ... festinetis [postea: paenitentiam agatis]. et saepissime; cf. lavacri -o: FIRMIL. Cypr. epist. 75, 11. et saepius, e. g. p. 726, 41). TERT. adv. Marc. 1, 28, 2 si *baptisma* -o est hominis, quomodo regenerat *deus Marcionis*, qui non generavit? (seq. p. 728, 41). IREN. 1, 21, 1 *baptisma* eius, quae est in deum, -is (Igr. ἀναγεννησέως). HIL. trin. 8, 7 l. 13. al.; cf. -o baptismi [vel baptismatis]: CYPR. sent. episc. 37 HIL. trin. 9, 9. GREG. ILIB. in cant. 1, 8 magnam filiorum multitudinem per b. -em procreavit *ecclesia*. et saepius). CYPR. zel. 14 qui ... in baptismum ... mortui et sepulti sumus, -e caelesti Christo consurreximus (*respic. Col. 2, 12*). FIRMIL. Cypr. epist. 75, 14, 1 *baptisma habet* -em secundae nativitatis (AVG. nupt. et concup. 2, 4 p. 256, 16 [inde IULIAN. Aug. c. Julian. op. imperf. 1, 52, 2] ut originale peccatum generatione primae nativitatis adtractum -e s. n. expietur. cf. nativitas -is vol. IX 1, 143, 68 sqq.). HIL. ad Const. 2, 4, 2 in -is sacramento (trin. 6, 36 per s. -is in filios dei nasci. AMBR. patr. 10, 44. et saepe). trin. 12, 56 l. 12 (*antea Ioh. 3, 7 oportet vos nasci denuo*). AMBR. sacr. 3, 1, 1 accipis ... myrum ... supra caput, ut *sapientia accipiat gratiam* ...; haec -o dicitur (*item respic. unctio baptismatis iuncta*: SALV. gub. 3, 8 [gen- cod. alter fort. recte]). SACR. Gelas. 384; *sed potius disting. sacramentum christianis*: EPIST. pontif. 713 Thiel frg. 17 p. 493 ad -em atque consignationem plebs devota convenit. EVSEB. GALLIC. hom. 29, 2 l. 30 [*die pentecostes*] -is beneficia ..., confirmationis auxilia. *ibid.* l. 32). 3, 1, 2 resurrectio de fonte -o est. AMBROSIAS. in Eph. 1, 14 si *baptizati* in -e perdurent. PAVL. NOL. epist. 19, 2 p. 139, 25 (*ad Delphinum, a quo baptizatus est*) te in Christo et a Christo patrem -is accepimus (AVG. serm. 72A, 6 coll. Morin p. 162, 10 sq. quaeratur p. -is; non damnetur pater generationis, sed ei praeponatur p. -is. cf. PAVL. NOL. epist. 23, 3 se *beati Martini* ... in -e esse progeniem. AVG. serm. 228, 1 qui iam quodam modo per aetatem -is parentes estis). NICET. symb. 10 p. 49, 7 *baptisma* -o dicitur, quia plus homo innocens ... redditur, quam cum de matris suae utero generatur. AVG. adult. coniug. 2, 16, 16 p. 402, 10 ut ..., quod factum est, per paenitentiam satis fiat vel -e deleatur. civ. 22, 8 p. 572, 2 *paralyticus quidam salvus* de fonte -is ascendit (GREG. Tvr. dorm. 1 *septem viri* appellati ... sunt -is fonte 'Maximianus eqs.'). Franc. 8, 1 p. 370, 9). c. Julian. 1, 7, 32 -e ex aqua et spiritu (*respic. Ioh. 3, 5, v. p. 727, 65*). serm. 294, 15 in Adam damnata est generatio, in Christo quaeritur -o. PS. AVG. alterc. l. 352H. in ... puerperio *baptismi*, generatione -is. ALC. AVIT. epist. 46 p. 75, 24 (*ad Clodovechum regem*) de ipsa gloriosissima -is vestrae sollemnitate. et persaepe. **β modo vario vel non distincto**: TERT.

carn. 20, 7 *Christus e virgine natus est*, uti ... *virginea est et -o nostra spiritaliter eqs.* IREN. 1, 14, 6 l. 148 novissimum hominem, i. *Christum*, in -em primi hominis apparuisse (*gr. resp. ἀναγέννησις ut ibid.* l. 152 fabricationis et -is l. 153). 3, 17, 1 *Iesus* potestatem -is in deum dans discipulis (*seq. Matth. 28, 19 docete omnes gentes, baptizantes eos eqs.*). AMBR. fid. 4, 8, 86 Christum habere filios, quos cottidie generat, sed ea generatione vel potius -e, quae potestatis est, non naturae. spir. 2, 7, 66 sancti ... spiritus opus est -o (65 renascimur ..., quando interiore renovamur adfectu eqs.; *item emendatione morum sim.*: RVFIN. hist. 3, 23, 19 [*antea: Iohannes latronem ad ecclesiam revocat*] magna exempla ... paenitentiae et documentum ... novae -is, [gr. παλιγγενεσία]). AVG. in psalm. 8, 10 l. 17 spiritalis -o mutatione vitae ... saecularis inchoatur. al.). AMBROSIAS. in Rom. 14, 20 homo opus dei est per creationem et iterum opus dei est, dum reformatur per -em. in I Tim. 2, 15 si in -e sua perseveraverint. AVG. civ. 15, 16 p. 93, 34 terrena civitas generatione tantummodo, caelestis autem, sc. in terra, etiam -e opus habet, ut noxam generationis evadat. CONSVLT. Zacch. 2, 17, 19 *Paulus* formari in se rursum more partus eos ... ait (*Gal. 4, 19*), quos revallescentibus vitis frustra primum in -e mentis ediderat. al.

b sec. religionem quamlibet: TERT. bapt. 5, 1 ludis Apollinaribus

et Pelusiis, tinguuntur idque se in -em et impunitatem periorum suorum agere praesumunt (I, ritus Isiacus pertinet fort. ad 2). *respic. circumcisio Iudaeorum ut signum -is*: AVG. civ. 15, 16 p. 94, 2 utrum ... aliquod fuerit ... corporale ... -is signum ante diluvium, sicut Abrahae circumcisio postea est imperata, sacra historia tacet. 16, 26 p. 168, 4 (*Sarrae per gratiam, non naturam promittitur filius*) quia hoc non per generationem, sed per -em futurum erat, ideo nunc imperata est circumcisio (*postea*: c. significat ... naturam ... renovatam). 16, 27 p. 170, 4 circumcisio signum -is fuit. p. 170, 6.

2 de resurrectione corporali mortuorum (aliter e. g. supra p. 725,

46): **a resurgunt quilibet homines** (cf. l. 65; huc vergit l. 20): *varia exempla*: TERT. carn. 4, 4 *deus* nativatem reformat a morte -e caelesti, carnem ab omni vexatione restituit eqs. (*sim.* CYPR. Demetr. 26, 1 subigendo mortem trophaeo crucis, ... vivificando mortalem -e caelesti). IREN. 5, 2, 2 -em eius *carnis*. AVG. civ. 15, 20 p. 99, 19 civitatem ... dei peregrinantem in hoc saeculo -o perducit ad alterum saeculum, cuius filii nec generant nec generantur. c. Julian. 2, 8, 30 novissima -e (cf. l. 47).

al. resurrectio baptismate antecedi, praeparari dicitur (tinctio in ritu pagano fort. l. 20): TERT. scorp. 6, 11 (9 *deus* posuit ... secunda, sc. post baptismata, solacia ... dimicationem martyrii et lavacrum sanguinis exinde secuturum) si ... homo secundam -em *concupiscat*. AMBR. Aug. c. Pelag. 4, 11, 31 p. 565, 5 sqq. (= Aug. c. Julian. 2, 8, 22) sicut ... -o lavacri dicitur ..., (7) ita -o dici videtur, per quam ... in vitam regeneramur aeternam eqs. RVFIN. patr. 2, 27 l. 31 v. vol. IX 1, 143, 75. AVG. civ. 20, 6 p. 418, 16 sicut ... duae sunt -es ..., una secundum fidem, quae nunc fit per baptismum, alia secundum carnem, quae fiet ... per iudicium ... novissimum: ita sunt et resurrectiones duae eqs. pecc. orig. 39, 44 donec omne vitium ... -e novissima consumatur, id est ... renovatione carnis, quae in eius resurrectione futura promittitur (*postea*: huius quod nunc datur ... lavacri). *ibid.* fiet ... -o carnis in aeternam vitam, qua eqs. c. Pelag. 3, 3, 5 p. 490, 25 (21 lavacro -is) infirmitas *nostra* ... -e alia consumetur (*postea affertur l. 61*).

b resurgit Christus: AMBR. sacr. 3, 1, 2 (*antea Col. 1, 18 primogenitus a mortuis*) sicut illa, sc. *Christi*, resurrectio -o fuit, ita et *baptisma eqs.*

3 de incarnatione Christi, ut vid.: AMBROSIAS. in Rom. 8, 29, 3 recte primogenitus, quia ante omnem creaturam ... natus est; ... est et primogenitus in -e (Christus, (spiritus rec. γ, ut pertinere vid. ad Iaa [nota p. 725, 35]); est et primogenitus ex mortuis, ... est et primogenitus victa morte ascendens in caelos; primogenitus ..., quia homo dignatus est nasci.

B vario modo renovatur mundus (*gr. resp. παλιγγενεσία*): VET. LAT. Matth. 19, 28 (cod. 3. al. et VVLG.; *Iesus ad discipulos*) vos, qui secuti estis me, in -e, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis et vos ... iudicantes eqs. (*codd. 8. 14 generatione, 2. al. resurrectione. explicat ORIG. in Matth. 15, 22 p. 416, 26 quando et caelum novum et terra nova creatur his, qui seipsos renovaverunt eqs. [cf. p. 416, 32 illius ... -is prooemium est baptismata]; simul respic. resurrectione [v. l. 30], ad quam referunt HIER. ad loc. AVG. civ. 20, 5 p. 413, 24. al., e. g. l. 50*). MAR. VICTORIN. adv. Arium 1, 47 Christum ... 'primogenitum' ante constitutionem mundi et 'primogenitum ante omnem creaturam' (*Col. 1, 15*): hoc est ante, (c. gen. sec. gr. πρό) in substantiam veniendi et -is et revivendi et reviviscendi (*postea: λόγον Christum substantiam existendi omnium et generationem et reviviscientiam*). CLEM. ad Cor. 9, 4 Noe fidelis inventus ... -em orbi terrarum praedicavit, sc. post diluvium (*sim. post ἐκπύρωσιν*: EVSTATH. Basil. hex. 3, 8, 9 cum *philosophi quidam* ignem omnia ... devorare confirmant, rursus de recidivis seminibus ... causas -is inducunt [cf. gr. p. 73^C ἀναβιώσασθαι πάλιν]).

II usu peculiari: **A** vi act. *regenerat mulier, quae rursus generat, parit, sc. in serie generationum:* VET. LAT. I Tim. 2, 15 (Anon. in Rom. 86^a. al.) *mulier salva ... erit per filiorum -em, si eqs. (sc. post paradisum; gr. τεκνογονία, cod. 89 creationem, 77. al. et Vulg. generationem).* **B** vi pass. *regeneratur libertus, qui iure quasi ingenuus renascitur (sc. principe ei statum natalem ingenui quasi restituente, eum iure ingenuitatis donante; gr. resp. παλιγγενεσία):* NOVELL. Iust. 18, 11 si quis libertate honoraverit et ancillam et ex ea natos et ius eis ... petierit ... -is ([*Julian. epit. novell. 34, 11 si quis natalibus eos restituerit*]). 78, 1 qui servus libertatem accepit, habebit subsequens ... -is ius [*Julian. ibid. 72, 1 natalibus restitutus*]). *Spoth.*

regenerātor, -ōris m. a regenerare. i. qui regenerat (*epitheton dei, qui remittit peccata*): MAR. MERC. Conc.⁵ I 5 p. 17, 27 (*contra Iulianum*) quod -r est Christus, audi; sed nullum regenerat, nisi qui vitium in prima generatione contraxit (*cf. p. 17, 36 renovatorem*). FAVST. REI. rat. fid. 4 p. 458, 27 a vinculo peccati hominem cum patre et filio -r absolvit *spiritus sanctus (de eodem: spir. 2, 4 p. 138, 6)*. CONC. Matic. a. 585 p. 240 l. 81 creatorem ac -em nostrum.

f. **regenerātrix**, -īcis. i. quae regenerat (*sc. peccatorum remissione*): ALC. AVIT. epist. 46 p. 75, 20 ut ... ad salutem -x unda baptis-
mi vos pareret. SACR. Gelas. 431 *nos famulos ministraturos regenerat(ric)i gratiae tuae*. *Bk.*

♠ **regenero**, -āvi, -ātum, -āre. a re- et generare. NOT. Tir. 28, 57^a -at. de notione *cf. p. 728, 30. legitur inde a PLIN. nat. in orat. soluta praeter l. 48. p. 728, 52, maxime apud Christ. [confunditur in codd. c. degenerare l. 41 sqq., generare e. g. p. 728, 44. 72. HIL. trin. 1, 18 (restit. l. 58, vix recte a Kroymann TERT. adv. Val. 11, 2), regnare p. 728, 54 (in falsa var. l. IREN. 4, 33, 11 l. 220).]*

I trans. -atur, qui iterum vel rursus generatur (*cf. p. 728, 41, accedit denuo p. 728, 70; potius in statum priorem l. 45. p. 728, 22 sqq.; gr. resp. ἀναγεννᾶν l. 66. p. 728, 10. 39; opp. vel disting. generare e. g. l. 48. p. 728, 3. 17. 41, degenerare l. 50; indicatur, quem ad finem statumve quis [quid] -etur, per praepos. ad e. g. l. 74. p. 728, 16. 24. 26, in e. g. p. 728, 13 sqq. 38. 42 sqq., dat. p. 728, 4; unde, per praepos. de p. 728, 16. 45, ex l. 65 sqq. 73. p. 728, 72, abl. l. 56. p. 728, 5 et fort. l. 66*): **A** quolibet contextu: **1** respiciuntur proprietates speciesve, quae in progenie redeunt; -atur: **a** res: PLIN. nat. 7, 50 iam illa vulgata sunt: ... signa quaedam naevosque et cicatrices animantium etiam -ari. 12, 11 ex ea platano ... platani satae -vere vitium, sc. folia hieme non dimittendi.

b homo: positus pro suis proprietatibus sim.: PLIN. nat. 7, 51 natus quidam avum -vit Aethiopem, sc. colore (in avum degen- var. l.; *cf. l. 44*). 14, 145 nec alio, sc. ac perpotatione, magis Drusus ... -asse patrem Tiberium ferebatur (degen- var. l.). cui redditur proprietates (color nepotis indicat avum Aethiopem fuisse): SOL. 1, 79 (pendet e l. 41) natus quidam in Aethiopem avum -vit (nisi intrans., sc. nepote se in avum convertente, ut locus ad II pertineat).

2 exempla varia (*cf. l. 68. p. 728, 5*): PREC. Terr. 2 Tellus ..., quae cuncta generas et -as [sidera] (*Schneider, sidus trad., alii alia; cf. McEnerney, Rhein. Mus. 126, 1983, 176 sq.*). AMBR. exc. Sat. 2, 57 (*agitur de resurrectione mortuorum*) num ... in hominibus terra degenerat, quae omnia -are consuevit? ... ex natura est enim resurgere nascentia omnia. RVFIN. Orig. in exod. 1, 1 p. 145, 7 (*sermo cum semine comparatur*) seminis natura haec est, ut, cum iactum fuerit in terram, -tum in spicam vel ... aliam sui generis speciem multipliciter diffundatur. PETIL. Aug. c. Petil. 3, 52, 64 p. 217, 6 omnis res ... origine et radice consistit ... nec quicquam bene -at, nisi bono semine -retur [*gen- var. l.; cf. Aug. ibid. p. 217, 23 sq. de illo eum dicere, a quo quisque baptizatur*]. eadem laudantur *ibid.* p. 217, 22 [*generetur codd.*] et 1, 7, 8. 2, 5, 10, ceterum c. Cresc. 3, 11, 13).

B in doctrina Christianorum (gnosticorum p. 728, 10, transfertur ad religionem Iudaeorum p. 728, 19; in contextu variat renasci e. g. l. 71. 75. p. 728, 55): **1** spiritualiter -antur homines (caro l. 70, impietas p. 728, 24) primum carnaliter nati, ut fiant filii dei vel Christi (e. g. l. 66. 72. p. 728, 16. 26. 28): **a** formae pass.: **a** quaelibet; regeneratio fit:

① per baptismum: VET. LAT. Ioh. 3, 5 (Hesych. in lev. 20, 9) si quis non fuerit -tus ex aqua et spiritu, non intrabit in regnum caelorum ([*gr. γεννηθῇ, cod. 3. al. et Vulg. renatus*]). AVG. enchir. 19, 71 qui iam patre [patri var. l.] tali -ti sunt ex a. et s. sancto. serm. 260B, 1 coll. Morin p. 330, 20 vos alloquimur, novella germina sanctitatis, -ta ex a. et s. al.; *cf. p. 728, 58*). HIL. trin. 11, 18 (*affert act. 10, 38 et Luc. 3, 22*) Iesus ... unguetur ad sacramentum carnis -tae. GAVDENT. serm. 8, 16 -tos vos esse per baptismum et renatos (AVG. conf. 8, 2, 4. APRING. in apoc. 19, 15 l. 180 Christus pater ... est, quia in ipso per b. -antur universae nationes terrae. al.). 20, 2 qua secunda nativitate -amur in baptismo ex iniquitate et erroribus ad iustitiae veritatem (PROSP. resp. ad Gall. 1, 2. al.). AVG. c. Iulian. 6, 9, 26 pro 'quod perfunditur' potuisti ... dicere 'quod renascitur', ...

'quod -atur', ... 'quod baptizatur'. pecc. mer. 3, 9, 17 p. 142, 27 (*antea: ut baptizatorum parvuli baptizentur*) fit, ut homini ... non obsit -to per spiritum, quod obest eius filio generato per carnem (MAX. TAVR. 35, 1 morimur ... peccatis videlicet per lavacrum, -amur autem vitae per s. al.). serm. 353, 2 vos semine immortalis -tos (*spectat ad I Petr. 1, 23 renati ... ex semine ... incorruptibili*). al. ① vario modo (*sc. fide, gratia dei sim., sed redemptione, sc. apud gnosticos l. 10, Christi passione l. 18, circumcissione, sc. apud Iudaeos l. 19; hic illic baptismum quoque comprehendit vid.*): IREN. 1, 21, 2 gnostici dicunt ... eam redemptionem necessariam esse ..., ut in eam, quae est super omnia virtus, sint -ti (*gr. ὅσων ἀναγεννημένοι*). 4, 33, 4 quemadmodum ... relinquent homines mortis generationem, si non in novam generationem ... a deo ... per fidem -rentur? (*restit., v. Rousseau ad loc. p. 269*). HIL. c. Const. 12 si quis se -tum in vitam recordatur, accipiat quae dico (trin. 9, 8 per fidei spem in v. aeternam -ti ac -andi omnes. AVG. in epist. Ioh. 2, 5. al.; *cf. AVG. serm. 56, 5 mementote, vos de patre Adam natos in mortem, de patre deo -andos ad v.*). PS. PAVL. NOL. epist. app. 2, 21 (*antea: Christi sanguine sunt redempti*) ex uno omnes generati sumus ..., per unum omnes -amur. AVG. civ. 16, 27 p. 170, 8 (*respic. gen. 17, 14*) tamquam dictum sit: 'qui non fuerit -tus, interibit eqs.' (*antea v. p. 726, 27*). epist. 157, 11 ut non invenitur homo, qui praeter Adam carnaliter generetur, sic non invenitur homo, qui praeter Christum spiritaliter -etur. PS. AVG. quaest. test. 40 cum -antur ... homines, revertuntur ad eam, quam deseruerant, vitam. PS. LEO M. humil. 10 in sacramento ... resurrectionis Christi ad novitatem redit vetustas et ad innocentiam -atur impietas. PETR. CHRYS. serm. 137, 7 (*spectat ad Luc. 3, 7 sqq.*) Iudaei ad matris, i. synagogae, armantur interitum, ut ... -rentur ad dei progeniem. al.

β pro subst. adhibitae, sc.: part. perf.: HIL. c. Aux. 6 -ti omnes non vere dei filii sunt? AMBR. hex. 1, 4, 14 -tis ... dicitur: '...'. AVG. civ. 15, 20 p. 103, 32 duas ... civitates, unam terrigenarum, alteram -torum. serm. 181, 7 oratio dominica certe utique -torum est, id est baptizatorum. SACR. Gelas. 606 ut purum sancto spiritui habitaculum in -tis procurat. al. gerund.: LEO M. epist. 166, 1 cogitur aliquis lavacrum, quod -andis semel tributum est, bis subire. SACR. Gelas. 257 deus, ut ... -andos munias et renatos. 353 augemur -andis, crescimus reversis. al.

b formae act. (*saepe absol., maxime sub β*); regeneratio fit: α vario modo (*sc. fide, gratia dei sim., sed etiam Christi resurrectione l. 38, nativitate l. 42 sqq., praedicatione l. 46; hic illic baptismum quoque comprehendit vid.*): VET. LAT. I Petr. 1, 3 (cod. 67, sim. al. et VVLG.) deus -vit nos in spem vitae per resurrectionem ... Iesu Christi (*gr. ἀναγεννησας*). TERT. adv. Marc. 1, 28, 2 si baptismum regeneratio est hominis, quomodo -at deus Marcionis, qui non generavit? iteratio enim non competit ei, a quo quid nec semel factum est. IREN. 3, 22, 4 l. 83 Christus -vit eos pristinos patres in vitam dei (*spectat ad proavos Iesu enumeratos Luc. 3, 23 sqq.*). 4, 33, 11 l. 229 quae vulva virginis -at homines in deum (gen- var. l.). AVG. conf. 6, 3, 4 (*ad deum*) quos spirituales filios de matre catholica per gratiam -asti. QVODV. symb. 3, 4, 23 Christus praedicando spirituales filios -vit ad vitam. ENNOD. opusc. 2, 130 p. 327, 15 ego, quae Curios, Torquatos, Camillos, quos ecclesia non -vit, ... misi ... ad tartarum (*sc. sine spe resurrectionis; item loq. Roma de ecclesia: 2, 135 p. 329, 4 prolem meam -ando [antea: rursus paritura]*). al. β per baptismum (*qui ipse -are dicitur l. 60 sqq.; cf. l. 37*); -at: spiritus sanctus (*cf. l. 55*): MAR. VICTORIN. hymn. 3, 65 generator (*i. deus*), genitus (*i. Christus*), -ans (*i. spiritus sanctus*), o beata trinitas. AVG. pecc. mer. 1, 15, 20. CEREAL. 12 l. 314 amplius est ... -are (*regnare var. l.*) quam creare: ecce spiritus sanctus -at, quando in baptismo renascimur per ipsum. al. deus vel trinitas: HIL. in Matth. 20, 3 quid ... dei virtuti tam possibile est, quam ... ut per aquam -et eqs.? trin. 1, 36 -antis trinitatis sacramentum. AMBR. sacr. 2, 7, 24 (*in formula baptismatis*) 'deus', inquit sacerdos, ... 'qui te -vit ex aqua et spiritu eqs.' (*spectat ad p. 727, 65 ut: SACR. Leon. 203 [ad deum] quos homines ex a. et s. sancto -are dignatus es. al. in SACR.*). al. baptismus: HIL. trin. 8, 9 ipsi in uno baptismo renati una unius -antis baptismi dispensatio sint. AVG. anim. 1, 11, 13 baptismum. aqua sim.: AMBR. virg. 3, 7, 34 excipiat nos aqua, quae -are consuevit (GAVDENT. serm. 10, 8 virtutem a. -antis [*spectat ad Is. 3, 1 sqq.*]). SACR. Greg. 85, 6 [374^b D.] sit fons vivus, a. -ans, unda purificans. al.). CASSIOD. in psalm. 80, 6 l. 132 sacra unda -ante renascimur (GREG. M. moral. 27, 7). al. episcopus (*cf. p. 727, 56*): DIDASC. apost. 25, 27 hic est magister et post deum per aquam -ans pater vester.

2 corporaliter: a -atur Christus homo renascens: LACT. inst. 4, 8, 2 Christus cum esset a principio filius dei, -tus est denuo secundum carnem. 4, 11, 16 (*14 renasci eum denuo in carne praecepit*) deus apud illos homines ... et ex eorum semine -ari eum iussit (*gen- var. l.*). b -antur mortui resurgentes: AMBR. Aug. c. Pelag. 4, 11, 31 v. p. 726, 42. exc. Sat. 2, 64 arduum quisquam putaret deo ... homines -are? (*antea: resurgendi; cf. p. 727, 51*). IULIAN. Aug. c. Iulian. op. imperf.

[Simon]

6, 40, 3 si caro non possidet *regnum dei* (cf. *I Cor. 15, 50*) ..., ubi est *id*, cuius *supra*, pompam -at resurrectio mortuorum? (sc. 6, 39, 2, ubi *affertur I Cor. 15, 43* surget in gloria). AVG. civ. 20, 5 p. 413, 25 sq. sic ... caro nostra -bitur per incorruptionem, quem ad modum est anima nostra -ta per fidem, (*pertinet ad p. 728, 6sqq.*) in psalm. 60, 8 *1.24 illius generationis*, qua -amur resurgendo. APRING. in apoc. 19, 14 -torum per resurrectionem corporum.

II intrans. (*fort. huc p. 727, 45*); -at is, qui iterum generatur (*si recte trad.*): SACR. Gelas. 516 (*ad deum*) quos fecisti baptismo -are (*sed cf. Greg. 96, 12 [451 D.] -ari*).

deriv.: regeneratio, regenerato (-trix).

regens v. rego.

Simon.

regentia, -ae f. a regere. i. q. actio regendi, regimen: CONC.^S II 2, 2 p. 20, 35 sq. duas ... Fenices et Arabiam provincias ... sub sede Antiochensium ecclesiae degere et sufficere earum -ae ..., tres vero Palaestinas sub sede esse Hierosolymae ecclesiae (et) sufficere earum -ae.

regerendarius, -i m. a regere (regerendum). in codd. occurrit etiam forma per haplogian depravata regendarius (v. etiam s. v.), sed trad. forma originaria regerend- cunctis locis NOT. dign. codice deperdito Spirensi (concordantibus apographis, nisi quod unus V variat inter utramque) et codd. potioribus CASSIOD. (regend- cett. et edd. sec. LYD. p. 724, 66).

i. q. ad regerenda pertinens, sc. appellatio officialis, qui curam agit scriptorum regendorum (cf. l. 28. p. 730, 71sqq.; ad rem v. imprimis Kolb, *Transport u. Nachrichtentransfer*, 2000, 171 sqq.; alios veriloquio Lydi p. 724, 66 nimis confisos vix recte -os a regendarios distinxisse putaverim, v. p. 724, 69sqq.): NOT. dign. or. 2, 68 -us (in officio praefecti praetorio ut: occ. 2, 52. al. CASSIOD. var. 11, 29 quendam -i locum ... obtinere censemur [inde capp. 11, 29]. cf. p. 724, 65). 37, 50 a libellis sive -um (in officio praesidis provinciae Arabiae; in provinciis occidentis: occ. 25, 44, 30, 27. et passim). occ. 4, 28 -us (in officio praef. urbis). 5, 280 -us (in officio magistri peditum; cf. equitum: 6, 92, 7, 116).

regerminatio, -ōnis f. a regerminare. i. q. actio regerminandi: PLIN. nat. 19, 122 (antea l. 41) hanc lactucam ... suaviorem putant a -e (cf. Theophr. hist. plant. 7, 2, 4 τοὺς παμβλαστεῖς ... πανλούς).

meton. i. q. materia regerminando orta: PLIN. nat. 17, 147 castanea est -e caedua vel salice laetior (cuius caedua ... fertilitas laudatur 16, 175).

regermino, -āvi, -āre. a re- et germinare. i. q. denuo germinare (sc. post laesionem, amputationem praeter CALP.): de arboribus, plantis: CALP. ecl. 4, 111 (portentum) cui Caesari ... vocato ... stupefacta -at arbor. PLIN. nat. 16, 141 cupressus succisa -at (cf. 19, 122 caule reciso fere ... omnia -ant [Theophr. hist. plant. 7, 2, 4 βλαστάνει]. EVSTATH. Basil. hex. 5, 7, 5 ligna quaedam, cum fuerint amputata, -ant, alia ... arescunt [gr. p. 109^C ἐπιβλαστάνει]). 17, 241 (inter miracula fortuita) in Boeotia derosae locustis fici -vere (sec. Theophr. hist. plant. 2, 3, 3 πάλιν ἀνεβλάστησε, dictum de olea). in compar. de animantibus: HEGES. 1, 43, 3 p. 106, 28 cui Antipatro ... suboles competitorum velut quaedam hydra renatis, quae amputata fuerant, capitibus -ret (germ- var. l.; cf. gr. l. 588 ὑποβλαστάνειν).

deriv.: regerminatio.

Bk.

regero, -gessī, -gestum, -ere. a re- et gerere. NOT. Tir. 26, 66 -it. 26, 73 -sit. formam regererit vix rectam v. l. 53. GLOSS. -it: reportat. -tum: relatum. GLOSS.^L V Aa R 224 -tum: reportatum, revocatum. 226 [regererit] -serit: reportaverit. 227 -ta: recessu ('vel re gesta. an secessu?' Lindsay; recensu(s) vel -u(m) André, Rev. Phil. 33, 1959, 244). sim. al.; adde p. 730, 21. legitur in orat. soluta inde a CASS., LIV., LABEONE, in poesi singulis vel paucis locis apud HOR., OV., SEN. trag. (quinquies), STAT. (bis), AVSON., PRVD. (adde p. 731, 22). al. [confunditur in codd. c. egerere PLIN. nat. 6, 104 (e coni. dub. COLVM. 4, 1, 3 p. 707, 72), regere e. g. SEN. contr. 7 praef. 6 CELS. 1, 4, 3 (restit. p. 730, 49), reicere p. 730, 39; falso trad. pro redigere VARRO rust. 1, 64 VELL. 2, 92, 2.]

fere i. q. retro gerere (indicatur, quo quis [quid] -atur, per praepos. ad p. 730, 8, apud p. 730, 69, in c. acc. e. g. p. 730, 27. 40sqq. 731, 3sqq., intra p. 730, 57sqq., dat. e. g. l. 71sq. p. 730, 19. 31sq. 34, adv. illo p. 730, 24, quo p. 730, 55; unde -atur, per praepos. ab p. 730, 52, ex p. 730, 55):

I vi praeverbii originaria vigente, sc. indicante motum: **A contrarium** (saepie in locum priorem, e. g. p. 730, 6. 30sqq., sed in quamlibet partem, sc. repellendo, e. g. p. 730, 27sq. 44sqq.; fortasse vi iterativa p. 730, 10. 19); pro obi. sunt: **1 res compensantes** (quid compensetur, indicat praepos. contra p. 730, 1, in c. abl. p. 730, 2 [cf. in locum l. 74], pro l. 70): CASS. Cic. fam. 15, 19, 1 pro quo philosopho, de quo mihi scripsisti, tibi proxima epistula tot rusticos Stoicos (i. dicta eorum) -am, ut eqs. HOR. sat. 1, 7, 29 tum, in iudicio, Praenestinus Persio salso multoque fluenti ... -it convicia. LABEO dig. 7, 4, 24, 2 si summa terra sublata ex fundo meo et alia -ta esset. SEN. epist. 15, 3 in locum eius, quod effluxit, i. sudoris, multum potionis ... -erunt. PLIN. nat. 13, 91 quas mensas luxurio-

sas feminae viris contra margaritas exprobratas -unt. PORPH. Hor. epod. 5, 87 poenae, quae in sclerosos admissis -untur (rēger- var. l.).

2 quaelibet (res praeter l. 19sq.), sc. quae moventur contrarie motui anteriori (sed v. l. 17sq.): **a sensibus percipienda:** **α vario modo:** OV. met. 11, 188 famulus Midiae innumuratur ... scrobi indiciumque suae vocis tellure -ta obruit (cf. PLIN. nat. 17, 27 terra scrobes ... -ta in eos nulla complet). CELS. 1, 4, 3 aquam frigidam, ne quid oculis ... noceat, defluentem e capite subinde manibus [ad os] -ere (sc. del. Marx, ante defl. transp. Serbat). SEN. Phoen. 85 -et in fontem ... revolutus undas amnis. Thy. 769 ignis in ... focos bis ter -tus ... invitatus ardet. epist. 90, 23 (22 quidquid excidit, ... refertur) utriusque lapidis adritu grana franguntur et saepius -untur. PLIN. nat. 17, 30 cultor elapidato solo perdidit fruges luto, donec -sit lapides. TAC. hist. 2, 21, 1 amphitheatrum sive ab obpugnatoribus incensum, dum faces ... in obsessos iaculantur, sive ab obsessis, dum -unt (v. app. crit.). AVSON. 13, 89 (78 S.), 5 sit mihi talis amica ..., verbera quae ferat et -at. -itur animans, quem quis vel rediens secum gerit (sunt qui fort. recte ipsum Oedipum redeuntem intellegant) vel qui iterum eidem geritur, sc. gignendo (utrobique?): SEN. Oed. 639 Oedipus egit ... in ortus semet et matri impios fetus -sit (pendet STAT. Theb. 4, 632 s. in o. vertit et indignae -it sua pignora matri). **β liquorem rursus emittendo** (cf. GLOSS. -sit: evomuit): MELA 3, 2 non satis cognitum est, anhelitune id, sc. aestus, suo mundus efficit retractamque cum spiritu -at undam undique ..., an eqs. **γ lucem, imaginem reddendo:** PLIN. nat. 2, 46 ut in coitu solis luna haustum omnem lucis aversa illo -at, unde acceperit (cf. 18, 275 luna interlunio omne lumen, quod a sole accepit, caelo -ens). 33, 128 argenti natura mira imagines reddendi, quod repercurso aëre atque in oculos -to fit. 37, 131 contraria soli -it ... radios (sc. gemma ut: 37, 132 quod astris opposita fulgorem rapiat et -at [inde ISID. orig. 16, 13, 7]. 37, 152 imaginem).

b incorporalia (fere mala): **α redigendo:** **auctori** (cf. l. 1): SEN. contr. 7 praef. 6 figuram rhetoricam, qua illi adversario omnia crimina -ret (SEN. Phaedr. 720 [log. nutrix] -amus ipsi Hippolyto crimen. cf. l. 43. 47). 10 praef. 6 sunt di ... certi vindices ... et mala exempla in caput invenientium -unt. SEN. Ag. 224 Troiae captae fata ... -ta Danaïs. dial. 4, 32, 1 qui dolorem -it (antea: dolorem reddere). IVL. VICT. rhet. p. 13, 18 nec compensamus, sicut in κατ' ἀντίστασιν, nec in eum ipsum, propter quem rei sumus, -imus incusationem, sicut in κατ' ἀντέγκλημα, sed ... aliorum transferimus. **cuilibet (fere nocenti):** VAL. MAX. 9, 14 ext. 3 invicem suspicione in matrem eius -ta (reiecta dett.). QVINT. inst. 11, 1, 22 ut Demosthenes ... invidiam ... omnem in eum -ret, qui hoc (sc. ut res a se ipso gestas laudaret) se coegisset. PLIN. epist. 10, 19, 2 communem culpam hi in illos, illi in hos -ere posse confidunt. SCHOL. Cic. Gron. D p. 301, 26 Cicero cum defendit filium, -it crimen in Roscios. **β re-percutiendo, refellendo:** PLIN. nat. 28, 35 despuimus comitiales morbos (i. epilepsiam), hoc est contagia -imus; simili modo ... repercutimus ... clauditis occursum. TAC. hist. 3, 78, 3 Antonius ... dum (i. etiamsi) -it invidiam, crimen meruit. PLIN. epist. 6, 22, 4 quae crimina ille ... ita -sit, ut, dum defenditur, turpis, dum accusat, scleratus probaretur. PAVL. NOL. carm. 10, 13 ista, sc. amara tuae epistulae, ... reg(er)enda ... et graviore vindicis heroi sunt agitata sono.

B retrorsum, in tergum versus: TERT. pall. 1, 1 pallii ... habitus ... ab utroque laterum -tus ... humeris acquiescebat.

II vi praeverbii deflexa vel minus perspicua vergit ad notionem:

A recondendi, colligendi sim.: **1 varia (huc fort. l. 69):** LIV. 44, 11, 5 quaerenti praetori, quia nusquam cumuli apparebant, quo -tā e fossa terra foret. COLVM. 2, 10, 13 coloni in acervum culmos -ant. CHALC. transl. p. 33^B mundo cuncta intra suum ambitum animalia ... -turo ([gr. περιέχειν]. p. 33^C cunctis i. globum visibilibus -tis [gr. οὐδὲν ὑπελείπετο ἔξωθεν]. comm. 24 i. mundum ... -tis omnibus). PRVD. perist. 10, 511 aurum -tum nonne ... voluptati carnis acquiritur? (nisi ad B). MAR. VICTOR. aleth. 1, 244 in paradisum cuncta bona naturae deus ... conferta -sit.

2 dicta, scripta sim.: **a in libros (apud deum l. 69):** QVINT. inst. 2, 11, 7 (antea: congesta oratio) in quos commentarios ea, quae aliis declamantibus laudata sunt, -unt pueri (3, 6, 59 -tae in ... c. adulescentis ... scholae [res gestae var. l.]). FRONTIN. grom. p. 44, 21 hoc exempli causa re[re]gerendum existimavi (referendum superscr. fort. recte). TERT. nat. 1, 10, 22 quos Lares et Penates (i. nomina eorum) in hastarium librum -istis, publicanis subdid(is)tis eqs. patient. 11, 1 post has ... impatientiae materias ... -tas eqs. scorp. 9, 7 capillorum apud eum deum -tus est (numerus, spectat ad Matth. 10, 30; an scilicet obi. effectum q. d., ut locus ad l. pertineat?). **b in tabulas publicas sim.:** COD. Theod. 11, 26, 2 acceptae semel securitates et -tae polyptychis. 11, 28, 14 (in subscriptione) -ta VI Idibus Februariis Ravennae ... his consulibus (cf. CHART. lat. ant. XX 703 II 7 [a. 489] actum Ravenna, (sub) d(ie) hoc ..., -tum s(ub) d(ie) et loco, quo supra; ... quod lectum est, actis indetur).

B egerendi (sc. sursum; e terra refodiendo praeter l. 3. 7; fort. huc p. 730, 60): CELS. 2, 12, 2^c quod remedium ad alvi ductionem datum ... infusum est, alvo continetur -tumque in caput ... periculum efficit. COLVM. 3, 11, 4 debent refossae ... radices in summum -i atque comburi (3, 11, 7 tufus confractus et in [s.] -tus [summus, summo codd.]. PALLAD. 2, 10, 4 radices ... et purgamenta. 11, 14, 14 mustum despumabis et ... uvarum grana, quae fervor in s. -sit, expelles). 11, 3, 5 humus, quae erat autumnus -ta (sc. in sulcis fodiendis), ... vere reponitur. STAT. Theb. 6, 621 lugens -tā ... humo vultum ... obruit.

p. p. p. **regestum**, -ī neutr. pro subst. veriloquium falsum v. l. 28sq. scribitur regist- hic illic in var. l. apud GREG. TVR. de notione v. l. 26sq. (ubi litteris graecis scribitur). p. 729, 52. [sunt qui huc referant formas, quae potius pertinent ad registram (q. v.). Schd.-Cr.]

1 de terra effossa, sursum deorsum versa (cf. l. 1): COLVM. 3, 13, 8 cum a superiore parte collis ... detrahitur humus, vix iustum pastinationi praebet -um. 4, 1, 3 si ager bipalio moveatur et deprimatur scrobis in -o, quod est fermentatum eqs. 11, 3, 10 eius soli ... abunde est gradum effodere tribus pedibus, ut in quattuor pedes consurgat -um. **2 de scriptis, litteris, quae in actis publicis, tabulariis collecta reponuntur** (non nisi plur.): HIST. AVG. Prob. 2, 1 usus sum ... -is scribarum porticus porphyreticae, actis etiam senatus ac populi. PRVD. perist. 10, 1131 (notavit angelus doloris martyris) hic in -is est liber caelestibus (nisi ad 3). NOVELL. Theod. 1, 6 quae in -is diversorum officiorum relata sunt. COD. Iust. de cod. confirm. 4 si qua -a in ... iudicii ... pro publicis expensis ... posita sunt, ea ... firma esse censemur. LVD. mag. 2, 30, 4 κῆρσον μὲν τὴν ἀπογραφὴν τῶν ἀρχαίων, ῥέγεστα δὲ τῶν πραττομένων λέγουσιν. 3, 20, 4 ἐπὶ τῶν λεγομένων ῥεγέστων ἡ κοπιτιδιανῶν, ἀντὶ τοῦ ἐρημέρων - ῥεγεστα δὲ Ῥωμαῖοι τὰς βίβλους, αἷς ἐνέγραφον τὰ πραττόμενα συνείδον ὀνομάζειν, ὅτι ῥῆ(ς) γέστα(ς) τὰς πράξεις τοῦ πολιτεύματος εἶναι βούλονται (ibid. iterum). **3 de loco, ubi scripta, aurum sim. reponuntur** (hucine l. 22?): GREG. TVR. Franc. 9, 9 p. 423, 10 (antea: in thesauris illius regis) in ... aerarii publici -u (item c. gen. explic. : vit. patr. 9 praef. in -u prumptuarii. de -u pro -o v. Bonnet, Le latin de Grég., 1890, 127. 337). 9, 10 p. 426, 5 multitudo ... auri ... in eius ducis -is reperta est (item c. gen. poss. : 10, 19 p. 512, 5 scripta ... ista in -um ... regis in unum scriniorum ... sunt reperta. ibid. p. 513, 9 episcopi). 9, 34 p. 455, 4 in -o reseravit arcam. deriv. : regerendarius, ?regestatum (regesto), regestorium, registram.

Cè.

?regestatum, p. p. p. verbi q. e. regesto exstat fort. in titulo mutilo CIL VIII 11426, 12 sq. (nisi latent duae voces). a regerere.

regestoriarius, -a, -um. a regestorium. i. q. ad regestorium pertinens; trad. non nisi fem. pro subst. formis syncopatis regestoraria vel regestoria i. q. custos regestorii: CAES. AREL. reg. virg. 28, 4 claves de arcellis vel presuriolis (i. presso-) vestris [regestoraria] teneat (l. Morin sec. cod. M, regestoria de Vogüé sec. B [cf. registoria C]).

regestorium, -ī n. a regere (regestum). i. q. locus regestis aptus, receptaculum sim.: GREG. TVR. Franc. 6, 11 p. 280, 20 clerici absente episcopo -a (-uria cod. unus et edd.) reserant, prumptuaria (i. prom-) expoliant omnesque res ecclesiae ... pervadunt. in imag. : APON. 9, 22 (fort. medii aevi) Maria virtutibus sim. -um cordis implevit et plenum ... clausum habuit, ne diabolus mala ingereret.

deriv. : regestoriarius.

regestum, -ī v. regero.**rēgia** v. regius.

[rēgiānus adi. notione q. e. regius adhiberi] INSCR. Année Épigr. 1939 n. 192 (Philippis; saec. I/II?) thiasus maenad(um) regianar(um) putat Jaccottet, Choisir Dionysos, 2003, II n. 25; sed ratione habita suffixi et coll. e. g. CIL X 1585 thiaso Placidiano latere videtur adi. derivandum a nomine proprio cuiusdam personae (Regius, Regia vel Rex; cf. Schulze, Zur Gesch. lat. Eigennamen, 1904, 527, Kajanto, Latin cognomina, 1965, 316) vel etiam vici (Regium), quo significantur mulieres eo pertinentes.] Bk.

regibilis, -e. a regere. i. qui regi potest, docilis: AMM. 16, 12, 10 ut ... in periculis iuventutem impigram esse convenit et audacem, ita, cum res postulat, -em et consultam. 19, 7, 8 -es acies. 24, 3, 8 miles ... -em se fore pollicitus et morigerum (27, 10, 9 imperio principis ... stetit -is m. vexillum opperiens extollendum). PS. MAX. TAVR. serm. app. 29 p. 907^B Stephanus martyr fide fundabilis, spe -is, caritate constabilis (cf. I Cor. 13, 13).

compos. : irregibilis.

rēgiē v. regius.**[regiescit v. regliscit.]****[rēgifer falso trad. p. 720, 42.]**

?rēgificātor, -ōris m. a regificare. i. qui (aliquem) regem facit (accedit pron. poss. sensu obiectivo; an regni- legendum?): OP. imperf. in Matth. 1 p. 625^m. (de re v. II par. 23, 8 sqq.) sed in hoc fuit melior Amasias quam Ioas pater suus, quia Ioas quidem corripientem se pro-

phetam lapidibus interfecit et hoc filium Ioiadae sacerdotis [-is, sui, Amasias autem eqs. (textum ita constitutum communicavit nobiscum J. van Banning, aliter ed. Migne; l. regni-, regis [vel regni] actoris var. ll.).

rēgificē v. regificus.

?rēgifico, -ātum, -āre. a regificus. i. q. (aliquem) regem facere (vocem in codd. ita traditam confirmat J. van Banning, sed cf. regnifico): OP. imperf. in Matth. 1 p. 628^{med}. (ad l. 11) Iechonias fuit ... rex ante transmigrationem, quasi -tus a populo dei. ibid. a Pharaone -tus ... Ioachin (ad rem v. e. g. IV reg. 23, 34; eodem spectat p. 628^m fecerat regem).

deriv. : ?regicator.

rēgificus, -a, -um. a rex et facere (adi. pendere vid. ex adv. -e, quod fort. sec. basilice factum est, v. Leumann, Gramm. 1977, 395); cf. PRISC. gramm. III 479, 10 compositum ex eo rege: ... -us. GLOSS. -um: regale. -o: regali. legitur inde a VERG. (adv. iam apud ENN.), sc. praeter l. 13 non nisi abl. sing. vel plur. [e con. p. 720, 42.]

i. q. rege sim. dignus, splendidus, regalis: **1 respicitur luxus, apparatus conviviorum vel aedificiorum sim.** : -o luxu: VERG. Aen. 6, 605 epulae ... ante ora paratae sunt -o l. (inde CLAVD. DON. ad loc. p. 587, 19. cf. SERV. regali [regio var. l.] ambitu). AMBR. virg. 3, 6, 27 (respic. Marc. 6, 21) extruitur -o l. furiale convivium. PS. AVG. serm. 49, 2. ENNOD. carm. 2, 68, 10 (ad edacem) -o l. fercula te satient. c. variis subst. : VAL. FL. 2, 652 stant gemmis auroque tori mensaeque paratu -o (CLAVD. 5, 340 atria -o ... splendore p.). PRVD. perist. 11, 216 templum ... cultu nobile -o. CLAVD. 8, 337 deliciis. CYPR. GALL. gen. 1237 -is dapibus lautoque ... paratu. **2 cetera exempla; respicitur: liberalitas:** PAVL. NOL. epist. 23, 31 cum deus benedictione divina et adtributione -a remunerabitur spiritualium merita virtutum. eloquentia (in imag.): ENNOD. carm. 2, 77, 3 Ambrosius ..., roscida -o cui fulsit murice lingua.

adv. **rēgificē**. i. q. modo regali, luxurioso: ENN. scaen. 96 vidi ego te, domus Priami, ... auro ebore instructam -e (-em codd. plerique). SIL. 11, 271 festam ... per urbem -e exstructis celebrant convivium mensis.

deriv. : ?regifico.

Giter.

rēgifugium, (-ī) n. (-gīf- AVSON.). a rex et fugere vel fugare (cf. poplufugia). notatur reg, regif in inscr. l. 43sq. exstat sola forma nom. vel acc. sing. -um. [confunditur in codd. c. refug- PAVL. FEST. p. 279 CENS. 20, 6.]

nomen est diei festi populi Romani (ad rem v. e. g. Sehlmeier, Der neue Pauly X 830 et Ov. fast. 2, 685 regis fuga. 2, 851 Tarquinius ... fugit. Plut. quaest. Rom. 63 θυσία ... πάτριος, ἣν θύσας ὁ βασιλεύς [sc. ἱερὸν, i. rex sacrorum] κατὰ τάχος ἀπεισι φεύγων ἐξ ἀγορᾶς): commemoratur in fastis (servatur sola litt. r FAST. ann. Num. Antiat. Interkal. 23 [Inscr. Ital. XIII 2 p. 277]: FAST. ann. Iul. Caeret. Febr. 24 [Inscr. Ital. XIII 2 p. 65] reg(ifugium), n(e)fastus, sc. dies (sub eodem die: Maff. [ibid. p. 73] et Verul. [ibid. p. 165] regif. PHILOCAL. fast. [ibid. p. 241] -um. POL. SILV. fast. [ibid. p. 265] -um, cum Tarquinius Superbus fertur ab urbe expulsus).

cetera exempla: PAVL. FEST. p. 279 -um sacrum dicebant, quo die rex Tarquinius fugerit e Roma (quam explicationem [cf. l. 38. 45. 50] repudiasse vid. loco lacunoso FEST. p. 278 quod fal(sum eqs.)). CENS. 20, 6 in mense ... Februario inter Terminalia et -um intercalatum est. AVSON. 14, 16 (385 S.), 13 nec -um pulsus ex urbe tyrannis laetum Romanis fas reticere diem.

Ranieri.

regigno, -ere. a re- et gignere. i. q. rursum gignere (pass. praeter l. 60): **1 -untur res corporeae, quae sive omnino amissae sive partim deficientes restituuntur:** LVCR. 5, 244 maxima mundi cum videam membra ac partis consumpta -i. PS. CENS. frg. 1, 3 mundus recidere ad nihilum videri non potest, quod in se deficit (et) in se -itur (antea: renovatur ac restituitur). MAR. VICTORIN. gen. div. verb. 9 ea, quae in natura et in ὕλῃ gignuntur et -untur. **?2 -untur Christiani** (sc. baptismo, ni fallimur): PETR. CHRYS. serm. 146, 5 (ad Matth. 1, 18; si recte legitur) vere sponsa, sc. est ecclesia, quae virginali partu novam Christi [-it, infantiam (i. infantes coll. vol. VII 1, 1351, 22 sqq.? l. cottidie gignit cod. A saec. VI², gignit codd. plerique). Giter.

[rēgilio falso trad. FORTVN. gramm. VI 296, 7.]

1. rēgillus, -a, -um. [a *rēgulus (< regere) deminutive, v. quod adnotavimus s. v. 1. rēgula. cf. Walde-Hofmann II 426; Ernout-Meillet, Dict. 1959, 567. Mei.] de origine et notione: NON. p. 539, 9 -a vestis diminutive a regia dicta, ut et basilica (affert PLAVT. et VARRONEM infra). ISID. orig. 19, 25, 1 -um est praelatum (-laut- var. l.) reginarum amiculum, unde et appellatum.

i. q. stante telā textus (de re v. FEST. infra et Blümner, Technol. I² 139; fort. pro subst. l. 66 [fem.] et p. 733, 2 positum, siquidem post hanc vocem interpungas): PLAVT. Epid. 223 quid erat induta mulier? an -am induculam, an mendiculam? (in lusu verborum c. rex eiusque derivatis; v. Fraenkel, Plautinisches im Plaut., 1922, 134 sq.). VARRO Men. 372 (iamb. sen.; fort. de nuptura, v. Cèbe, comm. 1990, 1567 sqq.) collum procerum

[Bl.]

fictum levi marmore [-ae tunicae definitur purpura,] (*ita Riese, alii alia*; -am tunicam diffingitur p. *codd.*). FEST. p. 286 -is t. albis et reticulis luteis utrisque (re)ctis, textis susum versum a stantibus, pridie nuptiarum diem virgines indutae cubitum ibant ominis causa, ut etiam in togis virilibus dandis observari solet).

2. rēgillus, (-ī) m. [a rēgulus diminutive, cf. quod adnotavimus s. v. rēx; minus probabiliter coll. p. 732, 72 a rēgīna derivaverunt e. g. Leumann, Gramm. 1977, 306 et Nowicki in: Festschr. G. Neumann, 2002, 337 sqq. Mei.]

i. q. *regulus*: PRISC. gramm. III 479, 8 dic diminutivum eius (sc. vocis q. e. rex): regulus et -us, quae etiam propria inveniuntur. GLOSS. -us: *ῥῑδς βασιλέως*. regulus (II 256, 18 *βασιλικός*: reguliosus [pro regaliolus? cf. p. 717, 56], -us, r., regius, imperialis, regalis [interpretamenta partim spectare vid. ad *βασιλικός*]).

cf. *Onom.*

Bl.

regimen, -inis n. a regere (item EVTYCH. gramm. V 452, 26); cf. regimentum. *scribitur regmen per syncopen* p. 736, 22 et VIRG. gramm. epit. 10, 4, 1 (*bis*), in var. l. PRVD. cath. 8, 1 (*cod. A saec. VI ante corr., contra metrum*), regu- IND. capp. bibl. l. 65 (*vix ad l. 37*) et in var. l. HIST. AVG. Aur. 7, 5 Pert. 3, 1 (recu- p. 736, 10; cf. GLOSS. IV dub. Plac. R 5 regimen, -n unum est, sed propter euphoniā melius -n), rigi- in var. l. PRVD. c. Symm. 1, 295 (*cod. B saec. VI*). de genere et notione: FEST. p. 278 -n pro regimento usurpant poetae (*affert ENN. l. 48*). CHAR. gramm. p. 43, 23 (*inter neutralia*) -n *διοίκησις*, -is. GLOSS. -n: *οἰάκισμα, ἰδυντή-γιον*. gubernatio. *sim. al.*; cf. p. 736, 68. de formis: *praevallet sing.* (-n indecl. vid. p. 734, 44); *plur.* -a *occurrit apud* CASSIOD. p. 734, 23. 25 et GREG. M. octies, e. g. l. 69, -um *apud* GREG. M. ter, e. g. moral. 13, 23; -bus *nusquam invenimus*. de prosodia: -ī- *testantur* PRISC. gramm. II 126, 4 Ps. PRISC. gramm. III 523, 18; -ī- *metitur* VEN. FORT. carm. app. 5, 1. *legitur in poesi* (cf. l. 23) *inde* ab ENN., TRAG. inc., PVBLIL., LVCR., OV., in *prosa orat.* *inde* a LIV., VELL., VAL. MAX., SEN. philos. (*saepius e. g. apud* TAC. [13^{ies}], LACT. [15^{ies}], GREG. M. [plus 170^{ies}]). [*francog. vet., prov. reemme, reame, cat. reialme et varia dial. it. et raet. occ., sc. confusione c. regalis. cf. M.-L. 7170. Wartburg X 208 sqq. Coromines VII 215. Schd.-Cr.*] [*confunditur in codd. c. regnum e. g. LACT. inst. 1, 11, 51 LEO M. serm. 62, 2; e con. dub. pro regem ARNOB. nat. 4, 29 (Hildebrand, regnum edd. plerique); falso trad. PLIN. nat. 1, 11, 17 regumini (regum in iis corr. Detlefsen). loco lacunoso: INSCR. Brit. I 462 (v. *ibid.* p. 764 sq.) contra regim(en).]*

i. q. *actio, potestas, facultas regendi* (*maxime c. notione imperandi sim., sed dirigendi sub IB et IIA1b et hic illic sub IIA2*): I usu communis (in *imag.* p. 735, 37): A *praevalente notione imperandi, dominandi* (*hic illic, e. g. p. 734, 47. 735, 16, potius consilio, hortatu sim. ad certos mores vel actus adducendi, quae notio ad B vergit*): 1 -n *penes animantes est, sc.:* a *penes homines*: α *regit alius alium* (*aliud*):

① *reguntur gentes, urbes, res publicae, populi sim. eorumve mores sim. (respic. copiae militares e. g. p. 734, 3. 9sqq.)*: A a *quibuslibet*: ENN. ann. 423 primus senex [Bradylis] -n *bellique peritus* ([L.] Bergk, bradys in O. Mueller et nos vol. II 2162, 83 sq.; bradyn in trad.]. *si recte ita restit., deest verbum, e. g. tenet; v. Skutsch, comm. 1985, 570 sqq.*] scaen. 224 Menelaus me obiurgat? id meis rebus -n *rest(it)at*, (*fort. loq. Agamemno de imperio suo.* [L.] corr. Bentley; rebus e -n *pendere vix recte putat* Bennett, *Syntax of Early Latin II*, 1914, 186). TRAG. inc. 29 de(m)et abs te -n Argos. LIV. 24, 4, 3 filiae Hieronis regis morientis nomen regium penes puerum futurum ratae, -n rerum omnium penes se virosque suos (AVG. trin. 3, 3, 9 principatus et -n r. humanarum). VAL. MAX. 7, 3, 1 -n humani generis (*antea*: totius terrarum orbis imperium). TAC. hist. 3, 5, 1 principes ... Iazugum, penes quos civitatis -n (BOETH. in categ. comm. 1 p. 172^c in imperatore esse -n c.). ann. 15, 1, 3. LACT. inst. 4, 13, 24 Solomon ... ab ipso patre suo imperii -n accepit. 7, 15, 9 (*in novissimis diebus*) non veritas erit atque ita neque securitas neque -n neque requies a malis ulla. FIRM. math. 3, 4, 8 Mars maximae potestatis atque honoris -n ac dominia largitur. 5, 3, 54 hominum ... -n et gubernacula (5, 4, 2 -n potestatemque h.). IND. capp. bibl. Rom. F 22 p. 53 his, quibus ad mundanum -n dominus tribuit potestate(m). AVG. lib. arb. 1, 46 si ... populus ... -n in se flagitiosis ... committat. IORD. Get. 209 tunc Ostrogothae Attilanis (*i. Attilae*) sequebantur -n. ALTERC. Hadr. et Epict. 8 quid est gladius? :: -n castrorum (*vix ad p. 735, 50sqq.*). GREG. M. moral. 25, 34 l. 36 (*respic. Os. 13, 11*) illos nobis praessee, quorum super nos -a e domini furore suspicimus. al. *urbis -n tenere dicuntur martyres ibi sepulti*: PRVD. perist. 4, 175 *duodeviginti* sanctos ... urbis unius -n tenentes iure sepulcri. B a *Romanis*: LIV. 3, 33, 7 -n totius magistratus (*i. decemviratus*) penes Appium erat favore plebis. 4, 8, 2 *censura ita* aucta est, ut morum disciplinae Romanae penes eam -n esset (SVET. Aug. 27, 5 m. legumque -n. cf. p. 734, 71). 4, 31, 5 (*respic. dictatura*) nihil

censoria animadversio effecit, quominus -n rerum ex notata indigne domo Aemiliana peteretur (6, 6, 6 collegae fateri -n omnium r. ... in viro uno Camillo esse [24, 4, 3]. cf. TAC. ann. 1, 31, 2 [*respic. exercitus*] -n summae rei penes Germanicum erat). VELL. 2, 85, 2 classis Antonii -n Publicolae Sosioque commissum est. VAL. MAX. 1 praef. te ..., penes quem hominum deorumque consensus maris ac terrae -n esse voluit, ... Caesar, invoco. 2, 8 pr. (*antea*: principatum Italiae) multarum urbium, ... gentium -n. SIL. 15, 17 -n ... rudi depescere in aevo. TAC. hist. 1, 9, 1 exercitus legatum ... spernebat ...; ne quieto quidem milite -n erat. 1, 84, 2 vobis *militibus* arma et animus sit: mihi Othoni consilium et virtutis vestrae -n relinquit. ann. 3, 47, 2 urbe Roma, unde in omnia -n. al. ACT. Arv. a. 170/176 (ed. Scheid 86 = CIL VI 32383^b) 3 (*si recte restit.*) (principem pro salute omnium rem publicam) ... regi(mine suo moderantem), (regi(ones ...)) olim Huelsen). LACT. inst. 7, 15, 16 ad -n singularis imperii ([v. p. 319, 43]. mort. pers. 3, 4 multi ... principes Romani i. clavum -nque tenuerunt. EDICT. Hunir. Vict. Vit. 3, 14 ecclesias ..., quae ... i. nostri -e possidentur. al.). HIST. AVG. Pert. 3, 1 integre se usque ad Syriae -n (*i. tempus procurationis*) Pertinax tenuit. COD. Theod. 12, 1, 159 qui ... ad provinciarum -n atque administrationem ... fraude ... pervenerint (Iust. 1, 40, 14 pr. et 12, 57, 14 pr. [a. 471]). RVT. NAM. 1, 582. CE 686, 10 v. p. 93, 70 sq. NOVELL. Anth. 3 pr. nobis totius mundi -n commisit superna provisio (LEO M. epist. 156 Conc.^s II 4 p. 103, 1. CASSIOD. var. 11, 39, 1 *populus Romanus* m. -a possidebat). LEO M. serm. 82, 2 (rec. β) populos ..., quos unius ... *tenebat* -n civitatis (*i. Romae*). CASSIOD. var. 4, 12, 3 qui ad nostra meruerunt -a pervenire. IORD. Get. 291 Hesperia ... plaga, quae dudum decessorum ... vestrorum -e gubernata est. al.

II in *rebus ecclesiasticis reguntur Christiani, sive clerici sive laici*: AVG. epist. Divj. 9, 2, 1 salvo -e ecclesiae (HIL. AREL. vita Honorat. 28 l. 1 *episcopus* ut primum e. huius -n accepit. LEO M. epist. 6, 2 e. -n per Illyricum positatum. 62, 2. 104 Conc.^s II 4 p. 56, 25 [gr. II 1, 2 p. 60, 8 *διοίκησις*]. cf. p. 736, 9). EPIST. pontif. 369 Migne 50, 431^A -n *pastorale* (al. v. vol. X 1, 646, 40 sqq.). LEO M. epist. 14, 1 p. 669^A Paulus ad ecclesiasticum -n Timotheum imbuens. SACR. Leon. 983 da nobis ..., domine, sanct(ae) -n disciplinae, ut ... et moderatio gubernantum et obediencia proveniat subditorum (Greg. 198, 2). VITAE patr. 7, 43, 1 abbatem habentem sub -e suo *tot monachos*. VEREC. in cant. 4, 14 -i ... spiritali. 9, 9 l. 44 *monachi* sub -e viventes. FACVND. defens. 7, 7, 37 *gre-gem* dei suo (*i. episcopi*) -i creditum. GREG. M. past. 1, 1 l. 25 R. quidam culmen -is rapiunt potius quam adsequuntur. SACR. Greg. 216 ad -n animarum. al., *maxime apud* GREG. M.

III *cetera exempla*: A *reguntur animantes* (*fere homines, sed animalia* l. 49. 51): SEN. dial. 4, 21, 1 plurimum ... proderit pueros statim salubriter institui, difficile autem -n est. CARM. epigr. Afr. Cugusi 113, 3 (*saec. II/III*) *femina mortua* kara maritali -n (*sic*), uno contenta marito. AVG. epist. 232, 4 cum Christum cantet *nostris temporibus* ... maritus propter -n et uxor propter obsequium eqs. EVGIPP. Sev. 22, 3 non se (*i. cives*) debere contemni, sed consuetudo sublevare -e Severi. CONC.^s IV 1 p. 44, 2 (= AVELL. 83, 29; e Theod. Mops. versa) tibi maxime decet dementium -n. RVSTIC. Conc.^s I 4 p. 42, 28 quibus irrationalium ovium committitur -n (*gr. I 1, 5 p. 128, 27 κηδεμονίαν*). IVNIL. 2, 2 p. 496, 19 irrationalia animalia sine hominis -e inepta erant. CASSIOD. Ios. c. Ap. 2, 201 *mulier viro* oboedit ... [ut sit sub -e constituta] (*gr. ἵν' ὀρχηται*). al. B *reguntur possessiones*: IVV. 16, 54 quae sunt parta labore militiae, placuit non esse in corpore census, omne tenet cuius -n pater.

β *regit homo* (*eiusve animus, intellectus sim.*) *ipse se vel corpus suum, affectus suos sim.* (*indicatur, ubi -n locatum sit, e. g. l. 57. 59sqq.*; cf. p. 735, 29): LVCR. 3, 95 *animum*, ... in quo consilium vitae -nque locatum est (DON. Ter. Andr. 95 'suae v. modum': moderationem, -n). PLIN. nat. 11, 135 hoc *cerebrum* column altissimum, hic mentis est -n. LACT. opif. 5, 6 caput ..., in quo esset -n totius animantis. 16, 4 oportuisse ..., quod totius corporis -n haberet (*i. mentem*), ... in summo tamquam in arce corporis habitare (cf. 16, 6 *dominatum*). ira 10, 44 sicut omne corpus mens et animus gubernat, ita et mundum deus: nec enim veri simile est, ut minora ... -n habeant, maiora ... non habeant (*simul pertinet ad p. 735, 6sqq.*). FIRM. math. 1, 4, 4 *animus* ad -n et ad gubernationem terrenae fragilitatis inmissus est. AVG. c. epist. fund. 33 lauda ... -n et moderamen (animae, famulatusque corporum ([L.] gen. sub.; potius gen. obi.: VINDIC. med. 41 a. -n in corde consistit. CAEL. AVR. acut. 1, 8, 54). c. Iulian. 4, 2, 13 de -e concupiscentiae. in psalm. 70, serm. 2, 7 l. 47 (*antea*: iugum disciplinae) habenas -is. quant. anim. 14, 23 ut penes eam *animam* sit -n omnium membrorum. CASSIOD. in psalm. 118, 147 l. 2696 si *iuvenes* ... morum -e temperentur (cf. p. 733, 74sq.). al.

b *penes deum sim.*: α in *qualibet religione* (cf. p. 736, 23): ARNOB. nat. 3, 23 p. 181, 16 in tutela Vulcani est ignis et materies eius in illius -e constituta est. LACT. inst. 1, 3, 2 quid ... multis *deis* opus est ad

[Gitter]

mundi -n sustinendum? 1, 11, 51 (regnum var. l.). 3, 29, 7 simulacrum eius *Fortunae* cum copia et gubernaculo fingunt, tamquam haec et opes tribuat et humanarum rerum -n obtineat. AVG. civ. 4, 29 p. 183, 16 *Romani* naturae ... rerum sub unius veri dei -e atque imperio constitutae religiosum cultum ... exhibendum putabant. **β** in religione christiana: *regit deus vel Christus* (adde p. 734, 64 et fort. p. 736, 15): LACT. inst. 4, 12, 21 (antea: imperium) *Christus* cum rursus advenit ..., totius terrae -n obtinebit. AVG. epist. 102, 11 sub cuius *Christi* -e universa creatura ... administratur (postea: moderandae et gubernandae). gen. ad litt. 4, 12 p. 108, 22 mundus ... stare non poterit, si ei deus -n sui subtraxerit. in psalm. 9, 2 quemadmodum ... omnia ad divinae providentiae -n referantur, quae stulti casu ... fieri putant (SALV. gub. 1, 3). 70, serm. 2, 15 laudatus est deus ... in gubernatione et -e saeculorum eqs. LEO M. serm. 49, 4 -n et adiutorium dei. SACR. Leon. 1104 da protectionis tuae munimen et -n. PS. PROSP. vocat. gent. 2, 16 spiritus sanctus ... sic impendens moderaminis sui -n, ut declinandis ad vitia non adimeret potestatem. RVSTIC. Conc.^s I 4 p. 244, 28 propter suam ... benignitatem et circa nos -n. *al. regit angelus*: VEREC. in cant. 2, 9 unicuique genti praesulem angelum institutum esse, cuius -e dispensetur. *regit diabolus vel Antichristus*: GREG. M. in cant. 45 l. 854 (ad 1, 8) *homines luxuriosi, superbi sim.* equi quasi quidam sub curru pharaonis sunt, id est sub -e diaboli. moral. 24, 34 ipsi sub illius *Antichristi* -e praeordinantur, qui digni eius dominio ante saecula praesciuntur.

2 -n penes res est: **a** *stellas sim.*: MANIL. 3, 64 his signis zodiaci -n natura dedit (sc. in res humanas). AVSON. 14, 25 (369 S.), 5 praesidet ollis astris sortitus -n nitidae sol aureus aethrae (cf. l. 54 et PRVD. c. Symm. 1, 341 ministranti -n solemne dierum ... soli). **b** *quaslibet*: SEN. epist. 94, 67 turbines ob hoc maiore impetu incurrunt, quia nullum illis sui -n est. PLIN. nat. 7, 70 vocis sermonisque -n primores dentes tenent, concentu quodam excipientes ictum linguae. BOETH. cons. 1, 6, 3 huncine ... mundum temerariis agi ... casibus putas an ullum credis ei -n inesse rationis?

B *praevalente notione in aliquam partem dirigendi, sc. motu locali*: **1** *reguntur naves* (cf. l. 64sq., unde transferre possis alia exempla inde ab OV.): TAC. ann. 2, 23, 2 variis undique procellis incerti fluctus prospectum adimere, -n impedire. LACT. ira 13, 6 *stellae* navigiis, quominus ... vagentur, -n praebent. ENNOD. carm. 1, 7, 55 (in imag.) nescit ad clavum manus apta *poetae* ferri, quo vocat dextrum (-n) per undas artis amicus *Apollo* (cf. fort. acc., v. Vandone, comm. 2004, ad l.; alii nom. intellegunt per appositionem, ut -n sit ipse *Apollo* [v. p. 736, 14sq.]). dict. 9, 1 p. 450, 21 (in contextu comparatur ars oratoria) qui caeca ... freta proscindit, ... clavi -n sola, qua magistrum navis convenit, inquisitione perpendit (opusc. 2, 74 p. 310, 14 [agitur de re publica gubernanda] puppis, cuius magister ad c. -n intellectus dote praeparatur). **2** *reguntur equi* (ad hunc usum alluditur etiam l. 21. p. 734, 70. 736, 19): TAC. ann. 13, 3, 3 Nero caelare, pingere, cantus aut -n equorum exercere (ad rem v. e. g. Suet. Nero 24, 2 aurigavit).

II *metonymice significatur*: **A** *is, qui (id, quod) regit aut instrumentum, insigne regendi*: **1** -n est res: **a** *praevalente notione dominandi, imperandi*: **a** *varia exempla* (vix addas p. 733, 68): PVBLIL. sent. P 9 pecunia (una) -n est rerum omnium (ita Gruter, (unum) *Wölfflin*, pecunia(e) uni) *Ribbeck*, alii alia con.). SEN. epist. 95, 58 nihil liquet incertissimo -e utentibus, famā (fort. alluditur ad sensum sub b illustratum, antea enim: fluctuantur ..., iactationis). PLIN. nat. 2, 13 solem esse principale naturae -n ac numen. CHALC. comm. 147 *fatum* divina lex est mundi animae insinuata, salubre rerum omnium -n. SACR. Leon. 348 ut hanc sedem *Romam* -n aeclesiae totius efficeris (i. -res), *deus*, ... simul in ea et apostolicae principem dignitatis et magistrum gentium collocasti. **β** -n est *sceptrum*: STAT. Theb. 11, 658 *Creon* scandit ... Aeoniae solium; pro ... sceptri malesuadus amor! ... iuvat ecce nefasto stare loco -nque manu tractare cruentum. 12, 89 (alloq. *Creon rex filium mortuum*) accipe et hoc (-n dextrae frontisque superbae vincula) (SCHOL. sceptrum ... diadema).

b *praevalente notione dirigendi -n est gubernaculum navis* (v. etiam IB1, quo transferre possis l. 66. 69sq. 72, et cf. l. 53. p. 736, 61): OV. met. 3, 593 (loq. *navita*) addidici -n dextra moderante carinae flectere. 11, 552 frangitur ... *navis* arbor, frangitur et -n. SEN. Ag. 141 (loq. *Clytemestra*; in imag.) omisi -n e manibus meis; quocumque me ira ... feret, hoc ire pergam. Med. 618 Tiphys ..., domitor profundi, liquit inducto -n magistro. LVCAN. 7, 126 (in compar.) ut victus violento navita Coro dat -n ventis eqs. (cf. COMMENT. dat clavum vento; aliter ADNOT. Lucan. 7, 127 officium gubernandi). 9, 345 pars raturum maior (-n clavumque) secuta est (cf. an ēν διὰ δύοιν pro -e clavi?). PETRON. 123 vers. 235 (in compar.) velut ex alto cum ... inhorruit auster ..., non arma ministris, non -n prodest eqs. APVL. met. 2, 14, 2 utroque -e amisso ... demersa est *navis*.

2 -n est animans (praevallet notio imperandi, sed dirigendi l. 6sq. et in imag. l. 19, fort. exemplo sim. inducendi l. 10): **a** *homo*: VAL. MAX. 1, 1, 9 imperia (i. consules) ... ita se humanarum rerum [futura] -n existimantia, si divinae potentiae ... constanter fuissent famulata (cf. fundatura con. Walter, futura Krohn). SEN. Ag. 705 tot illa regum mater et -n Phrygum ... Hecuba. Phoen. 1 (*Oedipus Antigona*) caeci parentis -n et fessi unicum patris levamen, nata (item de dirigente caecum) STAT. Theb. 4, 536 [*Tiresias vates filiae*] o nostrae -n viresque senectae). PS. MAX. TAVR. serm. 109 p. 747^B ecclesiarum omnium -n ... Paulus apostolus. CE 1836, 4 (saec. V) hic iacet ... Astania ... concors, blanda, decens, recumen fidele suorum. RVSTIC. Conc.^s I 4 p. 30, 23 secundum quod visum est pio vestro -i (i. imperatori; gr. I 1, 5 p. 14, 6 τῇ εὐσεβεῖ ὑμῶν κορυφῇ). VEN. FORT. carm. app. 5, 1 *Childebercthe* rex regionis apex et supra regna -n.

b *deus, Christus* (de Apolline fort. p. 735, 40): LACT. epit. 6, 1 unum esse -n in mundo, unam potestatem (nisi ad p. 735, 6sq.; resp. inst. 1, 8, 1 unius dei potestate ... mundum gubernari). PRVD. apoth. 214 non recipit naturam hominis ..., neget ut -n pollere supremum (c. Symm. 1, 295 *Romani* s. -n crassis in partibus orbis esse rat). cath. 8, 1 (in imag.) *Christe*, servorum -n tuorum, mollibus qui nos moderans habenis leniter frenas.

β *id, quod regitur, sc. fere i. q. regnum (nisi exempla ad IA pertinent)*: INSCR. Brit. I 2448, 8 (= CE 1524, saec. IV²; in pavimento tessellato iuxta caput dei) Neptuni vertex regmen sortiti mobile ventis (m. ventis [abl. causae] iungunt edd.; an iungas -n ... ventis [dat.], ut locus ad p. 734, 73 sqq. pertineat?). FVLG. RVSP. ad Tras. 1, 2, 2 dum sic Africano praesides moderando -i, rex, ut magis desideres animae spatia dilatare quam regni.

appendicula syntactica et stilistica: **1** *determinationes selectae*; indicatur: **a** *quis (quid) regatur, per gen. obi.* l. 3sq. p. 733, 55sq. 734, 28sq. 54. 735, 29. 52. 55sq. et saepe, per dat. fort. l. 22 (vix addas p. 733, 52), per adi. l. 24. p. 733, 64. 734, 33, per praepos. circa p. 735, 17, in c. acc. p. 733, 66. 734, 11, super p. 733, 69 et GREG. M. moral. 24, 55 l. 100. **b** *quis (quid) regat, per gen. subi.* p. 733, 67. 734, 24. 75. 735, 4 et saepius (cf. ad. p. 734, 31, pron. poss. p. 734, 38), per praepos. penes e. g. p. 733, 58. 73. 734, 5. 70, in c. abl. p. 733, 59. 734, 2.

2 iuncturae verbales paucae selectae: **a** -n alicui dare sim.: VELL. 2, 85, 2 commissum est (AVG. lib. arb. 1, 46 NOVELL. Anth. 3 pr. al.). VAL. MAX. 2, 8 praef. largita est (FIRM. math. 3, 4, 8). 7, 3, 1 daturus. sim. al. **b** -n suscipere, tenere sim.: TAC. ann. 4, 9, 1 susciperent (LACT. mort. pers. 18, 14 GREG. M. moral. 2, 52. adde p. 93, 71). 13, 49, 3 teneret (LACT. inst. 4, 10, 16 HIST. AVG. Opil. 6, 5. al.). SVET. Aug. 27, 5 recepit. FIRM. math. 5, 4, 2 sortiuntur (AVSON. p. 735, 26. INSCR. Brit. l. 22). sim. al. **c** sub -e habere, vivere sim. p. 734, 36. 37. 52. 735, 4. 21. al.

3 accedunt varia ratione voces notionis (afferimus exempla selecta): **a** *quaelibet*: dominium p. 733, 63. 735, 23, imperium p. 733, 57. 60. 735, 4. al., moderamen p. 734, 66. 735, 16, potestas l. 15. p. 733, 64. 65. **b** *ad navigationem pertinentes*: clavus p. 734, 15. 735, 42sq. 72. al., gubernaculum p. 733, 63. 735, 2 (cf. e. g. gubernatio p. 734, 65. 735, 13, gubernare p. 734, 26. 63).

regimentum, -i n. a regere; cf. regimen. [apul. et salent. rišamenti, rešemiende, -iinde 'instrumentum domesticum'. cf. M.-L. 7170a et Faré, Postille. Rohlf, Vocab. dei dialetti salentini II, 1959, 541. Sprach- und Sachatlas Italiens und der Südschweiz II, 1929, tab. 200 loc. 736. Schd.-Cr.] i. q. regimen (cf. FEST. p. 733, 23; c. gen. obi. l. 57. 60, subi. l. 65; plur. praeter l. 66. p. 733, 23): **1** *regitur res publica sim.*: CHAR. gramm. p. 408, 20 (substine vox gr. ἀρχή *vari significans?*) tirocinia eius et (-a vel rudimenta) (-i regimen tuum legit ed. Gloss. V 664, 60). CHAR. dig. 1, 11, 1 pr. -is rei publicae ad imperatores perpetuos translatis. AMM. 28, 1, 7 *Maximinum* ad usque sublimia -a (-venturum), sed periturum ferro poenali (cf. con. Iuretus, alii alia). EVSTATH. Basil. hex. 5, 2, 12 honores delatos a principibus, gentium -a, militum magisteria eqs. (gr. p. 100^A ἐθνῶν ἐπιμέλειαν). *metonymice significatur gubernaculum navis* (in imagine; cf. p. 735, 64): AMM. 25, 9, 7 tu ... *Fortuna* orbis *Romani* ..., quae ... excussa -a perito rei gerendae ductori *Juliano* ... iuveni *Ioviano* porrexisti. **2** *reguntur numeri*: BOETH. arithm. 2, 32, 2 l. 18 *paria et imparia* in unam ... amicitiam ... miscentur et illius unitatis informatione atque -o unum numeri corpus efficiunt.

regimōnium, -i n. a rēx (de suffixo v. Leumann, Gramm. 1977, 297). GLOSS. -um: βασιλειον. gubernatio, diocesis. regimen. sim. al. GLOSS.^L III Abol. RE 75 regna: tempora vel -a. legitur in inscr. *Pompeiana* (si recte), postea in script. sacris et apud *Christ*. (sepius in VET. LAT. psalm. [cod. 136], de quibus locis v. comm. Ammassari, 1987, 244. 358. 393. 594. al.).

fere i. q. regnum: **1** *proprie significatur dominatio, potestas regnantium*: **a** *generatim*: CIL IV 918 (fort. iocose de homine privato) Secundus (-um tenet) feliciter (-i de textu dubitat ed.). VET. LAT. sap. 7,

8 (Aug. c. Adim. 19 *et pars codd.* VVLG.) praeposui illam *sapientiam* -is et sedibus (gr. *σκήπτρων*, cod. 94. 95 -i, *ceteri codd.* Vulg. regni(s), regibus al.). FILASTR. 24, 2 *Belus rex orientem potenti -o multo tempore detinuit*. LIB. gener. chron. I p. 123, 277 (*spectat ad IV reg. 11, 12*) Ioas ..., cui Ioadae sacerdos inposuit -um (cf. *Chron. Alex. chron. I p. 123, 274* hunc inposuit ... in regnum). **b** *speciatim in religione christ. respicitur regnum caeleste: regnat deus*: VET. LAT. psalm. 60, 7 (cod. 136) dies super dies -ni tui adicies (*aliter*, sc. c. *respectu hominis*, gr. *βασιλέως*, cod. 300. al. *et Vulg.* regis). 102, 19 (*ibid.*; gr. *βασιλεία*, cod. 300. al. *et Vulg.* regnum).

regnant fideles electi: FILASTR. 150, 5 (*ad cant. 6, 7, v. p. 738, 1*) quod aliae animae ad -um, aliae ad coniunctionem ... vocarentur (150, 8).

2 metonymice transfertur ad: deum: VET. LAT. psalm. 27, 8 (cod. 136) dominus -um, fortitudo nostra[m] eqs. (*alibi nihil resp.*). *reges humanos*: VET. LAT. psalm. 47, 5 (cod. 136) -a in consilio transierunt in idipsum (gr. *βασιλείς*, cod. 300. al. *et Vulg.* reges). *terras vel gentes (ubique resp. gr. βασιλεία, Vet. Lat. cod. 300. al. et Vulg. regnum)*: VET. LAT. psalm. 67, 33 (cod. 136) a -is terrae cantate deo nostro. 78, 6 (*ibid.*) super gentes ... et super -a. 104, 13 (*ibid.*) transierunt a gente in gentem a -o in populum alterum.

***regīna**, -ae f. [a rēx (*rēg-s) et suffixo -īno-, cf. concub-īna, gallīna al.; vix coll. ind. vet. rājñī 'regina' derives a *rēgnī-na. v. Walde-Hofmann II 432; Leumann, Gramm. 1977, 327; de Vaan, Etym. Dict. of Latin, 2008, 522. Mei.] *de origine: formam fem. vocis q. e. rex esse arbitrantur* DON. gramm. mai. 2, 5 p. 621, 7 DIOM. gramm. I 328, 28. al.; *dissentit* CHAR. gramm. p. 61, 12 (cf. l. 4 'rex' communi genere dicitur) 'regnator, regnatix, rex', nam '-a' nullo modo recipiendum, nisi receperimus et 'regnum'. *scribitur rec- INSCR.* Année Épig. 1957 n. 48 (*e Germ. Sup.*; a. 206), red- *per errorem INSCR.* numm. imp. V 2 p. 588 adn. 2 (*e Moesia*; ca. a. 260); r-, non rh-, *probat* CASSIOD. gramm. VII 154, 6 (*e Cornuto*). *abbreviatur* r p. 740, 54sq. 58. 741, 50, reg p. 740, 48. FAST. ann. Iul. frg. min. Sept. 23 (Inscr. Ital. XIII 2 p. 63; *post a. 13 a. Chr.*) *et saepius*, regi CIL III 7908, regin CIL III 7497. 7750. al. *dat. sing.* CIL I² 1993 (*prope Visentium*) (Iuno)ne -a. INSCR. Dac. III 2, 230 (*fortasse per negligentiam*) Iunoni -i. *de prosodia: testatur i longam* PRISC. gramm. II 120, 18, *accentum in syll. paenult.* Ps. PRISC. gramm. III 521, 37; *scribitur c. i longa* ACT. lud. saec. Aug. (CIL VI 32323) 125. *de notione* (cf. l. 68. p. 738, 40. 41): GLOSS. -a: *βασιλῆς βασιλίσσα, ἄνασσα*. GLOSS.¹ I Ansil. RE 750 -a: regis coniux. al. *legitur apud auctores inde* a LIV. ANDR. (v. p. 740, 69 *et* cf. p. 740, 60sq.) *per totam latininitatem (in prosa orat. inde* a CIC.), *in titulis inde* a saec. III med. a. Chr. (v. p. 740, 48), *in nummis inde* ab a. 105 a. Chr. (v. p. 739, 16. 740, 54. 62sq.); *litteris* gr. p. 740, 47, cf. *vocem hybridam ὀγγίσσα*. [it. vet. (nisi a francog. vel prov.), sard. reina, sard. centr. vet. regina, francog. reine, prov., cat. reina, hisp. reina (*deinde* réina), port. vet. reinha, rec. rainha. cf. M.-L. 7171. Battisti-Alessio V 3225. Cortelazzo-Zolli² 1328. Wagner II 346. Wartburg X 210 sq. *Coromines VII 213. Corominas-Pascual IV 900 sq. Machado³ V 33. Schd.-Cr.] **[confunditur in codd. c. regna** LIV. ANDR. carm. frg. 14 ACC. trag. 649 DRAC. Orest. 137. al., regia SEN. Herc. f. 1105; *loco dub.* PLAVT. Poen. 266 -as alicarias (*ita ed. Lindsay, fort. sec. cod. Turnebi deperditum, sed* v. Ceccarelli, Riv. Fil. Class. 127, 1999, 310 sqq.); reliquias a. *sim. codd. exstantes*]; *e coni. dub.* FLOR. Verg. 2, 2 populum ... (sem)per -ae, deae, i. Isidis, sistra pulsantem (Axelson, Textkr. zu Flor. ..., 1944, 18 sq.; *per egrinae cod. unicus, edd.*.)]*

*significatur ea, quae regnat vel quae necessitudinem regiam habet, βασιλίσσα (quam vocem in gr. saepe respondentem infra fere omisimus; ceterum resp. e. g. ἄνασσα p. 739, 5, βασιλῆς p. 739, 75. 740, 62. saepe in allocutione ponitur, sive sola sive c. nomine proprio, e. g. p. 738, 10. 739, 26. 740, 56. 70sq. 742, 10 [v. Dickey, Lat. Forms of Address, 2002, 107. 241. 355. al. *et* cf. SERV. p. 740, 72]; c. acumine de ea, quae statu suo regali digna est, p. 739, 56 [opp. mulier]):* **I** -ae sunt feminae (contumeliose de viro sub B2): **A** strictius c. respectu status regalis; -ae sunt: **1** gentis externae vel non definitae, sc. quae ita vocantur: **a** quia nexu quodam cum rege coniunctae sunt; significatur: **a** quaelibet feminae domus regiae (sc. quibus est necessitudo regia vel varia vel incerta, non definita; *exempla selecta post* OV.): PLAVT. Truc. 531 adduxi ancillas tibi ... ex Suria duas; ... istae -ae domi suae fuere ambae. TER. Eun. 168 (*ad meretricem*) eunuchum dixti velle te, quia solae utuntur his -ae (*locum ad p. 740, 3sq. trahit* DON. *ad loc.* 1 '-ae', divites, [item SCHOL. Bemb.], *sed ἐμφρατικώτερον* est). OV. epist. 16, 333 (*Paris Helenae*) ibis Dardania ingens -a per urbes. VAL. MAX. 9, 1 ext. 7 *Cyprii* -as suas mulierum corporibus velut gradibus constructis ... currus consendere ... sustinebant. CVRT. 3, 3, 22 matrem Darei ... currus vehebat et in alio erat coniunx; turba feminarum -as comitantium equis vectabatur. PLIN. nat. 37, 145 aromatitibus ... murræ ... odoris, ob hoc -is frequentata. SVET. Iul. 52, 1 dilexit et -as. HYG. fab. 92, 5 *ancillas Helenae* aliquando -as. MIN. FEL. 20,

6 -am pudicam sexu suo fortiolem. VET. LAT. cant. 6, 7 (Filastr. 150, 1, *sim.* VVLG.) *sunt* sexaginta -ae et LXXX concubinae et iuvenulae eqs. IVST. 11, 9, 15 Alexander ... eas (sc. *matrem, uxorem, filias Darii*) ... et haberi et saluari ut -as praecepit. VVLG. Is. 49, 23 erunt reges nutriticii tui et -ae nutritices tuae. VEN. FORT. vita Radeg. 4 devota femina, nata et nupta -a, ... pauperibus serviebat ancilla. al. **β** *uxores, concubinae sim. regum (exempla selecta post* OV.): PLAVT. Stich. 133 (*loq. uxor pauperis*) placet ille meus mihi mendicus; suos rex -ae placet (v. Otto, Sprichw. n. 1539). Trin. 207 *scurrae* sciunt id, quod in aurem rex -ae dixerit, sciunt quod Iuno fabulast cum Iove. ACC. trag. 439 (*ad Althaeam?*) -a, (ad)erit tempus, cum eqs. 649 auferre ab (-a) ... puerum (*i. a Procne?* *reg(ion)na var. ll.*). CIL I² 731 (*Romae; saec. I¹ a. Chr.*) (r)ex Ariob(arzanes ...) et -a. DICTVM Dolabellae Suet. Iul. 49, 1 (*de Caesare*) paelicem -ae (sc. *Bithyniae*). CATVLL. 66, 19 id mea me ... docuit -a (*loq. coma Berenices ut*: 66, 39 invita, o -a, tuo de vertice cessi. 66, 89 [voc.]). CIC. off. 3, 38 Gyges -ae stuprum intulit. SALL. epist. Mithr. 9 quom filius regis *Bithyniae* Nysā, quam -am appellaverat, genitus haud dubie esset. VERG. Aen. 2, 578 (*sunt qui versus poetae abiudicent*) scilicet haec *Helena* Spartam incolumis ... aspiciet partoque ibit -a triumpho? 7, 405 -am Allecto stimulis agit (*i. Amatam ut*: 11, 223. al.). 10, 705 Cisseis -a (*i. Hecuba*). PROP. 3, 15, 13 quotiens pulchros vulsit (*corr. Titius, ussit trad.*) -a *Dirce* capillos. 4, 4, 55. OV. ars 1, 311 in nemus ... thalamo -a relicto fertur *Pasiphaë*. VAL. MAX. 1, 8 ext. 13 Mithridatis ... regis filiā Drypetine, Laodice -ā natā. SEN. Ag. 125 (*alloq. nutrix Clytemestram*) -a Danaum. CVRT. 8, 9, 29 *regem Indiae* pelicum longus ordo sequitur; separatim a -ae ordine agmen est. APVL. met. 4, 28, 1 erant in quadam civitate rex et -a. VET. LAT. psalm. 44, 10 (Cyp. testim. 2, 29, *sim.* cod. 400. al. *et* PSALT. Rom., VVLG.) adstitit -a ad dexteram tuam in veste inaurata (*Hier. psalt. sec. Hebr. coniux. locum explicat* HIER. epist. 65, 15, 1 ubi nos 'coniugem' vertimus, ibi apud Hebraeos legitur 'segal', pro quo Aquila *σύνκοιτον*, Symmachus ... *παλ-λακήν*, id est concubinam, Septuaginta ... '-am' [gr. *βασιλίσσα*] interpretati sunt). VVLG. III reg. 11, 3 fuerunt ... ei *Salomoni* uxores quasi -ae septingentae et concubinae trecentae. Esth. 5, 3 quid vis, Hester -a? GREG. TVR. Franc. 4, 26 p. 159, 4 Theodogildis, una -arum eius regis (*i. Chariberti*). 9, 38 p. 458, 4 Faileuba, -a Childeberthi regis. GREG. M. epist. 11, 35 l. 1 (*in tit.*) Gregorius Bertae -ae Anglorum. PAP. Tjäder 50, 79 (*a 590/604*) olea san(c)ta ... adduxit Iohannis ... domnae Theodelindae -ae de Roma. al. **γ** *filiae regum (exempla selecta post* CVRT.): VERG. Aen. 1, 273 donec -a sacerdos ... geminam partu dabit Ilia prolem (SERV. regis filia; abusive dicit more poetico, ut alibi '...' [affert locum seq.]). 6, 28 magnus -ae ... amore (SERV. regis filiae, Ariadnes). OV. epist. 12, 1 (*Medea Iasoni*) tibi Colchorum ... -a vacavi (*de eadem*: VAL. FL. 7, 444 ego externae -a domus. al.; cf. p. 740, 30). SEN. Herc. f. 641. Herc. O. 355 in famulae locum -a cecidit (*i. Iole filia Euryti regis*). Med. 509. CVRT. 3, 12, 21 *Alexander* virgines -as (regias *coni. Rutgers*) ... tam sancte habuit, quam si eodem, quo ipse, parente genitae forent (STAT. Theb. 7, 246 virgo ... -a [i. *Antigone*]). HIST. Apoll. rec. A 2 [sim. rec. B]). INSCR. Année Épig. 2006 n. 1578 (*Beryti; saec. I²*) (rex magnus Agrippa ... et r)egina Berenice regis magni A(grippae filii) (*de eadem*: QVINT. inst. 4, 1, 19 TAC. hist. 2, 2, 1. al.). SVET. Claud. 28 *libertum* Felicem ... trium -arum maritum.

δ *matres regum (cf. fort. B1c): in regno Persarum*: CVRT. 3, 3, 22 (v. p. 737, 72). 3, 12, 25 (*loq. mater Darei*) tu quidem, *Alexander*, matrem me et -am vocas, sed ego me tuam famulam esse confiteor (*de eadem*: 5, 3, 13). *in regno Iuda*: VET. LAT. Ier. 29, 2 (Hier. l. 57). HIER. in Ier. 3, 19, 2 (*ad 13, 18* regi et dominatrici) matri eius regis, quam *propheta* dominam et dominatricem sive -am appellat. 5, 63, 1 'Iechonias rex et domina' (= *Vulg. Ier. 29, 2*) sive '-a' (cf. gr. 36, 2 *τῆς βασιλίσσης et Hier. ibid. 5, 63, 3* cum Iechonia et matre eius). VVLG. IV reg. 10, 13 ad salutandos filios regis et filios -ae (*i. Athaliae matris regis*).

ε *quia ipsae suo iure regnant (una cum rege compari e. g. l. 62; exempla certiora); respiciuntur: α* -ae variae (*exempla selecta inde* a PLIN. nat.): CIC. or. frg. A 16, 9 (*ex or. de rege Alexandrino*) cum rex -am sororem suam ... manibus suis trucidasset. CIL III 6583, 11 (*ex Aegypto*) -a et rex iusser(unt) (cf. gr. l. sq. *βασιλίσσης καὶ βασιλέως προσταξάντων*). -am *Cleopatram VII fuisse* [cf. p. 739, 13sq.] *putat Rigsby apud Dreher, Das antike Asyl, 2003, 127 sqq.*). VERG. Aen. 11, 499 ab equo -a ... desiluit (*i. Camilla ut*: 11, 703. 801). LIV. 27, 4, 10 ad Ptolomaeum (sc. IV) et Cleopatram (sc. Arsinoe III) reges ... legati ... dona tulere: regi togam ..., -ae pallam pictam. CVRT. 6, 5, 25 *Amazones* -am habebant Thalestrin. al. LYCAN. 10, 92 (*loq. Cleopatra*) nullo discrimine sexus -am scit ferre Pharos. PLIN. nat. 6, 186 regnare feminam Candacen, quod nomen multis iam annis ad -as transiit. TAC. hist. 3, 45, 1 in Cartimanduum -am (*postea*: Brigantibus imperitabat. *de eadem*: ann. 12, 36, 1. al.). CIL III 83 (*e Meroe; saec. III ex./IV¹*) bona fortun(a) dominae -ae in multos annos (*vix ad IIB3, v. Łajtar-van der Vliet, Zeitschr. Pap. Epigr. 157, 2006, 193 sqq.*).

[Günther]

CLAVD. 18, 322 -arum ... sub armis barbariae pars magna iacet. AVG. civ. 18, 3 p. 260, 29 *Isidem mulierem* ex Aethiopia in Aegyptum venisse -am et, quod ... iuste ... imperaverit ..., hunc honorem illi habitum esse divinum. PRISC. periheg. 360 *Locri olim* istuc -am propriam venere secuti (gr. 366 ἀνάσσης [-η var. l. apud Eustath.]). *al.* pendet gen. (dat. l. 7) *indicans, cuius gentis, regionis sim. -a sit*: PAVL. FEST. p. 24 Aege, Amazonum -a (IVST. 2, 4, 18. *al.*; cf. DICT. 3, 15 -a Amazonibus, [-num var. l.]). VAL. MAX. 4, 6 ext. 1 gentis Cariae -a Artemisia (SEN. Herc. f. 246. *al.*). 9, 3 ext. 4 Semiramis Assyriorum -a (*de eadem*: ISID. orig. 15, 1, 4. *al.*). PLIN. nat. 6, 191 insula in Nilo Sembritarum -ae paret. FRONTIN. strat. 2, 5, 5 Thamyris Scytharum -a (*de eadem*: IVST. 1, 8, 2. *al.*; cf. Getarum: DRAC. Orest. 427 IORD. Get. 61). *al.*

β -ae quaedam celeberrimae: ① *Cleopatra VII -a Aegypti* (saepius sine nomine proprio; fort. huc p. 738, 64, cf. p. 738, 70; exempla selecta inde a VELL.): CIC. Att. 14, 8, 1 -ae fuga mihi non molesta est. 14, 20, 2. *al.* in Att. INSCR. numm. lib. rei publ. n. 543 (a. 32 a. Chr.) Cleopatras -ae regum filiorum regum. VERG. Aen. 8, 696 -a in mediis patrio vocat agmina sistro. 8, 707. HOR. carm. 1, 37, 7 dum Capitolio -a demensis, ruinas ... parabat (l. demens, heu con. Shackleton Bailey). PROP. 3, 11, 39 incesti meretrix -a Canopi (PLIN. nat. 9, 119 -a m.). VELL. 2, 84, 2 *quidam* numquam -am nisi nomine salutavit. LVCAN. 10, 89 conplector -a pedes tuos, Caesar. PLIN. nat. 9, 119 Cleopatras, Aegypti -arum novissima. SVET. Aug. 17, 5 Antoni -aeque communes liberos. FLOR. epit. 4, 11, 3 *Antonio tantum* diadema deerat, ut -a rex et ipse frueretur. *al.*

② *Dido -a Carthaginis*: VERG. Aen. 1, 303 -a quietum accipit in Teucros animum. 1, 522 o -a, ... Troes te ... oramus. *et saepe in eodem opere*. SIL. 1, 119 *ego Hannibal* hanc mentem iuro ... per manes, -a, tuos. *al.* SVET. Nero 31, 4 Dido -a. FLOR. epit. 2, 15, 17 -am, quae Carthaginem condidit. TERT. monog. 17, 2 -a Carthaginis. *al.* ③ -a *Saba, quae Salomonem regem adiit* (saepe in imag. ecclesiae, cf. IIC): VET. LAT. II par. 9, 1 (cod. 109, *sim.* VVLG.) -a Sabaa audibit (i. -vit) opinionem Salomonis (9, 3 [ibid., om. Vulg.]). VVLG. III reg. 10, 1 HIER. epist. 65, 1, 5. *al.*) Matth. 12, 42 (cod. 3. *al.*, *sim.* *al.* et VVLG.) -a austri resurget in iudicio (Luc. 11, 31 [cod. 3. *al.* et VVLG.; cod. 4. *al.* ab austro]). IREN. 4, 27, 1 l. 55. HIL. in Matth. 12, 20 a. -a nunc in exemplum ecclesiae praesumpta. *al.*) IVVENC. 2, 707 -a noti (austri var. l.). SIDON. epist. 7, 9, 21 australis -ae Sabaitis gaza. *al.*

2 Romanae: **a** e domo regia antiqua (*respic. Tanaquil uxor Tarquinii Prisci*): LIV. 1, 39, 2 *famulum* ab -a retentum (*antea*: reges [i. rex et -a]). 1, 39, 5 ab -a Romana. PLIN. nat. 36, 204 FLOR. epit. 1, 6, 2.

b -a *sacrorum*, sc. uxor regis sacrorum: PAVL. FEST. p. 113 inarculum virgula erat ..., quam -a sacrificans in capite gestabat (*sim.* SERV. auct. Aen. 4, 137). CIL VI 2123 (*saec. II/III*) C. Va[...]*...* rex sacrorum augur cum Manlia ... Fadilla -a sacrorum patri karissimo (*de eadem*: 2124 -a sacr(orum). *ceterum*: MACR. Sat. 1, 15, 19 Romae ... kalendis omnibus ... -a s., id est regis uxor, porcam vel agnam in regia Iunoni immolat).

c e domo imperatoria: **a** -a est uxor imperatoris (syn. Augusta l. 74, iuxta pos. imperator l. 61 sq.; cf. Mommsen, Staatsrecht II³ 764 cum adn. 4; Magie, De Rom. iuris ... vocabulis, 1905, 69): OCTAVIA 900 quo me Octaviam trahitis quodve tyrannus aut exilium -a iubet? PLIN. nat. 29, 20 iam ... adulteria etiam in principum domibus, ut ... Valentis in qua dictum est -a (cf. 29, 8 adulterio Messalinae Claudii Caesaris). 29, 21 non magis haec, sc. crimina medicorum, urbi timuit Cato ... quam -as (fort. ad γ). FAVSTIN. trin. praef. -am te, Flaccilla, orbis Romanus suspicit. PS. SEN. epist. Paul. 8 cave, ne ... offensum dominae (i. Poppaeae) facias ...; si est -a, non indignabitur, si mulier est, offendetur. AMM. 15, 2, 8 Eusebia suffragante -a (i. uxore Constantii, de qua 15, 8, 3. *al.* apud eundem). HIER. epist. 79, 6, 2 (iuxta pos. Augustus). CLAVD. 10, 174 (alloq. Nereides Venerem) haec munera nostra precamur -ae (i. uxori Honorii), -a, feras (l. ad p. 741, 35). AVELL. 234, 3 (a. 520) studio ... fidelissimi nostri imperatoris et piissimae -ae. COD. Iust. 5, 16, 26 donationes, quas divinus imperator in piissimam -am suam coniugem ... contulerit. MARCELL. chron. II p. 94, 493, 1 statuariae regis -aeque funibus ligatae atque per urbem tractae sunt. *al.* **β** -a est filia imperatoris: CLAVD. carm. min. 30, 5 dic, mea Calliope, ... vile putas donum ..., si floribus ornes -ae (i. Serenae) -a, comam? (l. ad p. 741, 37). MARCELL. chron. II p. 73, 416, 2 ad -as, Arcadii imperatoris filias. **γ** -ae sunt variae feminae domus imperatoriae (ubi de pluribus agitur, et uxores et filiae imperatoris comprehendunt; huc fort. l. 53): AMM. 14, 1, 3 oblato ... -ae monili (i. Constantinae uxori Galli Caesaris, ut 14, 1, 8, 14, 9, 3). CLAVD. 22, 361 domus haec Stilichonis ... -as ... parit -arumque maritos. SVLP. SEV. chron. 2, 34, 1 -ae beneficio crux domini tum reperta (cf. 2, 33, 5 Helena, mater principis Constantini). MAR. MERC. Conc.^s I 5 p. 40, 13 pius est imperator, -ae deum amat. RVSTIC. Conc.^s I 4 p. 48, 26 epistula ... ad Augustas sive -as (gr. I 1 5 p. 131, 31 πρὸς τὰς βασιλίδας). *al.*

B *laxius*, sc. transfertur: **1** ad feminas praestantes et -is vere regis quodam modo similes (saepius indicatur, cui [rei] praesint vel praesente fingantur): **a** exempla varia; -a vocatur femina: **a** dives, nobilis sim. (fort. huc l. 17. p. 737, 67): PERS. 2, 37 (nisi ad A) avia puerum infantem nunc Licini in campos, nunc Crassi mittit in aedis: 'hunc optet generum rex et -a'. CIL XIV 4239 (*saec. I²/II¹*) Herenniae ... co(n)s(ulis) uxori -ae suae h(onoris) c(ausa) posuit Ti. Claudius ... cum ... uxore. MART. 7, 50, 1 fons dominae, -a loci quo gaudet Ianthis. 10, 64, 1 (poeta patronae) contigeris, -a, meos si, Polla, libellos. APVL. met. 1, 8, 3 (per ironiam alludit ad usum sub b illustratum) 'parce ... in feminam divinam ...'; 'ain tandem?' inquam, 'potens illa et -a caupona, quid mulieris est?' TERT. virg. vel. 17, 5 quas feminas Arabiae propterea infelicissimas ait Romana quaedam -a, quod eqs. (Iuliam Domnam significari suspic. Schulz-Flügel, comm. 1997, ad l., ita ut locus ad p. 739, 47 sqq. pertineat). **β** dilecta, pulchra: CIL IV 2413^b Cestilia -a Pompeianoru(m) anima dulcis. VI 29349 (*saec. II; nisi ad α*) Vlpiae Fortunatae M. Vlpus Alexander coniugi carissimae -ae suae (an patronae coll. 12129 patronae uxorie?). PORPH. Hor. carm. 4, 1, 4 ('sub regno Cinarum') ut dignitatem formae eius ostenderet, -am sibi fuisse ait poeta. **γ** coetui cuidam praeposita (cf. locum dubium p. 737, 49): STAT. Theb. 4, 379 silvestris -a chori ([SCHOL. ut choros ducebat sacerdos una Baccharum]). Ach. 1, 295 -a decori Deidamia c. Cf. Theb. 12, 111 nigrae -a catervae maerentium ... Argia). VET. LAT. III reg. 15, 13 (cod. 91. *al.*) Anam matrem suam transtulit, ut non esset -a concilii (*sim.* Vulg. ne esset princeps in sacris Priapi, aliter gr. τοῦ μὴ εἶναι ἡγομένην [cf. p. 738, 51 sqq.]).

b -a est femina deae similis, sc. quam deam esse vel credit aliquis vel credere se fingit (cf. II infra et Hom. ζ 149. 175 ἀνασσα): PETRON. 128, 2 (ad Circen matronam; cf. 127, 5 libuit deae nomen quaerere) quaeso, inquam, -a, noli suggillare miseras. VAL. FL. 5, 385 (alloq. Iason Medeam adhuc sibi ignotam; cf. 378 si dea ... huc ades) fer opem, -a, viris.

c respicitur Maria, sc. sive ut femina praeclearissima sive ut mater Christi pro rege habiti (cf. p. 738, 51 sqq.): PETR. CHRYS. serm. 143, 7 -a totius exstitit castitatis. VEN. FORT. laud. Mar. 261 conderis in solio felix -a superno. CORIPP. Iust. 2, 53 creatoris genetrix ... mundi, excelsi -a poli.

2 contumeliose ad virum, quasi concubinum regis (agitur de Caesare, cf. p. 738, 13; ad rem v. Suet. Iul. 2 et Cass. Dio 43, 20, 2 sqq.): SVET. Iul. 49, 2 edicta Bibuli, quibus proscripsit collegam suum Bithynicam -am, eique antea regem fuisse cordi, nunc esse regnum. ibid. Octavius ... quidam ..., cum Pompeium regem appellasset, ipsum -am salutavit.

II -ae sunt deae (ad rem v. Seeck, RE IA 472, 29 sqq. et Bömer, comm. 1958, ad Ov. fast. 6, 37; cf. l. 26 sqq.): **a** Iuno (nomen explicatur vel cum pluribus enumeratur: VARRO ling. 5, 67 Iuno dicta est -a, quod huius omnia terrestria. SERV. Aen. 1, 8 [sim. 4, 59. 8, 84] est Lucina ..., est -a, ut '...' [affert p. 741, 6]): **1** nomine proprio apposito, sc. Iuno -a (rarius mutato ordine -a I., v. l. 51 et LIV. 5, 22, 4. 40, 52, 1 [interpositis aliis verbis e. g. l. 67 sq. et VAL. FL. 6, 430]; exempla selecta inde a LIV.: cf. GLOSS. biling. I 12, 16 [saec. II/III] ἡρὰ βασιλίσσα· ἰωνίων ἡγήτωρ): CIL I² 378 (Pisauri; saec. III med. a. Chr.) Iunone reg. matrona Pisaurese, (nom. pl.) dono dedrot (alii regine), alii regina) [dat.] intellegunt). PLAVT. Cist. 513 ita me di deaque ... itaque me I. -a eqs. CARM. epigr. Plin. nat. 35, 115 (Ardeae; fort. saec. II² a. Chr.) -ae I., supremi coniugis, templum. CIL I² 1430 (Lanuvii; saec. II² a. Chr.) Iunone Seispithei matri -ae (FAST. ann. Num. Antiat. Febr. 1 [Inscr. Ital. XIII 2 p. 4] I. S(osp)itae) mat(ri) re-ginae). abbreviatur I. s. m. r.: INSCR. numm. lib. rei publ. n. 316 [a. 105 a. Chr.] et in tit. Lanuvinis CIL XIV 2121, 11 [aet. Aug. ut vid.]. *al.*) 1993 p. 737, 33. 3102a. CIC. Verr. II 5, 184 te imploro, Iuppiter ..., teque, I. -a eqs. (sim. dom. 144). Scaur. 47. FAST. ann. Num. Antiat. Dec. 23 (Inscr. Ital. XIII 2 p. 25) I. reginae) in Camp(o). ACT. lud. saec. Aug. (CIL VI 32323) 121 I. -a ..., te quaeso precorqu(e). LIV. 27, 37, 13 septem et viginti virgines ... carmen in I. -am canentes ibant (ad rem cf. 7 conditum ab Livio poeta carmen). R. GEST. div. Aug. 19 aedes ... I. -ae (gr. Ἥρας βασιλίδος). INSCR. numm. imp. Hadr. II p. 386 n. 394 Iunoni -ae (item in nummis: III p. 67 n. 331 [a. 138/9]. *al.*; cf. l. 54 et Iuno -a: IV 1 p. 16 n. 7 [a. 193]. et saepius usque ad saec. III², e. g. V 2 p. 184 n. 341 [a. 283/5]). CIL III 1075 (a. 183/5) I. -ae Populoniae deae patriae (IX 2630). 14217³ (a. 198/211) I(ovi) optimo m(aximo) I. reg(inae) eqs. CE 254, 8 (e Numidia; saec. III) caeli moles vix firma man(eret), haec eadem -a deum, ni cuncta ... fulcres sidera, Iuno. et saepe, maxime in titulis.

2 cetera exempla: **a** quaelibet: LIV. ANDR. carm. frg. 14 sancta puer, Saturni filia, -a (regna var. l.; cf. Hom. δ 513 πότνια Ἥρη). VERG. Aen. 1, 76 (loq. Aeolus) tuus, o -a, quid optes, explorare labor (SERV. inferioris personae reverentia est maiorem meritis appellare, non nomine). 7, 573 Saturnia ... -a. Ov. met. 3, 265 si maxima Iuno rite vocor ..., si sum -a Iovisque et soror et coniunx. *al.* in eodem opere. VAL. FL. 1, 81 omnipotens -a, ... da Scythiam ... mihi Iasoni. IVV. 12, 3 niveam -ae

ducimus agnam (SCHOL. Iunoni; alii Fortunae). AVG. civ. 7, 2 p. 274, 31 hanc provinciam florum menstruorum ... Iunoni idem auctor (i. Varro) adsignat, quae in diis selectis etiam -a est. *al.* **b** *accedit gen.:* VERG. Aen. 1, 9 -a deum (7, 620. OCTAVIA 202 [cf. 204 dominus caeli divumque pater]. SIL. 7, 78 huc ades, o -a d. *al.*, cf. p. 740, 67; *sim.* divum: VERG. Aen. 1, 46 ego, quae d. incedo -a. MANIL. 1, 752 DRAC. Romul. 10, 55. cf. l. 54; deorum: Ov. met. 2, 512. AVG. civ. 1, 4 p. 9, 12 omnium d. *al.*, cf. l. 46). Ov. fast. 6, 37 cur ... -a vocor princepsque deorum? (APVL. met. 6, 4, 2 [deorum *edd. nonnulli*]). STAT. Theb. 10, 68 siderei -a poli (*voc.*). ARNOB. nat. 4, 22 p. 227, 12 numinum. CLAVD. DON. Aen. proem. p. 9, 13 universi. *al.*

B aliae deae: **1** *Diana* (cf. Lunam l. 38): VERG. Aen. 11, 845 nec tibi, *Camilla*, ... coluisse Dianam profuit ...; non tamen indecorem tua te -a reliquit ... in morte (CIL III 12371 [ca. a. 160] D. -ae et Apollini. 7497 [a. 223] D. regin(ae) sacrum. *al. in tit.*). SEN. Phaedr. 406 -a nemo. CLAVD. rapt. Pros. 2, 18 candida Parrhasii ... -a Lycaei. *al.*

2 Proserpina: Ov. met. 5, 507 (505 Proserpina) illa quidem tristis ..., sed -a tamen, sed opaci maxima mundi *eqs.* 5, 543 -a Erebi. SEN. Herc. f. 1105 atri -a poli (TIBERIAN. *carm.* 2, 4 Stygii ... p.). CE 492, 3 (e *Moesia inf.*; *saec. III¹*) -ā (*vocat.*) Ditis magni regis. CLAVD. rapt. Pros. 2, 322 -am casto cinxerunt agmine matres Elisiae. **3 Isis** (cf. p. 739, 2; e *coni. dub. p. 737, 51*): STAT. silv. 3, 2, 102 Isi, ... -a Phari numenque orientis anhelī (CIL IX 1153 [ca. a. 90] Longinae sacerdoti) flam(inicae) div(ae) Iuliae ... et Isidis regin(ae). APVL. met. 11, 5, 3 l. 28. 11, 26, 3 summo numini -ae Isidis. CIL XIV 4290 [saec. II/III¹] Isidi -ae restitutrici salutis suae. *al. in tit.*). APVL. met. 11, 2, 1 -a caeli, sive tu Ceres ..., seu tu ...

Venus *eqs.* (*respondet ipsa dea*: 11, 5, 1 en adsum ... -a manium. 11, 5, 3 Aegyptii ... me ... appellant vero nomine -am Isidem). *al.* **4 dea quaedam caelestis orientalium:** FILASTR. 15, 1 -am, quam et Fortunam caeli nuncupant (v. *Onom. II 21, 26 sqq.*). VVLG. Ier. 7, 18 ut mulieres faciant placentas -ae caeli et libent diis alienis ([cf. ad l. HIER. in Ier. 2, 38, 2 -ae c., quam lunam debemus accipere]. 44, 17 ut sacrificemus -ae c. 44, 18. *al.*). **5 variae** (*exempla selecta inde a* STAT.; -a *fort. est nomen proprium e. g. l. 53 sq.*): HOR. *carm.* 1, 30, 1 o Venus, -a Cnidi Paphique (PROP. 4, 5, 65 V. o -a. *de eadem p. 739, 59 et* HOR. *carm.* 3, 26, 11 o, quae beatam diva tenes Cyprum ..., -a). 3, 4, 2 descende caelo ..., -a ... Caliope (STAT. Theb. 4, 34 o nemoris -a sonori C. *addas p. 739, 66*). *carm.* saec. 35 siderum -a bicornis, audi, Luna, puellas ([PORPH. poeticum est lunam siderum -am dicere, quod clarior inter astra videatur]. DRAC. Romul. 10, 398 [395 Medea Lunam ... precatur] astrorum princeps, ... nocturnorum triplex -a polorum. cf. l. 32). epist. 1, 6, 37 amicos ... -a Pecunia donat (cf. *vol. X 1, 939, 26 sqq.*). CIL XI 3243 (saec. I¹) bonae deae regi(nae) triumphali (INSCR. Brit. I 1448 (b)onae d. -ae cae(lesti)). STAT. Theb. 9, 384 nympharum longe -a ferebar (*item de nymphis*: MART. 9, 58, 1 nymphae sacri -a lacus. *al.*). silv. 4, 5, 23 -a bellorum virago (i. Minerva ut: AVG. civ. 4, 10 p. 158, 15 cur non ... deorum -a deputatur *eqs.*?). INSCR. Dessau 9238^a (*prope Nicaeam; saec. II¹*) Fortunae -ae merenti ([gr. Τύχη βασιλίσση, -ισση enim lapis, quamquam -ισση Dessau]. CIL XIII 6677a [a. 235] F. re(ginae) duci. III 4399 F. -e. cf. l. I). CIL III 14076 (a. 199) Nemesi reg(inae) (INSCR. Moes. Sup. II 36 [saec. II²/III] d(eae) r(e)ginae) N(emesi). *al. in tit.*; *de eadem*: AMM. 14, 11, 26 -a causarum et arbitra rerum). VIII 2670 (a. 212/7) Saturno domino et Opi -ae. III 10594 (a. 230) -e Aurelius... posuit (a)r(a)m. 8244 (a. 222/35) domn(ae) re(ginae) (12476 votu(m) ponet domne -a(e)). PREC. Terr. 19 divum -a. PLIN. phys. Sang. p. 207 (*in marg. inf.*) uvae, sc. oris, precantantio (*sic*): ... uvae -a, Orci filia, adiuro te *eqs.* *al.*

III cetera exempla (-ae sunt varia per subst. fem. indicata, sive dominantur sive praestant, excellunt; saepe per prosopop.; res -ae vocatae agentes inducuntur e. g. l. 69. 72; in compar. quasi vel veluti -a e. g. l. 73. p. 742, 30): **A -ae sunt partes, facultates, actiones sim. hominum:** **1 variae** (*ferre incorp., sed caro TERT.*): PACVV. trag. 177 o flexanima atque omnium -a rerum oratio! (cf. MART. CAP. 5, 427 rhetorica veluti potens rerum omnium -a). CIC. Tusc. 2, 47 homini praesto est domina omnium et -a ratio (APVL. Plat. 1, 18 p. 217 dominam illam -amque r.). TERT. resurr. 9, 2 absit, ut deus manuum suarum operam, sc. *carnem*, ... molitionis suae -am ... in aeternum destituat interitum. **2 virtutes, vitia:** CIC. off. 3, 28 haec *iustitia* ... una virtus omnium est domina et -a virtutum (HIER. hom. Orig. in Luc. 36 p. 208, 7 qui iustus est, i. -am habet). PRVD. psych. 37 legio, quam ... -a Fides animarat in hostem (716 Virtutum -a F. 823 [*sine nomine apposito*]). EXPOS. fid. Westra p. 469, 2 F. -a Virtutum). 53 exclamat vitrix -a (i. Pudicitia). AVG. civ. 5, 20 p. 231, 12 solent philosophi ... tabulam ... verbis pingere, ubi Voluptas in sella regali quasi delicata quaedam -a considat. IVLIAN. Aug. c. Iulian. op. imperf. 2, 11 membripotens -a mentium ... turpitudine. CASSIOD. var. 12, 1, 5 -am illam procacium vitiorum avaritiam. *al.* **3 anima, mens:** HIER.

epist. 65, 20, 4 (*respic. cant.* 6, 7) *animae*, quae ... futura regna suspirant, -ae appellantur. PRVD. apoth. 803 *anima* sapiens iustique capax -aque rerum imperat. psych. 199 Mens Humilis, -a quidem, sed egens alieni auxilii (*de eadem* 267 -a humilis). AVG. nupt. et concup. 1, 23, 25 ut ea *opera illicita* perpetrent, a -a mente membra non dantur. EVCHER. form. 5 l. 590 (v. l. 25). DIONYS. EXIG. Greg. Nyss. creat. 12, 1 p. 362^A in quo *capite* mentem quasi -am quandam, inhabitare pronuntiant (, gr. καθάπερ τινὰ βασιλέα τὸν νοῦν). *al.*

B -ae sunt urbes, terrae sim.: STAT. Theb. 4, 832 silvarum, Ne-mea, longe -a virentum (*voc.*). silv. 2, 2, 12 Appia longarum ... -a viarum. FRONTIN. aq. 88, 1 -a et domina orbis (i. Roma ut: PANEG. 4, 35, 2 te ... terrarum esse -am. AMM. 14, 6, 6 ut domna suscipitur et -a. PRVD. c. Symm. 1, 464 [*voc.*]. RVT. NAM. 1, 47 -a tui pulcherrima mundi. SIDON. *carm.* 7, 104 fio lacerum ... regnum, quae quondam -a fui. *al.*; cf. l. 17). VET. LAT. apoc. 18, 7 (cod. 51 = VVLG., *sim. al.*; loq. Babylon) sedeo -a et vidua non sum. AMM. 23, 6, 27 Mediam fuisse Asiae -am totius. SIDON. *carm.* 2, 30 salve Constantinopoli ..., -a Orientis, orbis Roma tui. ISID. Goth. 1 chron. II p. 267 iure tu, Hispania, nunc omnium -a provinciarum es. -a est civitas dei: AVG. civ. 17, 16 p. 240, 24 huic -ae, c. dei. 17, 20 p. 250, 29 in coniugio illius regis et -ae c., quod est Christus et ecclesia (cf. C).

C apud Christ. -a est ecclesia (cf. l. 20): AMBR. in Luc. 7, 96 (*ad p. 739, 34*) -a plane, cuius regnum est indivisum. HIER. epist. 49, 5, 2 ipsam -am, hoc est ecclesiam salvatoris (*sim.* EVCHER. form. 5 l. 589 sq. -a ecclesia; in psalmo [44, 10] 'astitit -a ...', et item -a anima [*ad A3*] imperans corpori). QVODV. grat. 2, 13, 5 non iam te, ... haeresis Arriana, ... formidat nostra caelestis -a. symb. 3, 13, 7 una sancta et vera -a catholica. *al.*

D varia: **1 -ae sunt arbores, herbae:** STAT. Theb. 6, 854 Alpini veluti -a cupressus verticis ... cervicem inclinat. TIBERIAN. *carm.* 1, 9 omnium -a odorum et colorum ... rosa. **2 -a est aquila:** MART. 5, 55, 1 dic mihi, quem portas, volucrum -a? :: Tonantem. **3 -ae sunt quaelibet res:** AVG. conf. 10, 34, 51 ipsa ... -a colorum lux ... perfundens cuncta, quae cernimus. PETR. CHRYS. serm. 118, 3 mors est ... omnium malorum -a (PASS. Barth. 6 p. 141, 6 ipsam m., quae -a nostra est [*sc. daemonum*; gr. τὸν θάνατον τὸν βασιλέα ἡμῶν]).

appendicula: **1 pendet gen. indicans, cui (rei) -a praesit**, p. 739, 5 sqq. 741, 3 sqq. 62 sq. et saepe (*dat. p. 739, 7*), ceterum maritum p. 738, 35. 741, 20. *al.*, domum paternam p. 738, 43. **2 adv.** longe notionem praestantiae corroborat l. 10. p. 741, 44 (cf. *vol. VII 2, 1649, 4 sqq.*). **3 accedit nomen proprium** p. 738, 33. 740, 44 sqq. 741, 47 sqq. et saepe; apponitur e. g. dom(ina) p. 738, 74. 741, 53 sq. (cf. d. et -a *sim. l. 12. p. 741, 63 sq.*), meretrix p. 739, 20, mulier IVLIAN. epit. in psalm. 44, 12^a, virgo p. 738, 45. **4 iuxta ponuntur voces regem sim. significantes**, e. g. dominus p. 741, 4. 52, rex p. 738, 8 sq. 26. 64. 739, 63; v. etiam p. 739, 48. **5 locis VVLG. veteris test. respondent voci q. e. -a voces hebr. variae, sc. maxime מַלְכָּה**, e. g. III reg. 10, 1. II par. 9, 1 Esth. 1, 9 cant. 6, 7. et saepius, ceterum שָׁרָה III reg. 11, 3 Is. 49, 23, שָׁרָה II Esdr. 2, 6 (cf. p. 738, 30), נְבִיָּה III reg. 11, 19. IV reg. 10, 13.

deriv.: cf. 2. regillus, reginus. cf. *Onom.* (v. etiam p. 741, 34).

rēginatio v. regnatio.

rēgino v. regno.

rēginus, (-ī) quasi formam masc. vocis q. e. regina fingit CHAR. gramm. p. 61, 13 (v. supra p. 737, 26). cf. *Onom.* Gtiner.

regio, -ōnis f. [a regere, cf. Leumann, Gramm. 1977, 365. Mei.] de origine (cf. p. 744, 7): ISID. orig. 14, 5, 21 a rectoribus ... -o nuncupata est. scribitur rec- in titulis p. 748, 2. 751, 48. 752, 51. 753, 37; c. apice CIL VIII 12879 regiónis. notatur in titulis r p. 743, 65 sqq. (si recte expletur) et CIL III 12489, 5 (a. 157). INSCR. christ. Diehl 1266 (Romae, a. 338). *al.*, reg CIL VI 761 (a. 12). INSCR. Année Épigr. 1960 n. 61 (Romae, a. 53/5). CIL X 1631 (a. 93/4). et saepe, rg INSCR. Année Épigr. 1957 n. 326 (e Dacia, a. 243). CIL VI 9811 (a. 401), rgion INSCR. Tun. Merlin 1122 (saec. VI/VII?). NOT. Tir. 38, 22 -o. 24 in -e. 25 de -e. 25^a per -em. de genere: masc. CIL VIII 7741 amator regiónis) suburbanus sui Azimaciani, quem a solo aedificavit; masc. vel neutr. in versione IREN. 5, 24, 4 -em ... in (eo) (ea var. l.; αὐτῷ, sc. κλίματι, versum esse putat Lundström, Überlieferung, 1985, 115). de mensura: nom. sing. -ō in versu dactyl. p. 751, 15 et STAT. Theb. 3, 9 CLAVD. 15, 358 (exemplum est anapaesti DIOM. gramm. I 432, 20, sed -ō, -ōnis testatur CHAR. gramm. p. 79, 4). de notione (v. et p. 744, 7. 745, 43 sq. 747, 51. 752, 24 sqq.): GLOSS. -o: κλίμα. χώρα. ἀγνία. περὶ χώρας. provincia. *sim. al.* legitur in versibus inde a PLAVTO (v. sub capite altero), ENN., TER., LVCL., in orat. soluta apud auctores inde a CATONE, SCIP. min., RHET. Her. et in CARM. devot. p. 747, 74, in titulis inde a saec. II² a. Chr. (v. p. 743, 62. 748, 2); abiit in serm. gr. ὀρεγών, -ιών (cf. compos. ὀρεγεών- [Reineke]

ἀρχή). [it. rione, abrut. rijóna 'regio urbis'; cors. arekyone 'fundus, possessio'; francog. vet. sept. reon, roion, roiom masc. 'regio, regnum'. cf. M.-L. 7173 et Faré, Postille. Battisti-Alessio V 3259. Cortelazzo-Zolli² 1385. Wartburg X 213 sq. Schd.-Cr.] [confunditur in codd. maxime cum religio, e. g. Cic. Mil. 85 nat. deor. 2, 9 Liv. 25, 25, 8 QVINT. inst. 8, 2, 13 HIL. trin. 2, 6 (restit. VARRO ling. 5, 54; in var. l. falsa e. g. Liv. 22, 42, 9 PLIN. nat. 30, 19; falso trad. e. g. ACC. trag. 171 ARNOB. nat. 3, 38 p. 194, 24), ceterum e. g. cum legio CAES. Gall. 7, 83, 4 (v. etiam vol. VII 2, 1105, 71 sq.), regia p. 768, 8, rex VET. LAT. II Macc. 2, 13 (rec. V). al. (in var. l. falsa e. g. CAES. civ. 3, 112, 2); restit. pro regnum FEST. p. 270.]

exempla sic digerenda esse putavimus:

CAPVT PRIVS: fere i. q. linea recta:

I aliquo versa, in aliquam partem tendens, spectans:

A varia exempla:

1 proprie respic. -es: a in terra, solo: l. 44 (recta -e l. 60).

b in caelo: p. 744, 23. c in variis rebus: p. 744, 71.

2 translate: p. 745, 5.

B locutio adverbialis e -e: 1 i. q. ad lineam, rectā viā, directo: p. 745, 12 (usu temporali, i. statim, p. 745, 38). 2 i. q. e contrario: p. 745, 43 (sensu locali p. 745, 47; in imag. vel translate p. 746, 41).

II aliquid terminans vel dividens: A proprie: p. 746, 69 (in religione de terminis sacris p. 747, 8, in architectura p. 747, 18). B in imag.: p. 747, 24.

CAPVT ALTERVM: fere i. q. locus, tractus, plaga sim.:

I proprie:

A generatim spectat ad: 1 terras: p. 747, 50 (agros vel praedia p. 750, 3, locos administrationis causa separatas p. 750, 32 [respic. res privata principum p. 752, 64, ecclesia p. 753, 5], areas consecratas in religione pagana p. 753, 54). 2 varia corporea: p. 753, 62 (corpora animantium p. 753, 62). 3 caelum vel totum mundum: p. 754, 26. 4 mare: p. 755, 33.

B specialia quaedam: 1 in religione et philosophia: p. 755, 41. 2 in arte memoriae: p. 756, 28. 3 in disciplina augurali: p. 756, 34.

II translate vel in imag.: A usu communi: p. 756, 44. B in sermone tecnico, sc. artis metricae p. 757, 2, musicae p. 757, 19.

CAPVT PRIVS: usu originario, sc. vigente notione dirigendi, significatur fere i. q. linea recta (nonnulla etiam ad caput alterum trahere possit et vice versa; translate p. 745, 5sq. 746, 41sq.): I aliquo versa, in aliquam partem tendens, spectans: A varia exempla: 1 proprie respic. -es: a in terra, solo (v. etiam quae ad b adnotavimus et cf. imaginem p. 745, 3): α quaelibet iuncturae: ENN. ann. 481 impetus (h)aut longe mediis -bus restat (nisi ad p. 748, 71; 'medio cursu' intellegit Jackson, comm. V, 2009, 220). CAES. Gall. 6, 25, 3 Hercynia silva se flectit sinistrorsus diversis a flumine -bus (Liv. 41, 18, 9 profecti sunt consules inde in d. -es. PLIN. nat. 5, 115 Ephesiorum templum Dianae complexi e d. -bus duo fluvii. SVLP. Sev. chron. 1, 48, 3 navis longe d. -e Tharsos petebat). civ. 3, 41, 4 Caesarem diverso ab ea -e itinere profectum esse. Liv. 4, 39, 9 decurio equitum ignarus, quam -em consul petisset, ad urbem ... pergit (sim. 41, 18, 7 sortiti sunt consules ... -es, quas peterent). 10, 34, 7 portam unam alteramque eadem -e ... patentes (25, 11, 7. 41, 1, 8 ab e. -e mille ferme passuum castra erant Gallorum). 22, 13, 8 Casinum longe inde alia -e esse. 34, 9, 5. 37, 31, 9 paeninsula duos in utramque -em versos portus tutissimos habet; qui in meridiem vergit eqs. CVRT. 8, 4, 5 milites in tempestate non poterant ipsi destinare, in quam -em obverterent corpora. FRONTIN. strat. 4, 5, 4 dux circumspectandae -is, qua evaderet, causa equum in orbem flexit. al. β accedit adi. recta (sc. r. -e, i. 'recto itinere' praeter p. 744, 1; cf. p. 744, 72. 75. 745, 4. 6): in titulis: SENT. Minuc. (CIL I² 584) 9 ex eis terminis r. -e in rivo Vendupale (de finibus eorundem agrorum: 12 ex eo termino ... r. -e in fontem in Manicelum). CIL I² 766 l 4 (a. 54 a. Chr.) censores ex s. c. terminaverunt (recta) (regione) proximimum cippum (sc. in ripa Tiberis; sim. per idem compendium r. r. [nisi intellegas ubique (recto) (rigore)]: XIV 4704a [aet. Tib.]. VI 40866 [a. 123/4]). VI 31572a (in cippo) in partem sinistram rec(ta) -e ad proxim(um) cipp(um) ped(es) tot ... (et in partem dextram r. (-e) eqs. apud scriptores: CAES. Gall. 6, 25, 2 Hercynia silva oritur ab Helvetiorum ... finibus r. que fluminis Danubii -e, pertinet ad fines Dacorum (i. sc. in eandem partem atque flumen; distingue gen. sub δ illustratum). 7, 46, 1 oppidi murus a planitie ... r. -e, si nullus amfractus intercederet, ... tot passus aberat. Liv. 21, 31, 9 Hannibal non r. -e iter instituit, sed ad laevam ... flexit. CVRT. 7, 7, 4 Scytharum gens ... ab oriente ad septentrionem se vertit ...; r. deinde -e saltum ultra Istrum iacentem colit. 7, 10, 2 ingens

spatium r. -is est, per quam amnis ... fertur (spectat ad longitudinem terrae ut: 8, 9, 2 India ... minus in latitudinem quam r. -e spatiosa).

γ accedit gen. viarum (viae), sc. apud poetas (cf. l. 72): LVCR. 1, 958 omne, quod est, ... nulla -e v. finitumst. VERG. Aen. 2, 737 notā excedo -e v. 7, 215 non sidus -e viae litusve fefellit nos: consilio ... adferimur. 9, 385 Euryalum ... fallit ... timor -e v. (cf. SERV. auct. Aen. 9, 383 -em hic rectum iter dixit ab eo, quod regat tramitem). 11, 530 iuvenis nota fertur -e v. (inde AVSON. 18 [359 S.], 115). VAL. FL. 2, 43 ignota captus -e v. noctivagum qui carpit iter. SIL. 17, 579. STAT. Theb. 3, 9 (log. Eteocles) num -o diversa viae, sc. insidiatoribus, quos misi? δ accedit quilibet gen. indicans, quo quis (quid) tendat, unde veniat (aliter p. 743, 70): BELL. Afr. 68, 1 oppidum Zeta aberat a Scipione milia passuum x ad eius -em et partem castrorum conlocatum, a Caesare autem diversum ac remotum. Alex. 47, 4 Octavium ... navigiis vento secundo -em Graeciae petiisse. Liv. 10, 43, 11 -e castrorum, quae incensa ab Romanis erant, flammā ... progredi longius prohibuit. 25, 25, 8 castrorum portis -e platearum patentibus. 28, 17, 5 Masaesulii ... in -em quandam Hispaniae ... spectant (36, 25, 3 Lamia oppidum ... -em maxime Oetae spectat). al. VITR. 4, 4, 2 columnae contra -es (relig- codd. plerique) columnarum, quae inter antas sunt, introrsus collocantur. CVRT. 8, 13, 23 traicere amnem ... in -em insulae. APVL. met. 9, 25, 1 ut primum e -e mulieris ... maritus acceperat sonum sternutationis eqs.

β in caelo (saepae pertinet ad quattuor cardines [cf. p. 749, 5sq. et nonnulla sub p. 754, 44sq.]; item respic. -es terrestres, quae caelestibus respondent): α accedit gen. caeli (cf. p. 747, 2. 754, 27. 755, 50sq., mundi l. 41 [cf. p. 754, 28]): VARRO ling. 5, 31 c. -bus terra in Asiam et Europam divisa est; Asia enim iacet ad meridiem et austrum, Europa ad septentriones et aquilonem. rust. 1, 4, 4 si ... propter c. -em ager calidior fit. 2, 4, 4 (nisi ad p. 747, 64sq.) boni seminis sues animadvertuntur a facie et progenie et -e c. (seq. l. 59). VERG. georg. 2, 269 c. -em in cortice vinearum signant. VITR. 1, 4, 1 locus saluber -es ... c. spectans neque aestuosas neque frigidās, sed temperatas (1, 4, 8 temperatissimas). 4, 5, 1 ad vespertinam c. -em. 6, 6, 1 praesepia boum ad ... orientis c. -em spectent. al. COLVM. 3, 12, 5 status c., cuius -em quam spectare debeant vineae, vetus est dissensio. 4, 24, 2 vitis ... cum sit per quattuor divisa partis, totidem c. -es aspicit. PLIN. nat. 3, 45 Italia incidit per maria c. -e ad meridiem quidem, sed accuratius ... inter sextam horam primamque brumalem. FRONTIN. grom. p. 13, 8 hi limites ... a c. -e aut a loci natura sunt cognominati. GELL. 2, 22, 3 limites -esque esse c. quattuor: exortum, occasum, meridiem, septentriones ([inde Apul. mund. 13 p. 318 q. mundi plagas]. AMPEL. 1, 3. cf. l. 35 et q. -es mundi: IREN. 3, 11, 8 [gr. κλίματα]. GREG. M. in Ezech. 1, 3, 7). 2, 22, 13 hae duae -es c. orientis occidentisque. 2, 30, 1.

β cetera exempla: ① indicatur cardo: per gen. (cf. l. 33. 42): VARRO rust. 1, 57, 1 granaria perflentur vento ab exortu ac septentrionem -e. Liv. 44, 31, 3 duo cingunt eam urbem flumina, Clausal a latere urbis, quod in orientem patet, praefluens, Barbanna ab -e occidentis. 45, 29, 7 qui Paeones prope Axium flumen ad -em orientis colerent (TERT. apol. 16, 10 nos ad o. -em precari [postea: ad solis ortum]. cf. R. GEST. div. Aug. 26 ad solis o. -em [gr. πρὸς ἀνατολὰς]). per adi. (cf. l. 33): Liv. 38, 20, 4 consul animadvertit meridiana -e ... colles esse, a septentrione ... rupes (VITR. 5, 12, 7 m. -es propter aestus cariem ... procreant. al. CVRT. 8, 9, 5. al.). VITR. 1, 6, 7 meridiana et septentrionalis -o quomodo in urbe destinentur ([postea: parte]. 1, 6, 12 haec linea erit index meridiana et s. -is. al. apud eundem). vario modo: VITR. 6, 4, 2 triclina aestiva ad septentrionem spectent, quod ea -o ... semper refrigerata eqs. 6, 6, 4 granaria ... ad septentrionem aut aquilonem spectantia disponantur ...; namque ceterae -es procreant curculionem. ② quaelibet: VARRO rust. 2, 4, 4 (si huc; antea l. 29) a -e, si potius ex his locis, ubi nascuntur amplae quam exiles, pararis. VITR. 1, 3, 2 locorum, ubi aedificandum est, dispositio et ad -es sui cuiusque generis apta ... distributio. 1, 6, 5 ut inveniantur -es et ortus eorum ventorum (1, 6, 7 inter duas v. -es. 1, 6, 8 GELL. 2, 22 tit.). al. SEN. Tro. 1051 Troia qua iaceat -e. nat. 1, 2, 9 illa -o ventum dabit (sc. unde evanuerit corona stellam cingens). CVRT. 7, 3, 19 Caucasus mons hinc ... mare ..., illinc Caspium fretum ... aliaque (-e) Scythiae deserta spectat (i. Vogel, -is codd.). COLVM. 9, 8, 10 -em ..., in quam plures apes revolent (antea: caeli partem). PLIN. nat. 18, 354 cum ab austro vel coro ... fulgurabit, ... imbrem ex isdem -bus demonstrabit. APVL. mund. 13 p. 319 merides ... quoniam eadem semper -e signatur eqs. (pendet e Gell. 2, 22, 14 certo ... limite). al.

c in variis rebus (in corpore humano p. 745, 4): LVCR. 2, 249 cernere non possumus corpora nil omnino (recta) (add. pars codd. rec.) -e viai declinare ... sese (sec. doctrinam Epicuri [cf. p. 745, 13] ut: 2, 260 declinamus ... motus nostros, nec tempore certo nec -e loci certa, sed ubi ipsa tulit mens [i. sim. 2, 293]). 4, 514 in aedificatione norma ... si fallax rectis -bus exit, ...

[Reineke]

omnia mendose fiunt (in instrumento ut: VITR. 9, 8, 12 orbiculus horologii ... habeat lingulam, cuius cacumen dirigat ad punctorum -es, quibus dies indicantur). 4, 1272 in coitu mulier motu clunium eicit ... sulcum recta -e viaque [vomeris] (i. membri virilis).

2 translate (huc fort. iam PLAVT. Mil. 886, v. p. 756, 48): CIC. Verr. II 5, 175 (176) si qui tantulum de recta -e deflexerit in hoc iudicio. 5, 181 haec eadem esse nostrae rationis -o et via, horum nos hominum sectam ... persequimur (i. hominum novorum summos honores in re p. adeptorum).

B locutio adverbialis e -e (sc. numero sing.; de ex -e v. l. 28. graece resp. e. g. praepos. ἅντα p. 746, 27, ἅντία p. 746, 13, ceterum ἅντιζους p. 746, 55 [cf. ἐν τῷ καταντικρῷ p. 746, 16], ἐκ διαμέτρων p. 746, 57, 58, εὐθέως l. 42): 1 i. q. ad lineam, rectā viā, directo: a usu locali:

a varia exempla: respic. doctrina Epicuri de declinatione atomorum (cf. p. 744, 73 et Epicur. frg. 280 U. κατὰ στάθμην, Lucr. 2, 217 deorsum rectum): CIC. fin. 1, 19 si omnia deorsus e -e ferrentur et ... ad lineam. fat. 18 ut ... individuum alterum e -e moveatur, alterum declinet. 47 non dicis, Epicure, in illo inani ... quicquam fuisse causae, cur ea atomus non e -e ferretur. cetera: LVCR. 4, 374 umbra corporis videtur e -e eadem nos usque secuta. 6, 344 ut fulguris semina ... e -e locum quasi in unum cuncta ferantur. 6, 742 aves e -e eā ... loca Averno cum venere volantes, ... cadunt ... in terram. AMM. 20, 3, 3 cum luna e -e ... orbi solis et aspectui nostro opponitur media (sc. tempore lunae novae; cf. 20, 3, 11 [nisi ad 2a] luna e -e ... cum normaliter steterit contra, lumine pleno fulgebit). 22, 15, 2 Aegyptus qua orientem e -e prospicit, Elephantinen et Meroen ... praetenditur. AMBR. hex. 4, 1, 1 qui e -e in radium eius solis intendit, ... omnem subito amittit aspectum (in eadem re Luc. 7, 17 solis radium e -e oculorum contentum. cf. l. 33 et Isaac 7, 57 lucem inaccessibilem dei [e -e], intueri [et religione al. var. ll., ex -e Schenkl]).

al. β indicatur, quo quid derigatur: per gen. (aliter p. 744, 21): LVCR. 6, 823 avis fumo Averno venenata ut cadat e -e loci, qua derigit aestus (6, 833 cuius ubi e -e l. venere volantes aves). VITR. 3, 5, 4 columnae angulares ... quaeque e -e earum futurae sunt in lateribus aedis. AMBR. bon. mort. 11, 49 si quis diutius e -e solis intenderit, caecatur. per praepos. ad: SENT. Helvidii Prisci (CIL IX 2827) 29 sq. (agitur de limitibus) ex eo palo e -e ad fraxinum notatam palum (30) fixum esse ... et ab eo palo e -e ad supercilium(m) ultimi lacus eqs. HYG. astr. 3, 5, 1 Engonasin sidus manum laevam ... e -e ad sinistrum genu porrigens.

b usu temporali, i. statim (cf. Wilhelmsson, Studien zu Mutian., 1944, 96): MVTIAN. Chrysost. hom. 2, 2 p. 245^{im}. apostolus haereticum conto valido e -e prosternit filium dei appellans 'heredem' (Hebr. I, 2; cf. gr. p. 21^{extr}. ἔδωκεν αὐτῷ καιρίαν πληγὴν). 32, 3 p. 441^{im}. custodes caeli omnes eam Eleemosynam e -e suscipiunt (gr. p. 223^{med}. εὐθέως).

2 accedente notione loci, situs sim. oppositi i. q. e contrario (cf. NON. p. 102, 26 ex adverso [affert p. 746, 9; inde GLOSS. V 640, 65 de adverso]. GLOSS.^L III Abstr. ER 10 e -e, e latere: e contra [e diverso] add. Lindsay]. sim. al.; haec notio per voces q. s. contrarius, opponere firmatur p. 746, 28sq. 52sq.): a proprie sensu locali (fortasse addas locum mancum CIC. rep. 1, 22 cum sol e -e (...) [agi videtur de defectu lunae, cf. l. 69sq.]): a indicatur, cui (rei) quis vel quid ex adverso ponatur:

1 per gen. (fere rerum, sed hominum l. 65sq.); respic. loca: a in terra (exempla selecta inde a LIV.): CAES. Gall. 7, 35, 2 castris positus e -e unius ... pontium (cf. BELL. Hisp. 5, 2 e -e [pontis], [ponit trad.]. LACT. mort. pers. 44, 3 e -e pontis Mulvii). 7, 36, 5 erat e -e oppidi collis ... egregie munitus (BELL. Afr. 51, 2). 7, 61, 5 praesidio e -e castrorum relicto (BELL. Hisp. 16, 2 porta e -e et in conspectu Pompei c. fuerat. LIV. 35, 30, 10 (e) -e eorum c.). civ. 1, 25, 6 rates duplices ... e -e molis conlocabat. al. HIRT. Gall. 8, 41, 2 e -e eius fontis ... aggerem extruere. HYG. Char. gramm. p. 171, 13 Action est e -e traductionis Leucadiensis. LIV. 26, 5, 8 Volturii amnis. 38, 5, 2 consul munimentum unum e -e Aesculapii, unum adversus arcem admovit. FEST. p. 270 municipium in freto e -e [e] Siciliæ est (Vrsinus, regno cod.). PLIN. nat. 3, 78 e -e Palmae urbis sunt Menariae insulae. AFRIC. dig. 44, 2, 26, 1 insula, quae e -e eius fundi in flumine nata erit. HEGES. 5, 20, 1 p. 340, 21 e -e munitionis, cui nomen Antoniae (gr. 5, 467 ἐπὶ τὴν Ἀντωνίαν). VVLG. gen. 16, 12 Ismahel e -e universorum fratrum suorum figet tabernacula (I par. 9, 38). I par. 5, 11 filii ... Gad e -e eorum hominum habitaverunt in terra Basan. PRISC. periheg. 305 e -e iacet locus hic Symplegados (gr. 313 ὁρθὸν ἐπὶ γοαμῇ καταντία Κνανεάων). al. B in caelo: CIC. nat. deor. 2, 103 luna incidens in umbram terrae, cum est e -e solis, ... deficit (de eadem re div. 2, 17. cf. l. 21). VITR. 9, 4, 2 e -e capitis Septentrionis ... Auriga stat eqs. 9, 5, 1 Anguis ... [e] (om. codd. plerique) -e Cancri erigens rostrum. C in aedificiis (cf. l. 32. p. 746, 17sq.): VITR. 4, 7, 2 parietum extremorum [e] (om. codd. paene omnes) -e collocentur columnae (ibid. iterum. 4, 8, 5). 5, 11, 2 e -e frigidarii. PLIN. epist. 5, 6, 37 e -e stibadii adversum cubiculum. CIL XIII 5661 (saec. II med.) fratres quidam cellam

vestibulam e -e columnae ... largiti sunt. al. D alibi: CELS. 4, 1, 8 orbes intestini tenuioris e -e dexteriores coxae finiti (item in corpore: 7, 7, 14^p acus in oculum est demittenda ... e -e mediae suffusionis. PLIN. phys. Sang. p. 208 l. 6 e -e uvae oris). VVLG. exod. 28, 26 (in vestimento sacerdotis) quos anulos aureos pones ... in oris, quae e -e sunt superumeralis.

? II per dat. (exempla ad l. 25sq. trahi possint, siquidem dat. e verbis pendet): CAES. Gall. 7, 35, 1 cum uterque utrique in conspectu esset exercitui fereque e -e [castris, (castrorum Klotz) castra poneret. CIC. ac. 2, 123 dicitis esse e -e nobis e contraria parte terrae homines ..., quos ἀντίποδας vocatis. AVIEN. ora 601 vertex ... cautis e -e se illi eminenti porrigit, quod eqs.

III per enunt. relat.: PRISC. periheg. 62 sinus maris e -e situs, qua Caspia volvitur unda (gr. 53 ἀντία Κασπίης τετραμμένος ἀμφιγίτης).

β per se ponitur: 1 exempla varia: CIC. Tim. 24 (describitur, quo modo deus animum fecerit) ut mediae coniunctiones ... ex commissura, qua e -e essent, iungerentur (gr. 36^c ἐν τῷ καταντικρῷ τῆς προσβολῆς). ad Q. fr. 3, 1, 2 columnas neque rectas neque e -e ... collocarat architectus (in aedificio ut: ALC. AVIT. hom. 21 p. 137, 16 sinuatis e -e [fornicibus, [-nac- pap.]). PS. CENS. frg. 6, 2 planus angulus est in planitie duarum linearum non e -e positaram ad(que) unum signum contingentium curvatio. AMM. 20, 11, 28 pars arcus caelestis fulgores solis ... e -e deflorat. HIER. vita Hilar. 10, 8 (sanctus virum a daemonibus possessum prosternit) ante pedes suos adduxit stringens [e -e] (religione var. l.) ambas manus eius. SIDON. epist. 1, 2, 5 insinuat (sin- var. l.) e -e capitibus arcūs.

II respic. loca terrestria (hucine iam CAES., CIC. l. 7sq.?): AVIEN. orb. terr. 722 in ostio Borysthenis fluminis nauta e -e procul spectabit culmina Leuces (gr. 542 ἀντία Βορυσθένης). AMM. 17, 13, 2 Sarmatae liberi terras occupaverant e -e sibi oppositas (vix ad l. 6sq. pertinet; sim. 21, 10, 4 montis latus ... (e) -e o. Thraciis. 22, 8, 13 duo ... Bospori e -e sibi o.). 31, 15, 12 scorpio, genus tormenti bellici, ... e -e contra hostium aciem ... locatus. VVLG. gen. 21, 16 Agar ancilla abiecit puerum ... et abiit seditque e -e procul. deut. 27, 13 quidam stabunt ... super montem Garizim ...; et e -e isti stabunt ... in monte Hebal eqs. al. III respic. columnae, quas appellamus, in libris scriptae (sc. e -e collocantur, quae in quaque columna iuxta leguntur): HIER. praef. Vulg. par. p. 4, 10 Origines ... quattuor editionum e -e singula verba describens. euang. p. 4, 12 (explicantur canones euangeliorum [v. vol. III 274, 8sq.]) invento numero ad locum unius euangelistae adscripto, quos numeros e -e habeant ceterae columnae, adnotabis. DIONYS. EXIG. praef. 4, 2 ut ... [utraque, e -e subnectam (i. i. textum gr. et versionem lat.).

b in imag. vel translate, sc. opponuntur sententiae, eventus, condiciones sim. (accedit tamquam l. 44, quasi l. 54. al.): a vario modo: 1 quaelibet exempla: CIC. top. 47 quibusdam propositis occurrunt, tamquam e -e, quaedam contraria, ut celeritati tarditas, non debilitas. HIER. in eccles. 8, 8 l. 121 impietas non salvabit habentem se, pietas e -e salvabit (opp. tota enuntiata, ut e. g. ANIAN. Chrysost. hom. 16, 6 p. 88, 14 quid ... hoc esset immanius ..., quid e -e isto inveniretur humanius? IULIAN. epit. in psalm. 105, 20^a deum colere gloriosum est ..., ut sit e -e contumeliosum venerari idola). epist. 57, 8, 5 euangelista ... dixit (respic. Matth. 2, 6), quod Bethlehem non sit parvulus in ducibus Iuda, cum e -e sit positum (respic. Mich. 5, 1): 'parvulus ... es'. al. II e -e accedit ad adi. q. e. contrarius (aliter l. 44): RVSTIC. Conc.^s I 4 p. 106, 32 epistulam invenimus ... c. duodecim capitulis e -e illis haereticis (sim. p. 131, 24 scripta XII capitulis quasi (e) -e c. [altera vers. IV I p. 135, 3 litteras palam c.; gr. I I, 7 p. 163, 21 ἅντιζους ἐναντία]. p. 132, 2 doctrinarum rectitudinem ... quasi e -e c. antea conscriptis [gr. I I, 7 p. 164, 3 ἐναντίαν ἐκ διαμέτρων]). p. 115, 12 quae ... praecepta Christi videntur esse ad invicem quasi e -e c. (gr. I I, 7 p. 151, 5 ἐκ διαμέτρων ... ἀλλήλοις). al.

β per commutationem duplicem, i. q. vice versa: HIER. epist. 57, 11, 4 quanta ... apud Graecos bene dicuntur, quae translata ... in latino non resonant, et e -e, quae apud nos placent, ... apud illos displicebunt! interpr. par. praef. p. 8, 17 scriptores saepe tria nomina ... in unum vocabulum cogunt vel e -e unum nomen ... in ... tria vocabula dividunt. ANIAN. Chrysost. hom. 15, 8 p. 36, 7 qui ... publice ... vobis maledicunt, apud conscientiam tamen suam admirabuntur vos ..., sicut (e -e), vitiosos quosque palam ... adulantur, sed eosdem in secreto accusant (i. nihil resp. apud Migne gr. 57, 233).

II aliquid terminans vel dividens: A proprie: 1 vario usu; respic. termini: a singularum terrarum: CIC. leg. agr. 2, 35 nullum ... regnum fuit umquam, quod non se, (si) minus iure aliquo, at -bus tamen certis contineret (de var. ll. v. app. crit.). LIV. 37, 35, 7 quod si Asiae ... partem aliquam abstrahere velint Romani, dummodo [non dubiis -bus finiant], concedere se dixit Antiochus rex (i. Polyb. 21, 14, 6 διορίσαι). CVRT. 10, 10, 7 successores Alexandri a ceteris sui quisque imperii -e dis-

creti. **b** *totius terrae vel mundi (hyperbolice)*: CIC. Catil. 3, 26 finis vestri imperii non terrae, sed caeli -bus terminavit (sc. *Pompeius, de quo etiam*: 4, 21 cuius ... virtutes isdem, quibus solis cursus, -bus ac terminis continentur. or. frg. A 15, 10 qui populi R. imperium non terrarum -bus, sed caeli partibus terminavit). Arch. 23 si res eae, quas *Romani* gessimus, orbis terrae -bus definiuntur. VEG. mil. 1, 8, 9 *populus Romanus* imperium suum paene solis -bus et mundi ipsius fine distendit.

2 in religione de terminis sacris (in formula dedicationis templi praeter GELL.): LEX vic. Furf. (CIL ² 756) 3 aedem dedicarunt Iovis Liberi ... [cumulateis] olleis legibus illeis -bus, utei eqs. (, cumulatibus intellegit Adamik apud Solin et al., *Latin vulgaire – latin tardif VI*, 2008, 79; sim. LEX arae Aug. Narb. [CIL XII 4333] 2, 8 *hanc aram* his legibus hisque -bus dabo dedicaboque ..., uti eqs. 2, 24. arae Iovis Salon. [CIL III 1933; a. 137] 6. 8). LIV. 1, 10, 6 (*verba Romuli*) Iuppiter Feretri, ... tibi ... templum ... his -bus, quas modo animo metatus sum, dedico. GELL. 13, 14, 1 (*e libris* de auspiciis, v. vol. X I, 2591, 24 sqq.) pomerium est locus ... -bus certeis determinatus.

3 in architectura, sc. in theatro describendo: VITR. 5, 5, 2 in *theatro minus amplo* media altitudinis transversa -o designetur et in ea tredecim cellae ... confornicentur. 5, 5, 3 altitudo *theatri amplioris* dividatur in partes III, uti tres efficiantur -es cellarum transverse designatae (5, 5, 5). 5, 7, 1 ea -e designatur finitio proscaenii et ab ea -e ... parallelos linea designatur eqs.

B in imag.: CIC. leg. agr. 2, 97 homo privatus, nisi *sapiens* ..., vix [cancellis et] -bus officii magnis in fortunis ... continetur (, *Richter*, facilis et sim. *codd.*). Arch. 29 si *animus*, quibus -bus vitae spatium circumscribitur est, isdem omnis cogitationes terminaret suas. de orat. 2, 67 adsumamus in *artem oratoriam* eam ... partem *philosophiae*, sed ita, ut sit circumscripta modicis -bus. HIL. trin. 2, 6 -em (relig-, rationem var. ll.) intellegentiae excedit *deus*, extra quem nihil est (*nisi ad p. 756, 45 sqq.*).

CAPVT ALTERVM: usu derivato transfertur ad id, quod intra lineas continetur, ut significet fere i. q. locus, tractus, plaga sim. (sunt tamen, quae etiam ad caput prius trahi possint). pro syn. accedit maxime locus, e. g. l. 68. p. 748, l. 18. 749, 31. 755, 21. 45. 756, 65. 72sq. et saepe (cf. p. 748, 58; pleonastice -o loci LVCR. 5, 807 SIL. 12, 498, locus -is APVL. p. 755, 56; disting. e. g. p. 748, 3. 749, 20. 751, 54. 756, 30, sc. ita fere, ut -o maior sit quam locus), ceterum pars e. g. p. 748, 45. 749, 35. 62. 750, 9. 754, l. 53. 59, sedes e. g. p. 753, 65. 755, 44. 757, 8. graece resp. e. g. γῆ p. 756, 18 (cf. αἶα AVIEN. orb. terr. 145 [gr. 96]. PRISC. perih. 669 [gr. 686]), κλίμα IREN. 1, 13, 7 VVLG. Rom. 15, 23. CONC.⁵ I 3 vers. Tur. p. 145, 22 (gr. I 1, 2 p. 98, 23) et infra p. 748, 37. 753, 24 (cf. p. 744, 42), μέρος p. 750, 1, τόπος p. 749, 47. 753, 58. 756, 52, χώρα p. 749, 12. 753, 58. 756, 20. 757, 23. al. (e. g. HIPPOCR. aer. 12, 3 bis. BOETH. categ. 6a14; cf. χώρας p. 755, 16, χωρίον RVFIN. hist. 2, 17, 8, περίχωρος p. 748, 53. 749, 68), ceterum καταντικρόν (quod vertitur contraria -e p. 754, 37); v. etiam p. 753, 30. 46 et cf. p. 745, 9sq. in -e (-bus) saepe inde a PLAVT.; abl. loci nudo fort. iam apud LVCIL. l. 75, certe inde a CAES. (e. g. civ. 3, 29, 3), frequentatur e. g. a COLVM. (v. Ahle, *Sprachl. u. krit. Unters. zu Colum.*, 1915, 40 sq.).

I proprie: **A generatim spectat ad**: **1 terras** (cf. SYNON. Cic. p. 427, 7 humus. terra. tellus. solum. -o. territorium; v. etiam p. 756, 15 sqq. 34). *distinguitur* e. g. civitas QVINT. inst. 4, 1, 30 GAIVS dig. 13, 4, 3 APVL. met. 4, 28, 4 IVL. VICT. rhet. p. 36, 1. al., oppidum CIC. Flacc. 72 FLOR. epit. 2, 6, 42. al., urbs p. 752, 12. 17 et e. g. CIC. nat. deor. 2, 17 NEP. Timol. 3, 1 VELL. 2, 51, 1; iuxta ponitur provincia CIC. off. 2, 27 BELL. Alex. 65, 1. al., cf. p. 753, 30. per meton. ponitur -o pro habitantibus e. g. p. 748, 9. 28 (cf. p. 755, 48); per prosopop. e. g. p. 748, 14. 61. *indicatur certa -o nomine proprio saepe, sc. maxime pendente aut gen. (e. g. p. 749, 59sq.) aut adi. (e. g. p. 749, 37sq.), ceterum per appos.* MELA 3, 71 Patalene -o. PLIN. nat. 4, 20 -o Nemea. al. (*sine concordantia casuum de partibus Romae* e. g. LIB. pontif. p. 10, 1 de -e Caput Tauri. p. 11, 1 de -e Via lata), *numero ordinali saepe sub d, v. p. 750, 39sq. 54. 751, 36sq. 59. 71sq. 753, 7sq. al.*

a exempla varia: **α quaelibet (selecta inde a CIC.; hic illic ita accedunt pron. demonstr., interrog., rel., ut sit (in) hac -e, qua -e sim. fere i. q. 'hic', 'ubi' sim., v. e. g. l. 67sq. 70sq. p. 748, 30. 31. 50sq.)**: PLAVT. Cist. 708 ecquem vidisti quaerere hic ... in hac -e cistellam eqs.? Most. 659 qua in -e istas aedis emit filius? Pseud. 594 hi loci sunt atque hae -es, quae eqs. Rud. 616 agricolae, accolae propinqui qui estis his -bus. al. TER. Haut. 63 agrum in his -bus meliorem ... nemo habet. Eun. 1062 quor te ... in his ego conspicio -bus? (cf. 1061 hic). CATO agr. 1, 2 in bona -e bene nitere oportebit *vicinos*. orig. 93 in his -bus sunt ferrariae. SCIP. min. or. frg. Gell. 2, 20, 6 ubi agros optime cultos ... vidisset, in his -bus eqs. CARM. devot. Macr. Sat. 3, 9, 10 in his locis -busque agris urbibusque. LVCIL. 134 mel -bus illis incrustatus calix ... habetur. S.C. de pago Mont. (CIL ² 591;

Romae ad portam Esquilinam, saec. II²/I¹ a. Chr.) 4 ne ustrinae in eis locis recionibusve ... fierent. CIC. inv. 1, 38 ex ... natura ipsius loci et [vicinitatis et] (-tate al. var. ll.) totius -is (Deiot. 24 propter -um naturam et fluminis. LIV. 9, 36, 5. 22, 38, 9. MELA 1, 2 -um incolarumque. al.). S. Rosc. 16 cum ... ex omni -e caperentur *adversarii*. Verr. II 5, 170 quod ... his locis *urbis Romae* in provincia sua celebritate simillimum, -e proximum potuit, elegit *Verres, sc. ad civem cruci affigendum* (sim. LIV. 42, 50, 7 unum esse Macedoniae regnum ... -e[m] propinquum). Rab. perd. 8 cum ... ad ... propulsandum periculum non modo homines, sed prope -es ipsae convenerint. Arch. 21 Pontum ... ipsa [natura e(t) -e], vallatum (*coni. Mommsen*; cf. fam. 1, 7, 6 eam esse naturam et -em provinciae tuae, ut eqs.). p. red. ad Quir. 4 quae species Italiae, quae celebritas oppidorum, quae forma -um eqs.! (PLIN. epist. 5, 6, 7 AVIEN. ora 9). Balb. 13 vos ..., mutae -es, imploro et ... vos, maria (sc. *ad Pompei fortitudinem testandam*). 64 quae *loca* -e[s] orbem terrarum, rebus ... gestis *Caesaris* imperium populi Romani definiunt. de orat. 2, 63 -um descriptionem (QVINT. inst. 4, 3, 12). ac. 1, 9 sedum, -um, locorum ... nomina, genera eqs. LVCR. 4, 786 eadem in -e loquoque. CAES. Gall. 7, 83, 4 cognitio per exploratores -bus. civ. 1, 17, 1 peritos -um (al., v. vol. X I, 1503, 68 sq.; cf. SALL. Iug. 100, 3 perfugae ... -um scientissimi. TAC. hist. 2, 56, 1 -um gnari [AMM. 14, 10, 7. 19, 9, 4]). 1, 44, 2 fere fit, quibus quisque in locis miles inveteraverit, ut multum earum -um consuetudine moveatur (SEN. dial. 5, 26, 3. COLVM. 12, 52, 7 pro ... -um c. al. VLP. dig. 30, 50, 3. al.). VARRO ling. 8, 21 *dominus servum appellat* a -e, quod ibi emit. rust. 1, 2, 7 in qua terra iugerum unum ... quinos denos culleos fert vini, quod quaedam in Italia -es? NEP. Ages. 3, 1 ea -o, i. *Caria*, ... multo putabatur locupletissima. VERG. georg. 1, 53 quid quaeque ferat -o et quid quaeque recuset. 4, 294 omnis in hac certam -o iacit arte salutem (sc. *in arte apes generandi*). Aen. 1, 460 quis iam locus ..., quae -o in terris nostri non plena laboris? 9, 390 Euryale ..., qua te -e reliqui? TIB. 2, 5, 33 Velabri -o. OV. met. 8, 232 ubi es? qua te -e requiram? trist. 3, 10, 73 poma negat -o. Pont. 4, 14, 49 -o ... domestica mea, Sulmo. LIV. 22, 3, 2 situm -um itineraque ... inquirendo (32, 5, 10. VELL. 2, 96, 3 -um ac fluminum. PLIN. epist. 5, 6, 3. al.). 42, 17, 1 statum -is eius (COLVM. 3, 1, 4 pro -is statu. 6, 1, 1 -is caelique. cf. 7, 5, 2 totius ... -is alium ... s. caeli). 44, 3, 7 omnis -o ad Dium et Philam ... oculis subicitur. R. GEST. div. Aug. 26 (a re)gione ea *Alpium*, quae proxima est Hadriano mari (gr. ἀπὸ κλίματος). VITR. 1, 4, 9 *maiores nostri* mutabant -es quaerentes ... salubritatem. 6, 1, 1 terrarum et -um proprietatibus. SEN. Herc. f. 1138 quis hic locus, quae -o? (sim. Herc. O. 1797). nat. 6, 1, 7 *terrae motus* gentes totas -esque submergit. CVRT. 4, 7, 7 cum ardore et siccitate -is, i. *Aegypti* (COLVM. 2, 4, 9). 7, 4, 27 squalida siccitate -o non hominem, non frugem alit. 9, 6, 21 *ego Alexander* victor utriusque -is, i. *Europae et Asiae* (sim. *de partibus terrae maximis*: HYG. astr. 1, 8, 1 sq. AMPEL. 6, 1 orbis terrarum ... quattuor -bus incolitur: una pars eius est, in qua nos habitamus eqs. PROB. Verg. georg. 1, 233 p. 360, 24 [et saepius *ibid.*; cf. p. 361, 8 quinque ... zonae]. al.; cf. p. 749, 55). COLVM. 3, 1, 7 placida et serena -o nullam *viem* non recipit. 3, 13, 8 adclivis -o (opp. campestris locus). 4, 12, 1 si -is condicio permittit (5, 5, 17. 6, 3, 3 pro condicione -um. al.). MELA 2, 1 -o ditis admodum soli. SVET. gramm. 15, 1 in Carinis ad Telluris, in qua -e Pompeiorum domus fuerat. APVL. apol. 24, 3 non qua -e, sed qua ratione *quisque* vitam vivere inierit, considerandum est. VLP. dig. 50, 15, 1 pr. Phoenice ... colonia ... nobilis -bus. VET. LAT. gen. 19, 17 (cod. 100) in hac universa -e (gr. ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. sim. 19, 25 [ibid.] omnem -em [gr. πᾶσαν τὴν περίοικον]. VVLG. v. p. 749, 17). act. 27, 27 (cod. 53) suspicabant nautae resonare sibi quandam -em (gr. προσάγειν [προσηγείν var. ll.] ... χώραν, VVLG. apparere ... -em). IVST. 37, 3, 4 omnium ... urbium situm ac -es. CLAVD. DON. Aen. 1, 335 p. 70, 32 Aeneas ... dixit nec -es se nec homines nosse (*spectat ad Aen. I, 332* ignari hominumque locorumque). AVELL. 2, 50 (a. 383/4) licet essent *episcopi* corpore discreti per intervalla -um, tamen spiritu eqs. VVLG. Mich. 4, 10 egredieris de civitate et habitabis in -e. CLAVD. 28, 274 heu -o *Italiae* funesta Getis! AVG. civ. 12, 10 p. 526, 21 *si quaeritur*, a quibus primum illa vel illa -o parsque terrarum ... incoli coeperit. COD. Theod. 1, 29, 8 per omnes -es, in quibus ... latronum fervet insania (*Interpr. per omnes provincias*). et saepissime.

β iuncturae selectae: **① adi. (exempla selecta; addidimus adv. attrib. p. 749, 16)**: **Α respic. -um cognitio**: PLAVT. Rud. 188 me in incertas -es timidam eiectionem. SALL. Iug. 52, 4 -o hostibus ignara. SEN. dial. 5, 20, 2 sterilis ... humanoque ignota vestigio -o (CVRT. 5, 4, 19 LVCAN. 7, 703. al.; cf. p. 744, 8. 755, 19). al. **Β respic. -um situs, magnitudo (hucine iam ENN. p. 743, 46 mediis?)**: CIC. Manil. 54 aliquam partem -is atque orae maritimae *civitatis* (de orat. 1, 60 v. p. 755, 33. CAES. Gall. 5, 12, 5 [opp. mediterraneis]. 5, 14, 1 BELL. Alex. 12, 4. al., e. g. p. 749, 4). Sest. 66 latior [v. p. 749, 51]. CAES. civ. 3, 44, 2 quam latissimas. VARRO rust. 1, 6, 2. al.). nat. deor. 2, 96 finitimas (CAEL. Cic. fam.

8, 5, 1 ad pacem provinciae tuae f. que -um. CAES. Gall. 4, 21, 4. *al.* NEP. Dat. 4, 2. *al.*; *cf.* e. g. propinqua: CAES. civ. 3, 34, 2 OV. trist. 3, 12, 35. *al.*). LENT. Cic. fam. 12, 15, 5 *Sida* extrema -o est provinciae meae (HIRT. Gall. 8, 31, 5 e. Galliae -es. BELL. Afr. 77, 1 in e. eius regni -e maritima. VITR. 2, 10, 1. *al.*). LVCR. 6, 723 *Nilus* exoriens penitus media ab -e diei (6, 732. *item c. adi. indicante cardinem* [sc. *ad quem iacent terrae; aliter p. 744, 50sq.*]: HOR. sat. 1, 4, 30 vespertina. VITR. 6, 1, 2 meridianis [CVRT. 7, 3, 7]. 8, 1, 6 septentrionalibus [al. PLIN. nat. 10, 56. *al.*]. AVIEN. orb. terr. 153 eoīs. *al.*). CAES. civ. 1, 29, 2 ex longinquiribus -bus Galliae Picensique (*al.*, v. vol. VII 2, 1626, 49 sqq., quibus addas e. g. VET. LAT. Luc. 15, 13 [cod. 3. *al.* et VVLG.] filius ... profectus est in -em longinquam [gr. *χώραν*, cf. p. 756, 14]). SALL. Iug. 38, 2 abditas. LIV. 25, 9, 10 mediterranea -o *Tarenti* (CELS. 2, 1, 4. *al.*; *adde p. 748, 73*). FEST. p. 339 ex transalpina -e (VAL. MAX. 7, 8, 4). SEN. epist. 17, 3 transmari-narum -um ... fertilitas (COLVM. 1, 6, 24 NOVELL. Valent. 13, 12). COLVM. 9, 8, 3 peregrinis (*al.*, v. vol. X I, 1312, 10 sq.). *al.* *adv.* circa *attributive ponitur* (*adde l. 69*): VVLG. gen. 19, 17 in omni c. -e (*sim.* 19, 25 civitates has et omnem c. -em. *cf.* VET. LAT. et gr. p. 748, 53sq.). PASS. Paul. 1. 7. © *respic.* -um *natura sim.* (*iuncturae paulo frequentiores*): CIC. rep. 2, 11 *Romulus* locum ... delegit ... in -e pestilenti salubrem (*al.*, v. vol. X I, 1923, 63 sqq.). Tusc. 1, 45 habitabiles -es et rursum omni cultu ... vacantes (PROB. Verg. georg. 1, 233 p. 360, 29 temperata -o, in qua sumus, quae est h. PETR. CHRYS. serm. 16, 5). fam. 6, 18, 5 omni desertissima -e (*al.*, v. vol. V I, 685, 50 sqq.). CAES. Gall. 7, 13, 3 in ... agri fertilissima -e (*al.*, v. vol. VI I, 587, 24 sq., quibus addas CVRT. 9, 10, 18). civ. 3, 2, 3 saluberrimis (VITR. 1, 2, 7. *al.*). BELL. Alex. 61, 2 infestis (VARRO rust. 1, 16, 1 sq. OV. Pont. 3, 1, 85. *al.*). VITR. 1, 4, 4 ab frigidis -bus ... in calidas (*ibid.* *iterum*. CELS. 5, 27, 10 Italia frigidiores-que -es [opp. aestuosus locis]. SEN. dial. 4, 19, 1 umidas ... aridasque ... et calidas et f. COLVM. 4, 17, 8 pluviis et f. et pruinosis [opp. calidis ... et siccioribus locis]. 7, 9, 2 f. et pruinosa ..., temperata atque aprica *eqs.* et *saepius*; *cf.* l. 35. p. 689, 24sq.). 2, 10, 2 apricis (COLVM. 11, 3, 63 PLIN. nat. 4, 89. *adde l. 31*). 6, 1, 11 egregia temperataque -e (COLVM. 2, 7, 2, 2, 9, 8, 7, 9, 2 v. l. 31; *adde l. 23*). 8, 2, 5 ab -bus fervidis (opp. a frigidissimis partibus. *cf.* COLVM. 3, 1, 3 glaciali vel praefervida. 11, 2, 23 ferventissima. PLIN. nat. 18, 295 aestuosa [*cf.* p. 744, 32]). CVRT. 9, 10, 2 sicca (MELA 1, 63. PLIN. nat. 18, 174 maturius s. -e quam umida). *al.* © *a nomine proprio derivata* (*cf.* e. g. p. 751, 4. 42sq. 753, 47): VERG. Aen. 1, 549 sunt et Siculis -bus urbes (CE 1432, 1 [Romae, saec. IV/VI] S. -is alumna). HOR. epist. 1, 4, 2 in -e Pedana. OV. trist. 5, 7, 9 turba Tomitanae ... -is. VITR. 2, 6, 1 in -bus Baianis (SEN. epist. 51, 11). VAL. MAX. 5, 3 ext. 3 l. 197 nullam Atticae -is ... glebulam (5, 6 ext. 1 PLIN. nat. 10, 33. *al.*). et *saepissime*.

© *gen. pendens, qui indicat*: A *habitantes, regentes*: CIL I² 2958 (a. 67 a. Chr.? locus *mutilus*) -em Cyrenensis. CIC. Flacc. 63 *Massilia* tam procul a Graecorum omnium -bus (CASSIOD. Ios. c. Ap. 1, 10 [gr. *τὸν ... περὶ τὴν Ἑλλάδα τόπον*]). fin. 5, 87 tantas -es barbarorum (SEN. dial. 12, 7, 1 in mediis b. -bus). HOR. epist. 1, 15, 2 quorum hominum *sit* -o, *mihi scribe*. PAVL. FEST. p. 367 Troia ... -o Priami ... dicitur. *al.* B *totam terram, orbem terrarum sim.*: CIC. Sest. 66 quae -o orave terrarum erat latior, in qua non regnum aliquod statueretur (Balb. 30 ex omni -e t. ARNOB. nat. 1, 1. 5, 24 p. 280, 7 t. in -bus cunctis. *cf.* *sing.* terrae: CIC. nat. deor. 1, 24 t. maxumas -es. VITR. 4, 1, 5. 8, 3, 16. PRISC. periheg. 1086 pelagi partes percurri ... et t. pariter -es [gr. *ἡπείρων ... πόρον*]). 129 tripartitas orbis terrarum oras atque -es ([i. *Africanam, Hispaniam, Asiam*]). LIV. 38, 59, 5 quanta -o o. t. sit [sc. *regnum Antiochi*]. *cf.* PORPH. Hor. carm. 3, 24, 36 inhabitabiles o. terrae -es). MANIL. 1, 191 *dies* tempora monstrat nunc his nunc illis eadem -bus orbis. *al.* C *nomen proprium -is vel terrae, cuius -o pars est, vel fluminis -em irrigantis (exempla pauca selecta; cf. -o urbis [in contextu non nominatae]*: LIV. 26, 42, 6. 27, 15, 13): CIC. Tusc. 5, 114 quae -o, quae ora, qui locus Graeciae *eqs.*? (CAES. civ. 1, 25, 3 ex ultimis Italiae partibus -busque G. COLVM. 1, 3, 7. *al.*). fam. 15, 4, 4 per Cappadociae -em eam, quae *eqs.* BELL. Afr. 20, 4 omnem ... -em Africae (EXPOS. mundi 61 [bis]. 62). Alex. 30, 6 -e fluminis Nili (*item c. gen. fluminis e. g.* CVLEX 279 [si recte em.] -em ... [Hebri], [Baehrens, orphei trad.]). SIL. 15, 556 -e Matauri. CIL III 12489, 5 [a. 157] regione) Hist(ri). VET. LAT. gen. 13, 10 [cod. 101, *sim.* Ambr. Abr. 2, 6, 33] omnem -em Iordanis [gr. *τὴν περὶ ὡρον*, VVLG. omnem circa -em I.]. *al.*) PROP. 3, 7, 63 Italiae -bus evehat aestus, sc. *me naufragum!* (LIV. 40, 17, 8. *al.* VITR. 5, 5, 8. *al.*). *al.* D *rem, quae -em occupat*: CAES. civ. 1, 69, 3 ubi ... primos superare -em castrorum animadverterunt (*cf.* p. 744, 15). PORPH. Hor. epod. 5, 100 in -e aggeris, quae est extra portas Esquilinas. *al.* E *cardinem, ad quem -o vergit*: VITR. 1, 4, 4 sub septentrionum -es frigidās. APVL. mund. 34 p. 364 cum orientis -es ... conflagratae perie-

runt ([gr. 400a31 τὰ πρὸς ἔω μέρη]. *inde pendet* AVG. civ. 4, 2 p. 148, 4). AVIEN. orb. terr. 277 propter proceras zephyri -e columnas Mauri habitant.

B *significatur partes agrorum, praediorum sim. (sed ipse fundus, ipsum praedium l. 18. 22; aliter l. 45)*: A *spectat ad terras dividendas vel divisas, limites determinandos sim.*: ① *in imag.*: PLAVT. Poen. 48 eius *argumenti* ... -es, limites, confinia determinabo: ei rei ego [finitor factus sum] (s. fa. fi. *codd.*). ② *proprie respic.*: *fundi*: LABEO dig. 33, 2, 31 (*sec. responsum Trebatii*) si arbiter certis -bus fundum divisisset, ... partis *tuae* ... usum fructum *eqs.* (CELS. dig. 8, 6, 6, 1 si divisus est fundus inter socios -bus. VLP. dig. 8, 4, 6, 1. *al.*; *cf.* divisio -bus (facta): PAPIN. dig. 20, 4, 3, 2 [postea: agri portionem]. INST. Iust. 4, 17, 5). PAVL. dig. 6, 1, 8 si certis -bus possideatis eum fundum (postea: partes fundi ... certa loca). *al.* *coloniae sim.*: HYG. grom. p. 80, 23 vectigalia, quae intra perticam in eam -em comprehensa sunt. lim. grom. p. 144, 14 colonia omnes quattuor perticae -es continet (p. 170, 12 omnium q. -um limites). *al.*

β *cetera exempla*: CIC. leg. agr. 3, 14 quoad ... ex multis praediis unam fundi -em formamque (norm-Clark) perfecit *quidam*. PAVL. FEST. p. 96 *gromā* -es agri cuiusque cognosci possunt. COLVM. 1, 9, 8 si latior est ager, in -es diducendae sunt eae classes *laborantium*. 3, 21, 1 *nos* discreta semina per -es consituros *esse*. PROC. dig. 41, 1, 56 pr. ita ut nihil excederet longitudo *insulae in flumine enatae* -em praedii mei. *al.*

C *significatur locus alicui ad tempus assignatus, sc. ubi munere quodam fungatur*: CIC. Att. 10, 3 scire ... in ipsa Italia quem cuique -i aut negotio praefecisset *Caesar*. fam. 16, 11, 3 Italiae -es discriptae sunt, quam quisque partem tueretur; nos Capuam sumpsimus. LIV. 27, 20, 4 conferentibus *ducibus Carthaginiensibus*, quid in cuiusque (sc. *ducis*) provinciae -e, animorum Hispanis esset (l. p. *gen. epexeget.*; provincia e(t) -e *Madvig*). 33, 35, 1 legati ... ad liberandas suae quisque -is civitates discesserunt. 39, 14, 10 adiutores triumviris quinqueviri ... suae quisque -is urbis Romae aedificiis praessent. *al.* *apud eundem*.

D *significatur locus perpetuae administrationis causa separat*: A *in re publica* (sc. *ferre Romana; Syracusanorum nondum subiectorum p. 751, 40; aliorum e. g. p. 752, 27*): ① -es sunt partes *urbium* (ruris suburbani l. 46): A *Romae* (*cf.* l. 31. p. 748, 1sq. 753, 6sq. 756, 39): ① -es antiquae Ser. Tullio regi adscriptae (*de re cf. Dionys. ant. 4, 14, 1 εἰς τέτταρας μοῖρας διελὼν τὴν πόλιν*. 4, 15, 1 διεῖλε ... τὴν χώραν ἅπασαν, ὥς μὲν Φάβιος φησιν, εἰς μοῖρας ἕξ τε καὶ εἴκοσιν κτλ.): *ipsius urbis*: VARRO ling. 5, 45 e quis partibus urbis prima scripta est -o Subur[b]ana, secunda Esquilina, tertia Collina, quarta Palatina (5, 46. *de eadem*: 5, 48 eidem -i attributa Subura. FEST. p. 309. PAVL. FEST. p. 131 intra Suburae -em). 5, 47 primae -is quartum sacrarium. 5, 52 in eius, sc. *tertia*, -is partibus. *al.* in eodem libro. LIV. 1, 43, 13 quadrifariam ... urbe divisa -bus collibusque, qui habitabantur, partes eas tribus appellavit. *agrorum suburbanorum*: VARRO frg. Non. p. 43, 9 et extra urbem in -es XXVI agros viritum liberis attribuit.

② *quattuordecim -es ab Augusto institutae* (sc. *ferre a. 7 a. Chr., v. Cass. Dio 55, 8, 7 et e. g. Henzen, comm. ad CIL VI 454. saepius accedit gen. urbis, e. g. l. 60. p. 751, 25sq.; singulae -es maxime numeris ordinalibus distinguuntur* [voci q. e. -o postpositis praeter INSCR. Dessau 9346 VI reg(ionis), nominibus *sub p. 751, 4sq., ceterum e. g. p. 751, 17; de re v. e. g. Robinson, Ancient Rome, 1992, 9 sq. 62 sqq.*): A *respic. ei, qui muneribus publicis funguntur*: U *quilibet*: CIL VI 761 (a. 12) mag(istri) vici Sandaliari reg(ionis) IIII (*item de magistris vicorum intra -es sitorum*: 766 [a. 44]. INSCR. Année Épig. 1960 n. 61 [a. 56]. CIL VI 450 [a. 98/9] aediculam -is VI ... restituerunt magistri [antea: permissu tribuni plebis]. 451 [a. 100; antea: permissu ... praetoris]. 975 [a. 136] magistri vicorum urbis -um XIII. *al.*). INSCR. Année Épig. 1990 n. 68 (a. 14/42; *sim. fort. de eodem* CIL VI 4022) Caesaris serv(vus) Ingenuinus a -bus urbis (CIL VI 4018 [saec. I¹] *cuidam* procuratori a -bus urbis(is). 4019 [saec. I¹]. *cf.* 8685 [saec. I med.] a regionib(us) [reglo- lapis]). B *magistratus -bus praepositi* (*cf.* l. 57sq. p. 751, 2): LEX arae urb. (CIL VI 30837; *aet. Dom.*) 17 praetor, cui haec -o sorti obvenerit (CIL VI 760 [saec. II¹] permissu ... pr(aetoris) urb(ani) reg(ionis) XII). CIL XIV 2922, 8 (*post a. 180*) proc(urator) reg(ionum) urbi(s) (VIII 18909 [saec. III¹]). 2078 (saec. III²) Lupo ... [consulari] sacrae urbis -is IIII (l. 69). X 3732 (*post a. 327*) cu(rator) reg(ionis) VII (HIST. AVG. Aur. 11, 9 curatoribus -um ac viarum. CIL VI 31958 [saec. V/VI] reg(ionis) III. *ad rem cf. Hist. Aug. Alex. 33, 1* fecit Romae curatores urbis ... ex consulibus). VI 31963 (a. 365) castellum aquae Claudiae -i pr(imae) [dispositio] dedit (l. sc. *praefecti*; *cf.* HIST. AVG. Heliog. 20, 3 voluit ... per singulas urbis -es, [urbes lenones trad.] praefectos urbi facere).

③ *respic. ipsa divisio -um*: PLIN. nat. 3, 66 ipsa *urbs* dividitur in -es XIII, compita larum CCLXV. TAC. ann. 15, 40, 2 in -es quattuordecim Roma dividitur, quarum *post incendium* quattuor integrae manebant, tres

eqs. SVET. Aug. 30, 1 spatium urbis in -es vicosque divisit instituitque, ut illas annui magistratus sortito tuerentur.

⑥ *cetera exempla, quae spectant ad -es*: ① *certas*: FRONTIN. aq. 11, 2 in Transtiberina -e (18, 8. 20, 5 HIST. AVG. Sept. Sev. 19, 5. 45, 2). 79, 2 quinariae *tot* ... intra urbem dividebantur per -es secundam, iix, viii ... in castella viginti (*sim. respic. aqua distribuenda*: 87, 3 -bus, quibus singulae serviebant aquae ..., tamquam Caelio et Aventino. *al. in eodem opere*; cf. l. 24. p. 750, 70). SVET. gramm. 2, 2 cum *Crates* -e Palatii (cf. l. 17) prolapsus in cloacae foramen crus fregisset. PORPH. Hor. serm. 1, 8, 7 cum Esquilina -o prius sepulcris ... vacaret (CIL IX 1569 -o (E)squilina). CVRIOS. urb. (= REG. urb.) p. 73, 4 -o i Porta Capena continet aedem Honoris et Virtutis eqs. (*sim. ibid.* p. 75, 1 -o ii Caelemontium continet eqs. et postea de ceteris -bus). INSCR. Rostowzew, Tesserarum plumbeorum sylloge, 1903, 490 reg(i)o iii. Année Épigr. 1971 n. 44 (*eleg.*) delictum populi, circi quoque nuntius ampli, septima quem -ō sextaque amavit idem (*i. item*). *al. indicatur -o, ubi quis natus est vel habitat (vix huc p. 748, 50)*: SVET. Aug. 5 natus est ... -e Palati ad Capita Bubula (Dom. 1, 1 -e urbis sexta ad Malum Punicum). INSCR. christ. Diehl 775 (a. 375) est de -e viii a Lacu Cunicli (LIB. pontif. p. 7, 1 Clemens ... de -e Celio monte. *al. ibid.*; cf. CIL XIV 2213, 12 pistor ... ex reg(i)one xiiii). CIL VI 33899, 6 (*defixio*; *sim.* 19) qui manet in -e nona (XV 7174). XV 7183 (*in collari servili*) revocas me *fugitivum* -e pr(i)ma Aurelio. *al. in inscr.*

⑦ *omnes vel non definitas*: FRONTIN. aq. 3, 2 quantum extra urbem, quantum (in) urbe unicuique -i ... unaquaeque aquarum serviat. 86, 3 per -es urbis (quattuordecim) (TAC. ann. 14, 12, 2 [*inter prodigia*] tactae de caelo q. urbis -es. CVRIOS. urb. tit. p. 73, 2). *al. in eodem opere*. SVET. Nero 4 venationes in circo et omnibus urbis -bus dedit. Dom. 13, 2 arcus ... per -es urbis ... extruxit. ACT. lud. saec. Sept. Sev. 2 (CIL VI 32327) 22 (reg)ionum tutelam. PAVL. dig. 1, 15, 3 pr. *Augustus* septem cohortes *vigilum* opportunis locis constituit, ut binas -es urbis unaquaeque cohors tueatur. AMM. 22, 9, 3 ut *Nicomedia* aedium multitudine ... -o quaedam urbis aestimaretur aeternae. HIST. AVG. Alex. 39, 3 horrea in omnibus -bus publica fecit (39, 4). COD. Theod. 13, 3, 8 pr. quot -es urbis sunt, totidem constituentur archiatri. *al.*

⑧ *Constantinopoleos*: COD. Theod. 8, 7, 22 (a. 426) per omnes -es urbis Constantinopolitanae. NOT. urb. Const. 2, 1 sq. -o prima: prima -o longa situ plana eqs. (7 sqq. continet in se: ... palatium ..., lusorium eqs.; *sim.* 3, 1 -o secunda eqs. et deinceps usque ad -em quartam decimam).

⑨ *aliarum* (v. etiam p. 752, 40): LIV. 24, 21, 11 stationibus per principes -um urbis *Syracusarum* dispositis. INSCR. Année Épigr. 2005 n. 333 (*saec. I ex./II in.*) (C)onsiae ... Paulinae (r)egio media (s)acerdoti (*sc. Nola* ut: CIL X 1255 -o Iovia statum censuit. 1256 -o Romana). CIL X 1631 (a. 93/4) Domitiano ... reg(i)o vici Vestoriani et Calpurniani (*Puteolis* ut: 521 [a. 241; nisi -o est Salerni] -o Hortensiana. INSCR. Année Épigr. 1972 n. 79 [*saec. III ex./IV in.*] -o decatrae. *al.*). XIV 2972 (a. 243) cultores Iovis Arkanii regionis) macelli patrono dignissimo (*Praeneste* ut loco *sim.* 2937). 352a, 11 (a. 251?) sodali corp(or)is v region(um) col(on)iae Osti(ensium). X 1492, 15 (*saec. III²/IV¹*) rec(i)o primaria splendidissima Herculaneis (*Neapoli*; cf. GREG. M. epist. 3, 58 l. 6 in civitate Neapolitana ... in -e Herculensi). *al.*, v. e. g. CIL X p. 1154 sq.

⑩ *-es sunt partes terrarum vel provinciarum (transfertur ad partes labyrinthi p. 752, 30; usu generali*: ISID. orig. 15, 15, 1 maiores ... orbem in partibus, partes in provinciis, provincias in -bus, -es in locis, loca in territoriis ... dividerunt): ① *Macedoniae* (*respic. ea, quae a. 167 a. Chr. acta sunt*; cf. gr. *μερίς* e. g. in nummis v. Gaeblar, Die antiken Münzen von Makedonia u. Paeonia I, 1906, 3] et act. 16, 12, τέσσαρα μέρη Diodor. 31, 8, 8): LIV. 45, 18, 7 in quattuor -es describi Macedoniam, ut suum quaeque concilium haberet, placuit *senatui*. 45, 29, 9 primae -is ..., secundae ..., tertiae ..., quartae. 45, 29, 14 -bus (*i. earum incolis*), quae adfines barbaris essent ..., permisit *Aemilius Paulus*, ut praesidia ... haberent. et saepius apud LIV. 45, 29 sq.

② *Italiae* (de re v. Thomsen, The Italic Regions, 1947): ① *usque ad saec. IV in., sc. maxime respic. -es undecim ab Augusto institutae*: ③ *varia exempla*: PLIN. nat. 3, 46 auctorem nos divum Augustum secuturos esse discriptionemque ab eo factam Italiae totius in -es xi. SVET. Aug. 46 *Augusto* -es ... revisenti. S. C. de sumpt. lud. glad. (CIL II 6278) 43 trans Padum ... perque omnes Italiae -es. VLP. dig. 1, 12, 1, 13 (*si huc pertinet*) et urbe interdicere praefectus urbi et qua (a)lia solitarum -um potest. ④ *indicantur singulae -es vel numero vel nomine*: PLIN. nat. 3, 49 (*de Liguria*) haec -o ex discriptione Augusti nona est (*item c. numero ordinali*: 3, 62 prima Italiae [3, 68]. 3, 110 quinta -o Piceni est. 3, 112 sexta -o Vmbriam complexa. 3, 123 Transpadana appellatur ab eo *Pado flumine* -o undecima [3, 131 in hac *decima* -e et u.]. et saepius in eodem libro). TAC. hist. 1, 70, 1 Transpadanae -is municipia (PLIN.

epist. 4, 6, 1 SVET. Vesp. 1, 4. CIL X 6658 [*saec. II in.*] leg(ato) Aug(usti) p(ro) p(raetore) region(is) T. *al. in inscr.*; adde p. 751, 73).

⑤ *inde a saec. IV in., sc. respici vid. provinciae Italicae sub Diocletiano vel postea institutae*: COD. Theod. 14, 4, 2 (a. 326) iudices ... -um monendi sunt, ut ... referant, quae ... sunt pretia porcinae (i. forte -um et provinciarum rectores' Gothofredus). CIL IX 1576 (*Beneventi, ante a. 333*) corr(ectori) -um duarum (*i. Apuliae et Calabriae*). COD. Theod. 11, 16, 9 (a. 359) non ... per Italiam tantum, sed etiam per urbarias -es et Siciliam (11, 2, 3 quod vinum ex u. -e confertur. 11, 13, 1 per u. Africanasque -es ac per omne Illyricum. NOT. dign. occ. 12, 24. *al.*). 11, 1, 9 (a. 365) per suburbicarias -es (*postea*: etiam per omnes Italiae -es). 8, 5, 34, 3. 11, 28, 12 Picenum ... et Tusciam, s. -es. *disting.* urbs Roma: AVELL. 11, 2 et 12, 2 [a. 370/2]. NOT. dign. occ. 12, 9). 8, 5, 28 (*ca. a. 370*) ad Illyricum ... Italiaeque -es. TEST. (CIL XIV 2934; a. 385/6) 19 civibus Prae(nestinis) ... dari ... kasam *quandam* ... -e Camp(ania) (*an Camp(ani)ae?*) territorio Prae(nestino). COD. Theod. 14, 10, 4 (a. 416) non solum intra urbem *Romam* ..., verum etiam in vicinis -bus. HIST. AVG. trig. tyr. 24, 5 *Aurelianus Tetricum* correctorem totius Italiae fecit, id est Campaniae, Samni ..., Piceni et Flaminiae omnisque annonariae -is (*de re v. Paschoud, ed. 2011, 161 sqq.*). NOVELL. Valent. 32, 6 post ... hostium ruinam, qua Italia laboravit, in quibusdam -bus ... iudices defuisse (*cf. 7 in diversis provinciis*). LIB. col. I p. 229, 12 (*tit.*) civitates Campaniae ex libro -um (II p. 258, 2). *al.*

⑥ *quarumlibet vel incertarum (exempla varia selecta; in definitione*: SIC. FLACC. grom. p. 98, 15 -es ... dicimus, intra quarum fines singularum coloniarum aut municipiorum magistratibus iu(r)is [*corr. Thulin*] dicendi coerendumque est libera potestas): CVRT. 5, 1, 43 praetores, qui -i Babyloniae ac Ciliciae praessent. 5, 4, 33 Persepolim urbem, caput -is *Per-sidis*. PLIN. nat. 36, 87 *labyrinthi Aegyptii* partes enarrare non est, cum sit in -es divisum atque praefecturas, quas vocant nomos (*sim. de -bus Aegypti*: HIER. in Is. 4, 11, 15 l. 33 G. Thebais ... Alexandria et diversae -es, quos *νομοὺς* Aegypti vocant). LEX Irmit. 9 C 9. HYG. lim. grom. p. 136, 6 in praefecturis, Mullicensis et Turgaliensis -is (i. *terris coloniae Augustae Emeritae adscriptis*). S. C. de nund. Salt. Beg. (CIL VIII 11451 [*cf. 23246*]; a. 138) a 13 in prov(incia) Afr(ica) -e Beguensi territorio Musulamiorum ad Casas (*sim. a. 19 et b. 14. 19*). INSCR. Année Épigr. 1969/70 n. 577 (a. 161/80) optio ... agens regione) Mont(an)ensium) (*i. regionarius, ut in eadem -e*: 1957 n. 341 [a. 238/44]. cf. p. 758, 17). CIL VIII 26473 (*Thuggae*; a. 161 vel saec. III¹) genio vici -is ii Aurelianae, (*an partis -is Thuggensis* [*cf. l. 74. p. 753, 1*] *alii partem ipsius urbis intellegunt*, v. Khanoussi-Maurin, Douga, fragments d'histoire, 2000, 160 sqq.). INSCR. Helv. Howald-Meyer 234 (*e Germ. sup.*; saec. II) Alpibus (*sc. quasi deabus*) ex stipe reg(i)o Lind(ensis) (*sim. ex eadem provincia*: Année Épigr. 1978 n. 566 [*saec. II*]). CIL XIII 5161 deae Nariae reg(i)o Arure(ensis). *has -es ad cultum deorum pertinere negat Martin-Kilcher, Das röm. Heiligtum von Thun-Allmendingen, 2009, 249 sq.*). VLP. frg. Vat. 205 ab eo patrimonio, q(uod) in reg(i)o(nibus iuridicorum est) (*sim. 232 in his -bus ..., quae sunt sub iuridicis. 241 in ea -e, quam iuridicus administrat*). CIL III 11701 (*saec. II/III*) civis Surus ex -e Zeugma vico Hennia. INSCR. Année Épigr. 1984 n. 242 (*saec. III¹*; *prope Salernum in pavimento tessellato*) T. Fundanius Optatus ... -is possessor ... Herculi templum restituit (*postea*: recio Aufeiana). COD. Theod. 16, 5, 52, 5 *haeretici Africani* in exilium viritim ad singulas quasque -es ... mittantur (*cf. 16, 5, 54, 1* ad singulas quasque insulas adque provincias). 16, 10, 20, 1 (*imp. Honorii*) per omnes -es in nostro orbe positas (*cf. Iust. 1, 3, 53, 2 [imp. Iustiniani] per diversas nostri orbis -es eqs. [antea disting. in hac ... regia urbe, sc. Constantinopoli]*). 16, 11, 2 per Africanas -es. *al.*

⑦ *-es sunt ipsae provinciae (de provinciis Italiae inde a saec. IV¹ -bus appellatis v. l. 3 sqq.)*: HIER. hom. Orig. in Luc. 12 p. 74, 25 cunctis, qui diversas provincias obtinebant, verbi causa praesidi Macedoniae, praesidi Achaiae reliquarumque -um (*cf. p. 74, 27 provincias atque -es*). CONC.^S I 5 p. 358, 19 Theodoro ... Cypriorum -is praesidi (*gr. I 1, 7 p. 120, 13 χώρας*).

⑧ *in re privata principum, rebus fiscalibus (fort. hic illic eadem sunt -es atque sub a)*: EDICT. imp. Claud. (CIL v 5050) 18 adhibitis procuratoribus meis, qui[s]que in alia -e quique in vicinia erant (*cf. p. patrimonii [vel privatae] -is vol. X 2, 1394, 56 sq. 58 et p. -is ibid. 1577, 69 sqq., ubi addere possis e. g. INSCR. Année Épigr. 1984 n. 186 [*saec. I²*] procurator) reg(i)onum Fal(ernae) et Stat(anae). lat. Graec. Šašel Kos 17 [*saec. II/III*] procurator) xx hereditatum -is Kariae eqs. [*gr. περιόδου*]). LEX Hadr. (CIL VIII 25943) 2, 6 (de) eis ... -bus, qu(ae ex) Lamiano et Domitiano (saltu) iunctae Tuzritano sunt, (tantundem) dabit *conductor*. INSCR. Afr. Cagnat 568 (a. 130/5) A. Gabinio ... patrono pagi et civitatis Thuggen(sis) conductores praediorum -is Thuggensis. Année Épigr. 1919 n. 69 v. p. 757, 74. CIL V 2385 (*saec. II ex./III in.*) disp(ensator) region(is)*

[Reineke]

Padan(ae), Vercellensium, Ravennatum (VIII 12892 reg(ionis) Thug(gen)-sis). INSCR. Afr. Cagnat 246 -is Thuburb(itanae) Maius et Canopitan(ae)). INSCR. Année Épig. 1994 n. 712a (saec. III in.; in vase) patrimoni (fisci) rat(ionis) reg(ionis) Raven(natium). al.

γ in ecclesia christiana: ① *respic. -es singularum urbium (de re v. Leclercq. Dict. d'archéol. chrét. XIV 2, 2194 sqq.):* ② *Romae (cf. p. 750, 35 sqq.): cum numero ordinali:* INSCR. christ. urb. Rom. 8719, 4 (a. 338) lector r(e)gionis sec(undae) (cf. infra l. 26). 8161, 8 (a. 395) dia- c(onus) reg(ionis) v (CONC. Rom. a. 499 p. 415, 1 Cyprianus d. sanc- tae ecclesiae Romanae -is VII subscripti [sim. saepius ibid.]. cf. l. 25). 4202 (saec. V ex. VI in.) locus Petri subdiaconi ... reg(ionis) primae (4186 [a. 563]). 20861 (saec. VI) acolytus reg(ionis) quart(ae) t(i)t(uli) Vestine. LIB. pontif. p. 87, 4 in -e II via Mamurtini in urbe Roma (al. ibid., v. Mommsen in indice p. 281). GREG. M. epist. 2, 46 l. 7 hortum ... positum -e prima ante gradus sanctae Sabinae. al. *cetera exempla:* CHRONOGR. a. 354 chron. I p. 75, 7 -es divisit diaconibus (sc. Fabianus papa ut: LIB. pontif. p. 27, 5. sim. p. 7, 5 sq. Clemens I papa fecit VII -es, dividit notariis ..., qui gestas martyrum ... unusquisque per -em suam diligenter perqui- reret. p. 39, 15 [de Gaio papa]). IOH. epist. ad Sen. 11 septem -bus eccle- siastica apud nos militia continetur. ③ *Carthaginis:* AVG. serm. 15 tit. sermo habitus in -e tertia in basilica Petri Carthagine. CONC. Carth. a. 403 p. 208 l. 881 Carthagine in basilica [-is secunda] (gr. v. Joannou, Discipline générale antique I 2, 1962, 335 σεκούνησις). sim. a. 405 p. 214 l. 1092 [gr. ibid. 355 τοῦ δευτέρου κλήματος]. al. in CONC. Carth.). a. 525 p. 273 l. 13 diaconus -is quintae (INSCR. Tun. Merlin 1185 [post a. 533] -is secunde). INSCR. Tun. Merlin 1122 (saec. V/VI?) lector r(e)gion(is) primae (CIL VIII 13423).

④ *cetera exempla (nonnulla verisimile est ad easdem -es spectare, quae p. 751, 52 sqq. illustrantur; cf. provincia vol. X 2, 2338, 49 sqq., quae vox in contextu occurrit l. 32. 35. 38. al.):* ⑤ *varia (gr. resp. ἐπαρχία, nisi aliud attulimus):* CONC. Taur. a. 398 p. 54 l. 15 (l. II in secunda provin- cia Narbonensi) eiusdem -is episcopi (Carth. a. 419 p. 91 l. 58. CONC.^S I 3 vers. Tur. p. 63, 4 Cyrus e. Afrosiadias -is Cariae [cf. I 2 p. 40, 34 provinciae]. II 3, 3 Rustic. p. 102, 17 ut unusquisque metropolita ... cum episcopis suae provinciae, ordinet suae [-is, episcopos [resp. gr. II 3, I p. 89, 14 τῆς ἐπαρχίας bis]. INSCR. christ. urb. Rom. 9517 [saec. V?]) e. ... rec(ionis) Numidia(e). AVG. bapt. 2, 3, 4 concilia, quae per singulas -es vel provincias fiunt. CONC.^S II 3, 3 vers. ant. p. 67, 7 sicut Tatteus et Doris -es sunt sub Nicaea, sic eqs. (gr. II 1, 3 p. 59, 17 ὁρεῶνες). CONC. Epao. a. 517 p. 29 l. 164 veduaram (i. vid-) consecrationem ... ab omni -e nostra ... abrogamus. RVSTIC. CONC.^S I 4 p. 62, 34 episcopi, qui sunt in -bus nostris (cf. I 5 p. 288, 23 et 369, 36 provinciis). p. 76, 19 [-es atque provinciae], ex quibus congregati sumus (cf. I 5 p. 373, 29 p. et dioeceses; gr. I 1, 7 p. 76, 2 ἐπαρχίαι καὶ διοικήσεις). FERRAND. canon. 103 presbyteri alterius -is (legitur in ipso canone gr. Ioh. Schol. tit. 21, 2 ἐπιχώριοι, lat. e. g. Canon. Turner II p. 137 rursus). al. ⑥ *gr. resp. διοίκησις:* CONC.^S II 3, 2 vers. ant. p. 114, 5 episcopi Aegyptiacae -is (p. 116, 13. et saepius ibid.). p. 131, 8 ab Asiana -e. II 3, 3 Rustic. p. 110, 25 servata ... de provin- ciis vel -bus, regula (cf. vers. ant. gubernationibus, gr. II 1, 3 p. 96, 18 τῶν διοικήσεων tantum). RVSTIC. CONC.^S I 4 p. 75, 40 nos Orientalis dioe- cesis universi et quae nobiscum sunt cunctae provinciae, ex Ponti atque Asiae ac Thraciae -e eqs. (cf. I 5 p. 373, 7 diocesi; cf. I 1, 7 p. 75, 21 ἐπαρχίαι). al.

⑦ *in religione pagana significantur areae consecratae:* SENT. leg. Aug. pr. pr. (Année Épig. 2002 n. 1334a; Delphis, ca. a. 110; in controversia de finibus) 3 sententia(m) hieromnemomon, qua consecratam -em) Apol- loni Pythio ... determinaverunt (gr. ibid. 1334b periit). 7 vocabula -um (gr. τῶν τόπων). 22 ita ut ... laeva sacrae) -is Delphorum sint (gr. χώρας]. 25 D. region(is) sacrae) [gr. periit]). ARNOB. nat. 4, 1 (antea: Pietatem, Concordiam eqs.) si vos Romani verba existimantes haec cassa ... divinis tamen -bus consecratis eqs.

2 *varia corporea spatia occupantia, sc.:* a *corpora hominum vel animalium:* α *usu communi:* ① *quaelibet exempla:* ENN. ann. 505 succincti gladiis, media -e cracentes. LVCR. 3, 610 animam in certa -e locatam (3, 617 cur animi ... mens ... unis sedibus et c. -bus ... haeret eqs.). SEN. Oed. 369 in hostia sede nil propia iacet: ... non laeva cordi -o eqs. TERT. anim. 53, 2 mors aut materiarum aut -um aut viarum vitalium eversio est: ... -um, ut cordis, ut iecoris. ieun. 1, 1 ventri pudenda ... adhaerent: spectat corpus et una -o est. virg. vel. 17, 3 velaminis -o (i. pars capitis et cervicum velanda). CAEL. AVR. chron. 5, 10, 107 in -e(m), quae intestinis atque peritoneo interiaceret. PETR. CHRYS. serm. 168, 6 in utero virgineae -is (sc. Mariae). ② *pendet gen. indicans corpus eius- ve partem vel officium (animam p. 754, 3):* LVCR. 3, 140 id consilium (i. animus mensque) ... situm media -e in pectoris haeret. CELS. 4, 1, 5 lien paulum costarum -e in uterum excedens. al. SCRIB. LARG. 46 auris e -e

sanguis e naribus fluit. APVL. Plat. 1, 16 p. 214 sessitandi -o (antea: partes). ibid. e -e cordis venarum meatus oriuntur (CLAVD. 8, 241 sanguinei -o sub pectore c. cf. p. 753, 67. 756, 62). 2, 9 p. 234 trinis animae -bus (quas Plato in diversis partibus corporis collocat). al. TERT. anim. 25, 3 ponderis -o mutatur (sc. fetu in utero se movente). LACT. opif. 11, 9 in extremis palati -bus. HIL. trin. 10, 16 non se natura Christi infinita ... intra -em definiti corporis coartavit (VINDIC. med. 9 ex omni -e c.). al.

β *technice i. q. chorion, i. membrana fetui in utero circumdata (per confusionem vocum q. s. χόριον et χωρίον, ut vid.):* CAEL. AVR. gyn. 1, 91 vocatur ... hec membrana -o' (resp. gr. p. 42, 2 χόριον) et 'vasculum' et 'secunda' et 'preruptio': '-o', quia spatio suo infantem teneat (gr. p. 42, 3 ἀπὸ τοῦ πεχωρηθέναι) ..., vel, sicut alii dicunt, ab eo, quod ex multis rebus constat, ut corus (gr. p. 42, 4 ὁ χορός) a multitudine congesta ap- pellatur.

b *quaelibet res:* VITR. 5, 6, 1 linea ducatur, quae disiungat pro- scaenii pulpitum et orchestrae -em (item de parte aedificii: 10, 16, 7 qua hostium machina accessura erat, ea -e murum pertudit quidam. al. PAPIN. dig. 8, 2, 36 ex -e cuiusque domini [sc. aedium binarum coniunctarum]. RVFIN. Orig. in gen. 2, 1 p. 38, 17 H. inferior -o arcae Noe ..., quae in fundo est, ... superior eqs. [gr. frg. 10 ἡ ... κατωτέρω ... στέγη. cf. p. 39, 3 H. inferiores partes]). PAVL. FEST. p. 221 -em (sc. paginarum in libro, v. vol. X 1, 84, 75 sq.). SEN. nat. 2, 27, 2 (explicit causas tonitruum; aliter l. 63) ubi ... umida illa -o, est et exitum cludit (cf. i. pars nubium, intra quam aër concluditur). PETRON. 102, 4 gubernacula navis ..., a quorum -e funis de- scendit.

3 *caelum vel totum mundum (v. etiam p. 755, 66 sqq. 756, 34; pendet genere saepe, sc. maxime caeli, v. l. 32. 46. p. 755, 1. al. [cf. p. 755, 50 sqq. 756, 43], ceterum e. g. mundi l. 33. 71 sq. p. 755, 3. al. [cf. p. 755, 64], poli l. 42 [cf. p. 756, 2], rerum l. 75):* a *-es sunt partes caeli, sicut e terra observari possunt:* α *quae cum orbe caelesti circumagi vi- dentur:* CIC. Arat. 22 summa ab -e Aquilonis flamina pulsant Persea. 193 Aram sub media caeli -e locatam [gr. 414 μεσοῦν ... οὐρανῶ]. MANIL. 1, 575 tertius circulus, sc. aequinoctialis, in m. mundi -e locatus. VITR. 9, 2, 2 cum luna m. caeli teneat -es. al. GERM. 384 stellae quaedam m. -e locatae [i. inter duo signa; cf. gr. 391 μέσοι, sc. ἀστέρες]. HYG. astr. 3, 40). Tim. 37 eos deos (i. planetas), qui prope copulenter contrariaque -e, ... verbis explicare (cf. gr. 40^c καταναγκῶν). nat. deor. 2, 50 mutatur ... -o lunae; quae cum est aquilonia aut australis eqs. AVGVSTVS Plin. nat. 2, 94 sidus crinitum ... in -e caeli sub septentrionibus est conspectum. MA- NIL. 5, 390 in -e tuae, Capricorne, figurae. al. GERM. 231 zonae -e mican- tis Andromedae. SEN. nat. 7, 27, 6 facies cometarum multarum stellarum amplexa -em. LVCAN. 3, 254 nulla signiferi -e poli. GELL. 13, 9, 6 imago Tauri ... quasi depicta est locis -busque Pleiadum. CHALC. comm. 78 e -e Geminorum ..., e finibus Sagittarii. al. β *quae fixae videntur, sc. inter cardines, verticem sim. (cf. B3):* CIC. Arat. 472 cum se medium caeli in -e locavit ... Aquarius. VERG. Aen. 8, 528 arma inter nubem caeli in -e serena ... rutilare vident (respic. prodigium ut: Ov. fast. 3, 371 a media caelum -e dehiscere coepit. STAT. Theb. 3, 524 clara -e profundi aetheros ... statuerunt agmina cycni. OROS. hist. 4, 13, 12 tres lunas distantibus caeli -bus exortas apparuisse. 5, 18, 3 a -e septentrionis). Ov. Ib. 38 (per adynaton) prius eadem -o vesper et ortus erit, quam eqs. MANIL. 2, 865 quae super exortum est a summo tertia caelo, infelix -o est (sc. una e partibus dodecatropi, quae appellantur e. g. 857 partibus ... mundi, 872 sors ... mundi, 899 locum, 959 templorum; v. Housman, ed. 1912, 95 sq.). VITR. 1, 2, 7 capiantur lumina pinacothecis ... a septentrione, quod ea caeli -o neque exclaretur neque obscuratur solis cursu (item respic. aedificia luce diei illuminanda: 1, 4, 2. 6, 6, 3 a meridie calidisque -bus). SEN. nat. 5, 17, 4 meridianus circulus, qui in horizonta concurrit, -es duas adiecit (antea: decem partes). al. in eodem opere. PLIN. nat. 2, 120 ventum quen- dam media -e inter septentrionem et occasum solstitialem (sim. ibid. ite- rum). APVL. mund. 11 p. 314 aquilo, qui VII stellarum (i. septentrionum) -e generatur. al. γ *quae nubibus occupantur:* LVCR. 6, 120 cum nubes se radunt, aridus ... sonus ... diu ducitur, exierunt donec -bus artis (inter causas tonitruum; aliter l. 23).

b *-es sunt partes mundi:* α *ubi collocata sunt vel quas transeunt corpora caelestia sim. (-o est terra l. 71 sq., pars figurae res caelestes repraesentantis p. 755, 75 sqq.):* CIC. rep. 6, 17 mediam fere -em septem globorum Sol obtinet (item de loco solis: HYG. astr. 1, 8, 2 sol ... per mediam -em sphaerae currens. CHALC. transl. p. 39^b e -e secundi a terra globi [gr. ἐν τῇ πρώτῃ δευτέρῃ τῶν περιόδων, cf. Cic. Tim. 31 secundum ... ambitum]). nat. deor. 2, 17 in terra, hoc est in crassissima -e mundi (ipsa terra -o est ut: BOETH. cons. 2, 7, 4 huius terrae ... tam exiguae in mundo -is quarta fere portio incolitur). LVCR. 5, 534 terra ... ut in media mundi -e quiescat (sim. de -e, quam occupat terra: Ov. fast. 6, 273 in media rerum -e. HYG. astr. 1, 8, 1 mundi media -e). VITR. 9, 1, 16 tangit

[Reineke]

congelatas caeli -es (*respic. cursus Saturni ut*: SEN. nat. 1 praef. 13 illa -o caelestis per triginta annos velocissimo sideri viam praestat). SEN. nat. 7, 14, 4 multas esse *stellas* et in multis mundi -bus. *al. in eodem libro*. APVL. mund. 33 p. 363 *astra* easdem sublimitates -um tenent (gr. 400a20 τὸν αὐτὸν ... τόπον). *al. in eodem opere*. FIRM. math. 1, 10, 14 luna in postremis caeli -bus collocata (*i. prope terram; sim. de eadem* 4, 1, 6). CHALC. comm. 85 agantur ... e -e Θ obliquae duae lineae eqs. (*in figura geometrica, qua ostenditur motus planetarum, ut ibid.*: HZ -e peragrata [antea: EH ambitu lustrato]). 96 -em seu circulum Iovis. *al. β ubi habitant vel quas transeunt animantes* (cf. B1): CIC. fin. 2, 102 Epicurus innumera-biles mundos infinitasque -es ... mente peragravit (-es mundi non re vera, sed cogitando transeuntur ut: nat. deor. 1, 54 inmensam ... magnitudinem -um ..., in quam se iniciens animus ... peregrinatur. cf. l. 52. p. 756, 14 et APVL. mund. praef. p. 287 cum mundum homines ... corpore adire non possent, ut ... illas -es inspicerent, ... animo ... per caeli plagas peregrinati sunt [gr. 391a10 ὡς ὅσον]). Tusc. 1, 43 (antea: caelum hoc, in quo nubes ... coguntur) quam -em cum superavit animus ..., insistit. Ov. met. 1, 72 ne -o foret ulla suis animalibus orba, astra tenent caeleste solum formaeque deorum eqs. 2, 203 equi Phaëthontis per auras ignotae -is eunt. TERT. scorp. 10, 16 ipso domino hominibus non aliam -em mundi destinante[m], sc. quam terram. CHALC. comm. 129 quinque -es vel locos ... Plato esse dicit in mundo capaces animalium (v. Ps. Plat. epin. 981^c, 5 sqq.). *al. γ cetera exempla*: CIC. Tim. 26 animus ... extremitatem caeli a suprema -e rotundo ambitu circumiecit. LVCR. 1, 965 (*respic. 958 omne, quod est; 963 summam rerum*) non refert, quibus adsistas -bus eius: in omnes partes infinitum est. Ov. met. 12, 41 orbe locus medio est ..., unde quod est usquam, quamvis -bus, absit, inspicitur ...; Fama tenet eqs. (ι abl. mensurae). VITR. 8 praef. 1 quae ... de aëre nascerentur, item in caeli -es reverti. SEN. epist. 108, 20 nihil perire in hoc mundo, sed mutare -em. APVL. mund. 35 p. 365 deus regit cuncta[s] naturas formas, quae (quas codd.) diversis -bus commovens (cf. gr. 400b12 ὅπου βούλεται). COMM. apol. 120 Christus sumptus est in carnem, quem -o nulla capebat. *al.*

4 mare: CIC. de orat. 1, 60 sine -um terrestrium aut maritimarum scientia. LVCR. 6, 892 multis ... praebet -bus aequor aquam dulcem. BELL. Alex. 45, 1 Octavius ... substitit ad insulam Tauridem; qua -e Vatinius insequens navigabat. LIV. 10, 2, 14 nulla -e maris Hadriatici prospere adita (TERT. cult. fem. 1, 9, 1 per ... unamquamque -em m. CHALC. comm. 84 omnibus. ALC. AVIT. carm. 5, 596). 36, 43, 1 est ventosissima -o inter Cycladas. SEN. epist. 14, 8 cautiore nauta longe ab illa -e verticibus infami cursum tenet. *al.*

B specialia quaedam: **1 in religione et philosophia**: **a paganorum**: **α de locis infernis post mortem habitandis**: PLAVT. Bacch. 198 -es colere mavellem Acherunticas. CIC. Cluent. 171 in sceleratorum sedem atque -em. VERG. Aen. 6, 670 (*loq. Aeneas*) dicite, felices animae, ... quae -o Anchisen, quis habet locus? 6, 886. SEN. Thy. 21 -e ... impia. epist. 82, 16 carcer infernus et perpetua nocte oppressa -o. CLAUD. rapt. Pros. 1, 225 (*simul respic. omnes -es mundi*) cur ... regna Plutonis quiescunt? nulla sit immunitas -o ab amore. 2, 326 pallida ... -o. **β de sede deorum, daemonum sim.** (religionis l. 50; cf. l. 19): CIC. nat. deor. 2, 60 dii purissima ... in -e caeli collocati (LVCR. 1, 64 gravi sub religione, quae caput a c. -bus ostendebat eqs. Ov. met. 15, 62 Pythagoras licet c. -e remotos [-tus var. l.] mente deos adiit. ARNOB. nat. 6, 8 p. 316, 8 in summis c. -bus). VAL. FL. 2, 118 Iuppiter Famam placidis -bus arcet aetheris (cf. l. 27). APVL. Socr. 9 p. 140 daemonibus tribuenda est pro loci medietate media natura, ut ex -is ingenio sit etiam cultoribus eius ingenium (cf. l. 13 p. 147 daemones sunt ... inter nos ac deos ut loco -is ita ingenio mentis intersiti). TERT. adv. Val. 31, 1 Achamothe (i. aeon gnosticorum) de -e medi(e)tatis, de tabulato secundo in summum transferetur. MART. CAP. 1, 45 in sedecim discerni dicitur caelum omne -es, in quarum prima sedes habent ... dii Consentes eqs. *al. γ de qualibet sede animarum*: TERT. anim. 54, 3 (ironice in eos, qui mortuos sapientes in aethere sim. collocant, erudiendos autem circa terram) ubi erit scholae -o in tanta distantia deversoriorum? ARNOB. nat. 2, 51 numquam vidistis animas sede ab supera et -e descendere. 2, 63 quibus in mundi partibus aut -bus fuerint.

b Christianorum et Iudaeorum: **α de sede beatorum, protoplastorum, dei sim.** (sc. maxime de caelo, paradiso): TERT. anim. 55, 4 (*respic. apoc. 6, 9*) Iohanni in spiritu paradisi -o revelata, quae subicitur altari eqs. (PRVD. ham. 839 -bus in p. cf. HIER. epist. 22, 19, 4 [ad virginem religiosam] tua -o paradisi est). adv. Marc. 1, 9, 3 illum deum Marcionis -o latebrarum obumbravit. HIER. epist. 21, 10, 2 (antea affertur Is. 9, 2, v. p. 756, 21) -o, quam possessuri sumus mundi corde atque viventes. 22, 1, 1 (postea affertur psalm. 26, 13 in terra, v. p. 756, 18) ut ... habitet anima humana in -e viventium (cf. -o vivorum: AVG. serm. 193, 1 [pendet e p. 756, 19] in excelsis ... vita, quia ibi -o v. VEN. FORT. carm. 9, 2, 120. al.). PRVD. cath. 10, 151 quam -e iubebis, deus, animam requiescere puram?

gremio senis addita sancti recubabit, ut est Eleazar (Luc. 16, 23). PAVL. NOL. epist. 32, 6 (vers.) p. 281, 24 in -e poli ... aut paradisi (PROSP. carm. de ingrat. 866 Ps. PROSP. carm. de prov. 280). AVG. civ. 20, 21 p. 457, 14 (*spectat ad Is. 66, 12*) in illius felicitatis -e, quae in caelis est (cf. l. 6). serm. 229E, 1 coll. Morin p. 467, 8 sq. venit Christus ... ad -em [mortis], de -e vitae, ad -em [laboris], (9) de -e felicitatis (ι ad l. 20sq.). PETR. CHRYS. serm. 168, 6 Christus Adam in -e vitalis pascui conlocarat. *al. β de locis infernis sim.* (sc. velut sede mortuorum): TERT. anim. 55, 2 -em inferum subterraneam. adv. Marc. 4, 34, 11 aliud ... inferi ..., aliud quoque Abrahae sinus; nam ... magnum ait scriptura intercidere -es istas profundum (*respic. parabola divitis et Lazari* [Luc. 16, 19 sqq.] ut: 4, 34, 13 v. p. 682, 72. PETR. CHRYS. serm. 123, 6 inferni ... -o. cf. l. 1). HIL. trin. 10, 34 infernae sedis -e. PETR. CHRYS. serm. 5, 4 (in interpr. allegorica; *respic. p. 749, 11*) gentilitas ... ad longinquam diaboli -em animo est peregrinata, non loco. **γ de terra**: velut habitatione viventium (quamquam Christiani locos ad vitam futuram referre possunt, v. e. g. p. 755, 74): VET. LAT. psalm. 26, 13 (Hier. epist. 21, 10, 2. al.; cf. p. 755, 71) credo videre bona domini in -e viventium (gr. ἐν γῇ, cod. 300. al. et Vulg. in terra). 114, 9 (cod. 306. al. et VVLG.) placebo domino in -e vivorum (gr. ὡς ὅσα). velut loco miseriae, mortis sim.: VET. LAT. Is. 9, 2 (Cypr. test. 1, 21, sim. al. et VVLG.) qui habitatis in -e umbrae mortis, lumen lucebit super vos (gr. ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, ut loco inde pendente Matth. 4, 16 [cod. 3. al. et VVLG.]). AVG. conf. 4, 12, 18 beatam vitam quaeritis in -e mortis (serm. 229E, 1 v. l. 5. 229H, 2 coll. Morin. p. 481, 1 [cf. p. 480, 26 miseriae bis]. al.). in psalm. 114, 8 in -e mortuorum (vivorum var. l.), id est in carne mortali (cf. QVODV. symb. 3, 12, 3 ad -em mortalium). *al.*

2 in arte memoriae -es mente conceptae locos continent, quibus oratores memoriam adiuvant (cf. locus vol. VII 2, 1595, 48 sqq.): RHET. Her. 3, 19, 31 commodius est in derelicta quam in celebri -e locos conparare. 3, 19, 32 cogitatio ... quamvis -em potest amplecti et in ea situm loci cuiusdam ... architectari; quare licebit ... nosmet ipsos nobis cogitatione nostra -em constituere.

3 in disciplina augurali (sive -es caeli sunt, sive terrae): CIC. leg. 2, 21 augures caeli ... fulgura -bus ratis temperant. nat. deor. 2, 9 Atti Navi lituus ille, quo ad investigandum suem -es (relig. var. l.) vineae terminavit (*de eadem re*: div. 1, 31 per lituum -um facta descriptio [Halm, desc-codd.]. ibid. quarta parte vineae ... in -e(s) distributa). div. 1, 30 eo lituo Romulus -es direxit tum, cum urbem condidit. VARRO ling. 7, 9 (cf. 8 dictum est templum locus augurii aut auspicii causa ... finitus) in hoc templo faciundo arbores constitui fines apparet et intra eas -es, qua oculi conspiciant eqs. LIV. 1, 18, 7 augur lituo -es ab oriente ad occasum determinavit. 1, 34, 9 aquilam ea -e caeli ... venisse.

II translate vel in imag.: **A usu communi**: **1 varia exempla (-es vocantur homines l. 51. 64)**: **a pendet gen. vel pron. poss. indicans: statum, actionem sim.** (addasne p. 747, 29?): PLAVT. Mil. 233 (servus ad senem) tace, dum in -em astutiarum mearum te induco, ut scias ... mea consilia. 886 multos saepe vidi -em fugere consili prius quam reperta(m) habere(nt) (nisi ad p. 745, 5sq.). AVG. beat. vit. 1, 1 ad philosophiae portum, e quo iam in beatae vitae -em solumque proceditur. conf. 2, 10, 18 defluxi abs te ..., deus meus, ... et factus sum mihi -o egestatis. 7, 10, 16 inveni longe me esse a te, deus, in -e dissimilitudinis (pendere vid. e Plotin. 1, 8, 13 ἐν τῷ τῆς ἀνομοιότητος τόπῳ). in euang. Ioh. 22 (= serm. 126C), 3 Christianus quasi de -e infidelitatis ad -em fidei transitum fecit moto corde, non moto corpore. QVODV. cant. nov. 1, 22 'vetera transierunt' (II Cor. 5, 17): transiit -o vetustatis ..., succedit Hierusalem eqs. *quidlibet*: CIC. orat. 141 repugnante eloquentia vix suas -es finesque defenderet iuris scientia. CHALC. comm. 302 haec sensilia sunt temporaria, ... a -e nostrā (i. nobis rem tractantibus) primariā, ad naturam versus vero secunda, rursus intellegibilia e -e quidem naturae (i. sec. naturam) priora, iuxta nos vero secunda sunt. PETR. CHRYS. serm. 166, 5 ut ... -em nostri cordis possideat turba virtutum. ORIG. in Matth. ser. 27 p. 46, 10 qui ... spiritalia scripturarum ... suscipiunt, habent in se animas ... prophetarum, ipsi quasi -o viventium prophetarum effecti. **b sine gen. sim. pendente**: LVCIL. 189 si tam corpus loco validum ac -e maneret, scriptoris, quam vera manet sententia cordi (ι 'tamquam miles' Marx, comm. 1905, 80).

2 pertinet ad sermonem: CIC. de orat. 2, 5 bene dicere ... non habet definitam aliquam -em, cuius terminis [saepa] teneatur (ι sc. ars dicendi sim.). 2, 147 (146 scrutari locos, ex quibus argumenta eruamus) nosse -es, intra quas vēnere et pervestiges, quod quaeras (postea: ubi eum locum omnem cogitatione saepseris eqs.; item respic. τόποι rhetorici: 2, 236 locus ... et -o quasi ridiculi ... deformitate quadam continetur). 3, 22 quascumque in oras disputationis -esve delata est eloquentia. FRONTO p. 136, 6 ut -es verborum et saltus noverimus. VIRG. gramm. epist. 2, 6, 3

Latinitatis totius -o (*Mai*, neg- *cod.*) et, ut ita dicam, pelagus immensum.

B in sermone technico: **1 artis metricae:** **a** -o est pars versus, quam occupat pes (saepe accedit numerus): respic. versus dactylicus: DIOM. gramm. I 494, 20 hi ... pedes, i. dactylus et spondeus, ... sex -bus distributi (494, 34. 495, 32). 495, 15 bucolici sunt, quotiens in quarta -e dactylus finiens partem orationis invenitur (syn. 9 loco). 503, 4 tertiam -em pentametri. PS. MAR. VICTORIN. gramm. VI 108, 26 in secunda vel quarta -e (syn. 25 sede). *al.* cetera exempla: DIOM. gramm. I 503, 29 quarta ... -e versus iambici. PS. MAR. VICTORIN. gramm. VI 82, 22 trochaei seu spondei -bus. 110, 24 tertia -e diphilii metri. 132, 19 in iambicis solet ... tribrachys ... isdem -bus, quibus iambus, recipi. *al.* **b** -o est pars pedis: DIOM. gramm. I 502, 16 (tit. 502, 15 de pedum -e) -es pedum sunt quinque, thesis, arsis, basis, synzugia, dipodia: thesis in dissyllabis constat, arsis in trisyllabis, cetera ... in tetrasyllabis eqs. (locum obscurum huc refert Del Castillo, *Fortunatae* 2, 1991, 231 sqq., partes intellegens pedis pentasyllabi). 505, 14 prima ... -o primae gressionis, antispasticae magnitudinis (i. sim. 505, 30). PS. MAR. VICTORIN. gramm. VI 48, 11 tribus brevibus syllabis in prima -e paeonis quarti positus.

2 artis musicae: -o est locus, quem occupat sonus in spisso q. d. (i. inter tres sonos graviore tetrachordi): MART. CAP. 9, 945 βαρύπικνοι ... sunt soni, qui velut -es primas spissi retentant, μεσόπικνοι vero eqs. (postea: media ..., ultima. i. cf. Aristid. Quint. 1, 6 p. 9, 16 sq. τὰς πρώτας χώρας τοῦ πικνοῦ).

per paronomasiam iuxta ponitur ratio p. 748, 51, religio APVL. Socr. 14 p. 149.

deriv.: regionalis, regionarius, regionatim, regio, regionosus.

compos.: circumregio, ?corregio, corregionalis.

Reineke.

regiōnālis, -e. a regio. de notione v. l. 41. legitur inde a VET. LAT., adv. -iter iam apud APVL.

i. q. ad regionem pertinens (opp. alius l. 39, communis l. 41. 43, plenarius l. 37, proselitus [i. -lyt-] l. 33): **1 de animantibus eorumque coetu:** masc. pro subst. de indigena: VET. LAT. lev. 18, 26 (cod. 104) nefas non facietis ..., -is (...) et proselitus (gr. ἐγχώριος, cod. 100 quod huius terrae est, Vulg. indigena; cf. Hesych. ad loc. p. 1017^b incolam). HIPPOCR. aer. 22, 2 in Scythia eunuchi fiunt plurimi ...; -es ... causam istam adplicant deo (gr. οἱ ... ἐπιχώριοι). attributive: AVG. bapt. 3, 2, 2 p. 197, 16 nullo quidem sive plenario sive saltem -i concilio (item opp. 7, 53, 102 p. 373, 22). HIPPOCR. aer. 12, 9 (loco corrupto, v. app. crit.) neque -is neque alterius gentis (gr. ὁμοφύλου). **2 de rebus** (pro gr. ἐπιχώριος HIPPOCR.): SERV. auct. georg. 4, 298 omnes ... venti praeter enchorios, id est -es (cf. HIPPOCR. aer. 1, 2 flatus ventorum ... communes ... et in singulis provinciis -es qui sunt [4, 1 flatus]. 15, 7 aura). HIPPOCR. aer. 2, 1 neque -es morbi neque ... communis (3, 4. cf. 3, 9 aegritudines [4, 7]). ORIBAS. syn. 2, 56, 25 La p. 123, 13 crocus optimus est corigius -is, recens (i. Aa provincialis, gr. ὁ Κωρύκιος, cf. Onom. vol. II 660, 2 sqq.). PRISC. LYD. solut. 8 p. 89, 12 secundum -es formas ... animalium et germinum.

adv. **regiōnāliter**. i. q. respectu regionis: cuiuslibet: APVL. mund. 23 p. 340 quae, i. flammae, aquae sim., ... illi terrae cum -r videantur esse pestifera, ad omnem salutaria sunt. eius, de qua agitur: CAEL. AVR. acut. 2, 29, 157 a commorantibus inquirere, utrum ... obesse -r videatur phlebotomia (cf. 2, 22, 129 utrum regio ... permittat phlebotomiam).

compos.: cf. corregionalis.

regiōnāns v. regio. **[regiōnāris, -e v. l. 72.]**

***regiōnārius**, (-a, -um). a regio. abbreviatur reg p. 758, 8. 13 sq. al., re p. 758, 17, r p. 758, 9. 19. NOT. Tir. 38, 23^a (cod. F. al.) -us (cf. 38, 23 iuxta aliam notam regionosus [cod. A. al., sed K -us perperam]). [falsa var. l. pro leg- LIB. col. I p. 232, 17, cf. infra p. 758, 5.]

i. q. ad regionem pertinens (urbis, Italiae, provinciarum quarundam; non leguntur nisi formae masc., praeter p. 758, 26 de viris sive attributive sive per appositionem, sed solum positae l. 72. p. 758, 15. 25): **1 in re privata** Caesaris (viri clarissimi l. 67) de servo vel liberto, cui cura regionis cuiusdam mandata est (in inscr. saec. II vel III praeter l. 66): **a iuxta subst.:** INSCR. Année Épigr. 2012 n. 642 (e Sardinia) Axiocho Ner(onis) Claudi, sc. futuri imp., ser(vo) regi(ō)ario (CIL IX 947 [v. Année Épigr. 1969/70 n. 164] Vitalis [Cl(audi) Severi c(larissimi) v(iri), ser(vus) regi(ō)narius] [pec(uarius) Mommsen. i. v. Prosopogr. imp. Rom. 2 C 1024]. INSCR. Année Épigr. 1971 n. 120 [= 1972 n. 227; e Sardinia] Alexander Aug(usti) ser(vus) -us). 1972 n. 43 (Romae) Hilarus Augustae incertae libertus) pr(oc)urator -u(s). 1973 n. 533 (Prymnessi) Augustorum libertus tabularius regionaris (i. -ius) Ipsina(e) et Moeteanae regionum. **b solum ponitur:** CIL XV 8020 (in signaculo) Ampliati Aug(ustorum) regi(ō)arii. INSCR. Année Épigr. 1919 n. 69 (Capuae) cuidam regi(ō)ario region(is) Stata(nae) Nicianus Aug(usti) n(ostr)i verna.

2 in re publica significatur miles stationarius, qui commodi publici causa in regione quadam positus est (abiit in sermonem gr. INSCR. Journ. Rom. Stud. 2, 1912, 81 [Antioch. Pisid.] ἐκατόνταρχον ὁγεωνάριον. HESYCH. lex. P 170 ὁγεωνάριος γετονάριος): **a** centurio -us (sunt qui restituere temptent -um c. pro leg- c. PLIN. epist. 10, 77, 1 et TRAIAN. ibid. 10, 78, 1, sed legionarios evocari in provincias inermes absurdum non est): TAB. Vindol. II 250, 8 Annio Equestri (c.) -o ... rogo, ut commendes quandam. III 653 (in parte aversa) ab ... (c.) regi(ō)ario. CIL III 7420 (saec. II med.) quidam (c.) leg(ionis) i Ital(icae) r(egionarius) ((f)rumentarius) edd., sed v. Speidel, Zeitschr. Pap. Epigr. 57, 1984, 185 sqq., qui affert alios c. -os eiusdem regionis Montanensis). INSCR. Brit. I 152 (saec. II?) locum religiosum ... repurgatum reddidit C. Severius Emeritus (c.) regi(ō)arius. Hung. III 663 (a. 210) quidam (c.) leg(ionis) i ad(iutricis) regi(ō)arius. *al.* (c. excidisse vid. in titulo mutilo CIL XIII 2958). **b solum ponitur, sc. de centurione -o eiusque militibus (si recte explicavit Speidel, l. cit.):** CIL III 12385 (saec. II med.) templum ... per regi(ō)arios Mont(anensium) restituit legatus (per re(g)ionem) edd.). INSCR. Année Épigr. 1975 n. 743 (Montanae, saec. III¹) quidam (centurio) l(egionis) i Ital(icae), pra(ep)ositus) n(umeri) c(ollecti) r(egionariorum), (Speidel addens alia exempla harum notarum, quae vulgo n(umeri) c(ivium) R(omanorum) solvi solent).

3 in ecclesia significatur, qui scholae cuidam unius ex septem regionibus urbis praepositus est (cf. p. 753, 6sqq.): generaliter: GREG. M. epist. 8, 16 l. 10 et 12 sicut in schola notariorum atque subdiaconorum ... olim sunt -i constituti, ita quoque in defensoribus septem, qui ... placuerint, honore -o decorentur. de singulis -is: GREG. M. epist. 8, 4 l. 21 Iohanne -o ad nos remeante (de eodem 9, 221 l. 2, cf. Prosopogr. Chrét. II 1, 1125 sq.). 9, 123 tit. Savino subdiacono -o (de eodem 10, 2 tit., cf. ibid. II 2, 1977 sqq.; ceterum: INSCR. Notiz. Scavi 1923 p. 173 [bulla plumbea] Iohannis s. -i. Arctos 35, 2001, 241 [saec. VI/VII], alios s. -os memorat in pontificatu Silverii [a. 536/7] pars medii aevi Lib. pontif. p. 147, 11. 13).

compos.: subregionarius.

regiōnātim adv. a regio, cf. vicatim, pagatim. i. q. per singulas regiones: LIV. 40, 51, 9 censores mutarunt suffragia -mque generibus hominum causisque et quaestibus tribus discriperunt (v. e. g. Briscoe, comm. 2008, ad l.). 45, 30, 2 (contextu corrupto respic. regiones Macedoniae). SVET. Iul. 39, 1 edidit ... ludos ... -m urbe tota.

regiōno, -āre. a regio, cf. rurare. non legitur nisi part. praes. regiōnāns, -antis pro subst. masc., i. q. in regione degens, regionarius: custos (cf. l. 1): PASS. Montan. 3, 1 adprehensis nobis post tumultum et apud -es in custodia constitutis. incolā: SCHOL. Hor. sat. 1, 6, 113 (in explic. inepta) vespertinum forum dicitur, quod est regionum urbis singularum proprium, ad quod (quam trad.; an quae, sc. fora?) ... usque ad vesperam -es viciniore procedunt.

regiōnōsus NOT. Tir. p. 757, 58. a regio.

[regiōsus: repolis GLOSS. corruptum.]

regiō v. regyro. **regist-** v. etiam regest-.

[registro, -āvi, -āre, verbum a registru(m) derivandum vix recte conicitur RVSTIC. Conc.^s I 4 p. 93, 12 quasdam propositiones regiraus, et rerum composuimus modos (i. trad., registravimus Schwartz, sed exspectes potius notionem conscribendi vel recitandi quam in registru(m) referendi; direximus edd. vet. sec. p. 93, 16).]

registru(m), -ī n. [a regerere, -gestum, quod suffixo instrumentali -tro- auctum est (cf. e. g. haustum ab haurire, haustum et Leumann, Gramm. 1977, 312 sq.); vocalis -i- redit ad formam variam regista pro regista, v. p. 731, 11. Mei.] [it. vet. legistro (per dissimulationem vel sec. lex; rec. reg-), francog. registre, cat. vet. legistre (rec. reg-), hisp. registro, port. vet. registro (rec. -to; cf. l. 55); sunt qui formas referant ad regestum. cf. M.-L. 7169 et Faré, Postille. Battisti-Alessio V 3224. Cortelazzo-Zolli² 1339 sq. Wartburg X 206 sqq. Coromines IV 492. Coromines-Pascual III 147. Machado³ V 65. Schd.-Cr.] [falsa var. l. pro regestum HIST. AVG. Prob. 2, 1.]

titulus collectionis epistularum regestarius GREG. M.; ipsa vox apud Gregorium non legitur, sed laudatur a posterioribus: ILDEF. vir. ill. 1 (in capite spurio?) epistulas in libris duodecim distinxit, -um nominandum esse decrevit. SVPERSCR. Greg. M. epist. cod. r2 epistulae ex -o beati Gregorii papae (item cod. R1. al., registro r1). Bk.

***regius**, -a, -um. a rex (item PRISC. gramm. III 479, 5). no-tatur in nominibus propriis urbium (v. p. 765, 52 sqq.): r CIL VIII 22247, 23 (a. 220), re INSCR. Année Épigr. 1989 n. 882 (saec. II med.; si recte solvitur). CIL XIV 4378, 13 (a. 190), rg INSCR. Dessau 9455 (saec. IV vel V), reg INSCR. Afr. Cagnat 455, 5 (a. 198/211). CIL VIII 17402, 10 (saec. II/III). al. NOT. Tir. 27, 72 -us. de formis: una i scriptis: gen. sing. -gi VELL. 2, 37, 5; nom. plur. -gi CIC. rep. 5, 3 LIV. 42, 57, 11. al. in cod. Vind.;

[Pieron]

dat., abl. plur. -gis CIC. rep. 2, 29 LIV. 42, 60, 1. *al., ubi dubites, an quaedam potius ad l. 21sq. pertineant. formam -as p. 760, 20 pro gen. interpretatur* POMP. gramm. V 180, 5 hoc voluit dicere, ... thesauros τῆς custodias τῆς regias, graeca declinatione. *vocat. sing. -e non nisi p. 767, 48. compar. et superl. desunt, sed cf. magis -us p. 764, 63. 765, 3. 25, quam -us p. 765, 6. de notione et differentia (v. etiam infra suis locis et s. v. regalis p. 717, 69sq.).* PRISC. gramm. II 68, 16 (*agitur de possessivis*) 'us honos' pro 'regis honor' (*spectat ad p. 760, 51*). GLOSS. -us: βασιλικός. regalis. -a: regina. *al. legitur inde a* LIV. ANDR., PLAVTO, TAB. triumph. p. 764, 25, ACC., SCAURO, CRASSO, VARRONE, CIC. *per totam latinitatem, praecipue apud rerum scriptores (plus quam 350^{ies} apud LIV.); abiit in sermonem gr., sc. maxime ὄνυ- p. 767, 5. 22. 25, sed ὄνυ- p. 761, 68. [langob. alp. (Lugano) rèc 'ius in lacu piscandi' (cf. p. 761, 16sq.); raet. or. strà rēga 'via principalis' (Atlante storico-ling.-etnogr. friulano II, 1974, tab. 287 loc. 213; cf. p. 765, 58); a regia, sc. porta (cf. p. 770, 19); it. vet. reça, regge fem., venet. (Vicentiae), aemil. reza, raet. centr. (Val Gardena) rāzes et (Agordino) réda, réza, prov. rieja 'ecclesiae porta, ostium vel spatium medium, cancelli' sim.; fort. addas hisp. reja, cat. et port. reixa (Houaiss 2420). cf. M.-L. 7169a et Faré, Postille 7174. Battisti-Alessio V 3222. Wartburg X 208. Coromines VII 220 sq. Corominas-Pascual IV 860 sqq. Schd.-Cr.]* **I** *confunditur in codd. c. rex (exempla certiora, cf. quod diximus l. 2)* LACT. inst. 1, 18, 8 FIRM. math. 8, 14, 1. *al. (in var. l. falsa e. g. ENN. scaen. 228 CIC. Deiot. 26 NEP. Con. 4, 3; restit. LIV. 44, 3, 1, fort. recte BELL. Afr. 58, 2), regnum CIC. Sull. 25. 29 fin. 3, 52. al. (in var. l. falsa PANEG. 2, 12, 2); loco lacunosus CARM. de bell. Aeg. frg. 1°, 2 FEST. p. 278.]*

exempla sic digerenda esse putavimus:

I *i. q. ad regem pertinens, regi proprius vel aptus:*

A *generatim:*

1 *notione communi potius de iis, quae (qui) regis sunt:*

a *vario respectu:* **α** *-ae sunt res: l. 64 (quas rex possidet, quibus utitur l. 65; quas rex dat, facit, mandat p. 760, 73; quae cum rege contrahuntur, ab eo imponuntur p. 761, 34; quae ad regem vario modo pertinent p. 761, 47). β* *-i sunt homines vel coetus hominum: p. 762, 17 (usu adi. p. 762, 17; subst. masc. p. 763, 4).*

b *respicitur potestas regis, regnum: p. 763, 25.*

c *respicitur persona regis: p. 763, 57 (de regis animo, qualitate, affectibus p. 763, 57, corpore p. 764, 8).*

2 *praevalente notione qualitatis potius de iis, quae regi apta sunt, conveniunt sim.: p. 764, 19 (in bonam partem p. 764, 22, in malam partem p. 765, 7).*

B *speciatim et fere technice: p. 765, 44 (respic. genus chartae p. 765, 47, loca quaedam p. 765, 52, morbus -us p. 766, 18, arbores earumve fructus p. 766, 61, herbae p. 766, 74, varia p. 767, 32).*

II *i. q. regis qualitate, condicione sim. praeditus: A* *-i sunt animantes eorumve mentes: p. 767, 42. B* *-ae sunt res: p. 767, 60.*

f. pro subst. regia, -ae (et inde n. pl. regia): p. 767, 73.

adv. regie: p. 770, 71.

I *i. q. ad regem pertinens, regi proprius vel aptus (ubicumque regis mentio fit, scias etiam propinquum regis, e. g. p. 761, 12, vel reginam, e. g. p. 760, 15, vel imperatores Romanos, e. g. p. 761, 66 et LACT. mort. pers. 29, 3 [de C. Iulio Caesare p. 761, 2. 10] significari posse): A* *generatim (iuxta ponitur vel pro syn. est imperatorius p. 760, 59. 764, 49. 765, 5, regalis e. g. p. 763, 35 [disting. p. 763, 31. 764, 9], ceterum v. p. 765, 8; disting. vel opp. privatus e. g. p. 760, 8. 763, 70. 764, 68, servilis p. 763, 48. 765, 4, ceterum v. p. 763, 4; gr. resp. maxime βασιλικός): 1* *notione communi potius de iis, quae (qui) regis (sive cuiuslibet sive certi) sunt, ad regem quodam modo pertinent (addidimus deos paganorum p. 764, 7 [cf. p. 767, 43], deum Christianorum vel Christum e. g. p. 760, 24sq. 763, 45, magistratus regis potestatem habentes p. 760, 46. 763, 34. 38. 40. 43, patronum p. 761, 27, apes p. 762, 43sq.): a* *vario respectu:* **α** *-ae sunt res (animalia p. 760, 60sq.): ①* *quas rex possidet, quibus utitur: A* *instrumenta, ornamenta domorum: throni sim.: LIV. ANDR. trag. 10 Agamemnon in sedes conlocat se -as (LIV. 1, 16, 2 Romana pubes ... vacuam s. -am, i. Romuli, vidit. al. CVRT. 8, 4, 16). LIV. 1, 20, 2 ne sacra (-ae vicis, (ad p. 761, 11) desererentur, flaminem ... sacerdotem creavit Numa ... et curuli -a sella adornavit (CVRT. 5, 2, 13. 10, 6, 4 FRONTIN. strat. 4, 6, 3. al.). 2, 12, 6 adulescens quidam prope -um, i. Porsennae, tribunal constituit. VAL. MAX. 5, 1 ext. 1 solium -um occupasse (6, 9 ext. 7). al. varia: LIV. 37, 46, 4 proconsul triumphans tulit ... supellectilem -am (45, 43, 4 FEST. p. 262 CVRT. 3, 13, 2. al. apud eundem). 45, 35, 3 navis ornata ... spoliis ... -orum textilium. SEN. Ag.*

1002 -i paelex tori. dial. 5, 15, 3 necessaria ... est doloris refrenatio ... ad -am adhibitis mensam (*aliter de cena p. 761, 27sq.*). LVCAN. 10, 423 poterat ... cruor per -a fundi pocula Caesareus. **β** *aedificia, loca sim. eorumve partes (exempla selecta inde a SALL.): ACC. trag. 30 valvae resonunt -ae ([nisi ad p. 768, 15]. 470 v. sonere sensi -as [-ae Klotz, ut pertineat ad p. 768, 15]. VITR. 5, 6, 3. EVSEB. EMES. p. 770, 34). CIC. Verr. II 5, 80 domo sua -a, sc. quae Hieronis fuerat, contentus non fuit Verres (SALL. Iug. 76, 6 LIV. 1, 47, 4. VITR. 2, 8, 9 privatas d. etiam -as. al. SEN. Ag. 875. rem. fort. 13, 2 ducuntur ex plebeia d. in matura funera, ducuntur ex -a [nisi ad p. 768, 15, sc. coll. p. 768, 36]. et saepe, cf. p. 762, 38sq. necnon p. 768, 10sq.). leg. agr. 1, 5 venire ... agros in Macedonia -os (2, 51 Mithridatis. al. LIV. 26, 21, 11 qui a. aut -us aut hostium populi Romani fuisset. al.). Tusc. 5, 61 cum Damocles commemoraret ... magnificentiam aedium -arum (GLOSS. a. -(i)s: ἀψιῶν). CATVLL. 64, 276 vestibuli linquentes -a tecta ad se quisque ... discedebant (VERG. Aen. 1, 631 [Didonis ut: PS. SIL. 8, 153]. 7, 668 [Latini ut: 11, 236. 447]. Ov. met. 13, 638. al.). CAES. civ. 3, 112, 8 theatrum aditus ... habebat ad portum et ad -a navalia Alexandriae (coni. Ramorino, reliqua trad.). BELL. Afr. 48, 2 castris regi(i)s ... positus (52, 3. 85, 4 Alex. 73, 1 LIV. 30, 4, 2. et saepe. FRONTIN. strat. 2, 4, 4). SALL. hist. frg. 4, 12 thesauros, custodias -as (v. p. 759, 2). VERG. Aen. 4, 221 Iuppiter oculos ... ad moenia torsit -a. LIV. 24, 40, 11 pervenire ad tabernaculum -um (32, 5, 13). VITR. 5, 6, 8 uti in scaena mediae valvae ornatus habeant aulae -ae (HIER. epist. 53, 5, 2. al., cf. l. 25sq.; aliter p. 762, 57). al. apud Christ. de caelo: ARNOB. nat. 2, 37 p. 109, 5 si essent animae dei filiae, aulam semper incoherent -am. PRVD. perist. 10, 535 in arce -a. TRACT. in Luc. 5, 1 (respic. Ion. 2, 8) praece Ionas de profundo pelagi ... superna caeli -a penetravit. CARM. CIL VI 41336a, 4 (saec. IV³) Petrus -a claustra, sc. caelorum, tenens.*

β *pecunia, opes, divitiae sim. (id, quo ea servantur, l. 31): VARRO Men. 96 later quod aurum conquadravit -us (i. Croesi, cf. Herodot. 1, 50). 587 (contextu manco) in -am arcam inpancrarunt. CIC. Manil. 66 ab auro gazeaque -a ... animum cohibere (al., v. vol. VI 2, 1721, 62 sqq., ubi addas EPIST. Alex. p. 192, 11). Rab. Post. 45 (verba detractorum) occultat pecuniam Postumus, latent -ae divitiae (VAL. MAX. 4, 3, 2). Tusc. 3, 45 (respic. Enn. scaen. 94 sqq.) exaggeratis ... -is opibus (LIV. 25, 30, 12. al. VAL. MAX. 4, 3, 14. al.). LIV. 24, 21, 3 spe facta ex pecunia -a largitionis (24, 22, 10. al. VAL. MAX. 8, 15, 10. al.). 38, 59, 8 -um aurum (PRVD. cath. 12, 64 magi ... offerunt tus, myrram et a. -um [pertinet simul ad 2a]. PS. GREG. TVR. Thom. 17. adde l. 31). 44, 23, 9 Pellam ad thesauros -os missis quibusdam (FLOR. epit. 3, 11, 5 FIRM. math. 3, 12, 1. al.). al.*

δ *insignia, vestimenta, arma, ornamenta corporis: CIC. Sest. 57 (respic. Ptolemaeus) sedens cum purpura et scepro et illis insignibus -is (58 Pompeius i. -um, quod ille Tigranes de suo capite abiecerat, reposuit [de diademate ut: VELL. 2, 56, 4. 2, 122, 1 VAL. MAX. 5, 1, 10. al.]. rep. 2, 31. BELL. Alex. 67, 1 depositis -is i. [postea opp. privato vestitu]. LIV. 3, 36, 3 hoc i. -um, sc. fasces decemvirosum. al.). rep. 2, 38 quod ... ille Servius Tullius -o ornatu ius dixisset (Tusc. 1, 116 [antea opp. veste famulari]. NEP. Eum. 13, 3 successores Alexandri -um o. nomen, que sumpserunt [l. ad p. 763, 29]. al., adde p. 762, 48). VARRO ling. 7, 40 clupeos. BELL. Alex. 68, 1 Caesar -um vestitum ei Deiotaro restituit (PS. AVR. VICT. epit. 9, 15). VERG. Aen. 7, 814 ut -us ostro velet honos, sc. chlamys purpurea, levis umeros Camillae. LIV. 1, 10, 6 tibi Iovi Feretrio victor Romulus rex -a arma fero (40, 13, 3 LVCAN. 8, 598 PASS. Macc. 11, 26). 24, 21, 7 cum coniurati cruentam -am vestem ... ostentarent (VELL. 1, 2, 1 SEN. Tro. 946 CVRT. 3, 3, 4. al.; in nomine mentisterii domus augustae [ad rem v. Mommsen, Staatsrecht I³ 417 adn. 4]: CIL VI 8551 a v. -a. 8552 a v. -a et Graecula). al. VAL. MAX. 3, 2 ext. 9 puellam -o cultu ornatam, sc. eodem atque Gelonis regis filiae (CVRT. 5, 12, 20. COD. Iust. 11, 12, 1, 1 [a. 457/73] -um ... offerri a privatis c. [antea: imperatorium]). al.*

ε *animalia (huc fort. pertinent p. 767, 47sq.): VERG. Aen. 7, 485 -a ... armenta. LIV. 1, 4, 6 magister -i pecoris (IVST. 1, 4, 7). 24, 21, 4 coniurati quidam -is equis ... Syracusas contendunt (OROS. hist. 2, 6, 3). 37, 39, 13 multitudinem -orum elephantorum ... sustinere. SEN. Oed. 815 -os pavit grege (839 FLOR. epit. 1, 1, 3). al. **φ** *res variae: BELL. Alex. 75, 2 -ae quadrigae. VERG. Aen. 2, 256 puppis [huc spectat GLOSS. IV 461, 39 regalis navis]. DRAC. Orest. 233). PANEG. in Mess. 140 -a lymphia Chosaspes (sc. quam reges bibunt, cf. Herodot. 1, 188 Plin. nat. 31, 35 necnon e. g. Athen. dipn. 2, 23 p. 45^b τὸ βασιλικὸν ... ὄδωρ. an iuxta quam -a urbs est sita?). PROP. 4, 6, 46 vela. LIV. 29, 8, 10 naves (36, 44, 5. 6. al.). 36, 20, 7 praefectus Romanae classis ... -os commeatus ... exceptit. al. SEN. Ag. 427 rate. dial. 5, 21, 2 currum (HIST. AVG. Aurelianus. 33, 2 PAVL. NOL. carm. 24, 798. addas p. 721, 13). al.**

η *quas rex dat, facit, mandat: A* *praemia, dona sim.: SCAVR. or. frg. Val. Max. 3, 7, 8 Scaurum -a mercede corruptum imperium populi Romani prodidisse. CIC. Verr. II 4, 65 candelabrum quoddam dig-*

[Pieroni]

nam rem esse regno Syriae, dignam -o munere (5, 184 p. 764, 9. fam. 6, 19, 2 de curatione aliqua m. -orum, sc. *ludorum ab C. Iulio Caesare praebitorum*. SEN. contr. 2, 1, 29 m. ... -a, i. *Pyrrii*, respuit. al.). VERG. Aen. 1, 696 (*pertinet simul ad 2a*) dona Cupido -a portabat Tyriis (LIV. 2, 1, 9 ne *populus* ... flecti precibus aut d. -is posset. HIST. AVG. Alex. 51, 1. al.). LIV. 24, 24, 2 -is stipendiis pastus ... miles. HIST. AVG. Maximin. 27, 7 arae -ae. ⑤ *actiones*: CIC. Arch. 21 urbem ... Cyzicenorum ... ex omni impetu -o ... ereptam esse. Rab. Post. 22 *Rabirius* in custodia ... fuit -a. fam. 1, 1, 1 (*antea*: regis legatus ... pecunia nos oppugnat) illius -ae largitionis invidia. 12, 1, 1 interfecto ... rege, i. *C. Iulio Caesare*, -os omnis nutus tuemur. GRACCH. trag. 1 cardo -um egressum indicans. LIV. 1, 20, 2 p. 759, 69, 1, 59, 1 ante -am iniuriarum, sc. *a Sex. Tarquinio in Lucretiam commissam* (*de eadem re*: 1, 59, 3 scelus -um). 42, 38, 3 *Acarnanes* decepti pollicitationibus regi(i)s. 42, 52, 13 quae -ā curā praeparanda fuerint. VITR. 2 praef. 1 Dinocrates architectus ... -ae cupidus commendationis.

al. ⑥ *decreta, dicta, scripta*: CIC. rep. 5, 3 *lites* conficiebantur iudiciis -is (FIRM. math. 6, 4, 1 CASSIOD. var. 4, 29, 2). Tusc. 4, 1 cum ... -is institutis, partim etiam legibus, auspiciis, ... res militaris ... esset constituta. LIV. 1, 32, 2 omnia *a Numa instituta* ... ex commentariis -is ... proponere in publico (33, 11, 1 ad c. -os comburendos, i. *Philippi* [cf. *Polyb.* 18, 33, 2 τὰ βασιλικά γράμματα]. 45, 31, 11). 2, 1, 9 l. 5. 6, 1, 10 -ae leges (sc. *regum Romanorum* ut: 34, 6, 8 POMPON. dig. 1, 2, 2, 36. al., quibus dubitaveris, num addendum sit l. 18; *de legibus imperatorum*: AVG. c. Parm. 1, 8, 14. *aliter* l. 66). FIRM. math. 6, 23, 6 -arum litterarum ... officia tractare (cf. SYMM. epist. 7, 60, 2 epistularum). SVLP. Sev. chron. 1, 13, 2 edicto -o. al. ⑦ *varia*: EPIST. imp. Aug. Suet. vita Hor. p. 45, 12 *Horatius* venit ... ab ista parasitica mensa, i. *Maecenatis*, ad hanc -am ([i. a patrone Augusto praeparatam, v. *Vössing, Mensa regia*, 2004, 240 sq.]. QVODV. grat. 2, 5, 4 CASSIOD. var. 12, 18, 3. cf. p. 760, 2). PAVL. FEST. p. 82 qui praesunt -is epulis. STAT. silv. 4, 2, 1 (*pertinet simul ad 2a*) *Vergilius* -a Sidoniae convivia laudat *Elissae*. MART. 8, 36, 1 -a pyramidum, Caesar, miracula ride. SVET. Aug. 75 dividebat ... nummos omnis notae, etiam veteres -os ac peregrinos. al.

⑧ *quae cum rege contrahuntur, ab eo imponuntur*: CIC. Manil. 50 cur non *Pompeio* ... hoc ... bellum -um, sc. *cum Mithridate Tigraequae regibus*, committamus? (64. 66. DOM. MARS. carm. frg. 7, 4 qui *Vergilius* ... caneret ... -a b. LIV. 37, 58, 8 DRAC. laud. dei 3, 333. cf. pugna -a: LIV. 4, 32, 11). CATVLL. 66, 27 quo bono facinore -um adepta es coniugium. BELL. Afr. 97, 1 (*antea* l. 53) vectigalibus ... -is locatis, (*Schneider*, toga-vel irroga-*codd.*, levatis *Bouvet dubitanter*). LIV. 27, 31, 8 spe -arum nuptiarum (35, 47, 6). 29, 28, 7 *Hasdrubal* -a ... adfinitate longe primus civitatis erat (CIL VI 1730, 7 [a. 398/9; *sim.* 1731, 8, a. 405/6] ad columnen ... -ae a. evecto [*Stilichone*, ut *ibid.* 11 in a. -am cooptato]). 34, 58, 13 *a Graecis* in Aeolidem Ioniamque coloniae in servitute -am missae non sunt (37, 17, 6. al. IVST. 8, 1, 3. al.). al. SEN. Med. 285 per ... auspicatos -i thalami toros (*per meton.* ut: 398 -as ... faces). al.

⑨ *quae ad regem vario modo pertinent (quae regi apta sunt, v. sub 2)*: ① *variae (exempla selecta inde a LIV.)*: CIC. Rab. Post. 28 si curationem et quasi dispensationem, i. *officium dispensatoris*, -am suscepisset *Postumum* (*item de officiis eorum, qui regibus serviunt*: LIV. 45, 32, 6 ministeriis [BOETH. cons. 1, 4, 16. *adde* p. 766, 59]. al.). rep. 2, 29 -is annis dinumeratis (2, 52). fam. 1, 1, 2 hac -a causa excepta (i. *Ptolemaei* ut: 1, 4, 1. 1. 5^a, 2. 3 [bis]). BELL. Afr. 97, 1 auctione -a facta (*postea* l. 39; sc. *qua bona regis veneunt* ut: PLIN. nat. 29, 96. 33, 149). Alex. 77, 2 praeda omni -a militibus donata (al., v. vol. X 2, 523, 65 sq., sc. *regi erepta*; cf. PROP. 3, 3, 8 -a ... tropaea. SIL. 2, 260 spolia). 78, 2 Mithridaten Pergamenum ... (-o genere, *ad* p. 762, 24) ortum, disciplinis etiam -is educatum. LIV. 2, 1, 4 *pastorum plebs* soluta -o metu (sc. *a rege incusso*; cf. FLOR. epit. 3, 5, 9 urbem Romam -us, i. *Mithridatis*, terror adflabat). 24, 4, 8 funus fit -um, i. *Hieronis Syracusani* (al., v. vol. VI 1, 1604, 23 sq.; cf. SEN. Phaedr. 1277 apparatus -i flammam rogi). 37, 58, 4 pro specie -i triumphi (sc. *de rege acti*). SEN. Oed. 217 caedem expiari -am (sc. *quam rex patitur* ut: Tro. 44 -ae c. nefas. 309 LACT. inst. 1, 15, 33). PLIN. nat. 25, 65 eupatoria ... -am auctoritatem habet, sc. *a Mithridate Eupatore derivata*. Tac. ann. 14, 16, 2 inter oblectamenta -a, i. *Neronis*. VLP. dig. 1, 4, 1 pr. utpote cum lege -a, quae de imperio eius *principis* lata est, populus ei ... omne suum imperium ... conferat (*inde* INST. Iust. 1, 2, 6 [*pendet* THEOPHIL. νόμον ὀφείλον]. *de eadem re* [v. *Mommsen, Staatsrecht* II³ 877 adn. 2]). DIG. de conc. dig. 1, 7. *aliter* l. 21 sq.). INSCR. Année Épig. 1905 n. 35 (*ex Africa*; a. 265) templum -is ... picturis ornatum (*item de imagine regi dicata*: HIST. AVG. Diad. 5, 2 *aquila pilleum posuit* in monumento -o ... supra statuum regis). al.

② *urbs sim.*, sc. *ubi rex habitat*: ① *iungitur cum subst. appellativis*: oppidum: PLIN. nat. 6, 85 *portum esse* adpositum o. Palae-simundo ... clarissimo ac -o. urbs (cf. GLOSS. II 256, 17 βασιλὶς πό-

λις: -a u.): PLIN. nat. 6, 138 colonis ex u. -a Durine ... deductis. COD. Iust. 8, 47, 6 (a. 293) nec in -a u. nec in provinciis (*respic. Roma* ut: 2, 44, 2, 2 [a. 321]). PRVD. perist. 2, 46. al.). Theod. 15, 1, 52 ad praebenda luminaria ... -ae huius u. lavacro (*respic. Constantinopolis* ut: Iust. 12, 23, 12 pr. [a. 423/5]. 12, 15, 1 [a. 425]. *et saepissime*). CASSIOD. var. 6, 6, 6 in u. -a (*respic. Ravenna* ut: 11, 37, 2. al.). al. civitas: LEO M. serm. 82, 1 c. sacerdotalis et -a (*respic. Roma* ut: CONC. Rom. a. 501 p. 422, 3). CONC.⁵ II 5 p. 11, 8 *imperator* Leo ... Anatolio -ae c. episcopo (*respic. Constantinopolis* ut: COD. Iust. 11, 43, 9 [a. 474/91]. *et saepe*). CASSIOD. var. 8, 5, 1 (*respic. Ravenna*). ② *iungitur cum nom. propr.* (cf. p. 765, 53 sq.): SIL. 15, 310 -a Pleuron. STAT. silv. 3, 2, 136 -a Bactra. CONC.⁵ II 5 p. 11, 14 ad -am Constantinopolim (cf. *Migne gr.* 86, 2528^c εἰς τὴν βασιλίδαν Κωνσταντίνου πόλιν). DIG. de conc. dig. 1, 10 Romam ... non solum veterem, sed etiam -am nostram, i. *Constantinopolim* (EPIST. pontif. 937 CONC.⁵ IV 2 p. 155, 4 [gr. *Mansi* 7, 12^b τῆς βασιλευούσης Ρώμης]).

③ *-i sunt homines vel coetus hominum (dea p. 763, 2)*: ① *usu adi.*: ① *regis propinqui, genus* (cf. GLOSS.¹ V Aa R 231 -us: qui de rege nascitur vel a rege derivatus [i. derivativus]. *exempla selecta inde a LIV.*): ACC. trag. 207 matres coinquinari -as (CLAUD. 24, 177). CIC. Planc. 59 -os pueros (*sing.*: VERG. Aen. 1, 677 [cf. GLOSS. V 142, 31 -us p.: Ascanius, regis Aeneae filius]. 5, 252 [*respic. Ganymedes* ut: LACT. inst. 1, 10, 12]. al., v. vol. X 2, 2516, 54 sq.). rep. 1, 50 quicumque genere -o natus esset (VARRO rust. 2, 1, 6 BELL. Alex. 66, 4, 78, 2 p. 761, 57. HOR. carm. 2, 4, 15. LIV. 27, 19, 8 puerum ... -i g. al. R. GEST. div. Aug. 27 ex -o g. [gr. ἐκ γένους ... βασιλικού]. al., *adde* p. 764, 62 et cf. l. 44). Tusc. 5, 58 -ae virgines (CATVLL. 64, 87. OV. met. 7, 21 [*respic. Medea*]. 13, 523. al.). VERG. Aen. 2, 783 -a coniunx (al., v. vol. IV 343, 10 sq. 344, 24 sq., *ubi addas* OV. epist. 12, 103. al.). 5, 297 -us ... Diores ([SERV. auct. -us: nobilis, ut *ad* p. 764, 56 *pertineat*]. *item iungitur cum nom. propr.*: catal. 9, 33 Semele. cf. p. 767, 43 sq.). HOR. carm. 3, 2, 10 sponsus. 3, 27, 65 -us sanguis (i. *Europa*; *sim. per meton.*: LIV. 1, 46, 6 *Tarquinium* -o s. ortum [sc. *a Tarquinio Prisco*]. al.). OV. met. 8, 90 proles (VAL. FL. 1, 162). 11, 754 progenies (al., v. vol. X 2, 1759, 54, *ubi addas* ARNOB. nat. 3, 3). 13, 484 -a ... parens (HEGES. 1, 40, 2). fast. 2, 761 iuvenis ... -us (i. *filius regis* ut: LIV. 1, 42, 1. al. FLOR. epit. 4, 9, 4. al.). LIV. 1, 5, 5 -am stirpem apud se, i. *Faustulum*, educari (24, 25, 10. al. VELL. 1, 11, 1. al.). SEN. Ag. 148 perlucet omne -ae vitium domus (Phaedr. 667 -ae proles d. clem. 1, 5, 4 clementia, in quamcumque d. pervenerit, eam felicem ... praestabit, sed in -a ... mirabilior [*nisi ad* p. 769, 39]. IVST. 16, 1, 15. al.; cf. p. 760, 7). PLIN. nat. 17, 50 -us senex, i. *Laertes*. INSCR. Année Épig. 1985 n. 282 (*Pompeii*; a. 62/79) -a Menas, i. *Agave, Penthei regis mater*. al. *respiciuntur apes*: COLVM. 9, 11, 4 ceras ..., quae semina pullorum continet, partem recidere, in qua -i generis proles animatur. 9, 11, 5 (*e Celso*) in extremis favis ... fistulas esse, quae contineant -os pullos.

② *qui regi serviunt, favent, eum protegent (exempla selecta inde a LIV.)*: ① *de ministris, familiaribus sim.*: CIC. Verr. II 4, 67 qui *Antiochus rex* Romae ... comitatu -o atque ornatu, fuisset ([i. *ad* p. 760, 47]. Rab. Post. 6 LIV. 32, 39, 7. al. APVL. mund. 26 p. 347). Deiot. 17 *quendam* medicum, servum -um (LIV. 24, 21, 5. FEST. p. 286 [*si recte restit. Lindsay*]). IVST. 1, 5, 2. al.). off. 3, 38 pastor. VERG. Aen. 5, 645 Priami natorum -a nutrix. LIV. 8, 24, 12 Sotimus, minister ex -is pueris (al., v. vol. X 2, 2518, 73 sq. [*ubi addas* LIV. 45, 6, 8] et 2519, 26 sq.). 40, 6, 3 -a cohors (CVRT. v. vol. X 2, 2519, 1. 4; cf. *infra* l. 74). 44, 35, 3 *quae celantur*, loquacitate -orum ministrorum emanant (TAC. ann. 14, 59, 2. al.). CHART. lat. ant. XLVII 1420, 2 (*aet. Aug.?*) -um mensularium, i. *argentarium regis Aegypti*. AVR. VICT. Caes. 39, 35 aulam (AMM. 21, 15, 4. al.; *aliter* p. 760, 23). al. ② *de militibus, administratoribus, legatis* (cf. p. 763, 4 sq.): CIC. Verr. II 4, 103 *Masinissae regis classis* praefectum -um dentes eburneos ... e fano sustulisse (al., v. vol. X 2, 631, 39 sq.). Manil. 66 exercitus -os superare (CAES. civ. 3, 104, 1. 3, 109, 1 e. -us equitatusque. LIV. 36, 19, 12 [*e Val. Ant.*]. al.). Arch. 21 *populus* ... Romanus aperuit ... Pontum ... -is quondam opibus ... vallatum (HIST. AVG. Aurelian. 34, 4 catafractarii milites et o. -ae et omnis exercitus ... multum pompae *triumphali* addiderant [*nisi ad* p. 760, 35]). Deiot. 41 legati -i (LIV. 37, 56, 9. al.; cf. -a legatio: LIV. 34, 57, 6. 35, 32, 12). al. BELL. Afr. 8, 5 -um ... equitatum Scipio ex provincia Africa alebat (56, 3 LIV. 31, 41, 13. al., *adde* l. 62; cf. eques -us: SALL. Iug. 54, 4. LIV. 37, 38, 6 *tria milia* e. peditumque -orum. al.). 48, 3 exspectatione copiarum -arum exercitus eius *Caesaris* ... commovebatur (92, 3 Alex. 40, 3 LIV. 37, 40, 3. al.). al. NEP. Milt. 7, 3 signum a classiariis -is datum (Them. 3, 2. cf. classis -a vol. III 1293, 15 sq., *ubi addas* NEP. Them. 7, 5). Paus. 1, 2 satrapes (Lys. 4, 1. al.). LIV. 24, 32, 7 quidquid -orum militum Syracusis erat (37, 16, 7. al.). 28, 5, 15 cum cohorte -a ([cf. *Polyb.* 10, 42, 6 βασιλικῆς]. al.; cf. *supra* l. 54). INSCR. christ. Diehl 4857 (*Concordiae; saec. IV* [Pieroni]

ex./V in.) Flavia Optata mili(tis) de num(ero) regi(orum) Emes(enorum) Iudeoru(m). al. ③ *de dea*: HIST. AVG. Sept. Sev. 23, 5 Fortunam ... -am, quae comitari principes ... solebat, geminare statuerat.

② *subst. masc.; respiciuntur*: ① *militēs (disting. vel opp. Romani [militēs] l. 8sq. 12. al.; transit in sermonem gr. PROCOP. bell. Goth. 1, 23, 3 οἱ ὁπῆτες)*: NEP. Dat. 1, 2 multis milibus -orum interfectis. LIV. 24, 40, 9 *dux quidam* milites ... per viam minime ab -is obsessam duxit. 28, 5, 19 ut Romani a mari, -i a terra oppugnarent *Oreum*. 31, 27, 7 non tulere impetum Romanorum militum -i. et saepe. VELL. 2, 112, 5 -orum equestres acies. GRAN. LIC. 35, 70 -i, qui Abder(a)e praesideba(n)t, captis Philippis dilabuntur. PS. RVFIN. Ios. bell. Iud. 2, 62 p. 660 occidendo praecipue Romanos itemque -os (gr. τοὺς βασιλικούς). al. in nomine numeri cuiusdam exercitus Romani (cf. l. 1): NOT. dign. occ. 5, 229 legiones comitatenses XXXII: ... -i eqs. al. in eodem opere. ② *familiares, legati sim.*: NEP. Ages. 8, 3 de *Agesilai* adventu fama cum ad -os, i. *Aegypti*, esset perlata. LIV. 23, 34, 4 fugere -i conati sunt (item de legatis: 32, 37, 5). 29, 30, 6 Masinissa ... ex -is alios ... recipit, alios ... occidit. 31, 23, 1 exules ab Chalcide -orum iniuriis pulsi. al. AMM. 29, 2, 9. 31, 12, 7 adulabilis quorundam sententia -orum. HEGES. 1, 16, 4 repugnabant -i (antea: Aristoboli fautores). ③ *filii regis (cf. p. 718, 73)*: APVL. met. 4, 32, 1 nec quisquam, non rex non -us nec de plebe (filii) -us *Van der Vliet*, regulus *Damsté*). DICT. 1, 1 (nisi praedictive, ut pertineat ad p. 762, 18) *Atrous* secum eos, i. *Agamemnonem* et *Menelaum*, habuerat neque minus quam -os educaverat.

④ *respicitur potestas regis, regnum, forma rei publicae*: ① *-a est potestas, -us est titulus, status sim. regis (hucine p. 769, 65. 72?)*: CRASS. or. frg. Cic. de orat. 2, 225 *Brutus* hunc populum dominatu -o liberavit (de eadem re: CIC. Planc. 60 Phil. 1, 13 Brut. 41 Tusc. 4, 1 AVG. civ. 18, 26 tit.). CIC. Mur. 34 *Mithridates* in ... fuga nomen ... retinuit -um (i. nomen q. e. 'rex' ut: DEIOT. 36. al. CAES. civ. 3, 109, 6 SALL. hist. frg. 5, 3. LIV. 27, 19, 4 -um n. ... Romae intolerabile esse [disting. 5 regalem animum]). al. TAC. ann. 2, 4, 3. al., adde l. 33. p. 760, 48 et cf. l. 41. 45; aliter l. 75). rep. 2, 50 vis, potestas nomenque -um (2, 56 uti consules p. haberent ... genere ... ac iure -am [item de p. consulum: LIV. 8, 32, 3. al.]). leg. 3, 4 [antea: regalis]. al. CAES. Gall. 7, 32, 3 *Haeduum singulos magistratus* -am p. annuum obtinere. NEP. Lys. 3, 5. al., adde l. 66). 2, 58 illi magistratus *Spartae Cretaeque* contra vim -am constituti sunt (VELL. 2, 108, 2. al., adde l. 33). leg. 3, 8 -o imperio duo sunt, iique ... consules appellamino (SALL. Catil. 6, 7 -um i. ... in superbiam ... se convertit. LIV. 3, 39, 8 qui *decemviri* ... fasces et -um i. habeant. al.; cf. SALL. Catil. 6, 6 nomen imperi -um). fam. 15, 2, 7 ut rex *Cappadociae* in eos *insidiatores* uteretur iure -o (TAC. ann. 2, 73, 3. al.). al. CAES. civ. 3, 106, 4 maiestatem -am, i. *Ptolemaei regis*, minui (LIV. 4, 2, 8 -ae m. imperium, sc. consulum. al.). NEP. Milt. 2, 3 erat ... inter eos colonos dignitate -a, quamvis carebat nomine (NICET. symb. 3 p. 41, 5 'Christus' ... -ae d. appellatio est [item respic. Christus: QVODV. prom. 2, 34, 75]). VAL. MAX. 1, 6, 1 *Tanaquil Servium Tullium* ad -um fastigium exivit (al., v. vol. VI 1, 323, 83 sq.). 3, 4, 3 servili cognomine et -a appellatione perplexis in titulo *Servi Tulli*. al. ② *-a est civitas regi subiecta vel talis forma civitatis*: CIC. rep. 1, 45 (post lacunam) ex hac vel optimatum vel factiosa, tyrannica illa vel -a vel ... popularis (sc. fort. civitas [cf. l. 42 c. optimatum ...], c. popularis] ut: 2, 51 quemadmodum *Tarquinius* ... totum genus hoc -ae c. everterit. PLIN. nat. 7, 200 -am c. Aegyptii, popularem Attici post *Thesum* invenerunt). 1, 54 (loq. *Scipio*) si unum ac simplex (pro)bandum (sit), -um (pro)bem (sc. genus ut: 1, 69 [bis]). AMPEL. 50, 1). 1, 65 huius -ae rei publicae ... certissima est illa mutatio: eqs.

③ *respicitur persona regis*: ① *de regis animo, qualitate, affectibus, attributis*: CIC. Verr. II 3, 76 *Verres* consuetudine usus est -a (Rab. Post. 29. NEP. Dat. 5, 4 eam esse c. -am, ut casus adversos hominibus tribuant, secundos fortunae suae. EVTR. 9, 26). 4, 62 pocula, ut mos est -us ..., gemmis erant distincta (item regis cuiuslibet: LIV. 30, 15, 4 sub servi custodia -o m. ad incerta fortunae venenum erat. SEN. benef. 7, 6, 2 cum sapiens -o m. cuncta conscientia possideat. TAC. hist. 2, 70, 2. al.; regis certi: HIST. AVG. Hadr. 11, 2 conversis -o m. militibus. Car. 2, 4. cf. p. 764, 64sq. 765, 33sq.). Rab. Post. 1 (sim. 25) quod *Rabirius* fortunas suas ... potestati, -ae libidinique, i. *Ptolemaei*, commiserit ([ad l. 33]. de impudicitia: LIV. 27, 31, 7. SEN. frg. 34 [Aug. civ. 6, 10 p. 268, 7] in -ae l. voluptatem castrati sunt quidam. de licentia: TAC. ann. 6, 42, 2 paucorum dominatio -ae l. propior est [cf. -a licentia: LIV. 34, 51, 5]). CAES. civ. 3, 109, 6 potius privato ... quam -o consilio, i. *Ptolemaei*. BELL. Alex. 24, 3 -us animus, i. *Ptolemaei* (LIV. 33, 20, 6 *Antiochi*. GREG. M. epist. 11, 47 l. 5). 74, 1 ad ostentationem -ae fiducia, i. *Pharnacis*. SALL. Iug. 33, 1 Iugurtha contra decus -um cultu ... miserabili ... Romam venit (de eodem: 72, 2). 113, 1. NEP. Dion. 5, 5 -os spiritus, i. *Dionysii*, repressit. Ov. epist. 17, 51 (*Helene Paridi*) genus et proavos et -a nomina iactas

(respic. nomen proprium regis ut: LIV. 2, 2, 6 -um n. ... in civitate ... esse [i. *Tarquinius* ut: 2, 2, 7 FLOR. epit. 1, 9, 3]. FLOR. epit. 2, 14, 3 l. 59. QVEROL. p. 35, 13. aliter p. 763, 29). LIV. 1, 4, 3 nec di nec homines ... a crudelitate -a, i. *Amulii*, vindicant *Ream Silviam* (SEN. clem. 1, 8, 7). 1, 54, 1 invisam ... superbiam -am, i. *Tarquinius Superbi*, civibus esse (40, 4, 14 CVRT. 3, 2, 11). al. SEN. Phaedr. 137 tumor. dial. 6, 17, 5 intemperantiae. LVCAN. 8, 412 -a ... venus. SIL. 2, 672 (in compar.) ira ... -a, i. *Ditis*.

al. ② *de regis corpore eiusve partibus*: CIC. Verr. II 5, 184 donum regale ... dignum [-o munere] (ad p. 761, 1) ... de -is manibus, i. *Antiochi*, extorsit *Verres*. CATVLL. 66, 93 utinam coma -a fiam, sc. e sedere. Ov. fast. 6, 580 (respic. statua *Servii Tullii*) ora ... sunt multa -a tecta toga (PRVD. perist. 10, 36. SIDON. epist. 8, 3, 3 quas declamationes o. -i vice conficis. CASSIOD. var. 11 praef. 6 decem libris o. -o sum locutus). LIV. 8, 24, 15 mulierem sperare corpore -o ... suos redempturam (item de corpore regis mortui: VAL. MAX. 5, 1, 1^e -as reliquias iacere inhonoratas. PASS. Thom. 18 funeri). VAL. MAX. 7, 2 ext. 11 apud -as aures (8, 7 ext. 15 AVELL. 2, 4. 57. in imag. de ministris quibusdam regum *Persarum*: APVL. mund. 26 p. 347 a. -ae et imperatoris oculi). al.

③ *vi aucta praevalet notio qualitatis, sc. potius de iis, quae regi apta sunt, conveniunt, regem decent (plerumque vigente tamen respectu regis, ut quaedam et ad 1 pertinere possint, sed fere neglecto e. g. l. 24. 52sq. 58; v. etiam ad B)*: ① *in bonam partem c. respectu splendoris, nobilitatis sim.*: ① *attributive; respiciuntur*: ① *res (huc spectant etiam p. 760, 38. 761, 4. 30)*: PLAVT. Bacch. 647 (loq. servus) ero ... -as copias aureasque optuli. TAB. triumph. inc. (Fortun. gramm. VI 294, 1 Diom. gramm. I 512, 20) summas opes qui regum -as refregit (SEN. clem. 1, 26, 2 ludi adparentur licet magna impensa et -is o. dial. 10, 4 amplae et -ae o. PORPH. Hor. carm. 1, 1, 12 'Attalidis condicionibus', id est -is o. PANEG. 6, 15, 1. al.). CIC. rep. 6, 10 apparatu -o accepti, sc. a *Masinissa rege* (NEP. Paus. 3, 2. LIV. 37, 7, 15 venientes -o a. ... accepit ... rex. SEN. epist. 110, 12 vivere sine -o a. al.). BELL. Alex. 36, 1 legationes *Pharnaces* ad Domitium mittit, quae ... -a ... munera ... ferrent (VAL. MAX. 2, 10, 2 l. 21). SALL. Catil. 37, 6 multi videbant alios ita divites, ut -o victu atque cultu aetatem agerent (LIV. 45, 32, 5 -us omnibus v. vestitusque). NEP. Dat. 3, 1 quendam hominem ... ornavit ... armillis aureis ceteroque -o cultu (VAL. MAX. 5, 1 ext. 4. TAC. ann. 12, 51, 4 *Zenobia* deducta ad Tiridaten ... c. -o habita est. adde l. 34). HOR. carm. 2, 15, 1 iam pauca aratro iugera -ae moles relinquent (item de aedificiis: PANEG. 6, 22, 5 *Augustae Treverorum* video basilicas et forum, opera -a). Ov. fast. 6, 595 (*Tullia Tarquinio*) -a res scelus est (Pont. 2, 9, 11 -a ... r. est succurrere lapsis. SEN. dial. 4, 5, 5 proconsul Asiae, cum trecentos uno die securi percussisset, ... quasi magnificum quiddam ... fecisset, graece proclamavit: 'o r. -am!'). LIV. 45, 4, 5 in reliqua parte litterarum regis *Persei* minime -ae preces erant (item de verbis: SEN. benef. 2, 16, 1 *Alexandri regis* animosa vox videtur et [cum] -a, cum sit stultissima. CLAUD. DON. Aen. 1, 205 p. 48, 25 ut quos fregerat maor, -us sermo firmaret [postea: *Aeneas* servavit, ... quod regi congrueret]). STAT. silv. 4, 6, 91 non aula ... nec te, i. *Herculis parvam statuam*, -us ambit honos. TAC. ann. 16, 23, 2 ut *Nero* magnitudinem imperatoriam caede insignium virorum quasi -o facinore ostentaret. SVET. Nero 30, 2 quendam faeneratorem ... prope -o extulit funere. FRONTO p. 228, 1 ut convivium ... -um agitare. APVL. met. 4, 2, 2 (I rosarum mineus color renidebat) floris genialis -us nitor relucebat. FIRM. math. 6, 1, 10 pauca ... de splendorum stellarum dicam -is potestatis (item de stellis: 8, 31, 1 esse stellas ... -a luminis maiestate fulgentes [cf. 6, 2, 1 augusta maiestatis radiatione fulgentes]. cf. p. 767, 62 sq.). al. ② *homines eorumve animi, qualitates, condiciones sim.* (cf. p. 762, 29): PLAVT. Mil. 10 *Artotrogus* stat propter virum fortem atque fortunatum et forma -a (FLOR. epit. 2, 14, 3 *Andriscus vocatus* volgo *Philippus* ... -am f., -um nomen] ... inplevit [ad l. 2]. cf. HIST. AVG. Ael. 5, 2 comptus, decorus, pulchritudinis -ae). CIC. Verr. II 4, 65 qui *Antiochus* animo et puerili esset et -o (leg. agr. 2, 42 *Ptolemaeus* neque genere, neque a. -o esse [ad p. 762, 23]. DEIOT. 19 l. 64. LIV. 31, 16, 1 *Philippus* magis -o a. est usus. al.). har. resp. 29 multa -a sunt in Deiotaro. DEIOT. 19 -o animo et more (SALL. Iug. 11, 2 *Micipsae* m. -o iusta magnifice fecerant filii. MELA 2, 11 Basilidis ... generis ... mores -i. SVLP. Sev. chron. 1, 12, 2 Ioseph ... fratres adeunt et m. -o adorant. cf. p. 763, 60 sq.). 26 hae, i. iustitia, liberalitas et al., sunt -ae laudes, illa, i. frugalitas, privata est (TAC. ann. 15, 1, 4 sua retinere privatae domus, de alienis certare -am l. esse. PANEG. 2, 16, 1 amicitiae cultum in -a l. ponendum). LIV. 1, 39, 4 *Servius Tullius* juvenis evasit vere indolis -ae (39, 35, 3 quod *Philippi regis filius* Romae obses specimen i. -ae dedisset). 40, 54, 4 *Antigonus*, -ae vir maiestatis. SEN. Phaedr. 829 iste quisnam est -um in vultu decus gerens? al.

④ *praedictive (cf. l. 40. p. 765, 19)*: CIC. de orat. 1, 32 quid tam ... -um ... quam opem ferre supplicibus? LIV. 1, 31, 6 nihil esse ... minus

-um quam sacris dedere animum. 29, 31, 12 vix -um videbatur latronem vagum in montibus consecrari. SEN. Oed. 82 -um hoc ipsum reor: adversa capere. PLIN. nat. 9, 122 quo magis -um fiat (sc. *sponsione facta margaritas aceto resolvere*). TAC. ann. 6, 32, 1 barbaris cunctatio servilis, statim exsequi -um videtur. 14, 14, 1. FLOR. Verg. 3, 8 quam imperatorium, quam -um est eqs. al.

b in malam partem c. respectu superbiae, crudelitatis sim. (cf. quae iuxta ponuntur l. 17. 24. 27. 38); respiciuntur: **a** varia: CIC. Verr. II 5, 175 tulit haec civitas ... -am istam vestram, i. *optimatum*, dominatio-nem (FLOR. epit. 1, 26, 7 *quendam* suspectum -ae d. ... morte multavit *populus Romanus*. cf. -us dominatus [sc. *Antonii, Caesaris*]: CIC. Phil. 2, 87 quae, i. *leges et iudicia*, tu, *Antoni*, ... d. -o sustulisti. 5, 40 *M. Lepido* d. -um maxime displicere. 7, 14 liberati ... -o d. videbamus. fam. 11, 5, 3. *aliter* p. 763, 27sq.). Cluent. 123 *ne* censoribus ... potestatem -am permittatis (leg. agr. 2, 20 quibus *decemviris* -a p. hac lege quaeritur [de eadem re: 2, 32. 35]. Phil. 1, 3 *dictatura* vim -ae p. obsederat. al.; *aliter* p. 763, 33 sqq.). Rab. perd. 17 te, *Labiene*, ex illa crudeli, ... non tribunicia actione, sed -a meo consilio ... esse depulsum. Sull. 25 *ne* me dixeris ... regem ...; nisi forte -um tibi videtur ita vivere, ut eqs. al. Ov. met. 14, 823 *Mars Romulum* reddentem ... suo, non -a, iura Quiriti abstulit (l. regalia cod. unus). VAL. MAX. 6, 2, 7 -as ei *Pompeio Magno* vires exprobrans *Favonius*. Ivv. 11, 8 leges et -a verba lanities. TAC. hist. 5, 9, 3 *praefectus quidam Iudaeae* per omnem saevitiam ... ius -um ... exercuit. PLIN. paneg. 7, 6 superbum istud et -um. PS. CIC. epist. ad Oct. 3 *Antonius* concupierat magis -um (regnum var. l.), quam libera civitas pati poterat, principatum. EVTR. 6, 25 cum *Caesar* honores ex sua voluntate praestaret ... aliaque -a et paene tyrannica faceret eqs. **β** animi, affectus, qualitates sim.: CIC. leg. agr. 2, 93 quem ... *Romae* contemptum, abiectum videbamus, ... *Capuae* ... -o spiritu cum videremus eqs. Rab. perd. 10 *maiores nostri* expulsi regibus nullum ... vestigium crudelitatis -ae retinuerunt. SALL. Iug. 64, 5 (*respic. Metellus*) homo inanis et -ae superbiae (LIV. 4, 15, 4 *decemvros* bonis, exilio, capite multatos ob s. -am. SCHOL. Cic. Bob. p. 79, 28). hist. frg. 1, 11 *patres* de vita atque tergo *plebis* -o more consulere (LIV. 2, 3, 2 *adulescentes* aliquot, ... quorum in regno libido solutior fuerat, ... adsueta m. -o vivere. 28, 42, 22. 29, 19, 4 externo et -o m. TAC. ann. 6, 1, 1 AMM. 30, 8, 4. cf. p. 763, 60sq.). LIV. 3, 19, 5 loquaces, seditiosos ... -a licentia vivere. 24, 22, 8 filia Hieronis inflata ... -is animis (24, 25, 6. 32, 32, 14 superbo et -o a. HIER. epist. 17, 2, 3 sub tunica paenitentis -us a.). 39, 4, 5 impotenti ac prope -a ira. FLOR. epit. 1, 24, 1 *decemviri* traditis fasces -o quodam furore retinebant. PROSP. chron. I p. 455, 1089 *Gallus Caesar Constantio* in suspitionem ob -am indolem venerat (*pendet ex Hier. chron. a. Abr. 2370* ob egreiam [-am var. l.] i., ut Oros. hist. 7, 29, 14 crudeliter ac tyrannice agentem). al.

B speciatim et fere technice (qua ratione res quaeque cum regibus cohaereat, non semper apparet; res rege dignae videntur et ita praestantes sub l. 3 et fort. 6, nisi putaveris res suo genere pro regibus esse, ut ad l. pertinere-ant); respiciuntur: **1** genus chartae (cf. *Hero autom.* 26, 3 *χάρτην* ... τῶν βασιλικῶν καλουμένων. ad rem v. e. g. Wünsch, RE III 2189): CATVLL. 22, 6 (*inter ea*, quibus *malus quidam poeta* utitur) cartae -ae. ISID. orig. 6, 10, 2 *chartae* genera quam plura sunt: prima et praecipua *Augustea* -a ... in honorem Octavii Augusti appellata (regina cod. unus).

2 loca quaedam (de nominibus urbium, ubi -us pars ipsius nominis est, earumque incolarum v. *Onom.* s. vv. Bulla -a vol. II 2242, 40 sqq. al., Bullenses -i ibid. 2242, 51 sqq. al., Hasta -a, Hippo -us, Hipponienses -i, Laepia -a, Thimida -a, Thimidenses -i, Zama -a, Zamenses -i. *aliter* p. 761, 73sq.). **a** atrium -um, sc. in foro Romano positum (ad rem v. Zevi, Lex. topogr. urb. Rom. I, 1993, 137): LIV. 26, 27, 3. 27, 11, 16.

b via -a (iter -um l. 70sq.; fort. quae talis erat, qua rex ingredi posset; an quae a rege munita sub eius tutela erat? cf. p. 722, 29sq.): **a** proprie: LIV. 39, 27, 10 *Labeonem* derexisse finem Philippo veterem v. -am. AMM. 23, 3, 1 unde, sc. *Carrhis*, duae ducentes Persidem v. -ae distinguuntur. VVLG. num. 21, 22 (*Israelitae ad regem Amorreorum*) v. -a gradiemur. **β** in imag., sc. apud Christ. de vita recta (v. *Den Boeft, Vig. Christ.* 33, 1979, 253 sqq.): HIER. adv. Iovin. 1, 14 (*spectat ad I Cor. 7, 37 sq.*) ut nec ad sinistram nec ad dexteram diverteret *apostolos*, sed v. -a graderetur. in Is. 16, 57, 10 v. -a temperata est, nec plus in se habens nec minus. VITA Eutr. (BHL 2782) p. 5 iter vitae tuae perage, v. -ae circumspetus viator. PASCHAS. verba patr. 1, 4 hanc ... v. -am, sc. minus comedendi, levem nobis esse (cf. *Vitae patr.* 5, 10, 44 regalem; gr. 10, 61 τὴν βασιλικὴν ὁδόν). al. iter -um: CASSIAN. conl. 4, 12, 5 i. -o ... militem Christi semper incedere. 24, 24, 6 ab i. -o deviantes. DIONYS. EXIG. Conc.^s I 5 p. 238, 5 i. ambulantes -um (gr. I 1, 1 p. 35, 13 βασιλικὴν ... τοῖσιν, cf. alias versiones p. 722, 43 nec non CONC.^s I 3 vers. Tur. p. 28, 25 per -am viam).

c aqua -a, sc. in nomine: fontium quorundam: PLIN. nat. 4, 4

sub eo castello quodam in Epiri ora a. -ae fons. SOL. 39, 2 *Olympus Lyciae* castellum est, infra quod a. -ae ob insigne fluminis spectaculo sunt visentibus. *Locis provinciae Byzaceniae*, sc. Aquae -ae (cf. *Dessau, RE II 304*): ITIN. Anton. Aug. p. 47, 3. al. ibid. TAB. Peut. 6, 1 NOT. episc. Byz. 86 INSCR. Dessau 9452.

d flumen -um, sc. alveus a rege aliquo ab Euphrate derivatus (ad rem v. *Weissbach, RE VI 1209 sq.*; *Den Boeft et al., comm.* 1998, ad l. 10): PLIN. nat. 6, 120 Euphraten Gobaris praefecti opere diductum esse ..., ab Assyriis vero universis appellatum Narmalchan, quod significat -um f. AMM. 23, 6, 25 Marses et f. -um et Euphrates (cf. *Ptol. geogr.* 5, 20, 2 βασιλειος ποταμός).

e fossa -a, sc. a Scipione Aemiliano et regibus Numidia perducta (ad rem v. e. g. *Plin. nat.* 5, 25; *Huß, Der neue Pauly IV 625*): INSCR. Tun. Merlin 623 (*lapis terminationis a. 74 ut: 624. 1293 Afr. Cagnat 496. al.*) fines provinciae novae et veteris, i. *Africae*, directi, qua f. -a fuit.

f lacus -us, sc. statio Numidia (ad rem v. *Schmidt, RE XII 376*): ITIN. Anton. Aug. p. 41, 1 ad l. -um.

3 morbus -us (*plur.* l. 42 et PLIN. nat. 20, 100, 37, 170; -us per se ponitur l. 40; cur -us dicatur, non liquet, sed v. quid antiqui de origine senserint): **a** de ictero: **a** exempla quaelibet: HOR. ars 453 ut ... quem ... m. -us urget aut fanaticus error ..., vesanus ... fugiunt ... poetam qui sapiunt (*ivix recte explicat SCHOL. l. 59*). item insanus est aegrotus: PRVD. perist. 2, 264 [*martyr ad praefectum Romae*] contemptor aeterni dei, dum daemonum sordes colis, m. laboras -o). CELS. 2, 7, 3 quibus diu color sine m. -o malus est, ii eqs. VET. LAT. II par. 6, 28 (cod. 109, sim. 91; loq. *Salomon*) famis si facta fuerit vel mors super terram sive ... m. -us (gr. ἰκτερός, Vulg. aurrugo). **β** respicitur morbi appellatio, sc. eius: origo: CELS. 3, 24, 5 utendum est lecto ... et conclavi cultiore, lusu, ioco ...; ob quae -us m. dictus videtur. PLIN. nat. 22, 114 (*e Varrone*) -um cognominatum arquatorum m. ..., quoniam mulso curetur. SER. med. 1024 molliter ... celsa curatur in aula. ISID. orig. 4, 8, 13 quod vino bono et regalibus cibis facilius curetur. GLOSS.^L IV Plac. M 18 qui(a) tanto potior est, quanto deterior ceteris omnibus. *varietas*: CELS. 3, 24, 1 notus est m., quem interdum arquatum, interdum -um nominant. SCRIB. LARG. 110 (*inde MARCELL. med.* 20, 17) quam auriginem quidam -um, quidam arquatum m. vocant (sim. ind. capp. 127). VEG. mulom. 2, 113 tit. de m. -o i. aurigine. CAEL. AVR. chron. 3, 5 tit. Graeci icteron appellant. GLOSS. m. -us (sine febre): ἰκτερός χροινότης. sim. al. γ respiciuntur morbi causae, signa, remedia: CELS. 2, 15, 4 (*antea*: gravium morborum initia) quiddam in tabe et in stomachi vitii et ... in -o fit (-o m. vel m. -o var. ll.). PLIN. nat. 20, 9 elaterium prodest m. ... -o. 20, 219 tamquam faceret atriplex hydropicos m. que -os et pallorem. 22, 149 cicer emendat ... -um m. 26, 123 m. -um in oculis praecipue mirari est ([sim. PELAGON. 11, 1, cf. *Hippiatr. gr. II p. 131, 25 ἡ ἰσὴ νόσος*]). item respic. effectus: VEG. mulom. 2, 113, 1 [sim. CHIRON 380]. GREG. TVR. Franc. 5, 4 quidam morbo ... -o croceus effectus. al.; cf. l. 25). 27, 86 glycyssidae radix ... sanat ... m. -um. et saepe. SER. med. capp. 57 -o m. depellendo (dat.). PLIN. med. 3, 23 tit. al.

b de morbo leprae simili (sunt qui ad a trahant quaedam; cf. GLOSS. Leid. Hessels 4, 89 m. re(gi)o: leprositatis): HIER. epist. 39, 2, 3 quid causae est, ut saepe ... infantes repleantur lepra, m. -o devorentur? 66, 5, 2 ille putrefactus m. -o supervivit cadaveri suo (sim. in Nah. 3, 1 l. 74). in Is. 11, 38, 21 (*respic. Ezechiae sanatio*) voce ἔλκος m. -um intellegi volunt interpretes. tract. in psalm. II p. 444 l. 143 aliquis m. -o percussus (cf. l. 146 toto corpore putrescente). RVFIN. apol. adv. Hier. 2, 14 cum aliquis m. -o laboret et de ipso capite et vultu ac vita periclitetur. hist. 6, 9, 5 ne -o m. corrumperetur (gr. σκαῖζ νόσῳ. de eadem re: 6, 9, 7). 10, 26 vir corpore et anima leprosus et interior exteriorque m. -o corruptus. SCHOL. Hor. ars 453 -um ideo vocat m. elephantinum, quia elefanti -o ministerio deputati sunt.

4 arbores quaedam earumve fructus, sc. genus quoddam: **a** olivae (nisi pro subst., sed cf. l. 65): COLVM. 5, 8, 3 sq. (*inter genera olearum*) posia, ... *Sergia*, ... regi[on]a, ... murtea; (4) ex quibus baca ... speciosissima -ae est. 12, 49, 2 albam pauseam vel ... -am dum contundes (item de olivis condiendis: 12, 49, 4 olivas ... -as ... eligit. 12, 49, 7). arb. 17, 3 sunt et -ae et radii non sine specie. PLIN. nat. 15, 13 *Sergia*, quam Sabini -am vocant. 15, 15 quae -ae vocantur, ... grandissimae alioqui, minimo suco. **b** piri: COLVM. 5, 10, 18 *pira* Crustumina, -a, Signina, ... purpurea, superba eqs. (sim. in enumeratione: 12, 10, 4 *pira* ... -a). PLIN. nat. 15, 56 incerta nominum causa est ... -is, quae minimo pediculo sessilia dicunt. **c** palmae: PLIN. nat. 13, 41 quas palmas -as appellavere ob honorem, quoniam regibus tantum Persidis servarentur (cf. *Theophr. hist. plant.* 2, 6, 7 τὸ βασιλικόν ... γένος).

5 herbae quaedam (cf. p. 761, 64): **a** scopa -a (flos -us p. 767, 10, plur. p. 767, 4; cf. *André, Les noms de plantes, 1985, 231*); respicitur:

[Pieroni]

'*Ruscus aculeatus*' L.: SCRIB. LARG. 153 *oxymyrsina* s. -a vocatur (inde MARCELL. med. 26, 11). GLOSS. III 570, 68 otimirnīs i(dest) scoporegia. '*Anthemis nobilis*' L.: PLIN. nat. 25, 44 nostri eam *Achilleam sideritum*, quae est latissimo folio, s. -as vocant (inde 1, 25, 19). *bu-nion* (cf. DIOSC. gr. Vind. 4, 123 βούνιον ..., 'Ρωμαῖοι σκόπια ὀγγία. GLOSS. III 554, 25 [sim. 618, 53] boitidos [i. boniados]: scoporegia): PELAGON. 14 (gr. Hippiatr. I p. 40, 2 βουνιάδος). *incerta genera*: PLIN. nat. 21, 28 est ... gravi, sc. odore, caltha, non levior eam herba, quam [s. -am] appellant (scopum -um *cod. unus*, florem -um *Mayhoff dubitanter coll.* 1, 21, 15 caltha; -us flos). GALEN. alfab. 275 (cf. ed. Everett, 2012, ad l.). GLOSS.¹ II Philox. sc 51 s. -a: σιδηρήτη βοτάνη. GLOSS. III 577, 12 scoporegia i(dest) panicis (i. -aces). **b** (h)astula -a (v. André, *ibid.* 117); *respicitur*: '*Asphodelus*' L.: SCRIB. LARG. 254 a. -ae, quam asphodelon Graeci dicunt, radices tantum. PLIN. nat. 21, 109 nostri ... vocant ... asphodelum (h)as(t)ulam -am, caulis acinosi (inde 1, 21, 68). *al.*, v. vol. VI 3, 2557, 80 sqq. '*Salvia sclarea*' L. (cf. GLOSS. III 540, 59 ἴmocinagio. GLOSS.¹ I Ansil. AS 233 [med. p. 11] a Graecis dicitur molocin agria): PS. APVL. herb. 52 tit. 1.3 a. -ae radix. I. 6 semen. **c** spina -a (v. André, *ibid.* 246): PLIN. nat. 13, 129 quod Babylone seritur in spinis, ... sed ... in s. tantum, quae -a vocatur (inde 1, 13, 46; cf. Theophr. caus. plant. 1, 10, 5 ἄκανθα βασιλική). DIOSC. gr. Vind. 3, 12 ἄκανθα λευκή ..., 'Ρωμαῖοι σπῖνα ἄλβα, οἱ δὲ ὀγγία. PS. DEMOCR. med. 98, 8 s. -ae susus. **d** herba vel basilisca -a; *respicitur*: '*Artemisia vulgaris*' L. (v. André, *ibid.* 216): DIOSC. gr. Vind. 3, 113 ἀρτεμισία μονόκλωνος ..., 'Ρωμαῖοι οὐαλέντια, οἱ δὲ σεραπούλλουμ, οἱ δὲ ἔρβα ὀγγία. '*Ocimum basilicon*' L. (v. *etiam* p. 770, 66sq.). GLOSS. III 543, 62 b. -a: basilicon. 587, 55 basilisca i(dest) -a herba. **e** variae: PLIN. nat. 15, 129 *laurus* -a, quae coepit Augusta appellari ...; aliqui negant eandem, sc. *atque Augustam*, esse et suum genus -ae faciunt. 20, 163 Aethiopicum cuminum id, quod Graeci vocant *ami*, ... Hippocrates -um appellavit, videlicet quia efficacius Aegyptio iudicavit (cf. Diosc. gr. 3, 59, 1 βασιλικόν).

6 varia, sc. genus: *pensilium*: GRAN. LIC. 26, 16 *equites* quidam appellat(i) flexuntēs a genere pensilium, quod reg(i)um vocabant. *palumbi*: HIST. AVG. Diad. 4, 6 aquilam ei ... palumbum -um parvulum ... attulisse (utrum magnitudine ita appellata sit avis an rubro colore pectoris, dubitat André, *Les noms d'oiseaux*, 1967, 117). *collyrii* (in signaculis oculariorum): INSCR. ocul. Voinot 159^c (Lugduni) -um opob(alsamatum) (cf. 179^{c-d} basilium). 176^c crocodēs -um.

II i. q. regis qualitate, condicione sim. praeditus, sc. alios (alia) regendo, dominando (huc pertinere possint quaedam sub IB allata necnon p. 762, 18sq. [quorum praecipue p. 762, 23sq. 36sq.], cf. e. g. *etiam* p. 766, 32sq.): **A** -i sunt animantes eorumve mentes sim.: **1** homo, sc. rex vel regina: VERG. Aen. 1, 443 -a Iuno ([SERV. auct. -a: regina. hinc pendet fort. GLOSS.¹ I Ansil. RE 739], 4, 114. *al.* Ov. met. 6, 94. *al.* in poesi; nisi -a vocatur, quia coniunx Iovis regis est, ut ad p. 762, 18sq. pertineat). VEREC. in cant. 8, 2 propheta -us, i. David. **2** animalia quaedam: Ov. met. 4, 362 (in compar.) -a ... ales (nisi ad p. 760, 60, cum aquila sit avis Iovis). AVSON. 27, 18 (410S.), 10 phoenix non vincit centum oculos, -e pavo, tuos (vix ad p. 760, 60, sc. cum pavo sit avis Iunonis). *respicitur homo, qui motibus animi sui imperat*: CHALC. comm. 166 natura ... -um animal est homo (cf. e. g. Chrysipp., Stoic. vet. frg. III n. 617 εἶναι τοὺς σοφοὺς ... βασιλεῖς). **3** facultas rationalis sim., quae hominem regit, eiusve actiones: SEN. dial. 3, 3, 7 (respic. τὸ ἡγεμονικόν Stoicorum) in animalibus -um est illud et principale aliter ductum ac in hominibus (regimen fere var. l.). AMBR. Abr. 2, 10, 77 mentis ... bonae ... -as esse et principes inventiones (postea: cui data est terra in possessionem omnem, ut dominetur corpori). RVFIN. Orig. in num. 12, 2 p. 101, 7 (respic. num. 21, 18) quidquid in iis gentibus barbaris ferum fuit in actibus ..., si edomuerint et subiecerint -o sensui reges gentium.

B -ae sunt res: *urbs, quae inter alias dominatur*: HOR. epist. 1, 7, 44 mihi iam non -a Roma ... placet (cf. *carm.* 4, 3, 13 Romae principis urbium). *stella, quae prae aliis refulget* (v. Le Bœuffe, *comm.* 1972, ad l.; cf. p. 764, 53sq.): PLIN. nat. 18, 235 stella -a appellata Tuberoni in pectore Leonis occidit matutina (de eadem: 18, 271). *argumentum principale*: ANON. in I Cor. 70F -o ... argumento coartat eos Corinthios ab eo, quod credunt, i. Christum resurrexisse, in id, quod non credunt, i. omnes resurgere, quod sibi ambo haereant. *flumen Tiberis*: PRISC. periheg. 349 Thybris -us, ... dirimit qui ... Romam, ... quae genetrix regum dominatur in orbem (gr. 353 ποταμὼν βασιλεύτατος ἄλλων).

adhibetur pro subst. masc.: de variis hominibus p. 763, 4sq. (de morbofort. p. 766, 40); de regaliolo: GLOSS. III 360, 75 (internomina avium) -us: βασιλίσκος. *neutr. sing.* l. 54, plur. p. 764, 63. 765, 26 (v. et l. 73).

*f. pro subst. *rēgia*, -ae et inde n. pl. rēgia (-ōrum) p. 768, 41. 770, 28. 33. 44. de notione et differentia (v. *etiam* p. 768, 26. 74. 769, 7sq. 67): VIRG. gramm. epit. 5, 15, 3 -a aula regis erit, regnum in ipsa sub-

stantia. ISID. diff. 1, 491 (353C.) -a domus, in qua est rex, regalia, regi digna (, Codoñer, regale est vel regalis trad.). GLOSS. -a: βασιλική. βασιλειον. *legitur inde ab ACC., S. C. l. 61, CIC. per totam latinitatem; abiit in sermonem gr. ὀγγία l. 73. p. 770, 16. 34.* [it. reggia, port. régia 'domus regia'. cf. Faré, *Postille* 7169a. Battisti-Alessio V 3223. Cortelazzo-Zolli² 1328 sq. Machado³ V 64. Schd.-Cr.] [confunditur in codd. c. regina p. 770, 43 (restit. l. 39), regnum l. 24. *al.* (restit. MELA 2, 54; e con. dubia TAC. ann. 12, 40, 3), regio e. g. infra p. 769, 75 et BELL. Alex. 13, 1 MART. CAP. 6, 667.]

I i. q. domus regia (accedit gen. poss. passim, loci p. 769, 52. 55. 67; variat in contextu e. g. cum aula l. 38. p. 769, 19. 23. 36, domus e. g. p. 769, 24. 28 [disting. l. 36], palatium AMM. 14, 7, 4. 10 [fortasse in gen. identitatis p. 770, 29sq.]): **A** usu originario: **1** proprie respicitur domus, habitaculum: **a** animantium regentium (partis animi l. 55sq.):

a cuiuslibet regis: **1** qui populos, civitates sim. regit: **A** generatim (exempla selecta post LIV.; hucine p. 760, 4sq. 10?): ACC. trag. 212 agnum clam Thyestem clepere ausum esse e -a. CIC. Verr. II 4, 54 Verres instituit officinam ... in -a maximam. fin. 3, 52 nemo dicit in -a regem ipsum quasi productum esse ad dignitatem (cf. Zeno, Stoic. vet. frg. I n. 192 ἐν αὐλῇ). CATVLL. 64, 33 oppletur laetanti -a coetu (sc. Pelei ut: 64, 44 opulenta ... -a). CAES. civ. 3, 112, 8 in eo tractu oppidi pars erat -ae (respic. -a Alexandriae ut: 3, 112, 10. BELL. Alex. 13, 1 in ... -ae navalibus. HOR. *carm.* 1, 37, 25 iacentem visere -am. LIV. 45, 33, 6. *al.*). NEP. Dat. 1, 1 milites -am tuebantur (regna *cod. unus*). VERG. Aen. 7, 171 Laurentis -a Pici. 8, 363 pauperis Euandri ... haec illum Herculem -a cepit (cf. CLAUD. DON. ad loc. p. 166, 30 qualemcumque domum regis -am dici posse). 8, 654 (describitur clipeus Aeneae) Romuleo ... recens horrebat -a culmo (respic. casa Romuli ut: Ov. fast. 3, 183 SCHOL. Iuv. 6, 529, 2). 9, 737 dotalis -a Amatae (*al.*, v. vol. V 1, 2055, 18sq.). CIRIS 433 me Scyllam non deliciis commovit -a dives (cf. STAT. Theb. 12, 113 Argiae non -a cordi est). HOR. *carm.* 2, 18, 6 non Attali ... -am occupavi. Ov. met. 4, 470 Cadmi (6, 177 STAT. Theb. 3, 183). *al.* LIV. 1, 5, 7 ad -am Amulii venire. *al.* VAL. MAX. 9, 5 ext. 2 si victori repetere ei Xerxi -am contigisset (item respic. -a Xerxis: CVRT. 5, 7, 11. APVL. mund. 26 p. 346 [gr. 398a15 βασιλειον οἶκον]. IVST. 3, 1, 2). SEN. dial. 5, 25, 1 acerba funera etiam ex -a duci (cf. p. 760, 10). MELA 1, 56 Psammetichi labyrinthus domos mille et -as duodecim ... amplexus (cf. Herodot. 2, 148, 4 αὐλαί). STAT. Theb. 1, 517 (511 Adrastus tecta interioris ad aulae progreditur) vario strepit icta tumultu -a. IVL. VAL. 1, 4 l. 210 ut Philippus ingressus est regi[n]am (gr. p. 9, 21 τὰ βασιλεια). *al.* **B** speciatim respicitur tabernaculum: NEP. Eum. 7, 3 cum non ad Eumenis principia, sed ad -a Alexandri conveniretur (2 tabernaculum). VERG. Aen. 11, 38 immugit -a Aeneae luctu, sc. morte Pallantis (verg. ad 2a). LIV. 2, 12, 10 (hostis quidam Por-sennae; nisi ad l. 16sq. sec. Bardon, Latomus 5, 1946, 18) ut ... ferrum hostemque in vestibulo habeas -ae. CVRT. 6, 8, 17 quidam in -am coeunt (postea: praetorium). 8, 2, 5 (4 in tabernaculum deferunt Alexandrum) gemitu ... tota personante -a. *al.* AMM. 19, 6, 7 supervenire ipsi -ae Saporis.

II qui variis de causis pro rege habetur: **A** homo: VERG. Aen. 8, 242 specus et Caci ... ingens -a (cf. SERV. -a, sicut Cacus putabat. CLAUD. DON. ad loc. p. 150, 12 scilicet ubi Cacus ... habitaret regis animi gerens). PARIS 4, 8 ext. 2 quidam tam liberalis fuit, ut populum domi suae frequenter pasceret, ... volentes in -am suam admitteret. **B** animal (cf. p. 769, 68): PLIN. nat. 11, 29 apes -as imperatoribus futuris in ima parte alvi exstruunt amplas. 36, 65 Mnevidis -a, sc. stabulum tauri pro deo ab Aegyptiis habiti. **C** pars animi vel animae: APVL. apol. 50, 4 (v. p. 722, 67). Plat. 1, 13 p. 208 (antea v. p. 212, 18 sq.) sensuum machinamenta ... erga -am capitis constituta esse. CHALC. comm. 231 rationali velut arx corporis et -a data est (cf. p. 212, 57 sq.).

B regis Numae, sc. in foro Romano, ubi postea pontifex maximus officio suo functus est (ad rem v. e. g. Scott, *Lex. topogr. urb. Rom. IV*, 1999, 189 sq.): **1** exempla varia: S. C. Gell. 4, 6, 2 (a. 99 a. Chr.) in sacrario (in) -a hastas Martias movisse. CIC. Caecin. 14 personam ... cognoscitis ... defensoris nimium litigiosi, contriti ad -am (rixam Beroaldus). Mil. 37 Clodii sica nuper ... me ad -am paene confecit. Att. 10, 3^a, 1 visum te Atticum aiunt in -a. CIL I² 1007 (Romae; saec. I med. a. Chr.) -a. VARRO ling. 6, 12 per quos dies agones rex sacrorum in -a arietem immolat (item de sacrificio ibi facto: FEST. p. 178. 329. MACR. Sat. 1, 15, 19 [v. p. 739, 46]. 1, 16, 30 [e Gran. Lic.]). 6, 21 Opis Consivae in -a sacrarium est (de cultu eiusdem deae: FAST. ann. Iul. Arv. Sext. 25 [Inscr. Ital. XIII 2 p. 31]. FEST. p. 186). EPIST. imp. Aug. Suet. Aug. 76, 2 lectica ex -a domum redeo (sunt qui locum ad p. 770, 64 trahant). ACT. Arv. a. 14 (CIL VI 2023a) 9. 18. FEST. p. 293 via sacra appellanda est a -a ad domum regis sacrificuli, sed etiam ... a -a usque in arcem. *al.* *graece*: PLVT. Numa 14, 1 τὴν καλουμένην ὀγγίαν, οἷόν τι βασιλειον οἶκημα. *al.* apud eundem. **II** confunditur cum: *atrio vel aede Vestae* (aliter, ut

vid., l. 2 sq.; cf. Luck, comm. 1977, ad l. 3): Ov. fast. 6, 264 locus exiguus, qui sustinet atria Vestae, tunc erat ... -a magna Numae. trist. 3, 1, 30 hic locus est Vestae, ... haec fuit antiqui -a parva Numae. SERV. Aen. 7, 153 (*de templo Vestae*) haec fuerat -a Numae Pompilii. auct. Aen. 2, 325 alii hastatos (astatas trad.) esse penates et in -a positos tradunt. domo regis sacrorum (*sed disting. p. 768, 72*) vel pontificis maximi: PAVL. FEST. p. 279 -a domus, ubi rex habitat. SERV. auct. Aen. 2, 57 flaminia ... domus flaminis dicitur, sicut -a regis domus. 8, 363 domus ..., in qua pontifex habitat, -a dicitur, quod in ea rex sacrificulus habitare consuesset.

b deorum: **a caelestium et inde de caelo:** ① *apud quoslibet:* VERG. Aen. 7, 210 Dardanum aurea ... -a caeli accipit (Ov. met. 1, 257, 2, 298 SEN. Herc. O. 1112 Phaedr. 328. LVCAN. 1, 46 *te Neronem* ... -a c. excipiet. al.; cf. l. 21 sqq. 41 sq. 45 *necon* caelestis -a: STAT. Theb. 10, 913). Ov. met. 2, 1 -a Solis. fast. 4, 599 posita est mihi Iovi -a caelo (*nisi ad 2b*). EPICED. Drusi 214 *te Augustum* ... accipiet ... -a magna Iovis. PHAEDR. 4, 19, 11 *canes* totam ... concacarunt -am Iovis. SEN. Herc. O. 1438 video nitentem -am clari aetheris. 1910 ubi ... arces Iovis? ubi ... -a mundi? SIL. 3, 622 prisca ... -a (*i. templum Iovis Capitolini ut: STAT. silv. 4, 2, 21 Tonantis -a*). FIRM. err. 6, 2. AVIEN. Arat. 1511 (1508 aula deorum) -a Saturni. ② *apud Christ.*: TERT. resurr. 51, 1 (*respic. I Cor. 15, 50 sqq.*) Paulus carnem ... a regno dei extrusit, utique et ab ipsa -a caelorum (IVVENC. 1, 467 [*respic. Matth. 5, 10*] his, quos insectatio propter iustitiam premit, ... -a caeli pandetur. 2, 539 [538 caeli ... aula]. DAMAS. carm. 39, 4 [8 aeternam ... domum]. INSCR. christ. urb. Rom. 14076 II 5 [*saec. IV ex.*] al.). PRVD. cath. 5, 5 quamvis innumero sidere -am lunarique polo lampade pinxeris, *Christe.* al.

β inferorum: Ov. epist. 2, 72 nigri -a caeca dei. met. 4, 438 fera -a Ditis ([444 imi tecta tyranni]. SEN. Herc. f. 717 D. -a, ... ingens domus. CE 492, 10 [*saec. III*]). fast. 5, 448 Stygii ... Iovis. SEN. Herc. f. 590 sq. STAT. Theb. 4, 476 (473 sq. regnum mortis) imi ... -a mundi. 8, 80 -a tristos. APVL. met. 6, 18, 2 Orci. *apud Christ.*: MIRAC. Steph. 2, 2, 2 l. 90 ab ipsa mortis -a rursum auris est vitalibus restituta aegra quaedam sanata.

γ aliorum: Ov. am. 3, 6, 61 (*loq. Anio flumen*) tibi, sc. *Iliae*, -a nostra patebit (cf. CLAVD. 1, 265 Tiberini umida ... -a). epist. 11, 74 (65 media sedet Aeolus aula) -a voce sonat. VAL. FL. 1, 668 quibus diis undarum ... imperium et magno penitus par -a caelo (i. -ae caeli). CLAVD. carm. min. 53, 119 Neptuni.

2 per meton. respicitur: **a ipse rex eiusve genus, aula (huc fort. pertinet p. 762, 40, 768, 42); spectat ad:** **α deos (de deo christ. l. 44):** VERG. georg. 1, 503 iam pridem nobis caeli te -a, Caesar, invidet (PETRON. 124 vers. 265 [264 sentit terra deos] omnis -a c. in partes ducta ruit). VAL. FL. 1, 563 me Iovem ... -a mundo ... imposuit (*nisi ad b*). IVVENC. 2, 513 (*respic. Matth. 11, 3*) tune piis animis requies, quam -a caeli pollicita est terris? CLAVD. 7, 151 me Theodosium ... caelestis -a poscit. **β reges varios:** Ov. epist. 4, 164 serviat Hippolyto -a tota meo (*locum spurium esse putat pars edd.*). LIV. 1, 39, 3 Servium Tullium rebus ... dubiis futurum praesidium ... -ae adflictae. 1, 46, 3 tulit ... Romana -a sceleris tragici exemplum. al. SEN. Thy. 336 -a nobilis, antiqui genus Inachi. CVRT. 9, 8, 23 Ptolemaeus nihil ex fastu -ae adsumpserat. LVCAN. 8, 402 epulis vaesana meroque -a non ullis exceptos legibus audet concubitus. 9, 266 plus -a Nili contulit in leges et Parthi militis arcus ([*explicitat GLOSS.¹ I Ansil. RE 743 regnum Ptolemaei Alexandriae, ut ad b pertineat*]. *alluditur ad caedem Pompeii ut:* 10, 527 non ipse tyrannus sufficit in poenas, non omnis -a Lagi). SIL. 14, 87 Hierone obito placida indomitos accepit -a mores (cf. IVST. 30, 1, 2 Ptolemaei regis ... mores omnis secuta -a erat). TAC. ann. 11, 29, 2 Callistus prioris quoque -ae, i. Caligulae, peritus. 14, 13, 1 quorum pravorum hominum non alia -a fecundior extitit, sc. quam Neronis. AMM. 19, 1, 10 funere -a maestā. al.

γ clientes, patronos: SEN. contr. 10, 1, 7 dives in iudicium venit ... cum turba clientium ac parasitorum et adversus paupertatem totam -am suam effundit. PETRON. 5 vers. 4 artis severae si quis ambit effectus ... nec curet ... -am trucem ... cliensque cenas impotentium captet.

b regia potestas, regnum (hucine l. 14. 43. 52?): CVRT. 6, 6, 2 Alexander Persiae -ae par deorum potentiae fastigium aemulabatur (*an ἀπὸ κοινοῦ c. potentiae iungendum, ut ad p. 763, 26 pertineat?*). LVCAN. 5, 62 Ptolemaeo donata est -a Lagi (cf. GLOSS.¹ I Ansil. RE 738 -a: regnum). VAL. FL. 5, 67 (*in compar.*) gregis cessit cui tauro -a. TAC. ann. 11, 10, 4 (*antea:* quis in regnum acciperetur) potitus ... -am, sc. Gotarzes (*nisi ad p. 768, 15 sqq.*). VET. LAT. Marc. 3, 24 (cod. 3. 5) si regnum in se dividatur, non potest stare -a illa (*gr. βασιλεία, Vulg. regnum*). HIST. AVG. Ael. 6, 6 nihil de -a ni mortis habuit, dignitatem, (-te var. l. et edd. quidam, ut ad p. 763, 26 pertineat). PRVD. cath. 12, 96 qui Christus nomen Istrahel regat teneatque David -am. CLAVD. 17, 32 cecidit ... -a Pori regis Indiae. 22, 61. LEO M. serm. 34, 2 (*ad Herodem*) non capit Christum -a tua (regio var. l.).

B usu deflexo respicitur: **1 urbs, ubi rex regit; -a est:** **a nomen appellativum:** HOR. epist. 1, 11, 2 Croesi -a Sardis. Ov. epist. 6, 50 Aetiae -a Lemnos non erat. LIV. 38, 9, 13 -a ibi, i. Ambraciae, Pyrrhi fuerat (cf. Polyb. 21, 30, 9 βασιλείων. de eadem: MELA 2, 54 FLOR. epit. 2, 9, 2). 44, 46, 4 Pellam ... non sine causa delectam esse -am. 45, 26, 2 Scodrae, quae -a fuerat, praesidio imposito. CVRT. 5, 6, 1 nullam infestiorum urbem Graecis esse quam -am veterum Persidis regum (*respic. Persepolis ut:* 5, 7, 3. 8). al. MELA 1, 30 Iol ... Iubae -a fuit (PLIN. nat. 5, 20). PLIN. nat. 5, 19 Siga oppidum ..., Syphacis -a. 6, 119 oppidum Caphrena munitum, quondam ... satraparum -a appellatum. 6, 133 vetus -a Persarum Susa. al. CIL XIV 2077 (*Lavinii; saec. II*) virgini Vestali maiori -ae Laurentium Lavinatum (*vix adi.*). ITIN. Alex. 32, 73 urbem Artacoana, Ariorum -am, venit. PRVD. c. Symm. 1, 408 -a summi imperii (*respic. Roma ut:* MEROB. carm. 4, 38 -am Quirini). al. **b nomen proprium variorum locorum, sc.:** *Hiberniae* (cf. Haverfield, RE IA 469); PTOL. geogr. 2, 2, 10 Πηγία ... ἑτέρα Πηγία. *Mauretaniae Caesariensis* (cf. Dessau, RE IA 469); ITIN. Anton. Aug. p. 36, 7 ad -as. *Syriae:* TAB. Peut. 11, 1. *Proconsularis:* VICT. VIT. 1, 41.

2 pars aedificii: **a porta principalis (ex usu sub A illustrato per synecdochen, nisi vox q. e. porta subaudienda sit; potius ad aream adiacentem spectare vid. l. 35 sq. 40; formae plur., e. g. l. 45. 49. 52 sq., sive re vera ad plures portas spectant sive ad analogiam vocum q. s. fores vel gr. θύραι adhibentur):** **a domus regiae:** ① *in scaena theatri* (cf. p. 760, 23): ASCON. Scaur. p. 28, 2 *in cuiusdam* domus atrio fuerunt quattuor columnae marmoreae ..., quae nunc esse in -a theatri Marcelli dicuntur (SVET. Aug. 31, 5 Pompei ... statuam contra t. eius -am marmoreo Iano superposuit). SERV. auct. Aen. 1, 164 scaena ... pars theatri adversa spectantibus, in qua sunt -a (-ae, sc. *ianuae, Duker*). ② *exempla cetera:* AMBR. c. Aux. 15 non -am palatii praetexebam eundo *ad martyres* atque redeundo? (*nisi ad p. 768, 10 sqq. ut:* IORD. Get. 289 Zeno statuam Theodorici ... ante -am p. conlocavit. cf. Werner, Die Latinität der Getica ..., diss. Halle 1908, 74, qui de gen. identitatis cogitat). EVSEB. EMES. serm. 24, 25 sicut qui ad regem festinat, ad -a p. accedens magna ... conspicit; et ... stupens valvas regias eqs.). *graece:* IOH. MALALAS chron. 13, 8 (*agitur de imp. Constantino*) καλέσας τὸν τόπον τῶν ἐμβόλων Πηγίαν (*Constantinopoli, ut ibid. iterum*). 13, 19 πλησίον τῆς Πηγίας (sc. *Antiochiae*).

β variorum aedificiorum (fere abundanter accedit exterior l. 54, ultima l. 53): ① *proprie respicitur porta:* ② *ecclesiae, templi:* VET. LAT. II par. 20, 5 (cod. 109) et stetit Iosafath in heclesia Iuda ... in domum domini contra faciem -ae novae ([*gr. τῆς ἀλλῆς, Vulg. atrium*]. cf. Is. 1, 12 [Ambr. Iob 4, 9, 33; *loq. deus*] calcare -am meam [*gr. τὴν ἀλλήν μου, Vulg. in atriis meis*]). PAVL. NOL. epist. 13, 11 plebis examina ... influere ... in ... Petri basilicam per illam venerabilem -am (reginam var. l.). INSCR. christ. urb. Rom. 4213, 1 (*saec. IV ex./V in.*) ante -a sancti Petri basilicae veteris. DONATIO Tiburt. p. CXLVII^a 40 ante -as basilicae. ITIN. Anton. Plac. rec. A 44, 1 in Nimphi fuit templum, ... cuius una -a se clausit ante dominum nostrum. GREG. TVR. Franc. 7, 35 p. 356, 7 reserare templi -as (*ianuas var. l.; cf. antea:* cuius basilicae ostia). VITA Hil. abb. (BHL 3913) 4 cum ante -as pervenisset ecclesiae quidam daemonio obsessus. al. ③ *triclinii episcopii:* ENNOD. carm. 2, 17 tit. versus super -am triclinii in domo. ④ *monasterii:* REGVLA mag. 1, 51 cum gyrovagi pervenerint ad ... monasterii aut monachi -as (*item plur.:* 1, 53. 30, 27. al. *in eodem opere*). 66, 7 limen forense ultimae -ae monasterii (*item sing.:* 67, 4 exterioris. 83, 20. al. *in eodem opere*).

⑤ *in imag.:* REGVLA mag. 15, 2 non dignum est, mundatis foris -is, cubiculum intus inquinari de sordibus. 47, 12 ne in sola -a oris nostri deum admittamus et intus in domum cordis nostri introductum diabolum collochemus.

b aerarium regium (nisi ad p. 768, 16 sqq.): VET. LAT. II Macc. 3, 13 (rec. V) Seleuci regis legatus dicebat ... -ae (regi ea var. l.) deferenda esse, sc. pecunias sim. (*gr. εἰς τὸ βασιλικόν. cf. rec. B, M in fisco regis, [om. M]; ad p. 760, 29 sqq. pertinent rec. L, X in regium quaestum, P ad reditus regios*).

3 basilica (in versione vocis gr. βασιλική, ut vid.; sunt qui huc trahant p. 768, 70): STAT. silv. 1, 1, 30 sublimis -a Pauli.

II significatur genus herbae (olivae v. p. 766, 61 sqq.), i. 'Ocimum basilicum' L. (v. etiam p. 767, 25 sqq.; reginam herbarum esse putare vid. GLOSS. III 608, 44 basi(li)con id est -a herbarum): PS. APVL. herb. 130 l. 19 herbam basiliscam Itali -am dicunt (l. 12 herba regula). GLOSS. III 553, 35 basilisca: -a. sim. al. *in eodem libro*.

adv. rēgiē. GLOSS. -e: βασιλικῶς. v. etiam p. 771, 5. i. q. modo regio: **1 in bonam vel neutram partem, sc. nobiliter, splendide:** PLAVT. Stich. 377 vir advexit lectos eburatos, auratos. :: accubabo -e. VARRO rust. 1, 2, 10 -e polita aedificia. ITIN. Alex. 15, 36 donatis his -e, quorum in bello ... fortitudinis testis erat (*respic. Alexander ut:* 15, 37

[Pieroni]

mulieres Darii captas -e ... observari iussisse). HIST. AVG. Gall. 19, 1 nobiliter natus, educatus -e. **2** *in malam partem, sc. crudeliter, superbe*: CIC. Verr. II 3, 115 quae -e seu potius tyrannice statuit in aratoris Apronius. Catil. 1, 30 si in hunc *Catilinam* animadvertissem, crudeliter et -e factum esse dicerent *multi* (cf. GLOSS.^L II Philox. AC 75 ac -e: *καὶ τυραννικῶς*). OROS. hist. 1, 4, 7 cum *Semiramis* omnes, quos -e arcessitos, meretricie habitos, concubitu oblectasset, occideret.

cf. *Onom.* (v. etiam *supra* p. 765, 44sq. 768, 59sq. 770, 14sq.).

rēgla v. 1. regula.

Pieron.

regliscit (-lī-? minus probabiliter regliscit, cf. enim congli-, pergli-) PLAVT. frg. inc. 20 (*trad. contextu deleto et forma corrupta*) (r)egiescit FEST. p. 278, *ubi postea memorantur glires* ..., quibus corpus pinguitudine ad crescit. inde PAVL. FEST. p. 279 regiescit ... significat crescit). a re- et gliscere, i. q. *denuo gliscere, recrescere (nisi potius vim praeverbii evanuisse putes)*.

reglūbo: *ἐκδέγω* GLOSS.^L II Philox. RE 113 (*scrib.* -vo. cf. DE 206 deglubat: *ἐκδέγει*). a re- et glubere, i. q. *retrahendo glubere* (cf. e. g. vol. V 1, 384, 15. VI 2, 2109, 74).

reglūtino, -ātum, -āre. a re- et glutinare. NOT. Tir. v. l. 27.

respectu glutinis in imagine adhibito (praeter l. 27) significatur:

1 i. q. *glutine soluto demere vel liberare (praeverbio invertitur notio verbi simplicis)*: CATVLL. 25, 9 ea, quae *fatus* es, tuis ab unguibus -a et remitte. MART. CAP. 6, 586 *Geometria* tandem ... tuis ab aethrae interbrantis admiratione luminibus ... collustrans divos *congregatos*. **2** i. q. *glutinando integrum reddere, restituere*: PRVD. perist. 10, 874 plaga collum dividens rursus coibit ac -bitur. NOT. Tir. 110, 50 (*in capite quod inscribitur navis*) -at.

reglūvo v. reglubo.

regm- v. regim- vel rheum-.

rēgnāns v. regno.

rēgnāriolus v. regaliolus.

rēgnātio, -ōnis f. a regnare. i. q. *actio regnandi, regnum*:

VET. LAT. I Macc. 3, 43 (rec. L, cod. G) suscitemus (-em, populi nostri (i. emundationem cod. L [*sec. falsam var. l. καθάρσιν ut cod. X purgationem, rec. B purificationem*]. *aliter gr. ἀναστήσωμεν τὴν καθαίρειν, rec. V erigamus deiectionem*). LEX Visig. suppl. p. 469, 11 expectata clementiae nostrae, sc. *Theudi regis*, -e, fugatum ... pavorem (i. ita cod. *rescriptus sec. Violet*, regie ed. *Matritensis*). *huc pertinere vid.* GLOSS. reginatio: *βασιλείων* (-o *Heraeus*, regia mansio *Salmasius*). Bk.

regnātor, -ōris m. a regnare. *de origine*: CHAR. gramm.

p. 61, 11 ab eo, quod est vindico, vindicator et vindicatrix et vindex; ... sic et -r regnatric rex. plur. non legitur nisi p. 772, 14 (*restit.*). *de notione* (cf. l. 60): DON. Ter. Phorm. 338, 3 'rex' alias -r, alias dominus, alias dives significat. SYNON. Cic. p. 447, 12 tyrannus. rex. -r. imperiosus. GLOSS. III 462, 28 -r: *βασιλεύς* (cf. II 256, 12 β.: Augustus, -r, rex, princeps). IV 561, 40 rex: rector, -r. GLOSS.^L I Ansil. RE 773 -em: imperatorem. 774 -r: id est Iuppiter. *legitur in versibus inde a* NAEV., PLAVTO, ACC., *in orat. soluta inde a* TAC., FRONTONE, APVL., TERT. [*confunditur in codd. hic illic c. regnatur, v. p. 772, 16. 31. 54.*]

i. qui regnat (*accedunt voces similes e. g. dominus* p. 772, 30. 59, rex l. 57. p. 772, 21. 26. al.; *indicatur, quis [quid] regatur, per gen. obi. passim* [cf. adi. p. 772, 32sq.], dat. l. 59. 75. p. 772, 27sq. 60sq., praepos. in c. acc. p. 772, 54, super p. 772, 2; *magnitudinem significat* adi. magnus p. 772, 6, maximus l. 67. 74. p. 772, 62, omnipotens l. 63. p. 772, 18, supremus p. 772, 18; *adhibetur fere pro adi.* p. 772, 48. 63 [cf. p. 772, 67sq.]): **1** -es sunt dei, numina sim. (*exempla ad deum Christianorum pertinentia non semper distinctimus; de Christo v. e. g. l. 68. 73. p. 772, 2. 10*): **a** reguntur loca, regiones: mare (-r est Neptunus; cf. p. 772, 56sq.). NAEV. carm. frg. 12 *Anchises* adlocutus summi deum regis fratrem Neptunum -em marum. SEN. Phaedr. 945 -r freti! COLVM. 10, 200 -r aquarum. SIL. 7, 256 Neptunus ... toto ... videtur -r ponto. caelum sim. vel totus mundus, universum: VERG. Aen. 2, 779 ille ... superi -r Olympi (*explicat* GLOSS.^L I Ansil. SU 757 divini [i. divum?] caelique rector et fort. 746 superem [i. superi?] -r: caeli. *de Iove ut*: VERG. Aen. 7, 558 pater ..., summi -r O. 10, 437 SIL. 10, 350. HOMER. 345 omnipotens. al.; *de Saturno*: CARM. c. pag. 14 pellitur ... -r O.). TAC. Germ. 39, 2 (*agitur de religione Semnonum*) ibi -r omnium deus (*de deo Christ.*: AVG. doctr. christ. 1, 45 fugax ... animus ab incommutabili lumine, o. -e, id agit, ut ipse sibi regnet. vera relig. 262 uni o. -i deo. cf. p. 772, 17). ARNOB. nat. 4, 35 p. 243, 16 maximus ipse -r poli, i. Iuppiter. IUVENC. 2, 265 mundi -r Iesus. GAUDENT. serm. 10, 7 cognoverunt olim bruta animalia gentilium populorum -em caeli (*spectat ad Is. 1, 2; de deo Christ. vel Iud. ut*: SEDVL. op. pasch. 2, 17 p. 220, 6 caelorum perpetem -em. al.; cf. PRVD. c. Symm. 2, 170 quis mihi -r c. metuendus est?). PS. AVG. serm. ed. Caillau 1, 7, 9 ut, qui est per naturam -r in caelis, esset per carnem dominator in terris, i. Christus. CYPR. GALL. gen. 961 deus aetheriae -r maximus aulae. *variae partes mundi, certa loca*: VAL. FL. 2, 620 occiduis -r montibus Atlans. MART. 7, 47, 7 taciti -r

Averni, i. Dis (DRAC. Romul. 10, 446). AVG. civ. 15, 20 p. 100, 24 *Christus* supernae Hierusalem fabricator atque -r (cf. conf. 12, 16 te ... super eam Hierusalem -em). **b** reguntur animantes eorumve coetus, sc.: *dei* (-r est Iuppiter [cf. l. 14] praeter l. 7): NAEV. carm. frg. 15 summe deum -r (PLAVT. Amph. 45 deorum. ACC. trag. 32 VERG. Aen. 4, 269. SEN. Phaedr. 671 magne -r d.? STAT. Theb. 5, 688. APVL. met. 11, 30, 3 deus deum magnorum potior et maiorum summus ... et maximorum -r Osiris). SIL. 12, 623 superum (STAT. Theb. 9, 421). *varii* (-r est deus Christ.): AVG. conf. 3, 8, 15 deo -i universae creaturae suae (11, 19, 25). epist. 155, 1 caelesti ... rei publicae, cuius -r est Christus (rector var. l.). **c** exempla varia: SIL. 7, 688 aeternae -r noctis (CE 1552A, 54 [*saec. II in.*] n. ... timendae -r Stygius). STAT. Theb. 11, 410 ter nigris avidus -r ab oris intonuit, i. Dis. ARNOB. nat. 4, 23 adulteri persona cuius esset turpitudinis ... regn(at)orum maximus, i. Iuppiter, nesciebat (*corr. Hildebrandt*).

respic. deus Christianorum: MAR. VICTOR. aleth. 3, 127 -r abundans *diversis modis* (regnatur *trad.*, *corr. Morelli*). COLLECT. ad psalm. R 144 -r omnium [saeculorum] domine (i. om. pars codd.). ENNOD. opusc. 2, 133 p. 328, 12 supremus -r. CASSIOD. in psalm. 107 l. 187 omnipotens. al.

2 -es sunt homines, qui regunt: **a** locum, regionem vel populum, gentem sim.: **a** respic. gentes externae: PLAVT. Men. 409 ubi, sc. *Syracusus*, rex Agathocles -r fuit. VERG. Aen. 2, 557 *Priamum* superbum -em Asiae ([SERV. quia imperaverat et Phrygiae et Mygdoniae]. *item c. gen. nomen regionis vel urbis indicante*: SIL. 8, 614 fidus. 10, 219 Viriatus ..., -r Hiberiae magnanimus terrae. 15, 268 populi -r Hiberi. 15, 450 Libycae -r harenae. 17, 173 Libyae. IULIAN. in Am. 3, 13 Damasci. CASSIOD. var. 3, 31, 4 Ionos Thessaliae rex, ... Mida -r Phrygiae). SIL. 8, 444 Pelasgis, quis [Asus] -r erat (i. Delz, aesis *trad.*; in eadem struct.: 16, 170 Massylis -r erat ... Syphax). 16, 116 -r Nomadum (*item c. gen. nomen gentis indicante*: STAT. silv. 4, 6, 106 Macetum. TERT. anim. 46, 4 Astyages Medorum -r. IORD. Get. 178 Attila, Hunnorum omnium dominus et paene totius Scythiae gentium solus in mundo -r [regnatur var. l.]. cf. l. 46). STAT. silv. 4, 6, 60 Pellaeus ... -r, i. Alexander Magnus (*item c. adi. sedem regnantis indicante*: Ach. 1, 923 -r Scyrius, i. Lycomedes). SEDVL. op. pasch. 1, 19 Darii ... -is (*item in appos.*: DRAC. Orest. 877 [loq. Orestes] -r Atrides noster erat genitor. cf. l. 39. 47). al. **β** respic. potestas Romana (sc. regum, imperium Romanum vel regna, quae imperio successerunt): -es sunt imperatores, principes (cf. l. 68): STAT. silv. 4, 2, 14 tene, Domitiane, ego, -r terrarum orbisque subacti magne parens ..., cerno iacens? (IUVENC. 4, 807 terrae -r apertae Constantinus. cf. l. 41 et PRVD. c. Symm. 2, 758 -r mundi). PANEG. 3, 27, 2 Libyae Europae Asiaeque -r est (*Julianus Augustus ut*: RVF. FEST. 28 totius orbis -r). AVG. civ. 3, 6 p. 103, 6 *Remus* non permissus est esse -r. CONC.^S II 5 p. 47, 10 (*ad Leonem imp.*) tu ... velut mansuetissimus pater potius quam -r potestate regali ... quiescendum rebus ita commissis decrevisti. ENNOD. epist. 9, 30, 4 p. 252, 21 dignus -r (i. Theodoricus ut: CASSIOD. or. frg. p. 476, 8 -em illius temporis. IORD. Get. 295 quasi iam Gothorum Romanorumque -r. al.). CORIPP. Iust. 3, 267. 4, 312 -r Iustinus. -r dicitur populus Romanus (*fere pro adi.*): ARNOB. nat. 4, 35 p. 243, 5 -is ... populi procreatrix ... Venus. 6, 7. **γ** respic. ager privatus (*hyperbolice*): MART. 10, 61, 3 quisquis eris, nostri post me -r agelli (CORIPP. Ioh. 1, 430).

b coetum poetarum: STAT. silv. 4, 7, 5 tu, Pindare, ... -r lyrica cohorsis.

c ipsi se: PAVL. NOL. carm. 22, 73 qui deditus uni aeternum domino proprios -r in artus efficitur (regnatur var. l.).

3 cetera exempla; -es sunt: **a** fluvii, sc. qui alios fluvios superant: VERG. Aen. 8, 77 (*ad Tiberim*) corniger Hesperidum fluvius -r aquarum (*explicat* CLAVD. DON. p. 125, 21 non suarum tantummodo, sed omnium fluminum, hoc dicendo voluit hunc ... universis amnibus esse potioem). FRONTO p. 158, 4 Tiber amnis et dominus et fluentium circa -r undarum. APVL. flor. 6, 3 (vers.) Eois -r aquis, i. Ganges (AVSON. 13, 3 [3S.] 1 Illyricis -r a. ... Danuvius). ENNOD. carm. 1, 5, 27 -r Ligurum fluviorum maximus ille, i. Padus. **b** animalia: STAT. Theb. 11, 251 rex ... media ... gavisus in ira est, sic ubi -r ... iuvenicus eqs. silv. 2, 4, 25 occidit ... psittacus, ille plagae viridis -r Eoae. **c** res (*per prosopop.*):

MART. 11, 6, 2 diebus, -r quibus imperat fritillus.

f. regnatrix, -icis. *de origine* v. p. 771, 40. *i. quae regnat (fere pro adi.)*: *de loco*: TAC. ann. 1, 4, 4 hunc Tiberium ... prima ab infantia eductum in domo -e. CONC.^S II 2, p. 17, 6 de -e urbe, i. Constantinopoli, esse pellendum (gr. II 1, 2 p. 156, 21 βασιλίδος. cf. II 3, 2 p. 177, 36 regali). *ceterum*: PS. DAMAS. epigr. 101, 4 (*in fonte baptisterii*) dant -em flumina sancta fidem.

cf. *Onom.*

Simon.

1. regnātus v. regno.

[2. regnātus, -ūs coni. Oehler loco corrupto TERT. adv. Prax. 13, 2.]

[regnescit GLOSS.; falso *trad.*, v. vol. V 1, 710, 28.]

[Bk.]

rēgnicola, -ae c. (cf. caelicola sim.). a regnum et colere. i. q. incola regni, sc. cum irrisione quadam de numinibus sec. Manichaeos regnum lucis obtinentibus: AVG. c. Faust. 15, 5 p. 425, 23 *Manichaea congregatio*, adiungis deo regi duodecim saecula, i. *Aeones*; ... adiungis etiam innumerabiles -as et deorum agmina ..., quae omnia ... dicis deum ... genuisse. 20, 7 p. 541, 11 lucem ..., ubi deus pater habitat cum -is suis.

?**rēgnificātor** v. regificator.

rēgnifico, -āvī, -āre. in vertenda notione causativa verbi gr. βασιλεύειν a regnum et facere (cf. honorifico sim.). i. q. afficere regno (sc. dignitate regia; cf. regifico supra et regnare facere p. 776, 72 sq.): VET. LAT. III reg. 1, 43 (cod. 91. al.) rex David -vit Salomon (gr. ἐβασίλευσεν, Vulg. regem constituit. eadem respondent 12, 20 [Lucif. reg. apost. 3] -verunt eum Hieroboam in Israel [de regif- cogitat Souter, Glossary, s. v.]). Esth. 1, 11 (cod. 109) ut rex Persarum -ret eam Vasthim reginam imponens ei diademam (gr. βασιλεύειν, cod. 151. al. ut regnaret et ipsa; aliter Vulg.). deriv.: ?regnicator, v. p. 732, 3. Bk.

***rēgno**, -āvī, -ātum, -āre. [a regnum, cf. Leumann, Gramm. 1977, 546. Mei.] derivatur a voce q. e. rex PRISC. gramm. II 432, 19. al. apud eundem. scribitur regin- INSCR. Année Épigr. 1938 n. 149 (a. 29/30), -nanct- p. 777, 13, recn- l. 24, litteris gr. l. 34 sq. abbreviatur reg CONC. Rom. a. 501 p. 420, 14 et saepissime in formula reg(nante) d(omino) n(ostro) Theoderico CIL XV 1664 sqq. (sc. in lateribus a. 497/526; in formula simili ibid. 1673 sqq. [in tegulis Romanis a. 526/7] reg d n Athalarico); in eadem formula invenitur etiam regn CIL XV 1668, rec 1669, rg 2143. NOT. Tir. 122, 138 -ante in perpetuo ... Christo. de genere: inter verba neutralia (i. fere intrans.), quae part. perf. proferunt, affert e. g. SERV. gramm. IV 417, 39 (cf. georg. 4, 488 participia sine verbi origine; non enim facit ... '-or' [sim. e. g. POMP. gramm. V 262, 18 nemo dicit 'placeor' ..., '-or'; ergo a verbo non veniunt]. PRISC. gramm. II 561, 17 participia, quorum quamvis deficiant verba in usu, ratio tamen analogiae quod dici possunt ostendit, ut ... '-tus'), sed apud auctores invenitur usus trans. p. 777, 64 sqq. 780, 23 sqq. 47, in inscriptione fort. depon. p. 775, 72 (si recte intelleximus). de notione (cf. p. 774, 22): GLOSS. -o: βασιλεύω. -bat: ἐβασίλευεν. GLOSS. biling. II 3, 6 βασιλ(ε)ύ(ει) ὁ η̅γν̅ατ. 7 βασιλ(ε)ύ(ει)ς ὁ η̅γν̅ατ. 8 βασιλεύ(ω) ὁ η̅γν̅ατ. legitur in versibus inde a PLAVTO, ENN., TER., in oratione soluta inde a CATONE, VARONE, CIC. [a serm. docto non aliena sunt it. regnare, francog. vet. rener, rec. régner, cat. regnar, hisp. vet. renar, rec. et port. reinar; prov. renhar 'se gerere, vitam ducere' (cf. e. g. p. 779, 24 sqq.). cf. M.-L. 7175 et Faré, Postille. Battisti-Alessio V 3224. Cortelazzo-Zolli² 1329. Wartburg X 214 sq. Corominas VII 217 sq. Corominas-Pascual IV 901. Machado³ V 68. Schd.-Cr.] [confunditur in codd. e. g. c. regere MANIL. 2, 815 PRVD. perist. 10, 535 (falso trad. PROB. litt. sing. 6, 62, restit. QVINT. inst. 6, 2, 4), in falsa var. l. pro repugnare PS. CIC. epist. ad Oct. 3 (restit. POMP. TROG. hist. prol. 41), falso trad. pro pugnare LVCAN. 8, 294; loco vix sano EXCID. Troiae 73 p. 136, 10; falso ed. regnatores SERM. Rev. Bénéd. 59, 1949 p. 108, 44 (conreg- vidimus in codd. ambobus).]

fere i. q. βασιλεύειν (quod gr. resp., nisi aliud indicavimus [e. g. ὄρχειν p. 778, 74. 779, 11. al., ἐπορχατείν p. 774, 59. 778, 63. 72]; iuxta ponuntur vel copulantur rex [pro subi. l. 72 sqq., ceterum v. e. g. p. 774, 38. 775, 51. 777, 43], regnum [pro subi. p. 776, 39. 41, pro obi. sim. p. 778, 30 sqq. 779, 51], ceterae voces notionis affinis, e. g. dominari p. 774, 27. 775, 7. 23. 776, 36. al., imperare p. 775, 6. 52. 776, 64. al. [cf. p. 774, 22 et imperium e. g. p. 774, 53. 776, 52]; opp. servire p. 774, 36. 776, 25. 777, 23. al.): I -ant animantes (imperium sim. eorum p. 776, 33. 39, ecclesia p. 777, 41 sqq.): A quaelibet exempla, sc. fere usu absoluto (saepe indicatur, ubi quis regnum exerceat [structuras artius c. verbo coniunctas et indicantes, qui vel quae dominatu teneantur, v. sub B], sc. adv. e. g. ubi l. 72. p. 775, 16. al., hic p. 774, 22. 775, 49. al., ibi e. g. LIV. 40, 46, 10, locat. p. 774, 1 sqq., abl. nudus e. g. p. 774, 21. 39. 69, praepos. in c. abl. p. 774, 6. 45 [bis]. al., intra p. 774, 50, apud e. g. p. 774, 46. sim. al.; pass. impers. p. 774, 23 sqq., depon., ut vid., p. 775, 72; quam diu quis -et, indicatur p. 774, 8. 69. al.): 1 -ant homines (eorum cor p. 777, 32; participes regni Christi v. sub 2bβ): a singuli (concilium p. 775, 51): α strictius -ant, qui regnum exercent, potestatem regiam tenent vel munere civili vel militari sim. funguntur (sc. iure, vi militari sim., cf. (in)iussu populi e. g. p. 774, 13. 31): ① reges, tyranni sim. (femina e. g. p. 774, 32. 45 et VITR. 2, 8, 14 Artemisia. SEN. nat. 4, 2, 16 Cleopatra. al. [cf. p. 777, 75], Pharaon IREN. 5, 33, 3 HIER. epist. 18A, 2, 2. al., quilibet vice regis imperans p. 774, 18 sqq.; huc attulimus generalia quaedam et proverbialia e. g. p. 774, 27. 40 sqq. 43. 53): ② usu communi (exempla selecta post CAES.): PLAVT. Amph. 413 ubi Pterela rex -vit, oppidum expugnnavimus (item -at rex: LVCAN. 10, 99 [Cleopatra ad Caesarem] regem -are iube, sc. Ptolemaeum. VET. LAT. gen. 36, 31 [Aug. quaest. hept. 1, 121, sim. al.] hi reges, qui -verunt in Edom, antequam -ret r. in Israel, [] Vulg. habenter regem filii

Israhel]. al.). ENN. ann. 157 (de Sp. Maelio) [qui se sperat, Romae -are quadratae ([] Salmasius, quis est erat trad.] item c. locat. Romae: CATO orig. 64. HYG. Gell. 10, 16, 3 Servio Tullio R. -ante. LIV. 1, 60, 3 -tum R. ab condita urbe ad liberatam annos tot. 2, 1, 9 Brutus populum iure iurando adegit neminem R. passuros -are. al.; cf. e. g. Corinthi: CIC. fat. 13 Cypselum -are C. AMPEL. 32, 5 sq.). 197 v. p. 776, 29. VARRO Men. 416 in hac civitate tum -bat Dionysius. CIC. Manil. 7 Mithridates annum iam tertium et vicesimum -at. Brut. 39 Solon et Pisistratus Servio Tullio -ante vigerunt (item abl. absol.: rep. 1, 25 quae solis defectio Nonis Quinctilibus fuit -ante Romulo. 2, 28 quartum iam annum -ante Lucio Tarquinio Superbo. al. NEP. Them. 9, 1 Xerxe. et saepe, e. g. l. 3; cf. e. g. p. 776, 51). rep. 2, 14 Romulus patrum auctoritate consilioque -vit. 2, 38 cum Servius ... -are coepisset, non iussu, sed voluntate ... civium. off. 3, 82 (vers.; loq. Eteocles) regnum non tradam; nam si violandum est ius, -andi gratia violandum est (Eur. Phoen. 524 τῷ ἀννίδος). al. CAES. Gall. 5, 25, 3 (1 maiores regnum obtinuerant) tertium iam hunc annum -antem Tasgetium. BELL. Alex. 33, 2 Arsinoë, cuius nomine diu -asse impotenter Ganymeden eunuchum docuimus (item -atur vice regis: LIV. 24, 25, 2 tutores ... eius Hieronymi pueri sub aliena invidia -asse. 45, 19, 10 quod unus nomen regium ... gerat, omnes fratres -ent. perioch. 50, 4 iacente eo rege in ganea ... Hammonius -bat. cf. l. 46). VERG. Aen. 1, 265 Aenean Latio -antem (huc spectat GLOSS.⁴ I Ansil. RE 771 imperantem). 1, 272 (loq. Iuppiter) hic, sc. Albae Longae, iam ter centum totos -bitur annos gente sub Hectorea (item pass. impers.: LIV. 1, 17, 2 post Tatii mortem ab Sabinorum ... parte non erat -tum. 1, 17, 3 -ari ... omnes volebant libertatis dulcedine nondum experta [-are trad.; vix ad B1]. 1, 60, 3 l. 3. SEN. Thy. 215 ubicumque tantum honesta dominant licent, precario -atur. al.; cf. e. g. p. 775, 34. 779, 1). 3, 295 Graias ... per urbes. 10, 564 Camers tacitis -vit Amyclis. HOR. epist. 1, 2, 10 ut Paris salvus -et vivatque beatus. OV. met. 14, 234 Antiphates terra -bat in illa. LIV. 1, 32, 2 qui Ancus Marcius ut -are coepit eqs. 1, 41, 6 Servius iniussu populi, voluntate patrum -vit. 24, 16, 5 quod illa cum viro fuerit -tura, sibi cum ceteris serviendum. 28, 13, 3 quendam duodetriginta oppidis -antem. 29, 33, 10 -anti multitudo equitum ... conveniens est (part. praes. pro subst. ut: SEN. Herc. O. 405 toris caruisse -antis. al. PS. SEN. extr. voc. 198 -antibus multo peius est quam servientibus: hi enim singulos timent, illi universos. CVRT. 8, 12, 11 animis -antium. et saepe, e. g. VET. LAT. I Tim. 6, 15 [Tert. resurr. 23, 11. al.] deus, rex -antium [cod. 75. al. et Vulg. rex regum]. cf. e. g. p. 775, 47). VITR. 4, 1, 3 Achaia Peloponnesoque tota Dorus ... -vit. VAL. MAX. 7, 2 ext. 4 tum demum beatum terrarum orbem futurum ..., cum aut sapientes -are aut reges sapere coepissent (respic. Plato rep. 473^cut: PRVD. c. Symm. 1, 32 si vel reges saperent vel -rent sapientes). SEN. Herc. f. 937 (Herc. precatur Iovem) non saevi ... -ent tyranni. Phoen. 659 qui vult amari, languida -at manu. benef. 4, 32, 2 sint hi reges ..., -ent hi eqs. CVRT. 6, 2, 7 qui nuper -asset in Persis. 10, 1, 37 in Asia olim -asse feminas, hoc vero novum est -are castratum. PLIN. nat. 13, 41 spadones, qui apud eos Persas etiam -vere. 33, 52 in Colchis. SIL. 3, 104 Milichus indigenis late -rat in oris (IVST. 13, 7, 10. AVG. anim. 3, 11, 15 reges terrae ... longe l. que, [civ. 4, 3 p. 150, 1. 15, 20 p. 102, 4]. civ. 4, 15 tit. latius. cf. p. 776, 11). TERT. adv. Iud. 12, 2 David intra unicum Iudaeam -vit (item 14, 12. sim. loco gemino adv. Marc. 3, 20, 3 i. u. Iudaeorum gentem). RVF. FEST. 16 Tigranes intra Armeniam maiorem -are permissus est. PRVD. c. Symm. 2, 415 Roma dubitavit, quae forma placeret imperii, quae -andi foret aequa potestas. et saepe. ② vi ingressiva c. notione regnum adipiscendi sim. (sc. sec. hebr. et gr. [ubi saepe forma aor., aliter l. 61]): VET. LAT. IV reg. 21, 1 (Lucif. reg. apost. 8. al.) cum esset rex sedecim annorum Manasses, cum -ret (VVLG. -are coepisset. explicat Lucif. ibid. l. 51 suscepisse regnum). I Macc. 1, 8 (rec. B) -verunt pueri eius ... in loco suo et inposuerunt sibi ... diademata (gr. ἐπεκράτησαν, rec. L, V obtinuerunt [] regnum] [] om. L]). VVLG. II reg. 15, 10 statim ut audieritis clangorem bucinæ, dicite '-vit Absalom in Hebron' (gr. βεβασίλευεν). IV reg. 12, 1 anno septimo Hieu regis Israhel -vit Ioas rex Iudae. al., maxime in sacr. script.

③ varii homines in vita publica sim. agentes (senatus p. 775, 51 sq.; fere Romae, sed Athenis p. 775, 54, apud Iudaeos p. 775, 55): ④ qui nimis potentes se quasi reges gerunt (in re publica libera praefer p. 775, 17. 20; regnum interdum ab adversariis exprobratur; huc vergit p. 775, 65, cf. l. 5): ⑤ quilibet (adde p. 775, 26 sq.): CIC. Verr. II 2, 136 in Sicilia non Athenionem, regem servorum, ... sed Timarchidem fugitivum omnibus oppidis per triennium scitote -asse, sc. familiarem Verris ([] pertinet ad p. 773, 67 sqq.). Catil. 4, 12 cum ... mihi proposui -antem Lentulum eqs. Sull. 21 (antea: regnum) an tu in tanto imperio consulatus ... non dicis me fuisse regem, nunc privatum -are dicis? (respic. Cicero ut: ibid. non esse hoc -are, cum verum iuratus dicas, probare. fam. 7, 24, 1 olim, cum -are existimabamur. cf. Cic. Att. I, 16, 10 [verba Clodii] quousque ... hunc regem feremus? aliter p. 776, 2). har. resp. 54 uterque ita cecidit vitus, ut

[Spath]

victor idem -verit (*de Mario et Sulla*, cf. Phil. 5, 44 illius Pompei opibus S. -vit. nat. deor. 3, 81 cur ... M. ... senex est mortuus, cur ... tam diu Cinna -vit? CARM. pop. Suet. Tib. 59 [antea: aspice ... S. et M.] -vit sanguine multo, ad regnum quisquis venit ab exilio [-bit var. l.; comparatur Tiberius]). Phil. 2, 35 qui non modo non servis, sed etiam -as (*de Antonio ut*: 3, 9 BRVT. Cic. ad Brut. 12, 3). rep. 3, 24 imperare quam plurimis ..., pollere, -are, dominari. Lael. 41 Ti. Gracchus regnum occupare conatus est, vel -vit is quidem paucos menses. fam. 11, 16, 3 (*ad Brutum, ioco benigno*) equitum centurias tenes, inque iis (in quis trad.) -as. al. LIV. 3, 11, 13 expectate, dum consul ... fiat *Caeso*, quem privatum viribus et audacia -antem videtis. 3, 19, 4 ut tribuni plebis ... lingua criminibusque -rent (cf. 6, 40, 7 tribunos tantum licentiae novem annis, quibus -ant, sumpsisse, ut eqs. [de Sextio et Licinio ut: 6, 41, 10 hi tamquam Romulus ac Tati in urbe Romana -ent, quia ... agros dono dant]). 38, 42, 10 M. Fulvium pro consule et Cn. Manlium biennium iam ... velut pro Philippo atque Antiocho substitutos -are. SEN. apocol. 6, 1 ubi, sc. *Luguduni*, Licin[i]us procurator provinciae multis annis -vit. LVCAN. 9, 206 Pompeio rebus adempto ... non iam -are pudebit; nec color imperii nec frons erit ulla senatus. TAC. hist. 4, 43, 2 (*ad Helvidium Priscum*) relinquimus tibi senatum tuum: -a praesente Caesare. AVG. civ. 4, 5 p. 152, 14 (*tit. potentia similis ... regiae dignitati*) fugitivi gladiatores donec vincerentur ..., sublimis -antesque vixerunt. ② *C. Iulius Caesar (eius partes l. 29. 30; cf. l. 41. 45):* Cic. Phil. 2, 108 Cinnam nimis potentem, Sullam postea dominantem, modo Caesarem -antem videramus. 2, 114 non in regnum appetentem, sed in -antem impetum facere. Att. 8, 11, 2 (*antea*: dominatio quaesita ab utroque est) uterque -are vult (*de Caesare et Pompeio ut*: 10, 7, 1 -andi contentio est. LVCAN. 2, 318 post me, i. *Catonem mortuum*, -are volenti non opus est bello). al. ATT. Cic. Att. 9, 10, 7 cum hoc Caesare in ea ... colluvie -are. CASS. Cic. fam. 11, 3, 4. LVCAN. 7, 269 (*Caesar ad milites suos*) omnia dum vobis liceant, nihil esse recuso: invidia -ate mea. 7, 596, 9, 90 (*Pompeius ad filios*) numquam Caesaribus -are vacet (sc. *C. et Octaviano*).

③ *princeps, imperator, dominus imperii (cf. l. 5. 20. 22 sqq.):* SIL. 3, 593 (*Iuppiter ad Venerem de Iuliis et Claudiis*) tuis longo -bitur aevo. TAC. ann. 2, 82, 2 vera ... de Druso seniores locutos: displicere -antibus civilia filiorum ingenia. 4, 52, 3 *Tiberius Agrippinam* correptam ... admonuit non ideo laedi, quia non -ret. SVET. Tib. 14, 2 *infantem* -turum quandoque, sed sine regio insigni. PANEG. 10, 9, 5 (*ad Maxim. et Diocl.*) pari aetatis auctoritate -are, vos hoc sponte facitis. AVR. VICT. Caes. 37, 6 Tacito -ante. PS. AVR. VICT. epit. 48, 1 *Theodosius* imperator effectus -vit annos tot. EVTR. 1, 12, 2 cum Augustus ... et ... Caesar sub dictaturae nomine ... -verint. 10, 3, 2 *Constantinus* in Galliis ... ingenti iam favore -bat. LVCIF. reg. apost. 6 l. 10 (*ad Constantium*) nolo ... hinc ... speres, quod ... male sis faciens et tamen -es, cum videas et Hieroboam diu -asse, eqs. (cf. ad p. 773, 67 sqq.). AVSON. 23, 18 (258, 1 S.) Iulius ... divus trieteride -at; Augustus eqs. OROS. hist. 6, 20, 6 in diebus Caesaris toto orbe -antis ... Christi nativitas eqs. COD. Iust. 1, 14, 4 (a. 429) digna vox maiestate -antis legibus alligatum se principem profiteri. al. in imag. -ant patroni urbis, sc. *Petrus et Paulus*: PRVD. perist. 2, 459 hic, sc. *Romae*, ... -ant duo apostolorum principes.

④ *quilibet*: MANIL. 5, 361 regalis ut opes et sancta aearia servant, -antes sub rege suo. LVCAN. 9, 195 *Pompeius* rector ... senatus, sed -antis, erat (cf. EVTR. 1, 2, 2 post *Romulum* per quinos dies senatores imperaverunt et his -antibus annus unus completus est). HYG. fab. 14, 31 dux ... Iason -vit. HIER. chron. a. Abr. 1264 -vit ... primus Charops, sc. *archon*. LIB. gener. chron. I. p. 117, 254 *Barac* -vit iudicans cum Debbora ann(os) tot (*antea*: per ipsam ducatum gessit). de eisdem iudicibus v. p. 779, 50).

⑤ *laxius transfertur ad eos, qui quocumque modo vigent, praevalent, variis in rebus dominantur*: ① *vario respectu*: TER. Phorm. 405 (*ironice*) solus -as et soli licet ... bis iudicium adipiscier (DON. regnum solum legibus est et opprimens libertatem). PROP. 2, 34, 57 ut -em mixtas inter conviva puellas hoc ... ingenio. OV. am. 2, 19, 33 si qua volet -are diu, deludat amantem! (sc. in re amatoria; item mulieres dominantur: SEN. contr. 1, 6, 5 omnes uxores divites servitutem exigunt; ... volet in suis -are divitiis. IVV. 6, 149 *Bibula* -at poscitque eqs.; cf. p. 788, 18 sqq.). epist. 1, 89 (*Penelope Vlixi*) proci ... in ... tua -ant nullis prohibentibus aula (vergit ad p. 774, 65 sqq.). SEN. contr. 7, 1, 16 (*them. archipirata; loq. pater*) parricida meus in mari -at (FLOR. epit. 4, 8, 3 ut se, sc. *S. Pompeium*, maris rector *Neptunus* in suo m. -are pateretur). SEN. Phaedr. 988 (*queritur chorus*) castos sequitur mala paupertas vitioque potens -at adulter (*alludi vid. ad Silium cos. design., ut locum ad p. 774, 67 sqq. trahere possis [nisi ad Neronem, ut ad l. 33 pertineat]*). epist. 89, 20 trans Hadriam ... vester vilicus -at. CIL IV 4107 fullo ... Cresce(n)s hic -tus est (*in convivio, ut vid.; verbum quasi depon. adhibetur [cf. Hofmann-Szantyr 292 sq.], nisi intellegas Crescentem sub imperio regis bibendi fuisse, ut locum ad p. 777, 65 trahas; vix pro renatus*). STAT. Theb. 9, 628 (*Atalanta ad Dianam*) quid

in nostris ... silvis Maenades hostiles [Thebanaque numina] -ant? (cf. ad 2a). QVINT. inst. 10, 1, 112 *Cicero* ab hominibus aetatis suae -are in iudiciis dictus est (cf. p. 779, 64). IVV. 3, 119 non est Romano cuiquam locus hic, ubi -at *Graecus*. AMBR. Hel. 4, 7 gula de paradiso -antem, i. *Adam*, expulit. AVG. c. acad. 3, 11, 24 ubi, sc. in disputatione, -are vos libet (sim. MACR. Sat. 5, 1, 7 *genus dicendi* breve in quo Sallustius -at. cf. p. 779, 63 sqq.). al. ② *praevalente respectu libertatis vel beatitudinis (de eis, qui se ipsos, affectus suos sim. refrenando regunt, sed apud Christ. fort. spectat etiam ad p. 777, 18 sqq.; cf. e. g. p. 777, 46. 779, 24 sqq. 780, 42):* PVBLIL. sent. R 6 -at, non [regitur], qui nihil nisi quod vult facit (cf. loquitur cod., alii alia). HOR. carm. 2, 2, 9 (*in compar.*) latius -es avidum domando spiritum, quam si Libyam ... Gadibus iungas. epist. 1, 10, 8 *ruri sum*: quid quaeris? vivo et -o. SEN. epist. 108, 13 *philosophus* ipse regem se esse dicebat, sed plus quam -are mihi videbatur, cui eqs. PLIN. epist. 7, 3, 2 quousque -bis? quousque ... dormies, quamdiu voles? ... tempus est te revisere molestias nostras. VET. LAT. I Cor. 4, 8 (cod. 76. al. et VVLG.) iam saturati estis ..., sine nobis -atis; et utinam -etis, ut et nos vobiscum -emus (cf. ironice de eis, qui gloriantur vitam aeternam se iam habere [cf. p. 777, 18 sqq.]; pendet e. g. TERT. ieiun. 12, 1 PACIAN. epist. 1, 5, 2. al.; explicat AMBROSIAST. in I Cor. 4, 8, 2 -are ... est de spe et promissis Christi securum esse eqs. [sc. vergit ad p. 777, 30 sqq.]). AVG. in Rom. imperf. 18, 12 (*antea*: tentationibus ... resistere) magis in Christi pace -are quam de inimici oppressionem laetari. MAX. TAVR. 61, 3 (*spectat ad Matth. 11, 12; antea*: expugnemus membrorum vitia) prius ... ipsi -are debemus in nobis, ut regnum possimus diripere salvatoris. SACR. Gelas. 1476 cui deo servire -are est. al.

③ *populi, gentes, terrae sim.*: α *usu communi -ant, qui dominantur*: *populus Romanus*, Alba: ENN. ann. 197 (loq. Pyrrhus) vosne velit an me, -are ... Fors, virtute experiamur (cf. pertinet ad a). HOR. carm. 3, 3, 39 qualibet exules in parte -anto beati Romani, sc. *Ilio depulsi* (cf. SIL. 17, 363 cineres Troiae Carthagine -ent). LVCAN. 10, 49 licet usque sub arcto -emus. SIL. 9, 530 -et Roma. IREN. 5, 26, 1 quod nunc -at imperium. SERV. Aen. 1, 272 (ad p. 774, 23) cum eam *Albam* quadringentis annis -asse constet sub Albanis regibus. al. *quilibet*: Cic. Brut. 41 -ante iam Graecia, nostra autem civitate eqs. LIV. 24, 29, 7 non iam libertate eos *Syracusanos* contentos esse, nisi etiam -ent ac dominantur. VET. LAT. psalm. 113, 2 (cod. 303. al.) *Istrahel* -vit in ea potestate dei (deest gr. et Vulg.). III Esdr. 1, 57 (cod. 127 = VVLG.) dum -rent Persae. BARNAB. 4, 4 (*spectat ad Dan. 7, 24*) regna in terris decem -bunt. HIER. in Gal. 5, 19 l. 191 (*in imag.*) in anima, in qua peccatum -verit, non potest dei -are regnum (cf. ad p. 780, 18). al. β *usu peculiari dicitur -are urbs, ubi est sedes regis, principis (cf. p. 721, 74 sqq. et Lampe, Patristic Gr. Lex., s. v. βασιλεύω, IIA)*: NOVELL. Theod. 22, 1, 8 alterutram -antium civitatem (loco gemino Cod. Iust. 5, 27, 3, 2 regalium civitatum). EXPOS. mundi 62 regio Pentapolitana ..., quae civitates habet ... duas, Ptolemaidem et Cyrenem, quas dicunt in tempore -asse.

④ *-at potestas divina, diabolus sim. (actio deae l. 63; addidimus sanctos participes regni aeterni p. 777, 18 sqq., ecclesiam p. 777, 41 sqq.):*

α *apud paganos (exempla selecta inde a VERG.):* ENN. frg. var. 65 Titan, qui maior natu erat, postulat, ut ipse -ret (sc. pro Saturno). 69 uti Saturnus -ret (ibid. iterum. OV. fast. 1, 193 S. ... -ante. al.; cf. p. 777, 71). 108 ubi Iuppiter Neptuno imperium dat maris, ut insulis omnibus ... -ret (*de eodem*: OV. met. 13, 854 in ... aequore [fast. 5, 495]. trist. 1, 5, 77 in undis). VERG. ecl. 4, 10 toto surget gens aurea mundo; ... iam -at Apollo. georg. 1, 37 (*ad Octavianum*) te nec sperant Tartara regem nec tibi -andi veniat tam dira cupido. HOR. carm. 1, 12, 52 tu secundo Caesar -es (*de Iove ut*: 3, 5, 2 caelo [LVCAN. 3, 320]. OV. met. 13, 844. al.). OV. am. 1, 1, 9 quis probet in silvis Cererem -are iugosis? 1, 1, 26 uror et in vacuo pectore -at Amor ([cf. 13 regna]. epist. 4, 12 -at et in dominos ius habet ille deos. cf. p. 779, 72. 780, 7). met. 1, 241 qua terra patet, fera -at Erynys (11, 14. OCTAVIA 913 mundo. STAT. Theb. 5, 202 cuncto sua -at E. pectore). EPICED. Drusi 52 (*antea virtutes Liviae laudantur*) per hos etiam Fortunae iniuria mores -at (56 Fortunae regna). SEN. contr. 7, 1, 25 quidquid est, ... quod terris imperat, quod -at profundo. SIL. 10, 341 quietis -antem tenebris Somnum. APVL. met. 11, 6, 6 Stygiis ... penetralibus -antem *Isidem*. al.

β *apud Iudaeos, Christianos*: α *-at deus, Christus sim.*: quaelibet exempla: VET. LAT. psalm. 95, 10 (cod. 400 et VVLG.) dominus -vit (a ligno additur e. g. in cod. 300; cf. l. 74). I Cor. 15, 25 (cod. 75. al. et VVLG.) in fine temporum oportet ... illum deum -are, donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius Christi (*mire explicat Ps. AVG. solut. 88 l. 28 hic '-are' 'regnum praeparare' vel 'nos -are facere' intellege eqs. l. 40 hoc loco '-are' ... -are nos facere' intellegendum est*). TERT. adv. Marc. 3, 19, 1 (*explicat l. 69*) Christus exinde a passione ligni superata morte -vit. IVVENC. 2, 55 (*spectat ad Marc. 5, 7*) -antis semper domini ... proles. HIER.

tract. in psalm. I p. 13 l. 48 -as in me et non -at peccatum ([*subest* p. 780, 18]. *item in singulis hominibus*: hom. Orig. in Luc. 30 p. 174, 24 ut ... -et in nobis solus Christus Iesus. AVG. in psalm. 88, serm. 2, 5 l. 17. *al.*). PRVD. cath. 4, 14 -at spiritus ille sempiternus. ham. 7 ut ... diuidum -are deum super aethera credas. PAVL. NOL. epist. 31, 3 p. 270, 7 ut -ret iudex vel rex iudicaret. CIL VIII 27957 (*supra crucem et A et Ω litteras*) Cristus -at. *al.* *formulae quaedam* (cf. p. 773, 25): DOCTR. apost. 6, 6 per dominum Iesum Christum -antem et dominantem cum deo patre et spiritu sancto in saecula *eqs.* (PS. HIER. doct. p. 121). PASS. Cypr. rec. I p. 217, 71 (*add. cod. Vind. 358*) passus est ... sub Valeriano et Gallieno imperatoribus, -ante vero domino nostro Iesu Christo *eqs.* (*similiter passionibus q. d. subiunctum*: Marcell. rec. N 5, 2 Iren. Sirm. 6. *et saepe; in tit. sepulcr.* CIL IX 411, 1 [a. 529?]) -ante domino nos(tr)o Hiesum Christum hi(c re)quiescit *eqs.*). HIER. tract. in psalm. I p. 133 l. 180 Xristus dominus noster, qui vivit et -at in saecula saeculorum, amen (ANON. Aug. epist. 270 ad quod nos perducatur, qui v. et -at *eqs.* PASS. Felicit. 4 l. 93 qui cum patre et spiritu sancto v. et -at *eqs.* SACR. Leon. 1331. *al.*).

β -ant sancti, fideles sim. ut *participes regni Christi* (*eorum cor* l. 32): **①** *in caelo, vita aeterna, fine temporum* (*opp. servitus terrena* e. g. l. 28): VET. LAT. Rom. 5, 17 (cod. 75. *al.* et VVLG.; *antecedit* p. 780, 14) abundantiam gratiae ... accipientes in vita -bunt per ... Christum. apoc. 20, 4 (cod. 51. *al.* et VVLG.) *martyres* vixerunt et -verunt cum Christo mille annis (CYPR. mortal. 18 *si mavis* servire ... diabolo cum -are c. C. HIER. epist. 39, 6, 1 filiae mortuae iam c. C. -anti. 75, 2, 1 *ut gaudeas fratrem mortuum* -are c. C. *al.*; *sim.* AVG. civ. 15, 1 p. 58, 17 una *societas hominum*, quae praedestinata est in aeternum -are c. deo, altera *eqs. al.*). TERT. orat. 5, 1 (*ad* 'veniat regnum tuum') optamus maturius -are et non diutius servire. CE 669, 6 (a. 382) *mulier mortua* p(er) eximios paradisi -at odores. 2040, 8 (*saec. V^a*) *Stephanus protomartyr* regn(a)t in arc(e poli). *al.* **②** *iam in vita terrena* (cf. quod p. 776, 8 sqq. *admonimus*): CYPR. epist. 76, 7, 1 *martyres* ambulare in metallo captivo quidem corpore, sed corde -ante (-antes var. l.). HIER. in Eph. 1 p. 468^p sanctos sedere et -are cum Christo (*postea*: regnum ... dei intra nos est). AVG. civ. 20, 13 p. 436, 27 sancti cum suo rege etiam in ... persecutione -bunt mala tanta vincentes. INSCR. Année Épig. 1995 n. 1740 (*Theveste*) *quaedam* vixit et -vit annis tot. *al.*

γ -at diabolus, Antichristus sim.: TERT. adv. Iud. 9, 16 adversus diabolus, qui adhuc se -are putat, si sanctos a religione dei deturbet. IREN. 5, 30, 4 cum ... Antichristus ... -verit annis tribus. RVFIN. Adamant. 3, 7 in qua morte ipse diabolus -bat. *al.*

δ -at ecclesia: CYPR. unit. eccl. 14 ad regnum pervenire non poterit, qui eam ecclesiam, quae -tura est, derelinquit. HIER. epist. 65, 15, 4 (*ad psalm. 44, 10*) ecclesia est ... 'regina' -atque cum rege. AVG. civ. 20, 9 p. 430, 26 cum Christo. VEN. FORT. Mart. 3, 483 super hac petra fundata e. -at. CAES. AREL. in apoc. 17 p. 265, 2 (*ad* 'rex regum') e. serviendo in Christo -at et dominum dominantium, id est vincit vitia. *al.*

3 -ant animalia (*partes eorum* l. 58): quae dominantur in grege, populo suo: VERG. georg. 4, 90 *deteriorem regem* dede neci: melior vacua sine -et in aula (*de apibus* ut: EVSTATH. Basil. hex. 8, 4, 5 instituta -antium [gr. p. 173^b τοῦ βασιλέως]). STAT. Theb. 8, 596 -antis ... tauri. 11, 747 *leo senex* ingemit ... campis alios -are leones. *cetera exempla* (c. *respectu luxuria regalis* l. 53): PHAEDR. 3, 7, 27 (*lupus macie confectus ad canem bene pastum*) -are nolo, liber ut non sim mihi. SEN. clem. 1, 26, 3 si leones ursique -rent, si serpentibus in nos ... daretur potestas. LVCAN. 9, 726 *sibilando* late sibi summovet omne volgus *serpentum* et in vacua -at (*basiliscus*, harena (l.) i. 'regulus'). PLIN. nat. 8, 91 *crocodilos* velut in suo tantum amne -antes. VET. LAT. IV Esdr. 12, 2 (*in visione de regnis mundi*) alae *bestiae ultimi temporis* ... erectae sunt, ut -rent. CLAUD. carm. min. app. 2, 106 in silva *Maenalia* indomitus -bat aper. *al.*

B *accedunt structurae artius c. verbo coniunctae, quae indicant, quis (quid) regatur, regi subsit sim.* (locat. et alibi loci ut *additamenta laxius coniuncta, quae potius vi locali intellegenda videntur, sub A attulimus, sed saepe non liquet*, v. e. g. p. 774, 33, 776, 64 sqq. p. 778, 70 sqq.):

1 casus: **a** obi. acc. (subi. nom. in struct. pass.; cf. Hofmann-Szantyr 32); iuxta formas: **a** pass. (aliter pass. impers., quod sub A attulimus; fort. huc p. 775, 72): **①** *part. perf.* (sc. *vergens in vim adi.*; *testimonia gramm.* v. supra p. 773, 26 sqq.; *saepius accedit* adv. quondam, e. g. l. 71 sq.; *pro obi. est maxime terra sim., sed gens* l. 74, saecula p. 778, 3; cf. p. 780, 47): **②** *accedit dat. auctoris* (*explicat* ARVS. gramm. 497 -ta illi loca (id est) in quibus ille -vit [affert locos VERG. l. 71 sq.]): VERG. Aen. 3, 14 terra ... acri quondam -ta Lycuro. 6, 793 -ta per arva Saturno quondam. HOR. carm. 2, 6, 11 -ta petam Laconi rura Phalantho. 3, 29, 27 -ta Cyro Bactra. OV. epist. 10, 69 tellus iusto -ta parenti. *al.* MELA 2, 24 Rhesso -ta quondam pars Thraciae. PLIN. nat. 6, 76 gens Pandae, sola Indorum -ta feminis. SIL. 1, 293 magnanimis -ta viris ... Ardea. 5, 7 vada

... -ta antiquitas Arno. *al.* STAT. Theb. 1, 334 Scyllaea ... rura purpureo -ta seni. AVSON. 27, 17 (409 S.), 21 Europamque Asiamque ... -tas multis. CLAUD. rapt. Pros. 3, 35 -ta ... saecula patri, sc. Saturno. **③** *accedit abl. certus*: SIL. 14, 70 Aeolio -tas, [nomine] terras (l.) num- *Heinsius*). 14, 126 -tam diro quondam Laestrygone, i. rege *Antiphate*, terram. **④** *nude ponitur*: HIER. chron. a. Abr. 2062 Thracia huc usque -ta in provinciam redigitur (*inde item* PROSP. chron. I p. 412, 430 CASSIOD. chron. II p. 137, 659). AVG. epist. 102, 8 (*redduntur verba Porphyrii*) tempora ante Latium -tum.

② *gerund.*: VERG. Aen. 6, 770 si *Aeneas Silvius* umquam -andam acceperit Albam *Longam*. TERT. adv. Marc. 2, 4, 4 (cf. *gen. 1, 28* dominamini) *deus hominem* praefecit universis fruendis atque -andis. RVFIN. Orig. princ. 1, 7, 5 p. 94, 11 animantia ... deo patri -anda tradentur. MAR. VICTOR. aleth. 3, 624 (cf. *gen. 17, 20*) *Ismael* milia multa virum ... bis senis pariter ducibus -anda creabit.

③ *formae finitae pass.* (cf. p. 780, 23 sqq. *necnon* p. 773, 28 sq. [*vix huc* p. 774, 25]; *accedit praepos.* ab e. g. l. 23, sub l. 24): TAC. Germ. 25, 2 exceptis ... iis gentibus, quae -antur ([*-ant var. l.*]). hist. 1, 16, 4 [*loq. Galba*] non est hic ut g., quae -antur, certa dominorum domus et ceteri servi. cf. Germ. 44, 1 Gotones -antur, paulo iam adductius quam ceterae Germanorum gentes [*-ant var. l.*]). ann. 13, 54, 1 qui nationem eam *Frisiorum* regebant, in quantum Germani -antur. TERT. apol. 25, 11 etiam si qui *deorum vestrorum* non -verunt, tamen -bantur ab aliis. 26, 1 *ut* ille regna dispenset, cuius est ... orbis, qui -atur. IREN. 4, 33, 11 qui -antur sub ipso *Christo* (regener- *var. l.*). SOL. 7, 15 Peloponneson a Pelope -tam esse nomen indicium est. HIER. hom. Orig. in Luc. 30 p. 172, 5 *fidelis* -atur a Christo, [sermone, sapientia *eqs.*] (*ad* p. 780, 23). p. 174, 9 *ne ipse Christus* -etur a diabolo. HIPPOCR. aer. 16, 4 Asia ... plerumque -atur (*sec. gr. βασιλεύεται. postea*: sub domino sunt). *al.*

β *act.*: c. obi. regnum in figura *etym. q. d.*: AMPEL. 14, 1 qui ... primi Spartae regna, -verunt (*trad.*; obi. *delet pars edd.*). VET. LAT. I Macc. 11, 9 (rec. B) -bis [r.] patris tui (l.) in regno L, V). HIL. in psalm. 60, 5 [aeternum r.] ... oportet -are *Christum* (l.) in aeterno regno *var. l.*). EXC. barb. p. 318, 1 sqq. Filippum fratrem suum Macedoniae r., Antigonum autem Asiae reliquit (-quid *trad.*) -are, [Filippum vocatum Ptolemeum omnem Aegyptum precepit -are, Seleucum ... Syriam omnem iussit -are, (*ad* l. 37 sqq.)]. c. obi. *regionis* (*part. praes. pro subst. l. 40; cf. var. lect. l. 63*): AMPEL. 35, 1 *Ptolemaei* -verunt Alexandriae [Aegyptum] (*ad* Aegyptum *Arnaud-Lindet, alii alia*). IORD. Get. 255 ut eius *Attilae* mortem in locum muneris superna -antibus, i. *deis*, indicarent (*si recte; sunt qui intellegant caelum rectoribus terrenis mortem indicasse, ut ad* p. 773, 71 sqq. *pertineat; acc. obi. def. Galdi, Syntakt. Unters. zu Jord., 2013, 71, ut Rom. 234 Pompeius ... [ultro] maiorem Armeniam ei Tigrani concessit -are* [l.] *ultra trad.*; *restituasne intra coll. p. 774, 51?*). EXC. barb. p. 270, 26 *eum* Ponton *gen.* dixit -are. p. 318, 2 sqq. v. l. 35 sqq.

b *gen.* (*sec. struct. verborum gr. affinium, cf. SERV. Aen. 11, 126 figura Graeca ... '-o illius rei' [affert HOR. l. 49]; cf. Hofmann-Szantyr 83; vix huc* p. 774, 1, *fort. huc* p. 779, 30); *reguntur*: **a** *gentes, populi sim.*: HOR. carm. 3, 30, 12 qua ... Daunus agrestium -vit populorum (regnator *var. l.*). VET. LAT. sap. 3, 8 (cod. 32) -vit illorum dominus in perpetuum (*gr. βασιλεύσει αὐτῶν κύριος*, VVLG. -bit d. illorum). III Esdr. 2, 1 (cod. 127. *al.*) -ante Cyro Persarum (*cod. 129* super Persas. PS. CYPR. pasch. 16 -vit Cyrus P. annis tot). IV Esdr. 11, 39 *quattuor animalia*, quae *deus* feceram -are [saeculi mei] (*cod. Amiat., in saeculo meo var. l.*). DIDASC. apost. 27, 27 sqq. (*in imag.*) rex corporis solius -at ..., episcopus autem et animae et corporis -at. FACVND. defens. 9, 1, 10 omnium -as (*gr. Theod. Mops. in psalm. 44, 7^a p. 287, 1 πάντων*). *al.* **β** *terrae, regiones sim.* (*exempla pauca selecta; fort. huc trahas* e. g. p. 779, 3 sqq.): AMPEL. 11, 2 *regis* posterius per Ninum Asiae -verunt, per Aegyptum Libyae *eqs.* ([*nisi est dat.*]). VET. LAT. I Macc. 12, 39 [recc. L, B, V] -are A. [*gr. τῆς Ἀσίας*]. HIER. chron. praef. p. 14, 17 omnis A. exceptis Indis Ninus ... -vit [*sim. chron. a. Abr. 1*]). VET. LAT. prov. 8, 16 (Iren. 5, 24, 1) tyranni per me -ant terrae ([*terram var. l.*; *gr. κρατοῦσι γῆς*, *Vulg. aliter; gen. sec. gr. def. Lundström, Überlieferung, 1985, 49*]). *sim.* I Macc. 1, 16 [rec. L] t. Aegypti [*gr. γῆς; recc. B, V in terra A.*]). HIER. chron. a. Abr. 700 Pelops Peloponnesi -ans.

c *dat.* (cf. *struct. vocis similis q. e.* imperare [v. Hofmann-Szantyr 87 et cf. PRISC. gramm. III 273, 27 '-o tibi', 'dominor tibi', 'praecipio tibi' *eqs.*]; *fortasse huc trahas* l. 59; cf. e. g. p. 780, 19): **a** *proprie; reguntur*:

① *regiones, terrae*: LIV. perioch. 47, 6 ut alter [Aegypti] ... ret (l.) in A. *ed. princ.*, Aegypti Gronovius). VET. LAT. Esth. 1, 1 (cod. 151. *al.*) -ans ab India usque Aethiopiam ... tot regionibus ([*gr. 1^a χωρῶν ἐξοράτησεν*, VVLG. -vit ... super tot ... provincias]). I Macc. 1, 4 [rec. L] -vit r. gentium et tyrannis [*gr. ἦρξεν χωρῶν eqs.*, rec. B -vit in regionibus, V obtinuit regionibus]). TERT. nat. 2, 17, 8 [regna]vit enim Iuppiter Cretae et Saturnus

[Spoth]

Italiae eqs. (EVGIPP. Sev. 7, 1. IORD. Rom. 39 I. -tum est a Iano. *nisi est gen., ut locum ad b, aut locat., ut ad A trahas*). HIER. in Dan. 11, 6 l. 929 Syriae (*nisi est gen., ut fort. etiam PROSP. chron. I p. 403, 296. CASSIOD. Ios. antiq. 13, 420 p. 390 regina ... S. -ans eqs. [gr. βασίλισσα ... τῶν ἐν τῇ Συρίᾳ κατέχουσιν]*). in Os. 2, 16 l. 393 omni Asiae (omnis var. l.). *al.* ② *populi, homines sim.*: VET. LAT. gen. 37, 8 (Ambr. Ioseph 2, 7; cf. l. 43) numquid -ando -turus es nobis? (I reg. 11, 12 [cod. 115. *al.*] *Saul* non -bit n. [gr. ἡμῶν, VVLG. super nos]. PS. PHILO antiq. 56, 2 [v. *Jacobson, comm. 1996, ad. l.*]). Iudith 1, 1 (cod. 109) Medis (cf. l. 45. IORD. Rom. 52. 62 Persis, M. atque Chaldeis. *adde l. 18*). Is. 11, 10 (Hier. in Eph. 2, 5) erit virga Iesse, et qui surget ad -andum gentibus (gr. ἄρχειν ἔθνων, *aliter Vulg.; locum affert Rom. 15, 12 [cod. 79], ubi Vulg. regere gentes. ceterum TERT. adv. Iud. 7, 6 quis enim omnibus g. -are potuisset, nisi Christus? AVG. civ. 15, 5 p. 64, 10 Romana civitas multis g. -tura. al.*). Luc. 19, 27 (Aug. c. Faust. 22, 14) qui noluerunt me -are sibi (gr. ἐπ' αὐτοῦς, cod. 3. *al. et VVLG. super se. explicat e. g. AVG. quaest. euang. 2, 46, 1 cives dicentes se nolle, ut -et s., Iudaei sunt, sc. Christum repudiantes [vergit ad l. 28]). TERT. adv. Iud. 8, 10 Medis et Persis -verat (SVLP. SEV. chron. 2, 14, 1. *adde l. 10*). 14, 13 qui *Solomon* solo (soli var. l.) Israeli -vit ([cf. *adv. Marc. 3, 20, 10* soli I. imperavit]). IORD. Rom. 48). HIER. epist. 18A, 3, 2 *dominus* -are (in *add. 5*) thronis, dominationibus, angelis. hom. Orig. in Luc. 30 p. 172, 9 reges ... -are festinant: peccati rex diabolus peccatoribus, iustitiae rex iustus Christus. AVG. civ. 17, 20 p. 247, 2 eidem populo. *al.**

β *translate vel in imag.*: HIER. tract. in psalm. I p. 43 l. 88 'reges' dixit sanctos, qui -ant suis passionibus (l. 110). p. 47 l. 202 'reges' dicit, qui -ant semetipsos. p. 317 l. 131 qui -ant corpori suo. AVG. cons. euang. 4, 10, 15 *Christum* nostrae menti rationique -are. doct. christ. 1, 45 ut *animus* ipse sibi -et et corpori suo (in psalm. 44, 17 l. 13 s. -are cupiebant, ... non voluntatem suam deo subdebant. *al.; aliter l. 17*). PS. PROSP. carm. de prov. 314 ut *Cain* insanae -ret fortior irae (*nisi ad b*).

2 *praepos. (sc. indicantur subiecti vel inferiores sim.)*: a in: c. acc. (cf. iam p. 780, 35, *ceterum p. 780, 13, 21*): TAC. ann. 11, 24, 4 (*loq. Claudius pro Gallis*) olim advenae, i. *reges alienigenae*, in nos -verunt. HIER. epist. 65, 16, 4 in quos dominantur et -ant *reges*. AVG. civ. 18, 45 p. 327, 1 crudeliter in suos -asse traditur (*nisi iungas praepos. c. adv.*). EXPOS. mundi 20 mulieres aiunt in eos *Sarracenos* -are. *al.* c. abl. (*paucissima certiora, sed cf. sub A e. g. p. 774, 45*): HIER. hom. Orig. in Luc. 30 p. 173, 6 (*spectat ad Luc. 4, 6*) vis, inquit *diabolus ad Iesum*, in omnibus his -are? (*seq. hominum multitudines, quae suo tenebantur imperio*). in Os. 5, 6 l. 145 qui *rex Phasee* -bat in decem tribubus. VVLG. I reg. 12, 12 (*loq. Samuel ad populum*) dixisti mihi: '... rex imperabit nobis', cum dominus deus vester -ret in vobis. b super, supra (*aliter p. 777, 5*): VET. LAT. gen. 37, 8 (cod. 100; *fratres ad Ioseph*) numquid -ando -bis super nos, aut dominando dominaberis nostri? (gr. ἐπ' ἡμᾶς, *Vulg. rex noster eris. cf. l. 7*). Iudith 1, 1 (cod. 151. *al.*) qui -vit super Medos (gr. ἡδών, *Vulg. rex Medorum. cod. 62 imperavit Medis. cf. l. 9*). Luc. 1, 33 (*domo I.*) -vit super domum Iacob in saecula (gr. ἐπὶ τὸν οἶκον, VVLG. in domo I.). 19, 14 (cod. 4. *al.*) nolumus hunc -are supra nos (gr. ἐπ' ἡμᾶς, cod. 2. *al.* -are nobis, cod. 3. *al. et VVLG. super nos*). CHRON. Alex. chron. I p. 117, 237 -vit super filios Israhel iudicans eos Deborra cum Barach. et saepe, maxime in sacr. script. super regnum: VET. LAT. Dan. 9, 1 (Tert. adv. Iud. 8, 4. *al.*) qui -vit s. r. Chaldaeorum (gr. ἐπὶ τὴν βασιλείαν, *Vulg. imperavit s. r.*). I Macc. 1, 16 (recc. L, B, V) ut *Antiochus* -ret s. duo regna (gr. ἐπὶ τὰς ... βασιλείας). CORIPP. Iust. 2, 178 s. omnia -ans regna deus. c de: IULIAN. in Os. 1, 1 l. 24 (*ad 'regis Israhel'*) qui rex de Israhelis parte -verat. ASSVMPT. Moys. 7, 3 -bunt de his *Iudaei* homines pestilentiosi (-runt *cod.*).

II -ant res, quae praestant, praevalet (terras dominantes v. p. 776, 27 sqq.; *accedit praepos. in c. acc. e. g. p. 780, 13, 21, 35, super e. g. p. 780, 6, dat. p. 780, 19, 22. al.*): A *incorporales (saepe -ant affectiones animi, e. g. l. 72 sq. p. 780, 10 sq., vel qualitates sim. corporis, e. g. p. 780, 2, 6)*: 1 *formae activae; -ant*: a *quaelibet*: CIC. orat. 128 παθητικὸν ..., quo perturbantur animi ..., in quo uno -at oratio (AVG. civ. 5, 9 p. 203, 2 in his *rebus* ... -at o. *Ciceronis. sim -at eloquentia*: QVINT. inst. 6, 2, 4 hoc est quod dominetur in iudiciis, hic e. -at, [*Halm, haec ... regunt trad.*]. 7, 4, 24 hic -at, hic imperat, hic sola vincit]. cf. p. 776, 2. 5 sq.). SIL. 12, 35 aequare ... -vere diu cantus *Sirenis*. QVINT. inst. 11, 3, 181 *admoneo* -are maxime modum. STAT. Theb. 1, 417 maior in exiguo -bat corpore virtus (AMBR. sacr. 6, 5, 24. cf. POMER. 3, 17, 2 reginae virtutis ... -antis). VET. LAT. IV Esdr. 16, 53 iustitia -bit in nos (AMBR. in Luc. 10, 20 incipit -are i. PRVD. c. Symm. 1, 37 *Roma* iustitiā -ante viget. *al.*). PAVL. NOL. carm. 27, 181 cuius *parentis* prae cunctis amor in me -at (CE 1405, 6 [saec. IV/V] tuus in nostro pectore -at a. cf. p. 776, 59. 780, 8, 32). AVG. c. acad. 1, 3, 9 (*antea: imperare rationem* -are ceteris *partibus animi* convenit. EPIST. pontif. 379 Conc.^s I 2 p. 24, 10 intemerata apud nos, quae ab apo-

stolis sunt praedicata, -arunt (gr. I 1, 3 p. 56, 33 *aliter*). SIDON. epist. 1, 2, 3 in succinctis -at vigor ilibus. PRISC. gramm. II 562, 7 auctores, quorum maxime usus -avit eqs. *al.* b *mala, vitia sim.*: OV. met. 8, 829 furit ardor edendi perque avidas fauces ... -at. 12, 221 ebrietas (VVLG. prov. 31, 4 nullum secretum est, ubi -at e. [*nisi meton. pro rege ebrio*]). VAL. CEM. hom. 1, 5 super quos -at e.). GRAT. 463 -antem excutie[n]s morbum. SEN. Phaedr. 184 vicit ac -at furor potensque tota mente dominatur deus, i. *Amor* (PRVD. perist. 10, 583 novelli dogmatis -at f.). 982 fraus sublimi -at in aula. Thy. 679 superstitio inferum in luce media -at. benef. 1, 10, 1 eversos mores, -are nequitiam eqs. dial. 9, 5, 3 invidiam, mille alia ... vitia -are. OCTAVIA 431 scelera -ant, saevit impietas (432 libido ... dominatur). STAT. silv. 5, 1, 29 in attonito -bat pectore luctus. VET. LAT. Rom. 5, 14 (cod. 76. *sim. al. et VVLG.*) -vit mors ab Adam usque ad Moysen et in eos, qui non peccaverunt eqs. (5, 17 [cod. 75. *al. et VVLG.*] unius delicto m. -vit per unum [seq. p. 777, 21]). AMBR. Noe 3, 7^b omnes sub peccato ab Adam, in omnes -bat m. QVODV. grat. 1, 18, 9 quia ... m. -vit per mulierem, i. *Evam*, redeat ad nos vita per virginem, i. *Mariam. al.*). 6, 12 (cod. 75. *al. et VVLG.*) non ... -et peccatum in vestro mortali corpore (HIER. tract. in psalm. I p. 285 l. 68 quibus ira non imperat ..., quibus alia p. non -ant. PRVD. psych. 912. AVG. c. Faust. 14, 3 -ante peccato. *al.*). PHOEBAD. c. Arian. 22, 5 in quem -ant ... passiones. HIER. hom. Orig. in Luc. 36 p. 208, 8 qui vanae gloriae ambitione sustollitur, -at ei aura popularis. *al.*

2 *formae passivae (cf. p. 778, 16 sqq.)*: HIER. hom. Orig. in Luc. 30 p. 172, 16 alii -entur a fornicatione, alii ab avaritia (36 p. 208, 6). p. 173, 16 qui -rentur a vitiis. *al. in eodem opere.*

B *corporales; -ant*: 1 *quae dominantur*: a *vim, actionem sim. naturalem exercendo*: LVCR. 5, 395 elementa certant, cum semel ... fuerit superantior ignis et semel ... umor -arit in arvis (411 superare. cf. HIER. epist. 15, 2, 1 [pertinet ad gen. 7, 23] -ante diluvio). VERG. georg. 2, 307 per ramos victor perque alta cacumina *arborum* -at (*sc. ignis*, ut PRVD. ham. 734 -antes per moenia ... ignes. cf. CLAUD. carm. min. 29, 57 [in *imag.*] rigido -ant in marmore flammae, *sc. Amoris*. SVLP. SEV. dial. 1, 18, 4 intra camini illius concava ... -bat incendium). MANIL. 2, 810 summi qui *cardo* -at culmine caeli (*sim. -ant caelestia*: 3, 198 *lunam* in proprio -antem tempore noctis. 4, 239 *Sagittarius* -at in illas, *sc. feras*. 4, 707 *Scorpius* inguine -at. STAT. Theb. 1, 635 *cur* in totum -ret *Sirius* annum, *sc. aestu*. AVSON. 20, 2 [332 S.], 20 pacem mundus agat nec turbida sidera -ent. *al.*). SEN. Phaedr. 1013 -ante *Coro (item de vento*: SIL. 9, 495 -antem Aetolis Vulturum ... campis. STAT. Theb. 5, 706 hiemes. *al.*). CLAUD. 26, 333 *Danuvius et Rhenus* primo fonte breves, alto mox gurgite -ant et fluvius cogunt ... minores eqs. *al.* b *quolibet modo*: MANIL. 4, 930 animi sedes ... per totum angusto -at de limite corpus. PETRON. 14, 2 vers. 1 quid faciunt leges, ubi sola pecunia -at? MART. 8, 30, 4 (*quidam ultro urit manum*) aspicias, ut teneat flammam ... et attonito -et in igne manus. 10, 20, 2 cum -at rosa, cum madent capilli (CLAUD. 10, 247 Paestana rosae per iugera -ant [gemmant *Goodyear*]).

2 *quae altitudine praeeminent*: AVSON. 15 (336 S.), 70 -ta Colosso ... Rhodos. VEN. FORT. carm. 1, 20, 10 (*de monte*) non satis elato vertice -at apex, (*item* 3, 12, 4).

deriv.: regnatio, regnator (-trix).

compos.: cor-, praeregno.

Spoth.

REGNUM, -ī n. [a regere vocali -e- secundum rēx producta. Mei.] de origine: AVG. civ. 5, 12 p. 212, 7 cum ... reges utique a regendo dicti melius videantur, ut -um a regibus (*inde* ISID. orig. 9, 3, 1). scribitur rig- CE 1744, 8 (*saec. VI?*). CIL XIII 1532 (a. 538 aut 600) rig(num), rec- CARM. Inscr. christ. urb. Rom. 2498, ren- CIL XII 2654 (*saec. VI*); cum apice rég- CE 1031, 4 (*saec. I? apicem falso om. ed.*). 422, 2 (a. 126/7). abbreviatur r CIL III 4800 (a. 239), reg CIL XIII 1529 (a. 503), regn CIL XII 5341 sq. (*saec. VI med.*). 1045 (a. 587), rgn NOT. cod. Vat. Bas. D. 182 (Lowe 1a) fol. 246^r, rig v. l. 56. NOT. Tir. 27, 76 -um. 121, 82 -orum. 122, 135 in -o. *al. genus neutr. testatur* DVB. NOM. gramm. V 588, 23; excipitur per pron. masc. VET. LAT. III reg. 11, 11 (Tycon. reg. 4 p. 38, 19) disrumpam, -um tuum de manu tua et dabo eum, servo tuo (VVLG. -um ... illud); *accedit adi. masc. vel fem.* VET. LAT. Marc. 8, 39 ([9, 1] codd. 3, 16) -um dei venientem (cod. 4. *al. et VVLG. veniens, gr. βασιλείαν ... ἐληλυθῆναι*). FVLG. myth. 2, 14 celerem -um (celere var. l.). IORD. Get. 283 Rom. 320. 327. de prosodia: -ē- testatur PRISC. gramm. II 82, 8 'gnus' ... vel 'gna' vel 'gnum' terminantia longam habent vocalem paenultimam, ut -um, stāgnum eqs. de notione et differentia (*adde e. g. p. 786, 36. 790, 37*): DIFF. ed. Beck p. 80, 5 inter -um et imperium: -um universitatis, imperium hominis; seu quod tunc -um in subiectos est, imperium vero in reges. SYNON. Cic. p. 431, 4 imperium. -um. honos. p. 439, 18 potentia. potentatus. dominatio. -um. imperium. p. 447, 2 tribunal. ... imperium. -um. dictatura. VIRG. gramm. epit. 5, 15, 3 v. p. 767, 75. GLOSS. -um: βασιλεία, ἡγεμονία. κράτος. imperium. II 256, 14

[Hajdu]

βασιλειον: imperium, -um. *al.* legitur inde a NAEV. per totam fere latinitatem. [a *serm. docto haud aliena sunt it. regno, sard. vet. rennu, francog. vet. renne, rec. règne, prov. renh(e), rein, cat. regne, hisp. vet. regno, rec. et port. reino. cf. M.-L. 7176 et Faré, Postille. Battisti-Alessio V 3224. Cortelazzo-Zolli² 1329. Wagner II 351. Wartburg X 215 sq. Coromines VII 217. Corominas-Pascual IV 901. Machado³ V 68. Schd.-Cr.] [confunditur in codd. maxime c. rex, e. g. CīC. Phil. 10, 7 Ov. met. 4, 628 (in falsa var. l. Liv. perioch. 62, 7. al.).]*

fere i. q. βασιλεία (quae vox ubi gr. respondet, infra non notatur), potestas regendi et quae ad eam pertinent. *opp. imprimis* libertas e. g. l. 68, p. 786, 53sq. 59. 796, 64 (ad rem cf. e. g. p. 784, 42sq.), ceterum *opp. vel disting. e. g.* imperium p. 780, 71. 783, 70. 787, 21. 51. *al. (sed pro syn. p. 780, 72sq. 788, 11)*, res publica e. g. p. 791, 15. 792, 71 (sed genus rei publicae e. g. p. 786, 56); ceterum v. *imprimis* p. 786, 35sq. in libera re publica fit metus vel suspicio -i affectati e. g. p. 782, 27sq. 783, 45sq. 785, 17sq.; administratio magistratus minus civilis -um appellatur *imprimis* p. 787, 15 sq., ceterum e. g. p. 785, 38. 793, 34.

materiam sic digerendam esse censuimus:

CAPVT PRIVS: i. q. potestas sim. regendi, quam exercent:

I animantes:

A homines: 1 strictius regunt reges: l. 47 (illustrantur iuncturae verbales l. 50, nominales p. 784, 64; indicatur tempus p. 786, 14, status vel forma rei publicae regendae p. 786, 35, libri sacrae scripturae p. 786, 60). 2 laxius regunt ei, qui variis modis dominantur: p. 786, 69 (imperantes p. 786, 70, in arte praestantes p. 788, 27, felices p. 788, 32).

B dei sim.: 1 apud paganos: p. 788, 38. 2 in religione Iudaeorum et Christianorum: p. 789, 9.

C animalia: p. 789, 39.

II res: A c. respectu vario: p. 789, 48 (dominatur mens, consilium p. 789, 48, affectus p. 789, 55). B apud Christianos c. respectu salvationis: p. 789, 73.

CAPVT ALTERVM: metonymice significantur potius:

I res publica, terra, possessio sim., quam regunt:

A animantes: 1 homines: p. 790, 22 (strictius regit rex p. 790, 22; laxius respiciuntur imperium Romanum eiusque partes p. 793, 31, praedia privatorum p. 793, 63, possessiones variae p. 793, 73).

2 dei sim.: p. 794, 10 (apud paganos p. 794, 10, apud Iudaeos et Christianos p. 795, 1). 3 animalia: p. 796, 10.

B res: 1 exempla varia: p. 796, 14. 2 in religione: p. 796, 24.

II animantes: A incolae -i: p. 796, 36. B regnantes: p. 796, 60.

III res variae: A sedes -i, regia: p. 797, 9. B insigne -i, sc. diadema: p. 797, 24. C thronus: p. 797, 31.

CAPVT PRIVS: i. q. potestas, munus, facultas regendi, quam exercent: I animantes: A homines: 1 strictius regunt reges (regina e. g. p. 784, 40. 51. 786, 28; huc traximus etiam locos, ubi -um cognatis vel affinis regis tribuitur, e. g. p. 783, 10. 34. 39. 785, 44):

a exempla varia; illustrantur iuncturae selectae: a verbales, quae spectant ad: ① -i possessionem: ② -um habetur, suppetit, retinetur sim.: PLAVT. Curc. 178 sibi sua habeant -a reges, sibi divitias divites (CAES. Gall. 7, 20, 2 VERG. Aen. 1, 346 Ov. met. 8, 495. al., v. et p. 786, 72). ENN. scaen. 355 pol mihi fortuna magis nunc deficit quam genus: namque -um suppetebat mi. TER. Ad. 175 (leno adolescenti meretricem auferenti) -umne, Aeschine, hic tu possides? (Ov. fast. 3, 631 -um Libyca possedit in ora Anna. LIV. 1, 46, 1 SEN. Herc. f. 629. al.; cf. p. 791, 51sq.). CīC. Verr. II 4, 61 qui filii Antiochi -um Aegypti ad se ... pertinere arbitrabantur (LIV. 40, 11, 7). Sest. 57 -o paterno atque avito regali otio perfruebatur Ptolomaeus (cf. VERG. Aen. 4, 619 ne -o ... fruatur Aeneas. 5, 757 gaudet -o Troianus Acestes). fam. 15, 4, 6 perfecti, ut ... rex ... sine tumultu ... -um cum dignitate obtineret (CAES. Gall. 1, 3, 4. al. SALL. Iug. 5, 6. al.). LVCR. 5, 1128 ut satius ... sit parere quietum quam regere imperio res velle et -a tenere (Ov. epist. 1, 106. al. LIV. 1, 40, 3. 4, 3, 12. al.; cf. MELA 1, 63 cum eam Antiochiam -o tenuit Semiramis. v. et p. 791, 50 sq.). SALL. Iug. 21, 1 -um ... retinendum ([v. p. 783, 15]. TAC. ann. 11, 9, 4. 15, 6, 2 -i modo retenti. VIR. ill. 8, 5 GREG. TVR. Franc. 3, 4). 56, 4 (verba Iugurthae) si id fecerint, postea sese in -o, illos in libertate sine metu aetatem acturos. VERG. Aen. 4, 275 cui Ascanio -um Italiae ... debetur. 12, 22 (Latinus ad Turnum) sunt tibi -a patris Dauni. LIV. 1, 3, 1 -um avitum paternumque puero Ascanio stetit. 1, 41, 3 tuum est ..., Servi, ... -um (sim. 34, 26, 14 Agesipolis, cuius iure gentis -um Lacedaemone erat. 40, 12, 13 CVRT. 8, 10, 22. al.). al. SEN. nat. 6, 23, 3 penes quem Darium tunc maximum -um erat (epist. 90, 5). al.

③ -um impetratur: ① -um alicui datur, promittitur sim.

(non aufertur l. 15): PLAVT. Curc. 211 siquidem hercle mihi -um detur eqs. (Merc. 841 CīC. p. red. ad Quir. 20. al. Ov. epist. 7, 90. al. LIV. 1, 47, 6. al.; cf. p. 783, 23. 784, 39). Men. 411 qui in morte -um Hieroni tradidit (BELL. Alex. 33, 2 SALL. Iug. 10, 6 NEP. reg. 3, 4 R. GEST. div. Aug. 27. al.). ACC. trag. 18 -um tibi permitti malunt? (HOR. sat. 1, 3, 123 CVRT. 8, 12, 10 SVET. Iul. 35, 1. al.). CīC. leg. agr. 2, 44 quos decemviros prospiciamus -um Alexandriae Ptolemaeo ... adiudicatuos. Sest. 57 qui populus Romanus etiam bello victis regibus -a reddere consuevit (LIV. 45, 12, 8 CVRT. 5, 9, 4. al.). Phil. 2, 87 Caesari ... M. Antonium consulem populi iussu -um detulisse, Caesarem uti noluisse (CAES. Gall. 5, 6, 2 HOR. carm. 2, 2, 21 LIV. 1, 18, 5. al.). al. CAES. Gall. 1, 3, 7 se suis copiis ... illis -a conciliaturum confirmat Orgetorix. SALL. Catil. 47, 2 ex libris Sibyllinis -um Romae tribus Corneliis portendi (LIV. 1, 8, 3 IVST. 11, 7, 7. al.). NEP. Dion 1, 1 Dionysio eidem cui -um reliquit pater (LIV. 42, 11, 5. al. CVRT. 10, 5, 5. al.; cf. SEN. clem. 1, 21, 3 si ... -um ... suum tuto relinqui apud eum regem devictum potuit. aliter p. 783, 14sq.). Eum. 2, 2 omnes coniecerant eum Alexandrum -um ei Perdiccae commississe. Ov. met. 4, 705 promittunt ... -um dotale parentes (CVRT. 6, 7, 11 HYG. astr. 2, 18, 1 AMBR. off. 3, 12, 77. al.). fast. 3, 68 -a ... longaevo restituuntur avo (CVRT. 8, 12, 10 SVET. Tib. 9, 1. al.). al. LIV. 1, 3, 10 Numitori ... -um vetustum Silviae gentis legat Proca. 38, 48, 4 -a augetis minuitis donatis adimitis (SEN. Herc. O. 412 LVCAN. 9, 132. al.; cf. donare hominem -o: CVRT. 8, 14, 45 PLIN. nat. 6, 76 GREG. TVR. Franc. 3, 18 p. 118, 2). 39, 53, 2 -um ei ... destinabant (CVRT. 10, 7, 5 FLOR. epit. 4, 1, 8 IVST. 23, 3, 3. cf. p. 783, 58). al. ② -um ab aliquo capitur, occupatur sim.: ENN. ann. 141 dies post f aut marcus f quam -a recepit (BELL. Alex. 41, 2 LIV. 45, 11, 10. al.). HEMINA hist. 22 ne quis -um occuparet, si plebs nostra fremere imperia coepisset (CīC. Sull. 27 qui sint Romae -um o. conati. al. CAES. Gall. 1, 3, 4. al. VARRO ling. 5, 157. al.; cf. MELA 2, 100 eas insulas suo suorumque -o Macar occupaverat). PACVV. trag. 56 -um potitur transmissu patris (289. LIV. 1, 19, 1 -o ... potitus [item c. abl.: 40, 58, 9 VAL. MAX. 5, 2 ext. 1. al.]. VELL. 1, 1, 3 -i potitur Aegisthus [item c. gen.: TAC. ann. 13, 6, 1]. cf. p. 791, 65sq.). SALL. Iug. 14, 11 -um eius Hiempsalis sceleris sui praedam fecit Iugurtha. NEP. Eum. 6, 2 quoad Alexandri filius -um adipisceretur (reg. 1, 2 LIV. 1, 18, 6. al. ORAT. imp. Claud. [CIL XIII 1668] 1, 16. al.). VERG. Aen. 8, 507 (loq. Euandrus) succedam castris Tyrrhenaeque -a capessam, rogant Etrusci (STAT. Theb. 2, 109). Ov. epist. 4, 122 ne caperes -a paterna nothus (met. 14, 614. 774 fast. 6, 595). LIV. 1, 15, 6 animus in -o avito recipiendo (2, 3, 6. 29, 29, 5. al.). 40, 56, 4 -um ... accepi (41, 24, 6. al. CVRT. 4, 1, 18. al. QVINT. decl. 371, 3 TAC. ann. 16, 23, 2. al.). PLIN. nat. 35, 78 Semiramis ex ancilla -um apiscens. SIL. 8, 54 -is se imponit Iarbas (cf. l. 60sq.). FLOR. epit. 1, 7, 2 hic Tarquinius Superbus -um avitum ... rapere maluit quam exspectare (cf. p. 783, 36). 1, 8, 2 quid Romulo ardentius? tali opus fuit, ut invaderet -um (2, 14, 3 Ps. AVR. VICT. epit. 26, 2. 45, 7. 48, 7. cf. p. 791, 7sq.). al.

③ aliquis o accedit, in -um pervenit sim. (in -o relinquitur l. 62; exempla selecta inde a LIV.): CīC. Rab. Post. 4 quin is Ptolomaeus in -um restitueretur a senatu populoque Romano (Tusc. 3, 27 SALL. hist. frg. 1, 53 NEP. Iph. 2, 1. al.). CAES. civ. 3, 110, 6 Ptolomaeum patrem in -um reduxerant milites (LIV. 2, 15, 1. 44, 19, 8. al.). SALL. Iug. 11, 6 adoptione in -um pervenisse. 22, 2 a Micipsa ... in -um adoptatum esse Iugurtham. hist. frg. 2, 75 Mithridates extrema pueritia -um ingressus (POMP. TROG. hist. prol. 37). VERG. Aen. 7, 256 (Latinus secum) hunc Aenean illum ... portendi generum paribusque in -a vocari auspiciis (7, 578. 11, 322 socios ... in -a v. SEN. Oed. 784). 7, 424 externus ... in -um quaeritur heres. Ov. rem. 482 (loq. Agamemno) si rex ego sum, nec mecum dormiat ulla, in mea Thersites -a licebit eat. met. 14, 804 accedere -o. LIV. 1, 34, 6 arcessitum in -um Numam a Curibus. 1, 35, 3 Numam ... in -um ultro accitum (2, 6, 2 TAC. ann. 12, 14, 4). 37, 25, 9 Masinissam non in patrio modo locasse -o, sed in Syphacis ... -um imposuisse (cf. SEN. benef. 4, 31, 1 quae providentia Arrhidaemum -o imposuit. v. et l. 42). 37, 25, 11 hostes ... in -o relictos. CARM. pop. Suet. Tib. 59 regnavit sanguine multo, ad -um quisquis venit ab exilio (TAC. ann. 11, 16, 3 in -um). VAL. Fl. 5, 687 donec ... Aeeten ... nepos in -a reponat. TAC. hist. 3, 45, 1 Vellocatum in matrimonium -umque accepit regina (ann. 2, 4, 2. 11, 10, 4 [-o cod.]). ann. 2, 3, 2 datus a Caesare Armeniis Tigranes deductusque in -um a Tiberio Nerone (12, 50, 1. cf. PLIN. epist. 2, 7, 2 Spurinna Bructerum regem vi et armis induxit in -um). al. ④ exempla varia: HEMINA hist. 11 pastorum vulgus ... praefecerunt aequaliter imperio Remum et Romulum, ita ut de -o par(arent) inter se. CīC. Catil. 3, 9 se esse tertium illum Cornelium, ad quem -um huius urbis atque imperium pervenire esset necesse (LIV. 29, 29, 6 AVG. civ. 3, 15 p. 118, 13. cf. e. g. SALL. Iug. 8, 2 illi ... -um venturum [SIL. 13, 820. cf. LIV. 1, 56, 10 ad quem]). rep. 2, 13 -um suum cum illorum Sabinorum rege sociavit Romulus (cf. LIV. 1, 13, 4 -um consociant Romani et Sabini). al.

[Hajdu]

© -um possideri desinit, sc.: ① *rex amovetur a -o*: ENN. ann. 313 mortalem summum fortuna repente reddidit (e) summo -o ffamul ut optimus† esset (cf. NEP. Timol. 2, 2 quem ex quanto -o ad quam fortunam detulisset). ACC. praetext. 34 (*dicunt Tarquinio*) vide, ne ... te ... -o expellat *Brutus* (CIC. Manil. 12. al. CAES. Gall. 5, 54, 2 -o domoque. civ. 3, 103, 2. al.; cf. p. 790, 26sq.). trag. 334 extorris, -o exturbatus. CIC. Rab. Post. 4 pulsus ... -o Ptolomaeus (VERG. Aen. 11, 539 HOR. sat. 1, 6, 13 OV. epist. 14, 111. al.; cf. p. 790, 38). SALL. Iug. 14, 23 (*loq. Adherbal*) ego infelix, in tanta mala praecipitatus ex patrio -o. STAT. Theb. 5, 47 -o deiecta *Hypsipyle* (HEGES. 2, 5, 2 CASSIAN. conl. 2, 3, 1. al.; cf. de -o dei: AMBR. apol. Dav. I 6, 30 CASSIOD. in psalm. 88, 39 l. 552). al. ② -um relinquitur sim. (*etiam morte*): ENN. frg. var. 66 uti *Saturnus* de -o ne concedat fratri (*doctrina Euhemerii*). SALL. Iug. 21, 1 Adherbal ubi intellegit eo processum, uti -um aut relinquendum esset aut armis retinendum (VERG. Aen. 4, 432 OV. met. 13, 522. al.; cf. p. 782, 14sq. 790, 25). 28, 2 nisi -um ipsumque deditum venissent *legati Iugurthae Romam*. OV. met. 15, 485 postquam senior -umque aevumque peregit *Numa*. LIV. 33, 12, 8 ut *Philippus* cederet -o (42, 50, 4. 11 VAL. MAX. 5, 7 ext. 2 IVST. 29, 2, 6. al.; cf. p. 790, 35). VAL. MAX. 5, 7 ext. 2 laetus erat, qui -um deponebat (SEN. Oed. 679). SEN. Phoen. 104 (*loq. Oedipus*) -a deserui libens (cf. p. 790, 39sq.). STAT. Theb. 1, 317 decedere -is (cf. p. 790, 41). VET. LAT. Sirach 49, 7 dederunt *reges Iudae* ... -um suum aliis (gr. 49, 5 τὸ ξέρας). al. ③ -um eripitur sim. (*amittitur l. 34sq.*): ACC. trag. 619 si a me -um fortuna atque opes eripere quivit (LIV. 45, 19, 14 fratri -um. SEN. Med. 119 benef. 7, 2, 6 CVRT. 7, 4, 17. al.). CIC. Manil. 21 regem spoliatum -o (rep. 1, 65 VELL. 2, 45, 4 VAL. MAX. 5, 1, 1^f. al.; cf. CIC. Sest. 59 cum ... videant *reges* ... se fortunis spoliari et -o omni posse nudari). MIL. 73 qui -a dedit, ademit, orbem terrarum quibuscum voluit partitus est (LIV. 1, 47, 6. 38, 48, 4 CVRT. 10, 5, 28 SVET. Aug. 48). div. 1, 27 posteaquam *Deiotarus* a Caesare tetrarchia e(t) -o pecuniaque multatus est. VERG. Aen. 4, 355 (*loq. Aeneas*) quem *Ascanium* -o Hesperiae fraudo (VIR. ill. 86, 1 PS. AVR. VICT. orig. 23, 4). OV. epist. 12, 161 (*loq. Medea*) deseror amissis -o patriaque domoque coniuge (SALL. Iug. 14, 23 LIV. 29, 29, 5. al. POMP. TROG. prol. 28. al.). ars 1, 198 hostis ab invito -a parente rapit (SEN. Herc. O. 412 Phoen. 41. 57. cf. p. 782, 43). LIV. 2, 1, 3 si *Brutus* ... priorum regum alicui -um extorsisset. 37, 25, 5 venire eos *Romanos* ad omnia -a tollenda. SEN. Herc. f. 379 (*loq. Megara*) patrem abstulisti, -a, germanos (Thy. 223 IVST. 1, 6, 16 TYCON. reg. 4 p. 39, 10. al.). al.

④ -um adpetitur sim.: ENN. ann. 78 cupientes -i dant operam simul auspicio augurioque *Romulus et Remus* (cf. cupere -um: LIV. 40, 11, 7 LVCAN. 9, 27 HIST. AVG. Tac. 2, 3. v. et p. 784, 73sq.). VARRO frg. Diom. gramm. I 382, 3 adfectatus est -um (-um affectare: LIV. 1, 35, 3. al. PAVL. FEST. p. 151 VAL. MAX. 4, 6 ext. 3. al.). CIC. dom. 101 Sp. Maeli -um adpetentis (*ibid.* -um adpetisse est iudicatus *M. Manlius*). al. CAES. Gall. 7, 4, 1 SEN. Phoen. 620). Tusc. 1, 88 -o ... carere (3, 26 SEN. Herc. O. 1841 STAT. Theb. 1, 74). 5, 66 quae -a, quas opes studiis eorum *philosophorum* ... antepones? nat. deor. 3, 68 (*de Thyeste*) qui -um adulterio quaereret (LIV. 1, 49, 2. 45, 11, 1 SEN. Phoen. 599. 614. al.). al. SALL. Iug. 20, 1 in -um Adherbalis animum intendit *Iugurtha*. 24, 5 (*verba Adherbalis*) neque simul amicitiam vestram et -um meum sperare *Iugurtham* (LIV. 1, 47, 2. 40, 15, 4 SEN. Thy. 289 OCTAVIA 952). 35, 2 ut -um Numidiae ab senatu petat *Massiva* (epist. Mithr. 8 VERG. Aen. 1, 620. al. OV. met. 14, 569 LIV. 1, 35, 2. al.). VERG. Aen. 6, 67 non indebita posco -a meis fatiis (11, 219 STAT. Theb. 7, 509. al.). LIV. 2, 6, 3 patriam se -umque suum repetere (2, 6, 5. al.). 28, 24, 3 -um sibi Hispaniae ... destinant animis (cf. p. 782, 24). al. de -o dimicatur: LVCIL. 694 (*de Ti. Graccho*?) quod si observas hominem, quid pro commodo et -o audeat. NEP. Ages. 1, 2 de -o cum Leotyche ... habuit contentionem. VERG. Aen. 11, 461 illi armis in -a ruunt. FEST. p. 340 cum inter eos de -o ambigeretur. VAL. MAX. 9, 11 ext. 1 de -o proeliaturos *fratres*. *ibid.* 2 qui non cum fratre de paterno -o ... bellum ... gessit. CVRT. 4, 1, 8 de -o aequo ... Marte contenderet *Alexander*. 9, 6, 10 si de Persidis -o cum Dareo dimicares. STAT. Theb. 1, 1 alterna ... -a profanis decertata odiis. al.

⑤ -i statum: ① -um instituitur, efficitur sim.: PLAVT. Rud. 935 -um magnum instituam (ENN. frg. var. 61 *Caelus* id -um ... sibi instituit atque paravit. cf. p. 787, 26). CIC. Sest. 66 quae regio orave terrarum erat latior, in qua non -um aliquod statueretur? rep. 3, 24 quid ... efficitur, si sapientiae pareas? divitiae, potestates, opes, honores, imperia, -a vel privatis vel populis. SALL. Catil. 5, 6 dum sibi -um pararet *Catilina* (Iug. 31, 7 TAC. ann. 4, 1, 3. *adde iam l. 68 et cf. p. 785, 12*). NEP. Chabr. 2, 1 Nectenebin adiutum profectus -um ei constituit (OCTAVIA 419 VVLG. Dan. 2, 21 AVG. epist. 199, 12. al.). VERG. Aen. 2, 783 (*Creusa ad Aeneam*) in *Latio* res laetae -umque et regia coniunx parta tibi (LIV. 40, 57, 1. al.

CVRT. 7, 4, 3 FLOR. epit. 1, 6, 2. al.). MANIL. 4, 17 hinc et opes et -a fluunt. SEN. dial. 6, 26, 5 surrectura ... -a. al. ⑥ -o subvenitur, -um proficit sim. (*manet l. 15*): PLAVT. Amph. 194 regi ... Thebano Creoni -um stabilivit suum (CVRT. 4, 10, 34. 8, 4, 25 VVLG. I par. 17, 11. al.). MIL. 950 qui *latrones* eius *Seleuci* -um tutarentur (SALL. Iug. 102, 12 LIV. 1, 49, 4 SEN. Phaedr. 619. al.). CIC. Att. 5, 20, 6 regem -umque servavi (CATO Cic. fam. 15, 5, 1 NEP. Eum. 13, 3 LIV. 45, 19, 14 SIL. 7, 18. al.). fam. 15, 2, 4 ut regis ... incolumitatem -umque defenderem, regi -oque praesidio essem (SALL. Iug. 49, 2 LIV. 2, 9, 3 IVST. 1, 3, 4. al.). BELL. Alex. 24, 2 regem cohortatus, ut consuleret -o paterno (SALL. Iug. 35, 9. al. LIV. 29, 24, 6 TAC. ann. 12, 17, 2. al.). Afr. 25, 4 sibi suoque -o subsidio ire. SALL. Iug. 14, 7 non pati quousquam -um per scelus crescere (LIV. 45, 19, 9 IVST. 7, 1, 12). al. NEP. reg. 2, 3 maior *Dionysius* ... decessit flore -o (LIV. 30, 11, 3 RVFIN. hist. 7, 1. al.; cf. p. 785, 58 sq.). VERG. Aen. 2, 22 Tenedos ... dives opum, Priami dum -a manebant (2, 455 OV. ars 3, 564 SEN. Med. 196). CIRIS 124 tam *diu* patriam incolumem Nisi -umque futurum ... firmarunt ... Parcae. LIV. 1, 35, 6 -i sui firmandi ... memor *Ancus* (31, 11, 12. al. TERT. adv. Iud. 8, 10 HEGES. 1, 25, 4. al.). 31, 11, 8 quod ... -um ... auxisset (31, 11, 12. al. CVRT. 10, 10, 8 IVST. 37, 3, 1. al.). 37, 53, 13 spem ... amplificandi -i (39, 28, 10). 40, 56, 4 -um ... custoditum (SEN. Oed. 704). al. ⑦ -o nocetur, -um perit sim. (*exempla selecta*): CIC. rep. 2, 4 cum Remo fratre dicitur *Romulus* ab Amulio rege Albano ob labefactandi -i timorem ad Tiberim exponi iussus esse (AMBR. off. 2, 7, 30. cf. SIL. 7, 16 -a ... labentia Troiae). div. 1, 121 quo ostento -um patris et domum funditus concidisse (PLIN. nat. 11, 270). fam. 15, 2, 5 ut nullas insidias neque vitae suae neque -o diceret rex rex ... intellegere fieri. SALL. epist. Mithr. 15 secuti ... Romani ... morem suum omnia -a subvortundi. PS. SALL. rep. 1, 7, 4 quibus causis amplissima -a et imperia corruissent. OV. met. 7, 38 (*loq. Medea*) prodamne ego -a parentis? (VAL. FL. 5, 524 RVFIN. hist. 9, 10, 6). 8, 498 pereat *Meleagrus* ... spemque patris -umque trahat patriaeque ruinam. LIV. 1, 48, 8 -a occiderunt (SEN. Ag. 912). 1, 59, 2 Brutum ... ad expugandum -um vocantem. 34, 59, 3 pacisci quicquam, quo -um Antiochi minuatur (38, 48, 4 AVG. c. Iulian. op. imperf. 3, 52, 2). PHAEDR. 4, 7, 13 -a Peliae scelere Medae iacent (SEN. Tro. 54 LVCAN. 7, 115). SEN. Herc. O. 101 stratum ... -um. Phaedr. 562 versa ab imo -a (STAT. Theb. 5, 696). Phoen. 237 -um parentes liberi ... periere. benef. 6, 30, 6 ingentia super se ac suos -a fregerunt. dial. 6, 26, 5 ruitura -a (epist. 91, 7). OCTAVIA 777 qui *vultus Helenae* ... Phrygiae ... solo -a dedere. 817 -a evertit Priami *Cupido*. CVRT. 6, 5, 31 sine custode -um reliquisse *reginam*. LVCAN. 1, 529 terris mutantem -a cometen. al.

⑧ *servitium subiectorum* (cf. p. 785, 24; fortasse addas p. 790, 43 sq.): PACVV. trag. 75 qui ... serviunt sub -o (cf. SEN. Phaedr. 490 non ille -o servit). CIC. Att. 7, 7, 5 nisi eos timere putas, ne sub -o sint, qui id numquam, dum modo otiosi essent, recusarunt (LIV. 31, 6, 1. 45, 29, 12. al.; cf. CLAUD. 17, 164 nunc Brutus amaret vivere sub -o). fam. 9, 16, 6 quem ad modum sapientissimi viri -a tulerint ..., cum servientibus suis civitatibus fuerint ipsi quodam modo liberi (LVCAN. 7, 444 ex populis, qui -a ferunt, sors ultima nostra est, quos servire pudet). PROP. 1, 11, 3 Thesproti ... subdita -o ... aequora. 3, 11, 32 *Cleopatra* Romana poposcit moenia et addictos in sua -a patres. LIV. 4, 12, 6 -o ... in cervicibus accepto. 5, 5, 10 qui *rex* ob stare -um suum saluti civium nolit. SEN. Tro. 338 decem annorum gravi -o subactos. LVCAN. 2, 315 ad iuga cur faciles populi, cur saeva volentes -a pati pereunt? (MART. 9, 65, 6). al.

⑨ *administrationem*: OV. met. 11, 270 hic -um sine vi, sine caede regebat ... Ceyx [Itenebat var. l. gerebat *Housman*]. RVFIN. hist. 10, 9 p. 972, 22. al.). LIV. 1, 32, 3 desidem Romanum regem inter sacella et aras acturum esse -um rati (FLOR. epit. 1, 6, 2). perioch. 50, 7 Scipio ... inter filios *Masinissae* partes administrandi -i divisit (IVST. 7, 2, 5 VIR. ill. 6, 5 EVCHER. instr. 2 l. 113. al.). SEN. Herc. f. 304 -a moderantem sua ... patrem (RVFIN. hist. 10, 9 p. 972, 24). TAC. ann. 2, 67, 2 iis *liberis Cotyis* ... nondum adultis Trebellenus Rufus ... datur, qui -um interim tractaret (IVST. 2, 4, 20 CYPR. GALL. Ios. 317).

⑩ *nominales*: ① -um pendet: ② *e subst.*: ③ *gen.* -i, -orum (*exempla selecta inde a LIV.*): *poss. et obi.* (*pretii p. 785, 19*): ENN. ann. 88 exspectabat populus ..., utri magni victoria sit data -i. 96 auspicio -i stabilita scamna solumque (150 Tarquinio dedit imperium simul et sola -i). 348 -i versatum summam ... columnam (cf. ACC. trag. 210 stabilimen. SALL. Iug. 10, 4 praesidia [LIV. 45, 13, 7]. 14, 1 munimenta. LIV. 1, 21, 5 tutela [24, 22, 5. 42, 55, 7 SEN. dial. 5, 23, 2 IVST. 11, 5, 3. al.]). scaen. 404 nulla -i sancta societas nec fides est (LIV. 1, 14, 3. al. MIN. FEL. 18, 6. al.; cf. p. 785, 6sq. nec non SALL. Iug. 10, 3 per -i fidem). PACVV. trag. 170 -i alieni cupiditas pellexit (CAES. Gall. 1, 2, 1. 1, 9, 3 LIV. 2, 7, 9. al.; cf. cupido: OV. met. 5, 218. LIV. 1, 17, 1 certamen -i ac c. al. OCTAVIA 144. al.; amor: LIV. 40, 8, 18 STAT. Theb. 2, 399). CIC. Phil. 2,